

Juris Stukāns

MANTAS ATZĪŠANAS PAR NOZIEDZĪGI
IEGŪTU TIESISKAIS REGULĒJUMS UN
TĀ PIEMĒROŠANAS PROBLEMĀTIKA

Promocijas darbs
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Apakšnozare: krimināltiesības

Darba zinātniskais vadītājs:
Dr. iur. profesors **Andrejs Vilks**

Rīga, 2019

ANOTĀCIJA

Latvijas kriminālprocesuālajās tiesībās 2005. gada 1. oktobrī stājās spēkā jauna tiesību institūta – procesa par noziedzīgi iegūtu mantu – regulējums. Īpaša procesa nepieciešamību noteica milzīgs noziedzīgi iegūto līdzekļu apjoms pasaules ekonomikā, proti, vairāki triljoni ASV dolāru.

Noziedzīgie grupējumi (īpaši ekonomisko noziegumu, narkotisko vielu, ieroču aprites un kontrabandas jomā) ik gadu nelegāli nopelna ievērojamus finanšu līdzekļus. Lielāko daļu pēc tam iegulda likumīgos objektos, mantā vai uzņēmumos. Noziedzīgo nodarījumu izdarīšanai tiek izmantoti tehnoloģiju attīstības sasniegumi, izveidotas sarežģītas shēmas un iesaistītas personas no dažādām pasaules valstīm, tādējādi apgrūtinot noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un izmeklēšanu.

Mūsdienu apstākļos, kad valsts robežai vairs nav nozīmes dažādu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, tieši otrādi – izmantojot valstu atšķirīgu tiesisko regulējumu un tiesību sistēmu specifiku, ir iespējas kavēt vai pat izvairīties no noziedzīgi iegūto līdzekļu iesaldēšanas un konfiskācijas. Tāpēc ik brīdi pieaug tiesību aizsardzības iestāžu starptautiskās sadarbības nozīme. Vienādu principu un pieeju izmantošana noziedzīgi iegūto līdzekļu konfiskācijā nodrošina dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos un efektīvu sadarbību. Arī Eiropas Savienība cenšas tuvināt noziedzīgi iegūto līdzekļu iesaldēšanas un konfiskācijas tiesisko regulējumu dalībvalstīs.

Nepieļaujot vai maksimāli ierobežojot noziedzīgi iegūto līdzekļu apriti, valstis padarīs noziedzību par mazāk ienesīgu vai pat par neizdevīgu. Mūsdienu apstākļos katra valsts atsevišķi vairs nav spējīga nodrošināt efektīvu cīņu ar noziedzību, kas kļuvusi arvien starptautiskāka un sarežģītāka.

Līdz ar to arī Latvijai ir pienākums nodrošināt efektīvu un vienkāršu mehānismu noziedzīgi iegūto līdzekļu konfiskācijai, nepieļaujot šo līdzekļu legalizāciju un iepludināšanu legālajā ekonomikā. Process par noziedzīgi iegūto mantu ir viens no mantas konfiskācijas veidiem, kas skar cilvēka pamattiesības uz īpašumu. Tomēr jānoskaidro, vai spēkā esošais noziedzīgi iegūtās mantas atzīšanas regulējums ir pietiekami efektīvs un izpilda noteikto mērķi.

Kriminālprocesuālais regulējums – process par noziedzīgi iegūto mantu – dod iespēju gadījumos, kad ir izņemta vai arestēta manta, ņemot vērā iepriekš minētos apstākļus, kriminālprocesā savlaicīgi atrisināt mantiskos jautājumus. Process nodrošina krimināltiesisko attiecību taisnīgu neregulējumu, ņemot vērā apstākli, ka personas tiesības nevar būt ierobežotas nesamērīgi ilgi vai neierobežotu laiku. Tāpēc valstij ir pienākums nodrošināt, ka

ikvienas personas intereses tiek realizētas taisnīgā un objektīvā procesā. Darbs ir veltīts procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesību uz mantu realizācijas problemātikai.

Promocijas darba mērķis ir izpētīt krimināltiesiskā un kriminālprocesuālā regulējuma saturu, iesaistīto personu tiesības un pienākumus, iespējas aizstāvēt savas intereses, apskatot procesa īpatnības un norādot uz problēmaspektiem regulējumā.

Darbā apskatītas Latvijas starptautiskās saistības nodrošināt personu tiesības uz mantu realizāciju noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas gadījumā.

Promocijas darbā paveiktais var būt pamats turpmākai krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību attīstībai, pilnveidojot un uzlabojot tiesisko regulējumu, kas vērsts uz noziedzīgi iegūtas mantas aprites mazināšanu, nodrošinot efektīvu un uz cilvēktiesību principiem balstītu tiesisko attiecību realizāciju. Promocijas darbs dod iespēju tiesību normas piemērotājam, kā arī jebkurai personai visaptveroši un pilnīgi izprast tiesību institūta – noziedzīgi iegūtas mantas – būtību un saturu, tikt skaidrībā par tiesību normu jēgu un piemērošanas aspektiem, vispusīgi izprast procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesības un iespējas savu interešu īstenošanai.

ANNOTATION

On October 1st, 2005 new law institute – the process of criminal proceeding regarding criminally acquired property – entered into force in Latvian criminal procedure law. The necessity of such special regulation was determined by a circulation of huge amount of illegal money in a global economy, which according to some estimates several trillion U.S. dollars.

Criminal groups (especially in the area of economic crimes, narcotics, arms trafficking and smuggling) illegally gain huge amounts of money annually. The majority then is invested in legal objects, properties, treasures and/or businesses. The results of the technology development, complex schemes and involved persons from different countries of the world are used to make the offenses, thus making it more difficult to detect and investigate criminal offenses.

In nowadays circumstances, when the state border is no longer relevant in committing various criminal offenses, but on the contrary, the use of national rules of different countries and the specifics of the legal systems has the potential to prevent or even avoid freezing and confiscation of illegally gained goods from crime. Therefore, the importance of international co-operation between law enforcement agencies is constantly increasing. The use of equal principles and approaches in the confiscation of criminal assets ensures mutual trust and effective cooperation between countries. The European Union also seeks to approximate the legal framework for the freezing and confiscation of criminal assets in Member States.

By preventing or as far as possible limiting the circulation of illegally gained money from crime, countries will make crime less profitable or even disadvantageous. In today's context, each individual country is no longer capable of effectively combating crime, which has become increasingly international and complex.

Consequently, Latvia also has a duty to ensure an effective and simple mechanism for confiscating criminally acquired resources, preventing such resources from legalization and injection into a legal economy. Proceedings' regarding criminally acquired property is one of the way's of confiscation of a property, which affects the fundamental human rights of property. However, it needs to be clarified whether the existing regulation of criminally acquired property is sufficiently effective and does it fulfil its objective.

Criminal procedural regulation – proceedings regarding criminally acquired property enables, in the cases when property is withdrawn and arrested, in the light of the above-mentioned circumstances, to resolve material matters in a criminal trial in a timely manner. Such process provides a fair regulation of legal criminal relations, considering that the person's rights cannot be restricted for disproportionately long or indefinite time or for

unlimited period of time. Therefore, the state has an obligation to ensure that everyone's interests are processed in a fair and impartial process. The research is dedicated to the issues of involved persons rights to property in proceedings regarding criminally acquired property.

The aim of this doctoral thesis is to investigate the content of criminal law and criminal procedural regulation, involved persons rights and obligations, the possibilities to defend their interests, as well as looking at the peculiarities of the process and pointing to the problematic aspects in the regulation.

The research examine Latvian international obligations, which ensure persons rights to property in case of a confiscation of criminally acquired property.

The progress of the doctoral thesis may be the basis for the further development of criminal law and criminal procedure law by improving the legal framework aimed at reducing the circulation of criminal proceeds by ensuring an effective and legal relationship based on human rights principles. The doctoral thesis enables any person to comprehensively and fully understand the essence and content of the law institute – the process of criminal proceeding regarding criminally acquired property. Additionally it ensures readers to be clear about the meaning and application aspects of the norms of law institute and to comprehensively understand the rights and opportunities of persons involved in the process and realization of their rights.

SATURS

Ievads.....	7
1. TIESĪBU INSTITŪTS – NOZIEDZĪGI IEGŪTA MANTA	22
1.1. Jēdziena krimināltiesiskā izpratne un vēsturiskā attīstība	22
1.2. Tiesiskais regulējums Latvijā	35
2. IZPRATNE PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU ATSEVIŠĶĀS EIROPAS SAVIENĪBAS VALSTĪS	43
2.1. Tiesiskais regulējums atsevišķās Eiropas Savienības valstīs	43
2.2. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas modeļi.....	62
3. PROCESA PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU RAKSTUROJUMS	69
3.1. Personas tiesības rīkoties ar mantu ierobežošanas termiņi.....	70
3.2. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas iemesli.....	76
3.3. Lēmuma uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu saturs	84
3.4. Tiesas procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālais regulējums.....	90
4. PROCESĀ IESAISTĪTO PERSONU TIESĪBU REALIZĀCIJAS IESPĒJAS	128
4.1. Procesā iesaistīto personu tiesības un pienākumi	128
4.2. Trešo personu tiesību realizācija	135
5. STARPTAUTISKĀS SADARBĪBAS ASPEKTI, VĒRŠOTIES PRET NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU.....	143
5.1. Starptautiskās sadarbības aspekti noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošanā.....	143
5.2. Sadarbības aspekti un tiesiskais regulējums Eiropas Savienībā.....	151
NOBEIGUMS	157
IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	163

IEVADS

Noziedzības prevencija un apkarošana ir jebkuras demokrātiskas valsts pamatuzdevums, kura realizācija nodrošina sabiedrības attīstību, tiesisko kārtību valstī un iespēju cilvēkiem tiesiski īstenot savas intereses. Krimināltiesību jomas virsmērķis ir sabiedrības drošība. Tas prasa spēju uzturēt stabilus tiesiskos pamatus noziedzības prevencijai un apkarošanai, vienlaikus nodrošinot ātru reakciju uz jaunajiem apdraudējumiem, ko rada terorisma izplatība, robežu izzušana noziedzības pasaulē, kā arī jauno tehnoloģiju nonākšana likumpārkāpēju rokās.”¹ Noziedzības apkarošanā būtiska nozīme ir tiesiskā regulējuma kvalitātei. Tiesiskajam regulējumam ir jānodrošina krimināltiesisko attiecību taisnīgs, uz tiesībām balstīts risinājums. Tiesības ir fenomens, tāpat kā cilvēks tās attīstās un pilnveidojas, pat tad, kad teksts paliek nemainīgs, saturs transformējas, ņemot vērā ārējos apstākļus un notikumus sabiedrībā. „Tiesība kā specifiska cilvēka esamības struktūra neapšaubāmi radusies, cilvēkam tiecoties pēc taisnības. Dzīvojot cilvēks pārveido dabu. Kaut kas viņam padodas, kaut kas neizdodas.”² Tāpēc tiesības ir nepārtrauktā transformācijas procesā.

Pēc iestāšanās Eiropas Savienībā kriminālprocesuālās tiesības regulāri tiek izvērtētas un radīti jauni tiesību institūti. „Neapšaubāmi, šobrīd kriminālprocesuālo regulējumu būtiski ietekmē un ietekmēs Eiropas Savienības tiesību attīstība, kas ir vērsta uz tiesību harmonizāciju un pārrobežu sadarbības veicināšanu.”³ Viens no mērķiem ir panākt efektīvāku un ekonomiskāku kriminālprocesu, nodrošinot krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu. Par nepieciešamību turpināt realizēt jurisdikcijas tālāku demokratizāciju, pēc iestāšanās Eiropas Savienībā norāda arī Latvijas Universitātes profesors U. Krastiņš.⁴

Jau 2007. gadā uz nepieciešamību meklēt jaunus veidus un līdzekļus noziedzības apkarošanai, vēršoties tieši pret noziedzīgi iegūtas mantas aprieti, analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu, norāda *Dr. iur.* A. Lieljuksis. „Par vienu no būtiskiem noziedzības apkarošanas mērķiem kļūst noziedzīgās pasaules rīcībā esošā finansējuma atņemšana, tādējādi padarot to mazāk efektīvu.”⁵ No 2005. gada 1. oktobra spēkā ir kriminālprocesuālais regulējums – process par noziedzīgi iegūtu mantu, kas ļauj

---

¹ Medina L. Krimināltiesības – skatījums nākotnē. Tieslietu ministrijas juristi Latvijas simtgadei: tiesībpolitikas aktuālie jautājumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 233. lpp.

² Broks J. Tiesības filozofija. Doktrīnas, koncepcijas, diskursi. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 2008, 19. lpp.

³ Kaija S. Kriminālprocesa tiesību transformācija Latvijā. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: 2012. gada 7. decembra starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas starptautiskā akadēmija, 2013, 46. lpp.

⁴ Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse. Viedokļi. Problēmas. Risinājumi (2015–2017). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 215. lpp.

⁵ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, 6. lpp.

kriminālprocesā savlaicīgi atrisināt mantisko jautājumu gadījumos, kad ir izņemta vai arestēta manta un objektīvu iemeslu dēļ kriminālprocesa nodošana tiesai saprātīgā laikā nav iespējama. Nozīmīgs aspekts, kas raksturo procesu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, ir tas, ka process aizskar personas konstitucionālas tiesības uz īpašuma aizsardzību. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu valsts vērsas pret mantu ar mērķi to izņemt no noziedzīgās aprites. Latvijas Republikas Satversmes 92. pants ikvienam paredz pamattiesības savas tiesības un likumiskās intereses aizstāvēt taisnīgā tiesā.⁶ Arī Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pants paredz ikvienam tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā likumā noteiktā tiesā.⁷ Ņemot vērā, ka kriminālprocesam piemīt izteikts piespiedu raksturs, ir svarīgi, lai šajā procesā tiktu ievērotas personu tiesības, brīvības un likumiskās intereses.⁸

Viens no kriminālprocesa pamatposmiem ir krimināllietas izskatīšana tiesā. Tiesas uzdevums ir nodrošināt pierādījumu pārbaudi, ar kuriem tiesa pamato spriedumu, attaisnojot nevainīgas personas vai arī atzīstot personas par vainīgām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Strauji attīstoties sabiedrībai un tehnoloģijām, arvien sarežģītāk un komplicētāk ir iespējams atklāt un pierādīt aizdomās turēto personu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. „Bankas pārvedums nozīmē reālu naudas ceļošanu globālajā starpbanku tirgū, tas atstāj zināmas pēdas.”⁹ Bet vairuma izdarīto noziedzīgo nodarījumu mērķis ir iegūt tieši materiālo labumu, iegūt mantu, tostarp finanšu līdzekļus, lai tos varētu izmantot dažādu citu mērķu īstenošanai. 2017. gadā reģistrēti 44 250 noziedzīgu nodarījumu, tostarp 27 047 noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu un 4484 noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā, kas veido 71% no kopskaita.¹⁰ Tāpēc objektīvajā realitātē noziedzīgu nodarījumu izdarīšana ir saistīta ar mantas, tostarp finanšu līdzekļu, apriti, kas rada iespēju tai izsekot un meklēt veidus, kā apriti kontrolēt, ierobežot un iespēju robežās nepieļaut. Katrs noziedzīgs nodarījums apkārtējā pasaulē atstāj kaut kādas izmaiņas¹¹, tai skaitā, nodarot noteiktām interesēm kaitējumu.

„Noziedzības tendences, līmeni un struktūru, kā arī tās negatīvās sekas ir iespējams paredzēt.”¹² Tādēļ mūsdienu apstākļos tiesību aizsardzības iestādēm, izmantojot finanšu līdzekļu aprites uzraudzību, lielāka uzmanība un resursi būtu jānovirza analītiskajam darbam,

---

⁶ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, Nr. 43, 01.07.1993.

⁷ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, Nr. 143/144, 13.06.1997.

⁸ Meikališa Ā. Drošības līdzekļu kriminālprocesuālā reglamentācija Latvijas likumdošanā. Rīga, 1995, 5. lpp.

⁹ Apsītis A., Joksts O. Ekonomisko noziedzību veicinošo finanšu fondu neformālās pārvietošanas sistēmas. Administratīvā un kriminālā Justīcija, 2004, Nr. 3/4 (28/29), 24. lpp.

¹⁰ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistika. Iegūts no: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> (aplūkots 22.08.2018.).

¹¹ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 89. lpp.

¹² Vilks A. Cik izmaksā noziedzība? Administratīvā un kriminālā Justīcija, 2013, Nr. 2, 37. lpp.

lai ar preventīviem pasākumiem nepieļautu noziedzīgi iegūtas mantas tālāku izmantošanu noziedzīgiem mērķiem.

„, Nefirā” nauda, kas tiek iepludināta valsts tautsaimniecībā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas procesā, ir spējīga pakļaut valstij labvēlīgo ekonomisko stabilitāti negatīvām svārstībām.”¹³ Naudai nonākot likumīgā ekonomikā, pieaug iespēja tiesību aizsardzības iestādēm to konstatēt un veikt pasākumus to izcelsmes pārbaudei, tāpēc noziedznieki cenšas to pārvietot uz ārvalstīm, vai arī to izmantot, lai iegādātos citus aktīvus vai mēģinātu tos ieguldīt uzņēmumos, kuriem ir augsts naudas apgrozījums. Kā starpnacionālās organizētās noziedzības neatņemama daļa tiek lēsts, ka aptuveni 70% nelikumīgās peļņas, iespējams, ir iztērēti finanšu sistēmā. Tomēr mazāk nekā 1% no šiem izšķērdētajiem ieņēmumiem tiek pārtverti un konfiscēti.¹⁴

Tēmas aktualitātes pamatā ir šādi aspekti.

Neviena pasaules valsts ekonomika nav pasargāta no noziedzīgā ceļā iegūtu līdzekļu aprites. Noziedzīgie grupējumi (īpaši ekonomisko noziegumu, narkotisko un psihotropo vielu, cilvēku tirdzniecības, ieroču aprites, kontrabandas jomā) ik gadu nelegāli nopelna milzīgus līdzekļus. Lielāko daļu pēc tam iegulda likumīgos objektos, mantā vai uzņēmumos, tādējādi policijai un citām tiesību aizsardzības iestādēm ir grūtāk tiem „sadzīt” pēdas un līdzekļus atgūt. Profesors A. Vilks norāda, ka noziedzība un citi likumpārkāpumi grauj jebkuras sabiedriskās iekārtas stabilitāti, nodarot nelabojamu ļaunumu gan atsevišķiem sabiedrības pārstāvjiem, gan arī sabiedrībai un civilizācijai kopumā.¹⁵ Naudas nelikumīga aprite rada lielu finansiālu peļņu un labklājību starpnacionālai organizētai noziedzībai, ļaujot iekļūt valdības struktūrās, likumīgā komerciālā uzņēmējdarbībā un sabiedrības visos līmeņos.¹⁶ Noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai tiek izmantoti tehnoloģiju attīstības sasniegumi, izveidojot sarežģītas shēmas un iesaistot personas no dažādām pasaules valstīm, tādējādi apgrūtinot noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un izmeklēšanu, pat mūsdienu tehnoloģiju attīstības līmenī padarot to reizēm par neiespējamu. Šobrīd kibernoziēdzība veido pagrīdes ekonomikas kodolu.¹⁷ Pasaulē nav atrisināts jautājums par kriptovalūtām, cik lielā mērā tās ir uzskatāmas par legālu maksāšanas līdzekli. Paplašinoties finanšu tehnoloģiju sektoram, kura apgrozījums aug 30 reīžu straujāk nekā pārējā ekonomikā, un pieaugot finanšu darījumiem tajā, aizvien

---

¹³ Juriss J. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. 3. lpp. Iegūts no: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5198/33657-Juriss_Juriss_2013.pdf?sequence=1 (aplūkots 24.08.2018.).

¹⁴ *Transnational organized crime: the globalized illegal economy*. Iegūts no: <https://www.unodc.org/toc/en/crimes/organized-crime.html> (aplūkots 28.08.2018.).

¹⁵ Vilks A. Krimināltiesiskā politika: diskursa analīze un attīstības perspektīvas. Rīga: Drukātava, 2013, 5. lpp.

¹⁶ *Model legislation on money laundering and financing of terrorism*. Iegūts no: https://www.unodc.org/documents/legal-tools/AML_MLawEnglish.pdf (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁷ Ķinis U. Kibernoziēdzība, kibernoziēgumi un jurisdikcija. Rīga: Jumava, 2015, 33. lpp.

lielākas naudas plūsmas iespējams paslēpt no valsts institūciju uzraudzības. Naudas nelikumīga aprīte kropļo ekonomikas sistēmu un grauj tiesiskas valsts pamatus. Sabiedrībā pieaug tiesiskais nihilisms un nevienlīdzība.

„Mūsdienās noziedzīgo nodarījumu galvenais mērķis lielākoties ir materiālo labumu iegūšana. Ja valstij izdodas radīt efektīvu mehānismu šo labumu izņemšanai no noziedznieka īpašuma vai valdījuma, zūd arī noziedzīgās darbības mērķis, turklāt saglabājas risks tikt sodītam. Ar šādu mantas izņemšanu vienlaikus tiek atņemts ekonomiskais pamats noziedzības attīstībai (kas īpaši uzsvērts pētījumos par organizēto noziedzību).”¹⁸

Process par noziedzīgi iegūtu mantu nodrošina krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, ņemot vērā apstākli, ka personas tiesības nevar būt ierobežotas nesamērīgi ilgi vai neierobežotu laiku. Process par noziedzīgi iegūtu mantu skar virkni būtisku tiesību principu, tostarp kā galvenie ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, cilvēktiesību garantēšana, nepieļaujot neattaisnotu kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšanu un cilvēka pamattiesību uz īpašumu ierobežošanu. Tāpēc valstij ir pienākums nodrošināt, ka ikvienas personas intereses tiek īstenotas taisnīgā un objektīvā procesā.

2016. gadā Latvijas valdība bija apņēmusies pabeigt sarunas par iestāšanos Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (*Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*). *OECD* ir 1961. gadā dibināta starpvaldību organizācija, kas apvieno 34 attīstītākās pasaules valstis, tostarp arī 21 Eiropas Savienības dalībvalsti. *OECD* definē, ka tās misija ir demokrātijas un tirgus ekonomikas principu ievērošanas veicināšana, kā arī valstu ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstības sekmēšana globalizācijas kontekstā.¹⁹ *OECD* eksperti norādīja, ka Latvijai nepieciešams uzrādīt progresu jautājumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupai. Iepriekš minētais liecināja, ka Latvijā vēl nav izdarīts viss iespējamais, kas nodrošinātu efektīvu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un cīņu pret noziedzīgi iegūtas mantas legalizāciju.

Tiesību institūta – noziedzīgi iegūta mantas – būtībai un regulējuma izvērtēšanai juridiskajā literatūrā nav veltīta īpaši liela uzmanība, kas skaidrojams ar izņēmuma situāciju, kad ir nepieciešams un iespējams piemērot šo procesu.

Temata aktualitāti apstiprina arī nesen veiktie apjomīgie un nozīmīgie Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma grozījumi, kas stājušies spēkā 2017. gada 1. augustā. Viens no

---

¹⁸ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista Vārds, 17.04.2007. Pieejams: www.juristavards.lv (aplūkots 25.03.2017.).

¹⁹ Ārlietu ministrijas tīmekļa vietne. Iegūts no: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/ekonomiskas-attiecibas/starptautiskas-ekonomiskas-organizācijas/ekonomiskas-sadarbības-un-attīstības-organizācija-esao/kas-ir-esao> (aplūkots 18.03.2018.).

likumu grozījumu izdarīšanas aspektiem bija tiesību institūta – noziedzīgi iegūtas mantas – būtības neizpratne no tiesību normu piemērotāju puses, par ko liecināja ļoti mazs gadījumu skaits, kad kriminālprocesā tika izņemta un konfiscēta noziedzīgi iegūta manta. Tiesību normu piemērotājiem lielas grūtības sagādā nepieciešamība konkrētos gadījumos pastāvīgi piemērot abstrakti formulētas tiesību normas.²⁰ Kā arī tiesiskā regulējuma nepilnības, kas traucēja skaidri un viennozīmīgi saprast un piemērot tiesību normas. Kriminālprocesa likuma grozījumu anotācijā norādīts, ka „faktiski šobrīd bez pietiekami precīza un skaidra tiesiska regulējuma ir palikusi mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu visos personu nereabilitējošos gala nolēmumos, izņemot notiesājošu spriedumu. Šāda situācija nebūtu attaisnojama, jo faktiski nenodrošina krimināltiesisko attiecību taisnīgu risinājumu, t. i., neparedz efektīvu rīcību ar noziedzīgi iegūto mantu.”²¹

Īpaša procesa nepieciešamību noteica arī milzīgs noziedzīgi iegūto līdzekļu apjoms pasaules ekonomikā. „Saskaņā ar ANO aplēsēm 2009. gadā noziedzīgi iegūto līdzekļu kopējā summa bija apmēram 2,1 triljons ASV dolāru jeb 3,6% no pasaules IKP šajā gadā. Lai gan lielākā daļa šīs netīrās naudas tiek legalizēta un no jauna ieguldīta legālajā ekonomikā, pašlaik ir iesaldēts un konfiscēts mazāk nekā 1% no noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem. No organizētās noziedzības ES tiek gūta ievērojama peļņa. Piemēram, no nelegālas narkotiku tirdzniecības ES tiek gūti apmēram 100 miljardi eiro gadā”.²² Pamatojoties uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības apkarošanas biroja (*UNODC*) aprēķiniem, ieņēmumi no cilvēku tirdzniecības ir aptuveni 3 miljardi ASV dolāru gadā, un tajā ir iesaistīti 140 000 upuru, kuri cietuši no tirdzniecības.²³ „Noziedzības cena ir materiālie un finansiālie resursi, kuri ir iegūti prettiesiskā veidā vai arī kuri ir kriminālo grupējumu valdījumā. Pēc būtības noziedzības cena ir viena no „ēnu” ekonomikas komponentēm.”²⁴

Nemot vērā iepriekš izklāstīto, arī Latvijai ir pienākums nodrošināt efektīvu un vienkāršu mehānismu noziedzīgi iegūto līdzekļu konfiskācijai, nepieļaujot šo līdzekļu legalizāciju un iepludināšanu legālajā ekonomikā. „Tajā pašā laikā paliek atklāts jautājums,

---

²⁰ Kalniņš V. Tiesu vara un korupcija. Rīga: Latvijas-Somijas SIA „Madonas Poligrāfists”, 2001, 21. lpp.

²¹ Kriminālprocesa likuma grozījumu anotācija. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument#b> (aplūkots 10.08.2018.).

²² Litvins G. Noziedzība nedrīkst būt ienesīga. Jurista Vārds, Nr. 12 (711), 20.03.2012.

²³ *The Globalization of Crime, A transnational Organized Crime Threat Assessment*, UNODC, Vienna, 2010, p.4.

²⁴ Vilks A. Noziedzības cena. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: 2012. gada 7. decembra starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2013, 25. lpp.

vai spēkā esošais noziedzīgi iegūtās mantas atzīšanas un atņemšanas kriminālprocesuālā regulējuma risinājums ir pietiekami efektīvs”.²⁵

Par nepietiekamu uzmanības veltīšanu jautājumiem cīņā ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu Latvijai 2018. gada augustā savā pētījumā norādīja Eiropas Padomes „Moneyval”²⁶ komitejas eksperti. Latvijai esot jāuzlabo izpratne par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas riskiem, tāpēc „Moneyval” ieteica Latvijai veikt virkni prioritāru pasākumu. „Moneyval” priekšsēdētājs Daniels Telesklafs atzina, ka institūcijas lēmums piemērot Latvijai pastiprinātu kontroles režīmu ir brīdinājums, ka valstij jāveic virkne pasākumu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas apkarošanas jomā.

Tiesību normu piemērotāju prakse neatbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un neatbilst sabiedrības interesēm.²⁷ Galvenais šķērslis tiesību institūta – noziedzīgi iegūta manta – piemērošanai ir tiesību normu piemērotāja nepietiekama izpratne par noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu un būtību.²⁸

Darbā kā sinonīmi tiek lietoti divi jēdzieni – „noziedzīgi iegūta manta” un „noziedzīgi iegūti līdzekļi”, jo ar vienādu nozīmi un saturu šie jēdzieni tiek lietoti gan juridiskajā literatūrā, gan tiesu praksē, gan arī tiesību aktos.

Promocijas darba mērķis ir mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu teorētiskās izpratnes un nozīmes izpēte krimināltiesiskajās attiecībās, izvirzot priekšlikumus krimināltiesiskā regulējuma pilnveidošanai un procesa par noziedzīgi iegūtu mantu attīstības virzienus.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai tika izvirzīti **uzdevumi**:

1. Izpētīt un teorētiski novērtēt noziedzīgi iegūtas mantas krimināltiesiskā regulējuma saturu.
2. Analizēt atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu tiesisko regulējumu.
3. Izpētīt procesa par noziedzīgi iegūtu mantu īpatnības un noskaidrot problēmaspektus krimināltiesiskajā regulējumā.
4. Izzināt un analizēt procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesības, pienākumus un iespējas īstenot savas intereses.

---

²⁵ Berezins A. Process par noziedzīgi iegūtu mantu: sevišķs process vai atsevišķs jautājums. Jurista Vārds, Nr. 15, 15.04.2014.

²⁶ „Moneyval” ir Eiropas Padomes uzraudzības iestāde, kas novērtē nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumus dalībvalstīs.

²⁷ Stukāns J. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana, 10. lpp. Iegūts no: https://www.tm.gov.lv/files/11_MjAxNS9Qcm9qZWt0dSBzYWRRhXLxhL2tvbmYgSUIJL1JpZ2ExNzE4MTAyMDEyU3R1a2Fuc19sdi5wZGY/2015/Projektu%20sada%C4%BCa/konf%20III/Riga1718102012Stukans_lv.pdf (aplūkots 22.08.2018.).

²⁸ Turpat, 14. lpp.

5. Analizēt starptautiskās sadarbības aspektus noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkaršanā.

Pētījuma jautājumi:

1. Kāds ir tiesiskais regulējums un regulējuma pilnveidošanas iespējas Latvijā?
2. Kādas ir tiesiskā regulējuma atšķirības un kopīgais atsevišķās Eiropas Savienības valstīs?
3. Kādi ir procesa par noziedzīgi iegūtu mantu piemērošanas problēmaspekti?
4. Kādi ir starptautiskās sadarbības problēmaspekti, apkarojot noziedzīgi iegūtas mantas apriti?

„Jaunas idejas un vērtējumus var iegūt dažādi. Ja tikai grib tos iegūt un ja sociālā apkaimē samanāms kāds pieprasījums pēc pārmaiņām. Bez idejām, kā zināms, pārvērtībām grūti sākties. Kāda sociāli vai profesionāli pierasta domājuma problematizējums parasti ierosina jaunu impulsu attieksmes un rīcības pārvērtībām.”²⁹

Pētījuma objekts ir krimināltiesiskas attiecības saistībā ar noziedzīgi iegūtas mantas apriti.

Pētījuma priekšmets ir noziedzīgi iegūtas mantas tiesiskais regulējums.

Metodes. Promocijas darba izstrādē tika galvenokārt izmantota zinātniski pētnieciskā analītiskā, salīdzinošā metode, induktīvā un deduktīvā izziņas metode, kā arī tiesību normu iztulkošanas pamatmetodes: vēsturiskā, gramatiskā (filoloģiskā), sistēmiskā un teleoloģiskā (jēgas un mērķa).

Promocijas darba pamats ir balstīts uz analītiskās metodes pielietošanas rezultātiem, analizējot tiesību aktus, dažādu tiesu praksi un juridiskās literatūras atziņas par noziedzīgi iegūtas mantas izpratni un tiesību institūta darbības aspektiem.

Salīdzinošā metode izmantota Latvijas tiesiskā regulējuma izmaiņu salīdzināšanai, kā arī salīdzinot noziedzīgi iegūtas mantas tiesisko regulējumu Eiropas Savienības dažādās valstīs. „[M]aza tiesību sistēma kā Latvijā nemaz nevar iztikt bez salīdzinošās metodoloģijas lietošanas savā likumdošanā un tiesību piemērošanā, ja tā grib sasniegt kaut cik kvalitatīvus rezultātus”.³⁰ Latvijai ir jāizmanto visi pieejami resursi un zināšanas, lai maksimāli iespējami nodrošinātu tiesisko kārtību.

„Indukciju saprot arī kā izziņas, pētījuma metodi – izziņas operāciju kopumu, ar kuru palīdzību pētījumā var no konkrētām zināšanām pāriet pie vispārīgām; izzinot kaut kādas

---

²⁹ Lasmane Sk. Daži apsvērumi par tiesu varas ētisko kontekstu. Jurista Vārds, Nr. 23 (1029), 05.06.2018.

³⁰ Satversme un Eiropas Savienība. Intervija ar Egilu Levitu. Jurista Vārds, 08.06.2000., Nr. 23 (176).

klases priekšmetus, to kopējās būtiskās īpašības pārtop kopējās zināšanās par doto priekšmetu klasi visumā.”³¹

Induktīvā metode ļāva, analizējot atsevišķus gadījumus, kad mantu atzina vai neatzina par noziedzīgi iegūtu, konstatēt un noformulēt vispārīgas kopsakarības, izdarīt secinājumus un izvirzīt principus.

„Deduktīva izziņas metode, ar kuras palīdzību iegūst jaunas zināšanas sekojošā veidā: vispirms jāatrod to klasi, pie kuras pieder interesējošais priekšmets, un pēc tam jāattiecinā uz to likums, kas nosaka visas klases attīstību.”³²

Deduktīvā metode deva iespēju no teorētiskām atziņām, no procesa par noziedzīgi iegūtu mantu normatīvā regulējuma un konstatētām kopsakarībām izdarīt secinājumu par atsevišķiem elementiem un individuāliem aspektiem.

„Jebkurā tiesību normā tiek ietverts zināms saturs (normas kondicionālprogramma), kurš tās piemērotājam ir jāatklāj. Tiesību norma ir tikai forma, kurā izpaudusies tās izdevēja griba, tādēļ nepieciešams process, kurā šī griba tiek restaurēta konkrētajā situācijā un laikā. Tiesību normas satura un jēgas noskaidrošanu sauc par tiesību normas iztulkošanu.”³³

Pielietojot vēsturisko iztulkošanas metodi, tas ir, noskaidrojot tiesību normas jēgu, ņemot vērā apstākļus, uz kuriem pamatojoties, tā radīta, tika analizētas normatīvo aktu anotācijas, normatīvo aktu pieņemšanas laikā izteiktie argumenti un tiesību normas nepieciešamības pamatojums. Vēsturiskā metode izmantota, lai pētītu noziedzīgi iegūtas mantas rašanās priekšnosacījumus un iemeslus, kā arī tiesiskā regulējuma attīstību un kvalitatīvās izmaiņas. Ar vēsturiskās metodes palīdzību tika noskaidroti un izvērtēti tiesiskā regulējuma veikto izmaiņu iemesli, sabiedrības un tiesisko attiecību attīstības dzinuli.

Pielietojot gramatisko (filoloģisko) iztulkošanas metodi, tika noskaidrota tiesību normas jēga no valodnieciskā viedokļa, vērtēta pielietotā terminoloģija, skaidrota vārdu un jēdzienu izpratne un pielietojums jurisprudencē.

Tiesību normas veido sistēmu, kurā visas normas mijiedarbojas un ietekmē viena otru, tāpēc, lai noskaidrotu tiesību normas saturu, darbā tika izmantota sistēmiskā iztulkošanas metode, tas ir, noskaidrojot tiesību normas jēgu saistībā ar citām tiesību normām. „Cik daudz strīdu neizceļas dažreiz ap vienu vai otru likuma pantu vienīgi aiz tā iemesla, ka šī panta iztulkojums sastāda pašmērķi. Bet, attiecināts uz visu tiesību sistēmu kā normatīvi-

---

³¹ Jakubaņecs V. Tiesiskā apziņa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, „P&K” tipogrāfija, 1998, 53. lpp.

³² Jakubaņecs V. Tiesiskā apziņa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, „P&K” tipogrāfija, 1998, 54. lpp.

³³ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga, autora izdevums, 2004, 141. lpp.

civiltiesisku sabiedrību, likuma pants tūdaļ iegūst pienācīgu vietu un neapstrīdamu nozīmi.” Prof. *Dr.iur.* V. Sinaiskis.³⁴

Ar teleoloģiskās (jēgas un mērķa) iztulkošanas metodes palīdzību, noskaidrojot tiesību normas jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz, rezultāti tika izmantoti, vērtējot tiesību normas piemērošanas atbilstību tiesību normā ietvertajam saturam. „Teleoloģiska konstrukcija, kurā atsevišķu tiesību struktūru un institūtu mērķi ir kā līdzekļi arvien augstāku un augstāku mērķu apzināšanai, līdz nonāk līdz galam – visas tiesību sistēmas mērķim. Šis gadīgais mērķis piedalās visās pārmaiņās, kas notiek tiesību sistēmā.” Gustavs Radbruhs.³⁵

A. Plotnieks norāda, ka iepriekšminētie interpretācijas paņēmieni (metodes) tikai kopumā nodrošina patiesu un vispusīgu normas jēgas noskaidrošanu.³⁶ Turklāt tiesību teksta iztulkošana, kā atzinis viens no ievērojamākiem jaunāko laiku interpretācijas teorētiķiem, Fridrihs Karls Saviņji (1779-1861), ir zinātniska nodarbošanās un vienlaikus arī māksla. Tā ir metodiski un teorētiski visvairāk piesātināts normas piemērotajā darbības veids.³⁷

Svarīgs apstāklis, kas ir jāņem vērā, veicot krimināltiesību normu interpretāciju, ir arī tam, ka krimināltiesību normu interpretācija kā process un tā rezultāts ir normu satura un jēgas atklāšanas instruments³⁸, kas ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē, un rezultāti atspoguļojas tiesu nolēmumos. Tādējādi krimināltiesību normu interpretācija ir arī saistīta ar vispārējās jurisdikcijas tiesu nolēmumu analīzi.

Latvijas tiesiskais regulējums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu ir saistīts ar Latvijas starptautisko saistību un Eiropas Savienības tiesību aktu prasību iedzīvināšanu. Tādēļ darba izstrādes gaitā tika ievērotas nianšes, analizējot starptautiskas un Eiropas Savienības tiesību normas. „Piemērojot Eiropas Savienības tiesību normas vai tiesību normas, kurās iedzīvinātas Eiropas Savienības tiesību normas (direktīvas), jāņem vērā, ka norma oriģinālā ir rakstīta Eiropas Savienības darba valodā (angļu vai franču), bet pēc tam tulkota latviešu valodā, tādējādi iespējams, ka tās saturs daļēji var „pazust tulkojumā”. Tāpēc tiesai jābūt uzmanīgai un šaubu gadījumā jāpārbauda arī citu valodu versijas. Sarežģītākos gadījumos, iespējams, pat jāvēršas Eiropas Savienības Tiesā, lūdzot prejudiciālo nolēmumu.”³⁹ „Katrā ziņā ir aizliegts Eiropas tiesības izvērtēt, izmantojot nacionāli ierasto metodiku. Kā

---

³⁴ Melķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000, 34. lpp.

³⁵ Melķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000, 47. lpp.

³⁶ Plotnieks A. Tiesību teorija & juridiskā metode. Rīga: Izglītības solī, 2009, 191. lpp.

³⁷ Melķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga: Latvijas Universitāte, 2000, 11.lpp.

³⁸ Baumanis J. Ieskats krimināltiesību normu interpretācijas problemātikā. Jurista Vārds, 01.09.2015., Nr. 34 (886), 22. lpp.

³⁹ Briede J. Tiesību normu interpretācijas un tulkošanas problēmas un risinājumi. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr. 8/2014. Rīga: SIA Datorgrafika, 2014, 39. lpp.

pamatojumu vēlreiz var norādīt: ja katrs nacionālais tiesnesis interpretētu Eiropas tiesības tā, kā viņš to ir ieradis darīt nacionālajās tiesībās, tad mums būtu tik daudz Eiropas tiesību interpretāciju, cik ir nacionālo tiesību sistēmu, šobrīd tātad runa varētu būt par 27 dažādām interpretācijām.”⁴⁰

Promocijas darba novitāte, teorētiskais nozīmīgums un praktiskais pielietojums

Promocijas darba zinātnisko novitāti veido izdarītie secinājumi un izstrādātie priekšlikumi, kas balstīti uz paveikto pētījumu un var būt pamats turpmākai krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību attīstībai, pilnveidojot un uzlabojot tiesisko regulējumu, kas vērsts uz noziedzīgi iegūtas mantas aprites samazināšanu, nodrošinot efektīvu un uz cilvēktiesību principiem balstītu tiesisko attiecību realizāciju. Darbs ir pabeigts pētījums par tiesību institūtu – noziedzīgi iegūtu mantu –, kas balstīts uz juridiskās literatūras, vēsturiskā un spēkā esošā tiesiskā regulējuma un tiesu prakses izpēti.

Darba zinātnisko un teorētisko nozīmīgumu pamato mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu tiesiskā regulējuma būtības atklāšana, jēdzienu satura un izpratnes noskaidrošana, problēmu apzināšana un teorētiskā analīze. Darba zinātnisko un teorētisko nozīmīgumu arī pamato apstākļi, ka darbā tiek analizēts un vērtēts konstitucionālais tiesību jautājums, tas ir, Latvijas Republikas Satversmes 105. pantā noteiktās cilvēka pamattiesības – tiesības uz īpašumu.

Darbā paveiktais dod praktisko iespēju tiesību normas piemērotājam un arī jebkurai personai visaptveroši un pilnīgi izprast tiesību institūta – noziedzīgi iegūtas mantas – būtību un saturu, tikt skaidrībā par tiesību normu jēgu un piemērošanas aspektiem, vispusīgi izprast procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesības un iespējas savu interešu īstenošanai. Tiesību normu piemērotājam – iespēju vienādos juridiskos un faktiskos apstākļos nodrošināt vienveidīgu tiesību normu piemērošanu un atšķirīgu attieksmi atšķirīgos apstākļos. Darbā paveiktais nodrošina jebkurai personai iespēju izzināt un aizstāvēt Latvijas Republikas Satversmē garantētas cilvēka pamattiesības, tai skaitā tiesības zināt savas tiesības, tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

---

⁴⁰ Eiropas Savienības tiesību piemērošana. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. D. L. Luterus-Timmeles zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 50. lpp.

Promocijas darba struktūra

Promocijas darbu veido piecas nodaļas ar apakšnodaļām, kuru uzdevums ir vispusīgi aptvert un atklāt mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu tiesiskā regulējuma būtību.

Pirmajā nodaļā apskatīti jautājumi par noziedzīgi iegūtas mantas jēdziena izpratni, tiesību institūta vēsturiskā attīstība un nozīme krimināltiesiskajās attiecībās, analizēts tiesību institūta regulējums normatīvajos aktos Latvijā. Noziedzīgi iegūtas mantas tiesību institūta regulējuma attīstības virzieni un perspektīvas.

Otrajā nodaļā analizēts tiesību institūta regulējums normatīvajos aktos dažādās Eiropas Savienības valstīs. Autors analizēja 18 Eiropas savienības dalībvalstu Horvātijas, Polijas, Slovēnijas, Francijas, Maltas, Čehijas, Vācijas, Zviedrijas, Lietuvas, Igaunijas, Īrijas, Spānijas, Dānijas, Itālijas, Beļģijas, Somijas, Grieķijas un Ungārijas tiesisko regulējumu.

Trešā nodaļā pētīts process par noziedzīgi iegūtu mantu. Procesa būtība un nozīme krimināltiesisko attiecību taisnīgā noregulējumā. Noziedzīgi iegūtas mantas tiesību institūta darbības problemātikas izpēte un pilnveidošanas aspekti. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu piemērošanas nosacījumi un tā efektivitāte.

Ceturtnā nodaļā pētīts procesā iesaistīto personu tiesību realizācijas iespējas. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu dalībnieku pienākumi un tiesības. Dalībnieku pienākumu un tiesību īstenošanas problemātikas izpēte un pilnveidošanas aspekti.

Piektā nodaļa veltīta starptautiskās sadarbības aspektiem, konstatējot un konfiscējot noziedzīgi iegūtu mantu. Analizētas Latvijas starptautiskās saistības valstu sadarbībā noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošanā.

Literatūras un tiesību avotu apskats

Jautājums par noziedzīgi iegūtu mantu visaptverošā un zinātniskā aspektā Latvijā iepriekš nav pētīts, jo šis tiesību institūts ar mūsdienu izpratni un saturu ir jauns gan tiesību zinātniekiem, gan tiesību normu piemērotājiem. Kaut gan Latvija jau pietiekami ilgu laiku ir uzņēmusies starptautiskās saistības veikt nepieciešamos pasākumus noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijā, piemēram, jau no 1994. gada 25. maija Latvijā ir spēkā Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti (Vīnes Konvencija), kas paredz pienākumu konfiscēt jebkurus ienākumus no noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti. Promocijas darbā pētīti starptautiskie, Latvijas un vairāku Eiropas Savienības valstu tiesību akti. Promocijas darbā izmantotas darba autora atziņas no iepriekšējām publikācijām. Par tiesību institūtu –

noziedzīgi iegūta manta – darba autoram neizdevās atrast monogrāfiskus darbus. Darba teorētisko bāzi veido zinātniskie raksti un publikācijas par pētāmo jautājumu, kā arī zinātniskā literatūra tiesību teorijā, krimināltiesībās, kriminālprocesa tiesībās, civiltiesībās un starptautiskās tiesībās, kas norādīta darba izmantotās literatūras un avotu sarakstā. Darba izstrādē izmantoti arī tiesu prakses analīzes rezultāti. Darba empīrisko bāzi veido Latvijas vispārējās jurisdikcijas tiesu, Satversmes tiesas un starptautisko tiesu nolēmumi.

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Promocijas darba rezultāti, prezentējot atsevišķus problēmu jautājumus un to iespējamās risinājumus, ir aprobēti gan vietējās, gan starptautiskajās zinātniskajās konferencēs un publikācijās.

Publikācijas un tēzes

Stukāns J. 2016. Tiesību pārsūdzēt lēmumu realizācijas problemātika procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, 77.-85.lpp. Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes elektroniskā juridisko zinātnisko rakstu žurnāls „Socrates”. Rīga: RSU, 2016, Nr. 1(4). Raksts publicēts tīmekļa vietnē:

https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Dokumenti/izdevumi/socrates_4_2016.pdf.

Stukāns J. 2014. Procesuālie aspekti mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu, 220.–226. lpp. Daugavpils Universitātes 56. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājumā. Daugavpils: Daugavpils Universitātes akadēmiskais apgāds „Saule”.

Stukāns J. 2014. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtība un procesuālie aspekti, 39.–45. lpp. Žurnālā „Administratīvā un Kriminālā Justīcija” Nr. 2(67).

Stukāns J. 2014. Rakstveida pierādījumu un dokumentu pārbaude tiesas izmeklēšanā, 49.–54. lpp. Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski-politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” (BSA Rīga 2013. gada 10. decembris) Rakstu krājumā. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija.

Stukāns J. „Tiesiskās stabilitātes nodrošināšana – tiesas pienākuma kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā realizācijas tiesiskie aspekti”, 80.–82. lpp. Starptautiskās zinātniskās konferences „Drošības nostiprināšanas aktuālās problēmas: politiskie, sociālie, tiesiskie aspekti” (Rīgā, 2015. gada 23. aprīlī) Tēzes. Rīga: RSU, 2015. – ISBN 978-9984-793-72-6.

Stukāns J. „Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nodrošināšanas tendences”, 408. lpp. Rīgas Stradiņa universitātes 2015. gada zinātniskās konferences: Tēzes (Rīgā 2015. gada 26.–27. martā). Rīga: RSU, 2015. ISBN 978-9984-793-69-6.

Stukāns J. „Procesuālie aspekti mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu”, 88. lpp. Daugavpils Universitātes 56. starptautiskās zinātniskās konferences Tēzes. 2014. gads. Daugavpils Universitātes akadēmiskais apgāds „Saule”.

Stukāns J. „Pierādījumi un to pārbaude iztiesāšanā – krimināltiesiskās politikas attīstība”, 43.–44. lpp. Starptautiskās zinātniskās konferences „Tiesiskā politika sabiedrības attīstībai” (Rīgā 2014. gada 23. aprīlī) Tēzes. Rīga: RSU, 2014.

Stukāns J. „Process par noziedzīgi iegūtu mantu”, 429. lpp. Rīgas Stradiņa universitātes 2014. gada zinātniskās konferences Tēzes (Rīgā 2014. gada 10 un 11. aprīlī). Rīga: RSU, 2014.

Stukāns J. „Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nošķiršana no soda – mantas konfiskācija problemātika: teorija un prakse”, 57. lpp. Starptautiskās zinātniskās konferences „Inovātīvās jurisprudences aktuālās problēmas” (Rīgā 2013. gada 25. aprīlī) Tēzes. Rīga: RSU, 2013.

Uzstāšanās starptautiskās zinātniskās konferencēs ar mutvārdu referātu

Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Tiesiskās problēmas Latvijas simtgadē: retrospektīva un perspektīva” 2018. gada 25. aprīlī Rīgā ar referātu „Latvijas starptautiskās saistības noziedzīgi iegūtas mantas aprites ierobežošanā”.

Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Mūsdienu sabiedrības jauni izaicinājumi drošības nostiprināšanā: reālais stāvoklis un perspektīvas” 2016. gada 20. aprīlī Rīgā ar referātu „Tiesību pārsūdzēt lēmumu realizācijas problemātika procesā par noziedzīgi iegūtu mantu”.

Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Drošības nostiprināšanas aktuālās problēmas: politiskie, sociālie, tiesiskie aspekti” 2015. gada 23. aprīlī Rīgā ar referātu „Tiesiskās stabilitātes nodrošināšana – tiesas pienākuma kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā realizācijas tiesiskie aspekti”.

Rīgas Stradiņa universitātes 2015. gada zinātniskajā konferencē 2015. gada 26.–27. martā Rīgā ar referātu „Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nodrošināšanas tendences”.

Iekšlietu Odesas valsts universitātes un Eiropas policijas koledžas organizētajā starptautiskajā zinātniskajā konferencē „The enhancement of combating money laundering and financing of terrorism: financial investigation techniques” 2014. gadā no 27. oktobra līdz 31. oktobim Odesā, Ukrainā, ar referātiem „Search, seizure and confiscation of criminal assets in Latvia; Problems related to proving illicit origin of funds and legal base for bringing in verdict of guilty for money laundering without conviction for predicate offence (Latvia)”.

Eiropas Komisijas un Ukrainas Finanšu monitoringa dienesta organizētajā konferencē „International practice in establishing the special agency on assets confiscation and managing the confiscated assets. Legal framework on the special confiscation procedure, the seized/confiscated assets management practice in the EU countries, mutual legal assistance and institutional mechanism for assets recovering” 2014. gada 3.–4. jūlijā Kijevā, Ukrainā, uzstāšanās ar referātu „Search, seizure and confiscation of criminal assets in Latvia”.

Eiropas Komisijas un Ukrainas Finanšu monitoringa dienesta organizētajā konferencē „Money laundering and other financial crimes. Identifying and investigating financial crimes on stock market, foreign exchange and insurance sector” 2014. gada 1.–2. jūlijā Kijevā, Ukrainā, uzstāšanās ar referātu „Problems related to proving illicit origin of funds and legal base for bringing in verdict of guilty for money laundering without conviction for predicate offence (Latvia)”.

Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Zinātne. Tiesības. Stabilitāte” Rīgā 2014. gada 24. aprīlī ar referātu „Processa par noziedzīgi iegūtu mantu būtība un procesuālie aspekti”.

Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Tiesiskā politika sabiedrības attīstībai” Rīgā 2014. gada 23. aprīlī ar referātu „Pierādījumi un to pārbaude iztiesāšanā – krimināltiesiskās politikas attīstība”.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Centrālās Āzijas nodaļas organizētajā konferencē 2014. gada 2.–3. aprīlī Ašhabadā, Turkmenistānā, ar referātu „Судебное рассмотрение дел по легализации преступных доходов опыт Латвии”.

Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski-politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” Rīgā 2013. gada 10. decembrī ar referātu „Rakstveida pierādījumu un dokumentu pārbaude tiesas izmeklēšanā”.

Rīgas Stradiņa universitātes 13. zinātniskajā konferencē Rīgā, 2014. gada 11. aprīlī ar referātu „Process par noziedzīgi iegūtu mantu”.

Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Inovātīvās jurisprudences aktuālās problēmas” Rīgā, 2013. gada 25. aprīlī ar referātu „Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nošķiršana no soda – mantas konfiskācija – problemātika: teorija un prakse”.

Starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2012. gada 17.–18. oktobrī Rīgā Eiropas Komisijas īpašās programmas „Krimināltiesības” 2010. gada darbības programmas projekta Nr. JUST/2010/JPEN/1546 „Atjaunojošā taisnīguma aktuālās problēmas, risināšanas perspektīvas Eiropas Savienībā” ietvaros „Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana” ar referātiem:

„Soda – mantas konfiskācija – un noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas piemērošanas prakse un problēmas Latvijā”; „Process par noziedzīgi iegūtu mantu”; „Lietisko pierādījumu, rīku un mantas konfiskācijas izpildes Latvijā praktiskā problemātika. Starptautiskās sadarbības aspekti mantas konfiskācijas izpildes jomā”.

Promocijas darba rezultātiem ir arī praktiska aprobācija. Darba autors ir Tieslietu ministrijas pastāvīgās darba grupas Kriminālprocesa likuma grozījumu izvērtēšanas loceklis. Darba grupa sagatavoja un likumdevējs ir pieņēmis būtiskus Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma grozījumus, pilnveidojot noziedzīgi iegūtas mantas tiesību institūtu, kuru līdzautors ir promocijas darba autors.

Promocijas darba rezultāti arī aprobēti darba autoram saskaņā ar Satversmes tiesas tiesneses lēmumu par pieaicināto personu lietā Nr. 2016-13-01 „Par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”, sniedzot Satversmes tiesai viedokli par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī saskaņā ar Satversmes tiesas tiesneses lēmumu par pieaicināto personu lietā Nr. 2017-10-01 „Par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”, sniedzot viedokli par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 91. panta pirmajam teikumam.

1. TIESĪBU INSTITŪTS – NOZIEDZĪGI IEGŪTA MANTA

1.1. Jēdziena krimināltiesiskā izpratne un vēsturiskā attīstība

Jau senajos laikos sabiedrībai bija jārisina jautājumi, kas saistīti ar cilvēku uzvedību, kura nebija pieņemama sabiedrībā. Daudzos gadījumos prettiesiskas uzvedības motīvs ir mantkārība. Nelikumīga labuma gūšanai cilvēki izdarīja zādzības, krāpšanas, laupīšanas u. c. „Cilvēks nedrīkst būt mantkārīgs. Tas ir visvecākais no grēkiem. Mantkārība cilvēku padara aklu. Mantas dēļ cilvēks nonāvē, laupa, melo un krāpj.”⁴¹ Mantas dēļ vistuvākie cilvēki (brāļi, māšas, bērni, vecāki) kļūst par ienaidniekiem un pat izdara tiesībpārkāpumus. „Taču savu tiesību realizēšanā cilvēks nedrīkst aizskart citu cilvēku tiesības.”⁴² Tāpēc iepriekš minētais bija arī viens no iemesliem, lai radītu tiesisko regulējumu, kas noteiktu, ka noziedzīgi iegūta manta nav atstājama pārkāpējam, līdz ar to novēršot iedzīvošanos no prettiesiskas darbības iespējas.

Tiesību institūts – noziedzīgi iegūta manta – Latvijas tiesību sistēmā ir pazīstams jau no 1933. gada 24. aprīļa Sodū likuma spēkā stāšanās laika. Sodū likums ir pirmais neatkarīgās Latvijas valsts krimināllikums un bija viens no pirmajiem soļiem Latvijas ceļā jauna tiesiska regulējuma veidošanā.

1933. gada 24. aprīļa Sodū likums noteica, ka

„1. Ar noziedzīgu nodarījumu iegūtā (*producta sceleris*) un noziedzīgā nodarījuma rīku (*instrumenta sceleris*) atņemšana valstij par labu uzskatāma par drošības līdzekli. (Sal. arī 137., 238., 248., 249., 262., 271., 299., 336., 357., 414. un 569. p.)

2. Ar noziedzīgu nodarījumu iegūtās lietas atņemamas arī trešām personām, kuras tās ieguvušas labticīgi (Krimināļproc. lik. 421. un 789. p.). Pēc valdošā ieskata tādā kārtā atņemamas tikai pašas lietas dabā, bet ne tas, kas iegūts, tās realizējot, ja tas nav noteikti sacīts likumā.”⁴³

Iepriekš minētais Sodū likuma regulējums nepārprotami nosaka, ka noziedzīgi iegūta manta netiek atstāta pārkāpējam, kā arī gadījumos, kad manta nodota trešajām personām.

„Tomēr jāievēro, ka te kriminālnoteikumi var nākt konfliktā ar civillikumiem, pēc kuriem (sal. Civillik. 923. p.) trešās personas, kuras ieguvušas kādu lietu labticīgi, var iegūt uz

---

⁴¹ Vilks A. Deviantoloģija (mācība par uzvedības sociālajām novirzēm). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 44. lpp.

⁴² Baumanis J. No krimināltiesību normu interpretācijas līdz kvantu kriminoloģijai. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2017, 115. lpp.

⁴³ 1933. gada 24. aprīļa Sodū likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sastādījuši: Mincs P., Ehlerss H., Jakobi P., Lauva J. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934, 17. lpp.

to lietiskas tiesības. (Sal. arī Senāta 1927. g. 29. sept. spr. Preisa 1. — Kamradziusa 1003. tēzi.)

3. Agrākā likumā, ar noziedzīgo nodarījumu traucētā stāvokļa atjaunošana un visa tā, kas ar noziedzīgo nodarījumu padarīts nederīgs, izlabošana par vainīgā līdzekļiem – attiecas drīzāk uz kriminālas notiesāšanas civilām sekām.

4. Atņemšanai, atjaunošanai un izlabošanai, gluži dabiski, jānotiek arī tad, kad nav konstatēta krimināla atbildība vai kad izdarītājs atsvabināts no kriminālsoda.

5. Preses lietās iznīcina preses ražojumu ar noziedzīgu saturu arī tad, kad nav iespējams vajāt vainīgo, tā saucamā objektīvā procesa kārtībā (Kriminālaproc. lik. 1152. p.).

6. Kad noziedzīgs nodarījums skar zināmu objektu tikai daļai, piemēram, izdarot viltīgu pārvedes (žiro) uzrakstu īstā vekselī, 35. pantā paredzētā iznīcināšana var attiekties, protams, tikai uz objekta attiecīgo daļu, par ko jābūt aizrādītam tiesas spriedumā. Piemērā norādītā gadījumā tiesa uz vekseļa taisa atzīmi, ka pārvedēja (žiranta) paraksts ir viltots.”⁴⁴

No Sodu likuma regulējuma satura izriet, ka jautājums par noziedzīgi iegūtu mantu tika risināts ar mērķi pēc iespējas atjaunot pirms nodarījuma esošo tiesisko stāvokli un kompensēt cietušajam ar noziedzīgu nodarījumu nodarīto kaitējumu. Savukārt noziedzīgi iegūtas mantas izpratne tika saistīta ar tiesībām un priekšmetiem, pret kuriem ir vērstas nodarījums. Mūsdienās regulējums nepārtraukti tiek pilnveidots ar mērķi bez tieši noziedzīgi iegūtas mantas izņemt no aprites arī citu noziedzīga nodarījuma izdarījušās personas noziedzīgi netieši iegūtu mantu, kas nav saistīta ar nodarījumu, par kuru persona tiek atzīta par vainīgu.

Pirmās neatkarīgās Latvijas valsts krimināltiesiskais regulējums noteica: „Pie mantām, kas iegūtas nozieguma ceļā, pieskaitāmi nauda un priekšmeti, ko dienestpersonas saņēmušas kukuļa veidā, turklāt atņemamas tieši dāvātās mantas un nevis citi kādi līdzvērtīgi priekšmeti. Vienīgi attiecībā uz naudā ņemtu kukuli jāaizrāda, ka tām individuālām pazīmēm, kas atšķir vienu naudaszīmi no otras, vispār nav nekādas nozīmes, kādēļ vainīgam atņemama tā naudas summa, kuru viņš nelikumīgā kārtā saņēmis.

Noteikumi par mantu atdošanu nav piemērojami gadījumos, kad caur noziegumu iegūto mantu atdošana, ievērojot sevišķus noteikumus, nav pielaižama pat civilprasības ceļā.

Caur noziedzīgu darbību iegūtās mantas atdodamas īpašniekam neatkarīgi no tā, vai viņš pieprasījumu iesniedzis vai nē.

---

⁴⁴ Turpat.

Caur izdarītu noziegumu zaudētā manta atdodama īpašniekam pat tanī gadījumā, kad līdz šās mantas atdošanai persona, kuras nevērība vai nolaidība devusi iespēju izdarīt noziegumu, atmaksājusi mantas vērtību.”⁴⁵

Diskusija par trešo personu tiesību aizskārums ir aktuāla jau sen. Bet tā laika krimināltiesiskais regulējums nerisināja jautājumu par trešo personu tiesībām, norādot, ka īpašniekam jautājums jārisina civiltiesību robežās. Tas nozīmē, ka īpašniekam pašam, neņemot vērā to, ka viņa intereses aizskartas noziedzīga nodarījuma rezultātā, jāvēršas civillietu tiesā, kas ir vēl viens jauns tiesvedības process.

„Līdz pēdējam laikam kā doktrīna tā pozitīvās tiesības bija ieskatos, ka slēpšana var attiekties tikai tieši uz noziedzīgos nodarījumos iegūtiem priekšmetiem un turklāt tikai, kamēr tie nav pārgājuši kāda cita neapstrīdamā īpašumā. Pēdējais nosacījums palicis zinātnē it kā neapstrīdēts. Kad „*producta sceleris*” iegūst savā īpašumā likumīgā ceļā trešā persona, noziedzības pavediens pārtrūkst, un panākt, lai trešā persona atdotu tos pirmajam īpašniekam, iespējams vairs tikai civiltiesību noteikumos pielaistās robežās.”⁴⁶

Savukārt pirmās neatkarīgās Latvijas valsts laika Kriminālprocesa likums noteica procesa virzītāja rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu. „421. Patvaļīgi paņemtie vai atņemtie priekšmeti pēc to atrašanas un novērtēšanas atdodami pret parakstu personām, kam tie patvaļīgi paņemti vai atņemti, ja nav sevišķas vajadzības pievienot šos priekšmetus pie lietas. (1864. g. Kriminālprocesa nolikuma 375. p.)

789. Ar noziedzīgo nodarījumu iegūtās lietas atdodamas viņu saimniekam, kaut arī viņš to nebūtu prasījis; bet lietiskie pierādījumi, kuriem lietā ir svarīga nozīme, atdodami tikai pēc tam, kad spriedums stājies likumīgā spēkā. (1864. g. Kriminālprocesa nolikuma 777. p.)

790. Ja uz lietām, kas iegūtas ar noziedzīgu nodarījumu, pretendē kāda trešā persona, tad tiesa ļauj strīdniekiem noskaidrot savas tiesības civiltiesāšanas kārtībā. (1864. g. Kriminālprocesa nolikuma 778. p.).”⁴⁷

Sodu likums noteica, ka arī no trešajām personām noziedzīgi iegūta manta būtu atņemama, savukārt Kriminālprocesa likums precizēja rīcību ar šo mantu, norādot, ka strīds būtu risināms civiltiesāšanas kārtībā. Šāds viedoklis pastāv arī mūsdienās, aicinot mainīt kriminālprocesuālo regulējumu, un noteikt, ka rīcību par mantas atdošanu izlemj tiesa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Šādam viedoklim mūsdienu apstākļos vairs nevar piekrist, jo tādējādi tiktu ignorētas cietušā intereses. Cietušajam būtu nepieciešams atkārtots

---

⁴⁵ Jakobi P. Lietišķu pierādījumu atņemšanas, glabāšanas, atdošanas, pārdošanas, iznīcināšanas un konfiscēšanas kārtība, Jurists, 1929, nr. 4.–6.

⁴⁶ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Otrs pārstrādāts un papildināts izdevums. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939, 378. lpp.

⁴⁷ Kriminālprocesa likums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939.

process civilprocesuālajā kārtībā, kas nepamatoti arī paldzinātu jautājuma izlemšanu par noziedzīgi iegūtās mantas atdošanu. Valstij primāri ir jāatjauno tāds tiesiskais stāvoklis, kāds bija pirms noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, jo valsts nespēja pasargāt cietušo no prettiesiskās darbības.

„Krimināltiesības atšķiras no civiltiesiskā izlīguma, un tomēr tās nedrīkst raudzīties tikai uz nodarītāju, taisnīguma labad tām jāraugās arī uz upuri. Tā kā kopība rigorozi aizliedz privāto justīciju, tās leģitīmajos uzdevumos jāieklaujas tam, ka vainīgais nodarītājs saņem pelnīto sodu un upuris saņem maksimālo iespējamo kompensāciju.”⁴⁸

„Krim. proc. lik. 375. un 777. pantiem nav tā nozīme, it kā ar izmeklēšanas tiesneša (375. p.) vai krimināltiesas (777. p.) lēmumiem par nozieguma cietušajam atņemtās mantas nodošanu atpakaļ šīs mantas saimniekam” (nevis īpašniekam), tiktu pēc būtības izšķirts arī jautājums par īpašuma tiesībām uz šo mantu; taisni otrādi, izmeklēšanas tiesneša uz Krim. proc. lik. 375. p. dibinātais lēmums šinī konkrētā lietā par pianino nodošanu atpakaļ atbildētājam saskaņā ar Krim. proc. lik. 778. pantu neatņem prasītājam tiesību pēc īpašuma tiesību atzīšanas griezties pie attiecīgas civīl tiesas (sk. arī Sen. spr. 1925. g. Nr. 143 Valbes lietā). Tādā kārtā... šinī gadījumā... Krim. proc. lik. 375. un 777. pantu noteikumi, kuri vispārīgi neizslēdz civillikumu piemērošanu (sk. arī Kr. Sen. spr. 1911. g. Nr. 76), nebūt arī neizslēdz Civillik. 923. p. piemērošanu, saskaņā ar kura izpratni prasītājs, nopērkot pianīno no C., kurš to nopircis labā ticībā no V., kuram savukārt atbildētājs labprātīgi nodevis pianīno glabāšanai, ir ieguvis uz šo pianīno īpašuma tiesības un varēja vindicēt šo pianīno pie atbildētāja, neskatoties uz to, ka izmeklēšanas tiesnesis pianīno bija nodevis atbildētājam kā cietušām vaininiekam.”⁴⁹

Salīdzinot un pretstatot vēsturisko ar mūsdienu tiesisko regulējumu, būtiski ir ņemt vērā mainīgos faktorus, vispirms jau apstākli, ka mainījusies ir sabiedrība, tās apziņas un saprāta robežas, līdz ar to tiesiskās attiecības ir kļuvušas daudz sarežģītākas un komplicētākas. Noziedzīgu nodarījumu shēmās tiek iesaistīts liels cilvēku skaits no dažādām valstīm, informācijas tehnoloģiju attīstība ir pavērusi neierobežotas iespējas nozieguma izdarīšanas variācijām. Šādos apstākļos noziedzīgs nodarījums vairs netiek vērtēts tikai kā konkrētajam cietušajam nodarīts kaitējums, zaudējumu ievērojamais apmērs un ietekme ļauj attiecināt to uz visai sabiedrībai nodarītu kaitējumu.

---

⁴⁸ Hefe O. Taisnīgums. Filosofisks ievads. Mūsdienu domātāji. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2009, 81. lpp.

⁴⁹ Civillikumi ar paskaidrojumiem. Otrā grāmata. Lietu tiesības. Sast. F. Konradi, A. Walter. Likuma teksts prof. Dr. iur. A. Būmaņa, H. Ēlersa un J. Lauvas tulkojumā. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935, 190.–191. lpp.

2005. gada 21. aprīlī, pieņemot jauno Kriminālprocesa likumu⁵⁰, kas stājies spēkā 2005. gada 1. oktobrī, likumdevējs Kriminālprocesa likuma 355. panta pirmajā daļā noteica noziedzīgi iegūtas mantas definīciju, proti, ka manta ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu, ja personas īpašumā vai valdījumā tā nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā.

Savukārt panta otrajā daļā tika paredzēta prezumpcija, ka par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, arī finanšu līdzekļi, ja netiek pierādīts pretējais, kas pieder personai, kura:

- 1) ir organizētas noziedzīgas grupas dalībnieks vai atbalsta to;
- 2) pati iesaistījies teroristiskās darbībās vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta teroristiskās darbībās;
- 3) pati iesaistījies cilvēku tirdzniecībā vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta cilvēku tirdzniecībā;
- 4) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vai psihotropām vielām vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās.

Kriminālprocesa likuma 355. panta trešajā daļā tika dots skaidrojums, kas ir saprotams ar pastāvīgu attiecību uzturēšanu, nosakot, ka pastāvīgu attiecību uzturēšana ar citu personu, kura iesaistīta noteiktās noziedzīgās darbībās, nozīmē, ka persona dzīvo kopā ar otru personu vai arī kontrolē, nosaka vai ietekmē tās uzvedību.

Jāsecina, ka Kriminālprocesa likuma pamattekstā noziedzīgi iegūtas mantas definīcija bija skaidra un nepārprotama. Arī prezumētās mantas definīcija tiesību normu piemērotājiem neradīja izpratnes problēmas, kaut gan, izskatot krimināllietas, tikai retos gadījumos tiesas atzina un konfiscēja noziedzīgi iegūtu mantu.

2008. gada 29. jūnijā (grozījumi Kriminālprocesa likumā stājās spēkā 2008. gada 29. jūlijā) Saeima Kriminālprocesa likuma 355. panta otro daļu papildināja ar 5., 6. un 7. punktu, papildus nosakot, ka par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, arī finanšu līdzekļi, ja netiek pierādīts pretējais, kas pieder personai, kura:

- 1) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās ar viltotu naudu, valsts finanšu instrumentiem vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās;
- 2) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās, lai šķērsotu valsts robežu vai sekmētu citas personas pārvietošanu pāri valsts robežai, vai nodrošinātu citām personām iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās;

---

⁵⁰ Kriminālprocesa likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> (aplūkots 22.08.2018.).

3) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās saistībā ar bērnu pornogrāfiju vai bērnu seksuālo izmantošanu vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās.

Tieslietu ministrija, iesniedzot priekšlikumus grozījumiem⁵¹, norādīja, ka likumprojekts paredz ieviest Padomes 2005. gada 24. februāra Ietvarlēmumu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju (2005/212/TI), lai nodrošinātu efektīvu pārrobežu sadarbību attiecībā uz konfiskāciju. Ietvarlēmuma mērķis ir nodrošināt, lai visās dalībvalstīs būtu efektīvi likumi, kas reglamentē noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, kas attiecas uz tādas personas īpašumā esošu mantu, kura ir notiesāta par nodarījumu, kas saistīts ar organizētu noziedzību.

Ar 2008. gada 29. jūnija grozījumiem tika paplašināts to gadījumu skaits, kuros varēja piemērot prezumpciju, kad mantu var atzīt par noziedzīgi iegūtu.

2009. gada 12. martā Saeima pieņēma likumu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2009. gada 1. jūlijā, papildinot Kriminālprocesa likuma 355. panta pirmo daļu pēc vārdiem „vai valdījumā tā” ar vārdiem „tieši vai netieši”.

Tieslietu ministrija nepieciešamību precizēt noziedzīgi iegūtas mantas definīciju skaidroja ar jaunā likumprojekta izstrādi, kas saistīts ar 2005. gada 26. oktobrī pieņemto Eiropas Savienības direktīvu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā: Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai (dokuments attiecas uz EEZ). Lai ieviestu minēto direktīvu, tika izstrādāts likumprojekts „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (turpmāk tekstā – projekts). Projekts paredzēja noteikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu definīciju. Savukārt Kriminālprocesa likumā (turpmāk tekstā – KPL) jau tobrīd bija noteikts, kas ir noziedzīgi iegūta manta. Līdz ar to veidojas situācija, ka līdz kriminālprocesa uzsākšanai par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem (mantu) tiks uzskatīti viena, bet kriminālprocesā – cita manta (turklāt KPL ietverta šaurāka izpratne). Šāds regulējums radītu situāciju, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests uzliek arestu vieniem līdzekļiem (mantai), bet kriminālprocesā tos neatzīst par noziedzīgi iegūtiem. Lai risinātu šo situāciju un saskaņotu projektu un KPL, noziedzīgi iegūtas mantas (līdzekļu) definīciju nepieciešams noteikt vienā normatīvajā aktā – īpašā likumā, nosakot, ka šī definīcija attiecas arī uz KPL. Tika precizēts

---

⁵¹ Likumprojekta „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/7E691048E7DBE5E4C225739A004F30AD?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).

KPL 355. pants, saskaņojot to ar likumprojekta „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” normām.⁵²

Līdz 2017. gada 1. augustam, kad regulējums par noziedzīgi iegūtu mantu tika „pārcelts” uz Krimināllikumu, Kriminālprocesa likuma 355. pants paredzēja divus veidus, pēc kuru pazīmēm noteikt, kādu mantu var atzīt par noziedzīgi iegūtu. Pirmajā gadījumā Kriminālprocesa likumā bija noformulēta noziedzīgi iegūtas mantas definīcija, bet otrajā gadījumā Kriminālprocesa likums noteica prezumpciju, paredzot pieņēmumu par mantas noziedzīgu iegūšanu. Analizējot normatīvus aktus, tika konstatēts, ka ne tikai Kriminālprocesa likums noteica noziedzīgi iegūtas mantas legāldefinīciju, arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums paredzēja, kādi līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem. Divos normatīvajos aktos definētie regulējuma veidi nebija viennozīmīgi saprotami un piemērojami reālajā laikā.

Kriminālprocesa likuma 355. panta pirmā daļa ietvēra pamatdefinīciju, raksturojot noziedzīgi iegūtas mantas pazīmes, t. i., manta ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu, ja personas īpašumā vai valdījumā tā tieši vai netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā.⁵³ „Tātad šeit mantas noziedzīgās izcelsmes pienākums gulstas uz procesa virzītāju un apsūdzības uzturētāju”.⁵⁴

Savukārt Kriminālprocesa likuma 355. panta otrā daļa paredzēja prezumpciju, kuros gadījumos pieņemams, ka manta ir noziedzīgi iegūta, ja netiek pierādīts pretējais, nosakot, ka tad, ja netiek pierādīts pretējais, par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, arī finanšu līdzekļi, kas pieder personai, kura:

- 1) ir organizētas noziedzīgas grupas dalībnieks vai atbalsta to;
- 2) pati iesaistījies teroristiskās darbībās vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta teroristiskās darbībās;
- 3) pati iesaistījies cilvēku tirdzniecībā vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta cilvēku tirdzniecībā;
- 4) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vai psihotropām vielām vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās;

---

⁵² Likumprojekta „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/0842071F0EC02DDCC22573B50047A0FF?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).

⁵³ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 23.05.2017.).

⁵⁴ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005–2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 176. lpp.

- 5) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās ar viltotu naudu, valsts finanšu instrumentiem vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās;
- 6) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās, lai šķērsotu valsts robežu vai sekmētu citas personas pārvietošanu pāri valsts robežai, vai nodrošinātu citām personām iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās;
- 7) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās saistībā ar bērnu pornogrāfiju vai bērnu seksuālo izmantošanu vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistīta šādās darbībās.⁵⁵

Nemot vērā, ka iepriekš minētais kriminālprocesuālais regulējums noteica arī gadījumus, kad pietiek vien uzturēt pastāvīgas attiecības ar personu, kura iesaistījusies noziedzīgās darbībās, lai mantu atzītu par noziedzīgi iegūtu, Kriminālprocesa likuma 355. panta trešā daļa paredzēja legāļdefinīciju, kādas attiecības ir uzskatāmas par pastāvīgām, nosakot, ka Kriminālprocesa likuma 355. panta izpratnē pastāvīgu attiecību uzturēšana ar citu personu, kura iesaistīta noteiktās noziedzīgās darbībās, nozīmē, ka persona dzīvo kopā ar otru personu vai arī kontrolē, nosaka vai ietekmē tās uzvedību. Tāpēc prezumpcijas gadījumā procesa virzītājam bija pienākums, ja manta pieder personai ar kuru noziedzīga nodarījuma izdarītājam ir pastāvīgas attiecības, pierādīt personu attiecību raksturu.

Regulējums, kas noteica prezumpciju arī uz mantu, kas pieder personai, kura uztur pastāvīgas attiecības ar noziedzīga nodarījuma izdarītāju, kritizēja profesore Ā. Meikališa un profesore K. Strada-Rozenberga, apšaubot kriminālprocesuālo pamatprincipu ievērošanu. „Nenoliedzot, ka pret darbībai noziedzīgas mantas izmantošanā un šīs mantas apzināšanai un konfiscēšanai jābūt stingrai, ātrai un efektīvai, KPL 355. p. 2.–3. punkta redakcija mums nešķiet pārdomāta, un tās realizācija var apdraudēt nevainīguma prezumpcijas principa atzīšanu un respektēšanu”.⁵⁶

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā bija un arī šobrīd ir divi veidi, kā noteikt, kāda manta ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta pirmā daļa nosaka pamatdefinīciju, proti, ka līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem:

---

⁵⁵ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 23.05.2017.).

⁵⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005–2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 176. lpp.

- 1) ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā;
- 2) citos Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos (līdz grozījumiem, kad Kriminālprocesa likums tika aizstāts ar Krimināllikumu).⁵⁷

Tātad ir secināms, ka abos likumu regulējumos nav ievērota vienveidīga terminoloģija, tāpēc attiecībā uz vārda „manta” vai „līdzekļi” lietojumu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta otrajā daļā tiek dots skaidrojums par atšķirīgas terminoloģijas piemērošanu, nosakot, ka ar terminu „noziedzīgi iegūti līdzekļi” saprot Kriminālprocesa likumā (šobrīd Krimināllikumā) lietoto terminu „noziedzīgi iegūta manta, arī finanšu līdzekļi”.

Kā redzams, definīcijas ir atšķirīgas gan pēc pielietotas terminoloģijas, gan pēc satura, kas dod pamatu atšķirīgai interpretācijai un iemeslu neviennozīmīgai piemērošanai.

Atbalstāms ir G. Kūtra viedoklis, ka noziedzīgi iegūtas mantas definējums ir krimināltiesisko tiesību jautājums. „Pēc savas būtības pats noziedzīgi iegūtas mantas definējums iederētos materiālajās tiesībās – Krimināllikumā”.⁵⁸

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā pamatdefinīcijā ir lietots vārds – „līdzekļi”, ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši *iegūti* noziedzīga nodarījuma rezultātā, bet Kriminālprocesa likumā (šobrīd Krimināllikumā) pamatdefinīcijā lietots vārds „manta”, ja personas īpašumā vai valdījumā tā tieši vai netieši *nonākusi* noziedzīga nodarījuma rezultātā. Veicot likumu grozījumus, šo terminoloģisko atšķirību likumdevējs nav novērsis. Līdz ar to Kriminālprocesa likumā (šobrīd arī Krimināllikumā) tiek lietots plašāks jēdziens, un tāpēc nav skaidrs, kāpēc ir dažāda pieeja, kaut gan pēc jēgas abu likumu mērķis neatkarīgi no saturiskā papildījuma ir palicis nemainīgs no sava pirmsākuma, formulēts skaidri, ar konkrētu uzdevumu un tā izpildei veicamajiem pienākumiem – nepieļaut noziedzīgi iegūtu līdzekļu apriti ekonomikā.

Šāda likumdevēja rīcība, kad divos likumos atšķirīgi definēts viens tiesību institūts, ir nepareiza un pieļauj atšķirīgas interpretācijas iespējas, kas liecina par likumdošanas brāķi. Tas neveicina arī tiesību normu vienveidīgu piemērošanu, kas ir tiesību normas piemērotāju galvenais uzdevums demokrātiskā valstī, proti, taisnīgā un likumīgā procesā piemērot un attiecināt normatīvo regulējumu faktisko apstākļu kopumam tādējādi, lai procesā iesaistītai personai un sabiedrībai kopumā nerastos šaubas par valsts varas patvaļu.

---

⁵⁷ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 23.05.2017.).

⁵⁸ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista Vārds, Nr. 16, 17.04.2007.

„Ievērojot tiesiskās vienlīdzības principu un tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesai būtu jāpieliek pūles, lai līdzīgi gadījumi (vai, vēl jo vairāk, identiski gadījumi) tiktu izlemti līdzīgi, jo procesa dalībniekiem ir tiesības sagaidīt un paļauties, ka tie tiesā saņems vienādu taisnību visos līdzīgos gadījumos. Pareizi pielietotai juridiskajai metodoloģijai vajadzētu līdz minimumam samazināt procesa dalībniekiem grūti izskaidrojamu atšķirīgu rezultātu rašanos, pat ja, kā rāda tiesu prakse, šādi gadījumi nav izslēgti nevienā, arī kasācijas tiesas instancē.

Ja tiesa, kas izskata agrāk izspriestai lietai līdzīgu lietu, nonāk pie citiem secinājumiem, tiesiskās vienlīdzības princips prasa, lai tiesa katrā ziņā tiesas spriedumā ietvertu apsvērumus, kādēļ rezultāts šajā lietā ir atšķirīgs. Pat ja vienīgais iemesls ir tas, ka tiesa nevar pievienoties cita tiesas sastāva vērtējumam, tiesai ar attiecīgu argumentāciju tas ir jāatspoguļo spriedumā. Procesā dalībniekiem ir jātop redzamam, ka tiesas spriedums, kaut arī atšķirīgs, nav patvaļīgs un ka tiesa spēj pamatot savu atšķirīgo viedokli.”⁵⁹

Tiesiskā regulējuma kvalitātes uzlabošanai ir jāveic grozījumi, saglabājot vienu legāļdefinīciju. Priekšlikums ir saglabāt noziedzīgi iegūtas mantas definīciju tikai Krimināllikumā, bet Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā norādīt apstākli, kad līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta pirmo daļu izteikt šādā redakcijā: „Līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem Krimināllikumā noteiktajos gadījumos”.

Analizējot normatīvo aktu un tiesību normu saturu par to, kā definēti noziedzīgi iegūti līdzekļi un to legalizēšanas fakts, konstatējams ir vēl viens neskaidrs tiesiskā regulējuma gadījums. Papildus Krimināllikumā noteiktajam Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešā daļa ietver prezumpciju ar vēl papildu trīs gadījumiem, kad līdzekļus var atzīt par noziedzīgi iegūtiem, paredzot, ka par noziedzīgi iegūtiem uzskatāmi arī līdzekļi, kas pieder personai vai kurus tieši vai netieši kontrolē persona:

- 1) kura ir iekļauta kādā no Ministru kabineta noteiktu valstu vai starptautisko organizāciju sagatavotajiem to personu sarakstiem, kuras tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā;
- 2) kura ir iekļauta uz Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma pamata Ministru kabineta sagatavotajā sankciju subjektu sarakstā nolūkā cīnīties

---

⁵⁹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 6. novembra sprieduma tēzes lietā SKA-482/2015.

pret iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā;

- 3) par kuru operatīvās darbības subjektiem, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai vai tiesai ir informācija, kas dod pietiekamu pamatu šo personu turēt aizdomās par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas saistīts ar terorismu, vai līdzdalību tajā.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta piektajā daļā noteikts, ka līdzekļi par noziedzīgi iegūtiem atzīstami Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā, piemērojot Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešajā daļā ietverto prezumpciju, kas faktiski paplašina gadījumu skaitu, kad līdzekļi uzskatāmi par noziedzīgi iegūtiem, tomēr *de jure* nepastāv procedūra šo gadījumu atzīšanai un piemērošanai. Tātad iepriekš norādītais regulējuma saturs ir neskaidrs, un no procesuālā aspekta to nav iespējams tiesiski realizēt esošajā kriminālprocesuālā kārtībā.

Pirmkārt, saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu, lai ierosinātu jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, jābūt uzsāktam kriminālprocesam sakarā ar izdarītu noziedzīgu nodarījumu, bet, kā redzams no Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 1. un 2. punkta, tad pietiek, ka persona ir iekļauta citas valsts vai starptautisko organizāciju sarakstā. Iepriekš minētās situācijas izskatīšanas procesuālo kārtību, kad nav ierosināta kriminālprocesa, Kriminālprocesa likums neparedz.

Otrkārt, kā izriet no Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 3. punkta, tad pietiek ar personas turēšanu aizdomās par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas saistīts ar terorismu, vai līdzdalību tajā. Šādu iespēju mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu, kad persona tikai tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, Kriminālprocesa likums arī neparedz.

Treškārt, likumdevējs nav regulējis Kriminālprocesa likumā to, kādi būtu nosacījumi secinājumu izdarīšanai, kad persona tieši vai netieši kontrolē līdzekļus, kā arī situāciju, kad tieši vai netieši personas kontrolētos līdzekļus var atzīt par noziedzīgi iegūtiem.

Darba autors uzskata, ka likumdevējs, izpildot starptautiskās saistības, ir iepriekš minētos gadījumus paredzējis Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, bet nav paredzējis procesuālo regulējumu šādu gadījumu izskatīšanai, formāli likumā nosakot, ka līdzekļi par noziedzīgi iegūtiem atzīstami Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā, neizvērtējot to, ka saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu tas nav iespējams, ņemot vērā kriminālprocesa par notikušo noziedzīgu

nodarījumu nepieciešamību, kā arī iepriekš izklāstītā regulējuma neesamību.⁶⁰ Uz kriminālprocesa nepieciešamību, lai lemtu jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, norāda arī zvērināta advokāte J. Kolomijceva. „Ja nav noticis noziedzīgs nodarījums, nav noziedzīgi iegūtas mantas. Ja pirmstiesas kriminālprocesā rosina lemt jautājumus par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 356. panta otrā daļa), papildus KPL 356. panta otrajā daļā un KPL 626. pantā minētajiem apstākļiem jākonstatē noziedzīga nodarījuma notikums”.⁶¹ Nevar aizmirst arī par vienu no svarīgākajiem vispārējiem tiesību principiem *nullum crimen, nulla poena sine lege* (nav nozieguma, nav soda bez likuma), kura šodienas izpratni devusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa.⁶²

Darba autors ierosina Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteikt procesuālo regulējumu, kas nodrošinās Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteiktajos gadījumos, kad persona ir iekļauta citas valsts vai starptautisko organizāciju sarakstā, iespēju lemt jautājumu par līdzekļu atzīšanu par noziedzīgi iegūtiem.

Nepieciešams papildināt Kriminālprocesa likuma 626. pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā: „Izmeklētājam ir tiesības Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteiktajos gadījumos uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.”

Nepieciešams papildināt Kriminālprocesa likuma 626. pantu ar piekto daļu šādā redakcijā: „Izmeklētājam, uzsākot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, lietas apstākļu noskaidrošanai ir tiesības izdarīt šajā likumā paredzētas izmeklēšanas darbības.”

Un nepieciešams papildināt Kriminālprocesa likuma 630. pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā: „Līdzekļi, kas atzīti par noziedzīgi iegūtiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteiktajos gadījumos, ir konfiscējami.”

Līdz 2017. gada 1. augustam, kad stājās spēkā grozījumi Krimināllikumā un Kriminālprocesa likumā, kritērijs, kas ļauj procesa virzītājam atzīt, ka pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu, bija visu saprātīgu šaubu novēršana par mantas statusu.

---

⁶⁰ Stukāns J. Procesuālie aspekti mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu. Daugavpils Universitātes 56. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. B. daļa. Sociālās zinātnes. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2014, 224. lpp. Iegūts no: https://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/978-9984-14-702-4_56%20konf%20kraj_B_Soc%20zin.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

⁶¹ Kolomijceva J. Par Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista Vārds, Domnīca, 23.04.2014. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/eseja.php?id=264296> (aplūkots 29.04.2014.).

⁶² Peristeridou Ch. The Principle of Legality in European Criminal Law. Cambridge: Interesentia, 2015, p.96.

Šā regulējuma ietvaros, ar mantu, kurai ir noziedzīga izcelsme, saprata mantu, kas personas īpašumā vai valdījumā iegūta noziedzīga nodarījuma rezultātā vai citos Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos. Un par mantu, kas ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, tika atzīts noziedzīga nodarījuma rīks vai lietas, kas bija paredzētas vai tika izmantotas noziedzīga nodarījuma izdarīšanai.

Analizējot kriminālprocesuālo regulējumu līdz iepriekš minēto grozījumu izdarīšanai, profesore *Dr.iur.* K. Strada-Rozenberga norādīja, ka „KPL atrunāts tikai viens pierādīšanas standarts, proti, KPL 124. panta 4. daļā ietverta norāde, ka pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja izslēgtas saprātīgas šaubas. Tā kā noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija varētu būt viens no apstākļiem, no kā atkarīgs taisnīgs krimināltiesisko attiecību risinājums, tad šis jautājums atzīstams par tādu, kas ietilpināms pierādīšanas priekšmetā. Līdz ar to šobrīd īsti nav tiesiska pamata apgalvot, ka jautājuma lemšanā par mantas noziedzīgo izcelsmi pastāvētu kādi citi pierādīšanas standarti. Vienlaikus var atzīt, ka šāda cita standarta ieviešana būtu iespējama (īpaši procesā, kurā noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija nav saistāma ar notiesājošu spriedumu), taču tādā gadījumā likumā būtu jāiekļauj norādes uz šā no vispārīgā atšķirīga standarta pastāvēšanu.”⁶³

Par pierādīšanas standarta par mantas izcelsmi mainīšanu uz civilprocesuālo pierādīšanas standartu norādīja G. Kūtris. „Tomēr praksē būtu jāievēro viens nosacījums, kas likumā nav ierakstīts – attiecībā uz mantas izcelsmes pierādīšanu ir jāievēro nevis kriminālprocesa, bet gan civilprocesuālie pierādīšanas standarti. Proti, pierādīšanas pienākums ir abām pusēm (arī trešajām personām, ja tādas ir), turklāt tiesai ir „brīvais pierādījumu novērtēšanas princips” (pārliecības veidošanās, kam vairāk ticēt). Šāda pieeja ir nostiprināta citu valstu likumos. Īrijas Kriminālās tiesvedības likuma (*Criminal Justice Act, 1994*) 4. pants noteic, ka visos jautājumos par noziedzīgi iegūto labumu vērtības noteikšanu un maksāšanu jāievēro civilprocesa pierādīšanas standarti. Arī Apvienotās Karalistes Noziedzīgi iegūto līdzekļu likuma (*Proceeds of Crime Act, 2002*) 2. daļa paredz, ka konfiskācijas procedūrā jāvadās pēc pierādīšanas civiltiesību standartiem.”⁶⁴

Kā jau iepriekš darbā norādīts, likumdevējs ir pieņēmis normatīvo aktu grozījumus, lai pilnveidotu noziedzīgi iegūtas mantas regulējumu un nodrošinātu starptautisko saistību izpildi, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas

---

⁶³ Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr. 3/2011. Rīga: SIA „Datorgrafika”, 2011, 30. lpp.

⁶⁴ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista Vārds, 17.04.2007. Pieejams: www.juristavards.lv (aplūkots 25.03.2017.).

2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā prasībām.

Uz likumu grozījumu nepieciešamību un mantas īpašās konfiskācijas noteikšanu 2011. gada 15. novembrī norādīja arī profesors Uldis Krastiņš⁶⁵, piedāvājot papildināt Krimināllikumu ar pantu „Mantas īpašā konfiskācija⁶⁶”.

Darba nākamajā apakšnodaļā tiek analizēts mantas atzišanas par noziedzīgi iegūtu spēkā esošais tiesiskais regulējums.

1.2. Tiesiskais regulējums Latvijā

2017. gada 1. augustā stājušies spēkā grozījumi Krimināllikumā un Kriminālprocesa likumā. Minētie grozījumi ievērojami mainīja tiesību institūta – noziedzīgi iegūta manta – normatīvo regulējumu. Materiālās tiesību normas, kas regulēja noziedzīgi iegūtas mantas krimināltiesisko saturu, tika pārceltas uz Krimināllikumu, izveidojot arī krimināltiesībās jaunu tiesību institūtu – mantas īpašā konfiskācija.

Par to, ka Kriminālprocesa likumā esošās materiālās tiesību normas, īpaši, kas nosaka rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, ir jāpārceļ uz Krimināllikumu jau ilgu laiku un sen savās publikācijās norādīja profesore Ā. Meikališa un profesore K. Strada-Rozenberga.⁶⁷

Normatīvo aktu grozījumu rezultātā Latvijas krimināltiesībās mainījies arī noziedzīgi iegūtas mantas saturs, paplašinot prezumētās noziedzīgi iegūtas mantas apjomu. Krimināllikums tagad nosaka arī ar noziedzīgu nodarījumu saistītas mantas definīciju. Jaunas aprises ieguva arī noziedzīgi iegūtas mantas aizstāšanas institūts.

Pamatdefinīcija par to, kāda manta ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu, nav mainījies. Noziedzīgi iegūta manta ir manta, kas personas īpašumā vai valdījumā tieši vai netieši

---

⁶⁵ Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru. Latvijas Universitātes 71. konferences rakstu krājums. Maizītis J. Noziedzīgi iegūta manta un kriminālatbildība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013, 128.–132. lpp.

⁶⁶ Turpat „(1) Mantas īpašā konfiskācija ir naudas, mantas un citu materiālo vērtību un priekšmetu piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts labā.

(2) Konfiscējama ir nauda, manta, citas materiālās vērtības, kas iegūtas noziedzīgā ceļā, kā arī ienākumi no noziedzīgi iegūtā.

(3) Konfiscējama ir nauda, manta un citas notiesātā īpašumā esošās materiālās vērtības, kas izmantotas noziedzīga nodarījuma izdarīšanā vai paredzētas tā izdarīšanai.

(4) Konfiscējamas ir iekārtas, mehānismi, instrumenti, jebkāda manta un priekšmeti, kas nodoti notiesātajam un izmantoti vai paredzēti izmantot noziedzīga nodarījuma izdarīšanai.

(5) Konfiscējami ir nauda, mantas un citas materiālās vērtības, kuru izcelsmes avots netiek noskaidrots vai tiek slēpts.

(6) Konfiscējama ir arī nauda, manta un citas materiālās vērtības, kuras sakarā ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu nav atstājamas notiesātā īpašumā.”

⁶⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005–2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 176. lpp.

nonākusi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā. Noziedzīgi iegūtas mantas definīcijas skaidrojums ir atrodams arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 1. pantā, kur likumdevējs dod skaidrojumu terminiem līdzekļi un finanšu līdzekļi, jo likuma 4. panta otrā daļa nosaka, ka ar terminu „noziedzīgi iegūti līdzekļi” saprot Krimināllikumā lietoto terminu „noziedzīgi iegūta manta”. Līdz ar to ar mantu jāsaprot arī finanšu līdzekļi vai cita ķermeniska vai bezķermeniska, kustama vai nekustama manta, kā arī personas turējumā esoši finanšu instrumenti vai maksāšanas līdzekļi (skaidras vai bezskaidras naudas veidā), dokumenti (papīra vai elektroniskā veidā), kas ir personas īpašumā vai valdījumā un kas rada tiesības gūt labumu no tiem, kā arī īpašumā vai valdījumā esoši dārgmetāli. Definīcija ir ar visplašāko iespējamo noziedzīgi iegūtas mantas saturu un atbilst starptautiskajos dokumentos (darba 5. nodaļa) noteiktajai izpratnei.

Raksturojot kriminālatbildību par koruptīvām darbībām, Dainis Mežulis jēdzienu „mantisks labums” definēja ar visplašāko saturu. „Tāpēc ar mantisku labumu jāsaprot jebkāda amatpersonai piesolīta vai dota mantiska vai nemantiska vērtība, kas izraisa vai var izraisīt pieaugumu tās īpašumam vai citam viņa interešu sfērā esošam objektam vai arī pilnīgi vai daļēji atbrīvojot amatpersonu vai citu tās interešu sfērā esošo objektu no mantiskām saistībām.”⁶⁸

Māris Leja, analizējot mantas jēdzienu kā krāpšanas priekšmetu, atzīst, ka ar terminu „manta” krimināltiesībās būtu iespējams saprast gan ķermeniskas, gan bezķermeniskas mantas (lietas), neņemot vērā to, ka Krimināllikuma XVIII (noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu) nodaļā ietverta noziedzīgo nodarījumu objekts ir īpašuma tiesības.⁶⁹ „Tomēr krimināltiesības ir no civiltiesībām neatkarīga tiesību nozare. Tāpēc krimināltiesībās civiltiesiskiem terminiem drīkst brīvi piešķirt atšķirīgu nozīmi, kas vairāk atbilst krimināltiesību mērķiem un nodrošina taisnīgāku risinājumu, tostarp par izšķirošiem atzīt saimnieciskos (ekonomiskos) aspektus.”⁷⁰

Ar mantu, kas personas īpašumā vai valdījumā **tieši** ir nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, jāsaprot priekšmeti, līdzekļi, vielas, tiesības, jebkuri labumi un tam līdzīgi, pret kurām vai saistībā ar kurām ir izdarīts noziedzīgs nodarījums. Piemēram, nozagta manta, saņemts kukulis, nepamatota apdrošināšanas atlīdzība u. c., tas ir, no noziedzīga nodarījuma tieši iegūts labums.

Ar mantu, kas personas īpašumā vai valdījumā **netieši** ir nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, jāsaprot ieņēmumi un jebkāds labums, kas iegūts, lietojot, apgrozot,

---

⁶⁸ Mežulis D. Korupcijas ierobežošanas krimināltiesiskie līdzekļi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 51. lpp.

⁶⁹ Leja M. Krāpšanas aktuālie jautājumi Latvijas un ārvalstu tiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 259. lpp.

⁷⁰ Turpat 255. lppat.

ieguldot, pārveidojot, apvienojot un tam līdzīgi tieši noziedzīgi iegūtu mantu, tostarp, noziedzīgi iegūtas mantas izmantošanas rezultātā gūtie augļi un peļņa.

Skaidrojums par to, kas ir manta, kas personas īpašumā vai valdījumā netieši ir nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, ietverts Krimināllikuma⁷¹ 70.¹¹ panta ceturtajā daļā, nosakot, ka tie ir līdzekļi, ko persona ieguvusi no noziedzīgi iegūtas mantas realizācijas, kā arī noziedzīgi iegūtas mantas izmantošanas rezultātā gūtie augļi.

Jāatzīst, ka Krimināllikuma 70.¹¹ panta ceturtais daļas regulējums nav korekts, jo līdzekļi, ko persona ieguvusi no noziedzīgi iegūtas mantas realizācijas, kā arī noziedzīgi iegūtas mantas izmantošanas rezultātā gūtie augļi, ietilpst noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienā, kas noteikts panta pirmajā daļā, jo noziedzīgi iegūta manta ir gan tieši, gan netieši iegūts īpašums vai valdījums. Precīzāk un skaidrāk būtu ceturtajā daļā noteikt tikai to, ka noziedzīgi iegūta manta ir konfiscējama, ja tā nav jāatdod īpašniekam vai likumīgam valdītājam. Skaidrs, ka šo neprecizitāti izraisīja likumdevēja griba paskaidrot, kas ir saprotams ar netieši iegūtu mantu, norādot uz to „kā uz lietu”. Tāpēc likumā būtu jāparedz arī skaidrojums netieši iegūtas mantas īpašumam vai valdījumam, norādot uz to „kā uz lietu tiesību vai rīcību ar lietu”.

Priekšlikums ir Krimināllikuma 70.¹¹ panta ceturto daļu izteikt citā redakcijā un pantu papildināt ar piekto daļu, lai novērstu neprecizitāti un padarītu skaidrāku un saprotamāku regulējumu:

„Izteikt Krimināllikuma 70.¹¹ panta ceturto daļu šādā redakcijā:

„Manta, kas personas īpašumā vai valdījumā ir netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, ir jebkāds labums, kas iegūts, realizējot, lietojot tieši noziedzīgi iegūtu mantu, tostarp noziedzīgi iegūtas mantas izmantošanas rezultātā gūtie augļi un peļņa.”;

Papildināt Krimināllikuma 70.¹¹ pantu ar piekto daļu šādā redakcijā:

„Noziedzīgi iegūtu mantu konfiscē, ja tā nav jāatdod īpašniekam vai valdītājam.””

Par noziedzīgi iegūtu var atzīt arī *prezumētu*⁷² mantu, tas ir, piemērot personai arī paplašināto konfiskāciju. Krimināllikuma 70.¹¹ panta otrā un trešā daļa paredz prezumpciju, kuros gadījumos pieņemams, ka manta ir noziedzīgi iegūta, ja netiek pierādīts pretējais. Svarīgi, ka mantu par noziedzīgi iegūtu, piemērojot paplašināto konfiskāciju, var atzīt tikai, izlemjot krimināllietā jautājumu par personas vainīgumu.

Krimināllikuma 70.¹¹ panta otrā daļa paredz, ja mantas vērtība nav samērīga ar personas likumīgiem ienākumiem un persona nepierāda, ka manta ir iegūta likumīgā ceļā, par

---

⁷¹ Krimināllikums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> (aplūkots 22.08.2018.).

⁷² Prezumpcija (lat. *praesumptio*) jur. fakta konstatēšana, secinājuma vai apgalvojuma atzīšana par neapšaubāmu, kamēr nav pierādīts pretējais. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Jumava, 1999, 625. lpp.

noziedzīgi iegūtu mantu var atzīt arī mantu, kas pieder personai, kura izdarījusi noziegumu, kas pēc sava rakstura ir vērst uz materiāla vai citāda labuma gūšanu.

Līdz ar to Krimināllikums paplašinātās konfiskācijas gadījumā nosaka vairākus nosacījumus, kuriem ir jāpastāv vienlaicīgi, kad var mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu:

- 1) kriminālprocesā jābūt pierādījumiem, ka apsūdzētā likumīgie ienākumi un viņam piederošās mantas vērtība nav samērīga;
- 2) apsūdzētais nav pierādījis mantas izcelsmes likumību;
- 3) noziedzīgs nodarījums, par kura izdarīšanu persona ir saukta pie kriminālatbildības, pēc sava rakstura ir vērst uz materiāla vai citāda labuma gūšanu.

Krimināllikuma 70.¹¹ panta otrā daļa paredz vēl divus gadījumus, kad var piemērot paplašinātu konfiskāciju, pastāvot iepriekšējā rindkopā 1. un 2. punktā noteiktiem nosacījumiem, ja apsūdzētais ir organizētas grupas dalībnieks vai atbalsta to, vai ir saistīts ar terorismu.

Paplašināto konfiskāciju var attiecināt arī uz citas personas – kura nav izdarījusi noziedzīgu nodarījumu – mantu. „Lai būtu pamats piemērot Krimināllikuma 70.¹¹ panta trešajā daļā paredzēto mantas konfiskāciju, personai nav obligāti jāzina vai jāapzinās, kādu noziegumu ir izdarījusi tā persona, ar kuru viņa uztur iepriekšminētās attiecības.”⁷³ Gadījumu, kad mantu, kas atrodas citas personas rīcībā, var atzīt par noziedzīgi iegūtu, nosaka Krimināllikuma 70.¹¹ panta trešā daļa.

Krimināllikuma 70.¹¹ panta trešā daļa paredz, ka par noziedzīgi iegūtu mantu var atzīt arī mantu, kas atrodas citas personas rīcībā, kura uztur pastāvīgas ģimenes, saimnieciskas vai citādas mantiskas attiecības ar Krimināllikuma 70.¹¹ panta otrajā daļā minēto personu, ja šīs personas rīcībā esošās mantas vērtība nav samērīga ar tās likumīgiem ienākumiem un ja persona nepierāda, ka manta ir iegūta likumīgā ceļā.

„Līdzko personas rīcība skar citu intereses, noteikšanu pār to iegūst sabiedrība; turklāt jautājums, vai līdz ar šo iejaukšanos vispārējā labklājība iegūs vai zaudēs, kļūst atvērts diskusijai.”⁷⁴ Tomēr profesors U. Krastiņš norāda, ka personu savstarpējās attiecībās vairāk jāakcentē viņu mantiskās saiknes, skaidrojot, ka ne visos gadījumos, izdarot noziedzīgu nodarījumu organizētā grupā, ir iespējams gūt kādu materiālu labumu, piemēram, slepkavības vai tīša smaga miesas bojājuma nodarīšana organizētā grupā, tāpēc jāparedz normas, kas konkrētāk traktē prezumpciju.⁷⁵

---

⁷³ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I–VIII² nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 301. lpp.

⁷⁴ Mills Dž. S. Par brīvību. Rīga: Tapals, 2007, 93. lpp.

⁷⁵ Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 2009–2014. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015, 240. lpp.

Iepriekš minētais tiesiskais regulējums nozīmē, ka tikai gadījumos, ja apsūdzētājs ir izdarījis noziegumu, kas pēc sava rakstura ir vērsts uz materiāla vai citāda labuma gūšanu, ja apsūdzētais ir organizētas grupas dalībnieks vai atbalsta to, vai ir saistīts ar terorismu un personas, kura ar apsūdzēto uztur pastāvīgas ģimenes, saimnieciskas vai citādas mantiskas attiecības, rīcībā esošās mantas vērtība nav samērīga ar viņas likumīgiem ienākumiem, paplašināto konfiskāciju var attiecināt arī uz šīs personas mantu. Arī šajā gadījumā personai, kura ar apsūdzēto uztur pastāvīgas ģimenes, saimnieciskas vai citādas mantiskas attiecības, ir tiesības pierādīt mantas izcelsmes likumību.

Svarīgi norādīt, ka paplašināto konfiskāciju var piemērot tikai par nozieguma izdarīšanu. Personai, kura izdarīja kriminālpārkāpumu, paplašināto konfiskāciju piemērot nevar.

Salīdzinot paplašinātās konfiskācijas piemērošanas iespējas saskaņā ar iepriekšējo regulējumu Kriminālprocesa likumā, Krimināllikums paredz plašākas iespējas, neattiecinot to tikai uz konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas bija paredzēti Kriminālprocesa likuma 355. panta otrajā daļā, bet uz visiem noziegumiem, kas pēc sava rakstura ir vērsti uz materiāla vai citāda labuma gūšanu. Papildus Krimināllikumā ir noteikts nosacījums, kas uzliek procesa virzītājam papildu pienākumu, vērtēt apsūdzētā likumīgo ienākumu un viņam piederošās mantas vērtības samērīgumu.

Diemžēl likumdevējs ne Krimināllikumā, ne Kriminālprocesa likumā nav noteicis kritērijus un procesuālo kārtību, kādā veidā procesa virzītājs konstatē personas mantas vērtības nesamērīgumu ar personas likumīgiem ienākumiem.

Pirmkārt, nav regulēts jautājums, kurš un pēc kādiem kritērijiem noteiks personas mantas vērtību. Krimināllikuma regulējums ir arī neprecīzs regulējumā, kas nosaka vērtēt personas mantu, bet nenorāda precīzi, kādu mantu, aprobežojoties ar norādi par mantu, kas pieder personai. Līdz ar to procesa virzītājam ir jānoskaidro, kāda manta ir personas rīcībā un vai šī manta ir personas īpašumā, valdījumā, lietojumā un vai tās vērtība ir jāsamēro ar personas likumīgiem ienākumiem.

Otrkārt, nav definēta samērīguma attiecība starp personai piederošo mantu un likumīgiem ienākumiem. Nav zināms, vai likumdevēja griba bija noteikt konkrētu apmēru šai attiecībai, vai vismaz summas „zemāko sliekšni”, vai, gluži pretēji, summas „griestus”, kuru konstatējot, bez papildu izmeklēšanas un citām procesuālām darbībām, ļautu prezumēt un atzīt, ka personai piederošā manta ir noziedzīgi iegūta. Iespējams, likumdevējs bija domājis, ka prezumpcijai pietiek, ja starpība ir daži *euro*. Jautājums paliek neatbildēts, tāpēc pagaidu risinājums ir tikai tiesību normas piemērotāja interpretācija.

Treškārt, nav arī kārtības un kritēriju, kādā veidā noteikt personas likumīgu ienākumu apmēru. Kriminālprocesa likums nenosaka procesa virzītāja rīcību. Vai pietiks ar Valsts ieņēmuma dienesta atzinumu vai revīzijas aktu. Arī uz šo jautājumu nav atbilžu vai skaidra risinājuma, kas būtu definēts likumā.

Darba autors uzskata, ka likumā ir jānosaka konkrēta summa, kas ir pamats atzīt, ka personai piederošā manta nav samērīga ar personas legāliem ieņēmumiem. Piemēram, par pamatu var izmantot likuma⁷⁶ „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.¹ panta pirmajā daļā noteikto ievērojamo apmēru, tas ir, desmit Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.

Kļūdainais būtu pieņēmums uzskatīt, ka pietiek vien apšaubīt personai piederošās mantas nesamērīgumu ar personas likumīgiem ienākumiem un tas automātiski uzliek personai pienākumu pierādīt mantas iegūšanu likumīgā ceļā. Procesa virzītājam ir pienākums pierādīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme, un tikai tad personai, apgalvojot pretējo, ir pienākums pierādīt mantas likumīgo izcelsmi.

No 2017. gada 1. augusta, veicot Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma grozījumus, mainīts arī regulējums par noziedzīgi iegūtas mantas aizstāšanu, kad noziedzīgi iegūta manta ir pazudusi. Krimināllikuma 70.¹⁴ panta otrā daļa noteica, ja noziedzīgi iegūta manta ir atsavināta, iznīcināta, noslēpta vai nomaskēta un to nav iespējams konfiscēt, tad var piedzīt konfiscējamās mantas vērtību. Bet, ja noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai nav citas mantas, uz kuru vērst piedziņu, tad var konfiscēt citas personas, kurai ir saistība ar noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu, rīcībā esošo mantu.

Citai personai piederošās mantas konfiskāciju var piemērot tikai Krimināllikumā noteiktajos gadījumos. Krimināllikuma 70.¹⁴ panta ceturtnā daļa nosaka, ka var konfiscēt:

- 1) mantu, ko persona pēc noziedzīga nodarījuma uzsākšanas atsavinājusi citai personai bez maksas vai par vērtību, kas ir būtiski zemāka vai būtiski augstāka nekā tirgus vērtība;
- 2) persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, un tās laulātā kopīgo mantu, ja vien vismaz gadu pirms noziedzīga nodarījuma uzsākšanas nav noteikta laulāto mantas šķirtība;
- 3) mantu, kas pieder citai personai, ar kuru noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai ir kopīga (nedalīta) saimniecība, ja šī manta iegūta pēc noziedzīga nodarījuma uzsākšanas.

---

⁷⁶ Likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=50539> (aplūkots 22.08.2018.).

Šāds regulējums būtiski aizskar iepriekš minēto personu intereses, tāpēc, izdarot grozījumus, tika pārskatīts arī regulējums par kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesībām un pienākumiem. Kriminālprocesuālais regulējums tika papildināts ar kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesībām piedalīties pirmās instances, apelācijas instances un kasācijas instances tiesas procesā un tiesībām pārsūdzēt tiesas nolēmumu daļā, kas skar tiesības rīkoties ar mantu.

Svarīgi, ka citai personai piederošās mantas konfiskācija ir iespējama tikai, izskatot krimināllietu tiesā par personas vainīgumu. Jo regulējums paredz personas, kurai pieder manta, saistību ar personu, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu.

„Šauri profesionāli noslēgts likuma lasījums dažkārt var nodarīt nelabojamu kaitējumu ne tikai taisnīgam tiesas spriedumam, bet arī tiesas, tiesneša autoritātei un cieņai, kā arī uzticībai tiesu sistēmai sabiedrībā vispār. Plašāka, viņpus dogmatiskiem likuma rāmjiem pieļauta interpretācija prasa mūsdienīgas zināšanas, drosmi un brīvprātīgu pilsoniskās atbildības uzņemšanos.”⁷⁷

Bet tomēr regulējumu nevar atzīt par viennozīmīgi skaidru un nepārprotami piemērojamu. Procesa virzītājam ir tiesības uz ievērojamu laiku ierobežot iespēju rīkoties ar mantu. Likumdevējs regulējumā nav paredzējis kritērijus jēdzieniem „būtiski zemāka” vai „būtiski augstāka” mantas vērtība nekā tirgus vērtība. Šādu likumdevēja pieeju nevar atzīt par atbalstāmu, jo procesa virzītāja rīcība būs atkarīga tikai no viņa paša izpratnes un novērtējuma. Likumā būtu jānosaka objektīvi kvantitatīvi kritēriji, kas noteiktu starpības apmēru.

Likumdevējs arī atstāj plašas iespējas procesa virzītājam vērtēt, vai personai, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ar citu personu ir kopīga (nedalīta) saimniecība. Arī kopīgās (nedalītās) saimniecības skaidrojums likumā nav dots.

Tāpēc atbildes uz iepriekš norādītiem jautājumiem būs jāatrod tiesību normu piemērotājam, kas ir samērā ilgstošs process, jo tikai ar laiku, kad izveidosies stabila un vienveidīga tiesu prakse, varēs noteikt robežas un kritērijus, kas netiek definēti likumā. Šādos apstākļos nākas paļauties uz saprātīgu un taisnīgu tiesību normas piemērotāja attieksmi un sava amata pienākumu pildīšanu, kas nenoliedzami veido lielu daļu no sabiedrības viedokļa jeb iedibinātās prakses, ko par pieņemamu ir atzinuši gan valsts varas pārstāvji, gan arī sabiedrības lielākā daļa. „Gan sabiedrība, gan indivīds no kompetentām iestādēm gaida, lai

---

⁷⁷ Lasmane Sk. Daži apsvērumi par tiesu varas ētisko kontekstu. Jurista Vārds, Nr. 23 (1029), 05.06.2018.

krimināltiesisko attiecību risinājums būtu taisnīgs. Jo būtiskāks tiesību ierobežojums, jo precīzākai, detalizētākai un nepārprotamākai jābūt to pieļaujošai tiesību normai.”⁷⁸

„Tomēr ar juridiskām zināšanām vien nepietiek, lai pildītu tiesneša amatu. Papildus ir nepieciešams prast spriest par attiecīgajiem gadījumiem atbilstīgi likumu mērogam, proti, īpaši vispārīgā gaismā. Saskaņā ar naivo izpratni tiesneša spriedumam pietiek ar vienkāršu subsumpciju. Siloģistisku, gandrīz mehānisku sprieduma atvedināšanu no diviem skaidriem dotumiem, vispārīgā likuma un īpašā gadījuma. [...] juridiskās spriestspējas kodols ir spēja izklāstīt izdibinātās lietas apstākļus pastāvošo likumu gaismā, ietverot apsvērumus un ļaujot tiem izpausties lēmumā. Tā kā kļūdas un maldi saglabājas arī vislabāko zināšanu un godīguma gadījumā, jābūt gatavam pārstrādāt turpmāko juridisko kritiku un mācīties no tās izdarīt turpmākos lēmumus.”⁷⁹

Tikai šķetinot konkrētos dzīves gadījumus, panākot taisnīgu risinājumu un nodrošinot tiesiska regulējuma vienveidīgu piemērošanu, varēs izdarīt secinājumus par tiesību normu pozitīvu ietekmi uz sabiedriskajām attiecībām, novēršot tiesībpārkāpumu izdarīšanu.

---

⁷⁸ Strada-Rozenberga K. Krimināltiesības: tiesiskā drošība krimināltiesībās un kriminālprocesā. Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā palāvība. Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 83. lpp.

⁷⁹ Hefe O. Taisnīgums. Filosofisks ievads. Mūsdienu domātāji. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2009, 54.–55. lpp.

2. IZPRATNE PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU ATSEVIŠKĀS EIROPAS SAVIENĪBAS VALSTĪS

2.1. Tiesiskais regulējums atsevišķās Eiropas Savienības valstīs

Šajā apakšnodaļā apskatīti jautājumi saistībā ar tiesību institūta – noziedzīgi iegūta manta – regulējumu atsevišķās Eiropas Savienības valstīs. Informācija tika iegūta, izmantojot Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju ierēdņu sniegtās ziņas Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīklā (*Legicoop*).

Horvātija

Horvātijas Republikā noziedzīgi iegūtas mantas definīciju nosaka Krimināllikuma 87. panta 22. punkts.⁸⁰

Noziedzīgi iegūta manta ir manta, ko tieši iegūst noziedzīga nodarījuma rezultātā, kā arī mantas izmantošanas rezultātā iegūtie labumi, īpašums, kurā pārveidoti vai pārvērsti līdzekļi, kas iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā, kā arī jebkādi citi labumi, kas gūti no noziedzīga nodarījuma vai īpašuma, kurā noziedzīga nodarījuma līdzekļi ir pārveidoti vai pārvērsti, neatkarīgi no tā, vai tie atrodas Horvātijas Republikas teritorijā vai ārpus tās.

Kriminālprocesa likuma regulējums pieļauj iespēju izlemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un mantas konfiskāciju bez personas klātbūtnes gadījumos, ja persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, ir atzīta par rīcībnespējīgu vai persona nav pieejama kriminālvajāšanas iestādēm un ja mantas vērtība ir vismaz 60 000,00 kunas (8075,91 *euro*)⁸¹, kā arī personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, nāves gadījumā. Šādos gadījumos valsts prokurors iesniedz tiesai lūgumu konstatēt, ka iepriekšminētā persona ir izdarījusi prettiesisku nodarījumu, kura rezultātā iegūta noziedzīga manta. Valsts prokurors ar pamatojumu uzsāk īpašu procedūru, kurā viņš vāc pierādījumus un faktus, kas vajadzīgi, lai noteiktu, vai persona ir izdarījusi nelikumīgu darbību, par kuru ir ierosināta kriminālvajāšana, un vai ar šo nodarījumu iegūta noziedzīga manta un kādā apmērā. Procesā ir jāpiedalās

---

⁸⁰ „A pecuniary advantage obtained by a criminal offence shall mean a direct pecuniary advantage obtained by a criminal offence consisting of any increase or prevention of decrease in the property which came about as a result of the commission of a criminal offence, the property into which the direct pecuniary advantage obtained by a criminal offence has been changed or turned into as well as any other advantage gained from the direct pecuniary advantage obtained by a criminal offence or from property into which the direct pecuniary advantage gained by a criminal offence has been changed or turned into, irrespective of whether it is located inside or outside the territory of the Republic of Croatia”

⁸¹ Latvijas Bankas valūtas maiņas kurss 1 *euro* atbilst 7,42950 Horvātijas kunām, iegūts no: <https://www.bank.lv/statistika/valutu-kursi/aktualie> (aplūkots 22.08.2018.)

advokātam. Ja noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtā manta tika nodota citai personai, šai personai procesā ir lietas dalībnieka statuss un visas aizstāvāmā tiesības, kuras izriet no likuma.

Tiesa, izskatot lietas materiālus tiesas sēdē, lemj par personas vainu un par mantas konfiskāciju vai nosaka naudas ekvivalentu, kas ir samaksājams atbilstoši konfiscējamās mantas vērtībai. Par tiesas sēdi paziņo arī personai, kurai ir tiesības uz mantu.

Īpaša procesa izskatīšanas procedūru nosaka Kriminālprocesa likuma 560.a līdz 560.f pants.⁸²

---

⁸² *Criminal procedure Act Article 560.a*

(1) The provisions of this Act shall also apply in the proceeding of the confiscation of the property gain acquired by unlawful act if the person against whom the criminal proceedings are initiated is permanently incapacitated or unavailable to the criminal prosecution authorities when it is probable that this property gain is at least 60,000.00 kunas, unless otherwise provided for by the provisions of Articles 560.a to 560.e of this Act.

(2) The procedure referred to in paragraph 1 of this Article shall be initiated and conducted only at the request of the State Attorney.

(3) In the cases referred to in paragraph 1 of this Article, the State Attorney shall, by warrant, initiate special proceedings in which he shall collect the evidence and facts necessary to determine whether the person referred to in paragraph 1 of this Article has committed an unlawful act which is the subject of the prosecution and whether by that act the property gain was acquired and in what amount.

(4) After the warrant referred to in paragraph 3 of this Article is issued, the person referred to in paragraph 1 of this Article must have a defense attorney.

(5) If the property gain acquired by unlawful act is transferred to another person, that person in the proceedings referred to in paragraph 1 of this Article shall have the status of a party and all rights belonging to the defendant under this Act.

Article 560.b

(1) In cases referred to in Article 560.a, paragraph 1 of this Act, the State Attorney shall file a request to the court to determine that the person referred to in Article 560.a, paragraph 1 of this Act has committed an unlawful act and that by that act it has acquired the property gain and that this property gain is confiscated from that person or person to whom it has been transferred.

Article 560.c

(1) The court shall decide on the State Attorney's request referred to in Article 560.b paragraph 1 of this Act after the hearing has been conducted. The legal representative of the person referred to in Article 560.a, paragraph 1 of this Act shall be informed about the hearing, and if that person does not have a legal representative, his or her spouse or cohabitant, or the nearest relative, the defendant and the person to whom the property gain is transferred and the third person claiming to have a right related to property gain which prevents the application of the provisions of this Title of the Act.

Article 560.d

(1) If a State Attorney has filed a request under Article 560.b paragraph 1. of this Act, and after the hearing has been conducted, the court finds that the person referred to in Article 560.a paragraph 1 of this Act has committed an unlawful act and that by that act it has acquired the property gain, it shall issue a judgment determining that the person referred to in Article 560.a paragraph 1. of this Act has committed an unlawful act and that by that act it has acquired the property gain.

(2) In the judgment referred to in paragraph 1 of this Article, the court shall specify which things or rights represent the property gain acquired by unlawful act and, depending on the circumstances, indicate their monetary equivalent, establish that these things or rights have become property, or assets of the Republic of Croatia, order the person referred to in Article 560. a, paragraph 1 of this Act, or the other person to whom the property gain is transferred, to hand over things to the Republic of Croatia, or to transfer rights to it, if they have not yet been transferred the Republic of Croatia, or to pay their monetary equivalent within 15 days since the judgement became final, and determine that the enrollment of the rights in favor of the Republic of Croatia shall be entered in public registers conducted by the courts and other bodies.

(3) If the court does not find that the person referred to in Article 560.a paragraph 1. of this Act has committed an unlawful act and has acquired property gain or if the property gain is fully covered by awarded property claim, it shall deny the request referred to in Article 560.b paragraph 1 of this Act.

Article 560.e

Salīdzinot Latvijas un Horvātijas regulējumu, būtiska atšķirība ir apstākļi, ka Horvātijā procesu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu saista ar personas vainas konstatāciju un tikai konkrētos gadījumos var uzsākt īpašu procedūru.

Polija

Polijas normatīvo aktu regulējums atzīst noziedzīgi iegūtas mantas divus veidus:

- 1) manta, kas iegūta tieši no nozieguma;
- 2) materiālais labums, kas iegūts no nozieguma (noziedzīgi iegūti līdzekļi).

Polijas normatīvajos aktos nav noziedzīgi iegūtas mantas juridiskās definīcijas, tomēr Polijas tiesas šajā jomā ir izveidojušas plašu tiesu praksi un novērtē, kā klasificēt mantu katrā atsevišķā gadījumā. Vairumā gadījumos noziedzīgi iegūtu mantu, tas ir, mantu, kas iegūta, tieši izdarot noziedzīgu nodarījumu, atdod likumīgajiem īpašniekiem.

Materiālie labumi ir līdzekļi, kas iegūti tieši no noziedzīgas rīcības, kas nav materiālie objekti, proti, īpašumtiesības un līdzekļi, kas iegūti netieši no noziedzīga nodarījuma. Materiālais labums ir jāsaprot kā ieguvums gan sev, gan arī citai personai (Kriminālkodeksa 115. panta 4. punkts). Grozījumi Kriminālkodeksa 45. pantā, kas tika ieviesti 2017. gada aprīlī, paplašināja materiālā labuma definīciju. Saskaņā ar Kriminālkodeksa 45. panta 1.a punktu no mantas un līdzekļiem, kas veido no nozieguma gūto materiālo labumu, materiālā labuma ietvarā iekļāva arī ienākumus no noziedzīgiem nodarījumiem.

Šos pamatnoteikumus papildina paplašinātas konfiskācijas noteikumi. Tie ir balstīti uz pieņēmumu, ka gadījumā, ja likumpārkāpējs jau ir izdarījis kādas kategorijas noziegumu, tiek pieņemts, ka arī manta, kuru viņš ieguvis agrāk (piecu gadu laikā), var būt no nelikumīgas darbības. Šādā situācijā tiesa ir tiesīga konfiscēt šo mantu, ja vien likumpārkāpējs nepierāda, ka viņš to ieguvis likumīgi.

Ja persona tiek notiesāta par noziedzīgu nodarījumu, kura rezultātā persona ieguva būtisku materiālu labumu, pat netieši, vai par noziedzīgu nodarījumu, par kuru var piemērot brīvības atņemšanas sodu, kura maksimālā robeža ir vismaz 5 gadi, vai par noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts organizētā noziedzīgā grupā vai organizētā noziedzīgā organizācijā, kuras mērķis ir izdarīt noziegumus, tiek uzskatīts, ka manta, kuru vainīgais ir ieguvis vai ir

---

(2) Any person entitled to appeal against a judgment (Article 464 of this Act) may appeal the judgement referred to in Article 560.d paragraphs 1 and 3 of this Act within fifteen days from the date of receipt. Article 560.f

The provisions of Articles 560.a to 560.e of this Act shall be applied in an appropriate manner in the event of the death of the person against whom the criminal proceedings have been initiated.

iegūvis tiesības uz mantu piecu gadu periodā pirms noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, ir labums, kas iegūts no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, ja vien vainīgais vai cita ieinteresētā persona nepierāda pretējo.

Jāuzsver, ka tad, ja manta, kas veido labumu un kas iegūta no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, ir nodota citai fiziskai vai juridiskai personai, to joprojām uztvers kā iegūtu noziedzīgā nodarījumā.⁸³

---

⁸³ **Polish Penal Code**

Art. 44. § 1. *The court imposes the forfeiture of items that have been derived directly from a crime.*

§ 2. *The court may impose, and in the situations prescribed by a statute is obliged to impose, the forfeiture of items that have served to commit a crime or have been intended to serve in the commission of a crime.*

§ 3. *If the imposition of the forfeiture prescribed by § 2 would be incommensurate with the gravity of the committed crime, the court may impose punitive damages for the benefit of the State Treasury instead of the forfeiture.*

§ 4. *If the imposition of the forfeiture prescribed by § 1 or 2 is not possible, the court may impose the forfeiture of the equivalent-in-value of the items that have been derived directly from a crime, have served to commit a crime or have been intended to serve in the commission of a crime.*

§ 5. *Forfeiture of the items referred to in § 1 or 2 is not imposed if they are to be returned to a harmed party or another entitled entity.*

§ 6. *While sentencing for a crime consisting in violation of prohibition of producing, possession, distribution, transferring, carrying or transportation of specific items, the court may impose their forfeiture, and in the situations prescribed by a statute is obliged to impose their forfeiture.*

§ 7. *If the items referred to in § 2 or § 6 are not the property of the perpetrator, their forfeiture may be imposed only in situations prescribed by a statute; in case of a joint ownership, the forfeiture applies to a share belonging to the perpetrator or its equivalent-in-value.*

§ 8. *(repealed).*

Art. 44a. § 1. *While sentencing for a crime from the commission of which the perpetrator has even indirectly gained a material benefit of substantial value, the court may impose the forfeiture of a business organisation that is the property of the perpetrator, or of its equivalent-in-value, if the business organisation has served to commit the crime or to conceal a material benefit gained from the crime.*

§ 2. *While sentencing for a crime from the commission of which the perpetrator has even indirectly gained a material benefit of substantial value, the court may impose the forfeiture of business organisation that is not the property of the perpetrator but of another individual, or of its equivalent-in-value, if the business organisation has served to commit the crime or to conceal a material benefit gained from the crime, and the owner had wanted the business organisation to serve in committing the crime or concealing a material benefit gained from the crime or, foreseeing such possibility, had accepted it.*

§ 3. *In case of a joint ownership, the forfeiture provided for in § 1 and 2 is imposed by taking into account and within the limits of the will and awareness of each co-owner.*

§ 4. *The forfeiture provided for in § 1 and 2 is not imposed if it would be incommensurate with the gravity of the committed crime, the perpetrator's degree of fault or the motivation and manner of conduct of the owner of the business organisation.*

§ 5. *The forfeiture provided for in § 1 and 2 is not imposed if the value of the damage inflicted by a crime or concealed benefit is not substantial in comparison to scale of operation of the business organisation.*

§ 6. *The court may renounce the imposition of the forfeiture provided for in § 2 also in other exceptional situations when the forfeiture would be incommensurately onerous for the owner of the business organisation.*

Art. 45. § 1. *If the perpetrator has, even indirectly, gained a material benefit from committing a crime that is not subject to the forfeiture of the items referred to in art. 44 § 1 or § 6, the court imposes the forfeiture of such benefit or of its equivalent-in-value. Forfeiture is not imposed with regard to the full benefit or with regard to a part of it, if the benefit or its equivalent-in-value is to be returned to a harmed party or another entity.*

§ 1a. *It is deemed that proceeds from the items and rights composing a material benefit gained from a crime also constitute a material benefit gained from a crime.*

§ 2. *While sentencing for a crime from the commission of which a material benefit of substantial value has been, even indirectly, gained, or for a crime subject to the penalty of deprivation of liberty with an upper limit of at least 5 years, from commission of which a material benefit has been or may have been even indirectly gained, or for a crime committed in an organised criminal group or organised criminal association aiming at perpetrating crimes, it is deemed that the property which the perpetrator has taken possession of, or has acquired entitlement to, within a period of 5 years before committing a crime until the moment of passing of even a non-final*

Kriminālkodeksa 45.a pants paredz, ka tiesa var lemt par mantas konfiskāciju, pat neņemot vērā to, ka nav notiesājoša sprieduma un ja ir konstatējams viens no šādiem nosacījumiem:

- 1) darbības sociālais kaitīgums ir nenozīmīgs;
- 2) nosacīti pārtraukts kriminālprocess;
- 3) vainīgais ir izdarījis aizliegtu darbību, būdams nepieskaitāms;
- 4) ir konstatēti apstākļi, kas izslēdz kriminālsoda piemērošanu izdarītājam (piemēram, brīvprātīgi pārtrauc aizliegtu darbību vai novērš darbības sekas).

Turklāt, ja iegūtie pierādījumi liecina, ka notiesāšanas gadījumā arī tiktu piemērota konfiskācija, tiesa to var noteikt arī šādos gadījumos:

- 1) vainīgā nāves gadījumā;
- 2) tiesvedības pārtraukšanas gadījumā sakarā ar to, ka vainīgais nav noskaidrots;
- 3) tiesvedības apturēšanas gadījumā sakarā ar noziedzīgā nodarījuma noilgumu;
- 4) tiesvedības apturēšanas gadījumā sakarā ar vainīgo nespēju piedalīties tiesvedībā sakarā ar garīgu slimību vai citu smagu slimību.⁸⁴

Arī Polijas normatīvo aktu regulējums jautājuma izskatīšanu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu saista ar personas izdarītu noziedzīgu nodarījumu. Interessants aspekts Polijas regulējumā ir par to, ka, nododot mantu citai fiziskai vai juridiskai personai, mantu joprojām uztver kā iegūtu noziedzīgā nodarījumā.

---

sentence, constitutes a benefit derived from the commission of the crime, unless the perpetrator or another interested person proves otherwise.

§ 3. If a property constituting a benefit derived from committing a crime referred to in § 2 has been, effectively or under any legal title, transferred to another natural person, juridical person or organisational entity without a legal personality, it is deemed that the items remaining in the autonomous possession of that person or organisational entity, and other property rights that person is entitled to, belong to the perpetrator, unless the circumstances attendant to the acquisition of such property could not have given rise to the assumption that it has been even indirectly obtained by means of a prohibited act.

§ 4. (repealed)

§ 5. In case of a joint ownership, the forfeiture applies to a share belonging to the perpetrator or its equivalent-in-value.

§ 6. (repealed)

⁸⁴ *Art. 45a. § 1. The court may impose the forfeiture when the social harmfulness of an act is negligible, and also while conditionally discontinuing the criminal proceedings or establishing that the perpetrator has committed a prohibited act in a state of insanity referred to in art. 31 § 1, or when the circumstances excluding the imposition of punishment upon the perpetrator of a prohibited act have been established.*

§ 2. If the gathered evidence indicate that in case of conviction the forfeiture would have been imposed, the court may impose it also in case of the death of the perpetrator, discontinuation of the proceedings due to failure to detect the perpetrator, and also in case of suspension of the proceedings due to failure to apprehend the perpetrator or the perpetrator's inability to participate in the proceedings resulting from a mental illness or another serious illness.

Slovēnija

Slovēnijas Kriminālkodekss noziedzīgi iegūtu mantu definē kā mantu, kas iegūta no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vai saistībā ar to.⁸⁵ Par noziedzīgi iegūtu mantu atzīst un to konfiscē ar tiesas spriedumu, vienlaicīgi lemjot arī jautājumu par personas vainu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Slovēnijas Kriminālprocesa likums arī paredz konkrētus noziedzīgu nodarījumu veidus, kad par mantas noziedzīgu izcelsmi var lemt atsevišķi. Par naudas vai mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju bez tiesas sprieduma par personas atzīšanu par vainīgu var lemt, ja noziedzīgi nodarījumi ir saistīti ar naudas „atmazgāšanu” (legalizāciju) vai ar korupciju.

Izmeklēšanas tiesnesis apkopo datus un izmeklē visus būtiskos apstākļus par naudas vai mantas nelikumīgu izcelsmi vai apstākļus par nelikumīgi iegūtiem vai saņemtiem līdzekļiem „kukuļa” noteikšanai. Pēc tam prokurors izdod īpašu nolēmumu, atzīstot mantu par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu. Nolēmumu paziņo personai, kurai ir tiesības uz mantu, ja persona ir zināma. Ja persona nav zināma, tad nolēmumu ievieto tiesu ziņojumu biļetenā un pēc astoņām dienām atzīstams, ka nolēmums ir paziņots un kļuvis zināms personai, kurai ir tiesības uz mantu. Nolēmumu var pārsūdzēt, ja persona uzskata, ka konfiskācijai nav juridiska pamatojuma.⁸⁶

---

⁸⁵ **Criminal Code**

Grounds for Confiscation of Property

Article 74

(1) Nobody shall retain the property gained through or owing to the committing of a criminal offence.

(2) The property shall be confiscated with the judgement passed on the criminal offence under conditions laid down in this Criminal Code.

⁸⁶ **Criminal Procedure Act**

Article 498.a

(1) Except in instances where criminal proceedings are concluded with a judgement by which the accused is found guilty, money or property of unlawful origin referred to in Article 252 of the Penal Code and illegally given or accepted bribes referred to in Articles 162, 168, 247, 248, 267, 268, 269 and 269.a of the Criminal Code shall also be confiscated:

1) if those elements of criminal offences referred to in Article 252 of the Criminal Code (money laundering offence) which indicate that money or property from the aforementioned Article originate from criminal offences are proven, or

2) if those elements of criminal offences from Articles 162, 168, 247, 248, 267, 268, 269 and 269.a of the Criminal Code (corruption offences) which indicate that a reward, gift, bribe or any other form of a material benefit was given or accepted are proven.

(2) The panel shall issue a special ruling on this (sixth paragraph of Article 25) at the reasoned motion of the public prosecutor; prior to this, the investigating judge shall, at the request of the panel, collect data and investigate all the circumstances of importance for the determination of unlawful origin of money or property or illegally given or received bribes.

(3) A certified copy of the ruling from the preceding paragraph shall be served on the owner of the confiscated money or property or bribe, if he is known. If the owner is unknown, the ruling shall be posted on the bulletin board of the court and, after eight days, the unknown owner shall be deemed to have been served.

Kopš 2012. gada noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija ir iespējama saskaņā ar Likumu par nelikumīgi iegūtu aktīvu konfiskāciju (*Forfeiture of Assets of Illegal Origin Act*). Saskaņā ar šo likumu finanšu noziegumu izmeklēšana ir iespējama, ja ir pamats aizdomām (tas ir, viszemākais aizdomu līmenis pirms kriminālprocesa ierosināšanas), ka konkrēta persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts katalogā, kurš iekļauts šajā likumā, un ja ir pamats aizdomām, ka šai personai ir noziedzīgi iegūta manta. Katalogā iekļauti tādi noziedzīgi nodarījumi kā terorisms, terorisma finansēšana, cilvēku tirdzniecība, noziedzīgi nodarījumi, kas saistīti ar prostitūciju, bērnu pornogrāfiju, korupciju un narkotisko vielu apriti, noziedzīgi nodarījumi pret ekonomiku (arī naudas atmazgāšana), noziedzīgas apvienības u. tml.

Attiecībā uz aizdomu iemesliem, ka personai varētu būt nelikumīgas izcelsmes manta, likums nosaka „apgriezto” nevainīguma prezumpciju, tas ir, manta tiek uzskatīta par noziedzīgi iegūtu, ja vien nav pierādīts, ka manta iegūta no legāliem ienākumiem, tas ir, likumīgi. Tiek uzskatīts, ka manta (līdzekļi) nav iegūti no legālu ienākumu avotiem (tas ir, likumīgi), ja starp mantas (līdzekļiem) un ienākumu summu, izņemot nodokļus un iemaksas, kas veiktas laika posmā, kurā līdzekļi ir bijuši, ir liela disproporcija. Disproporcijas apmēram jābūt 50 000 *euro* vai vairāk.

Finanšu noziegumu izmeklēšana no cita veida noziegumu kriminālizmeklēšanas ir nodalīta. Valsts prokurors vada finanšu noziegumu izmeklēšanu, nosaka vadlīnijas policijai, nodokļu un muitas pārvaldei un citām kompetentajām iestādēm, tostarp piesaista un iekļauj iepriekš minēto iestāžu pārstāvjus vienotā izmeklēšanas komandā. Finanšu noziegumu izmeklēšana var ilgt līdz vienam gadam, un to var papildus pagarināt līdz sešiem mēnešiem. Šajā laikā ir iespējama nelikumīgas izcelsmes mantas pagaidu izņemšana un arestēšana.

Specializētajai valsts prokuratūrai ir īpaša loma un pienākumi finanšu noziegumu izmeklēšanā. Jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un konfiskāciju lemj tiesa. Ierosinājumu par tiesas procesu iesniedz Slovēnijas Republikas Valsts prokuratūras valsts prokurors. Tā ir civilprocesuāla procedūra, un noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt neatkarīgi no personas saukšanas pie kriminālatbildības.

Tomēr arī Slovēnijas īpašais likums nosaka konkrētos noziedzīgos nodarījumus, kad var atsevišķi no kriminālprocesa izmeklēšanas veikt finanšu nozieguma izmeklēšanu par mantas izcelsmi, tas ir, sākotnēji ir aizdomas par personas iespējami izdarīto noziedzīgo nodarījumu un, konstatējot mantas un likumīgu ienākumu disproporciju, kas ir vai pārsniedz 50 000 *euro*, tiek uzsākta atsevišķa finanšu nozieguma izmeklēšana. Personas mantas

---

(4) *Owners of confiscated money or property or bribes shall have the right to appeal against the ruling referred to in the second paragraph of this Article if they believe that there were no legal grounds for the confiscation.*

izcelsmes pārbaude var notikt, tikai turot personu aizdomās par noziedzīga nodarījuma, kas minēts īpašajā likumā, izdarīšanu.

Francija

Francijas normatīvo aktu regulējumā nav skaidri definēts noziedzīgi iegūtas mantas jēdziens. Tomēr no spēkā esošā regulējuma, tostarp par tiesneša tiesībām, izriet, ka noziedzīgi iegūta manta ir manta, kas tieši vai netieši iegūta noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu.

Francijas Kriminālkodeksa 131–21. pants neietver noziedzīgi iegūtas mantas definīciju, bet panta saturā iekļautie nosacījumi precīzi raksturo apstākļus, kuriem iestājoties, ir ļauts šādu mantu konfiscēt, faktiski definējot to par noziedzīgi iegūtu. Francijas Kriminālkodekss paredz, ka, ja par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu sankcijā ir paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par vienu gadu, tad tiesnesis var piemērot konfiskāciju. Kriminālkodekss noteic, ka konfiscē noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtu mantu.⁸⁷ Ja noziedzīgi iegūta manta ir „sajaukta” kopā ar citu, tostarp legāli iegūtu mantu, konfiscēt var noziedzīgi iegūtas mantas vērtību.

Bez personas notiesāšanas Francijas normatīvo aktu regulējums neparedz iespēju lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Jautājuma izlemšana par noziedzīgi iegūtu mantu ir cieši saistīta ar personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Francijas Kriminālprocesa kodekss paredz, ka personai var piemērot mantas konfiskāciju, ja izmeklēšana ir attiecināma uz noziedzīgu nodarījumu, kas sodāms ar brīvības atņemšanu vismaz uz pieciem gadiem un nodarījuma rezultātā ir iegūts tiešs vai netiešs labums, un konfiskāciju paredz likums vai mantas izcelsmi nevar pierādīt.⁸⁸

Francijas regulējums ir vispārīgs un paredz tiesnešu plašas iespējas, atzīstot personu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, lemt par mantas konfiskāciju.

---

⁸⁷ Article 131-21 paragraph 1 of the French Penal Code states that: “The additional penalty of confiscation is incurred in the cases provided by the law or by regulation. It is automatically incurred for crimes and misdemeanors punishable by more than one year of imprisonment, with the exception of press offences.” Paragraph 3 of the same article states that: Confiscation “also affects things which were used or intended for the commission of the offence and the things which are its product, with an exception for articles subject to restitution to the victim”.

⁸⁸ Seizure of a person’s property – Article 706-148 of the French Code of criminal procedure
When the investigation concerns an offence punishable by at least five years of imprisonment, the judge in charge of freedoms and detention may, at the request of the public prosecutor, order by reasoned decision, the seizure of the property of the convicted person when the offence has procured a direct or indirect benefit and the law provides for it; or when the origin of the property cannot be proved.

Malta

Maltā, lemjot jautājumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības un konstatējot tās vainu, tiesa var konfiscēt priekšmetus, kas tika izmantoti vai ko bija paredzēts izmantot noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, tāpat arī jebko, kas iegūts noziedzīga nodarījuma rezultātā, lai gan šāda konfiskācija nav skaidri norādīta un definēta tiesību aktos. Mantas konfiskāciju var izdarīt tikai saskaņā ar tiesas spriedumu.

Čehijas Republika

Čehijā noziedzīgi iegūtas mantas definīciju nosaka Kriminālprocesa kodekss. Kriminālprocesa kodeksa 77.b panta 1. punkta c apakšpunkts paredz, ka noziedzīgi iegūta manta ir manta, kas iegūta noziedzīgā nodarījumā vai kā atlīdzība par noziedzīgu nodarījumu, vai kas tika iegūta pat daļēji apmaiņā pret mantu, kas iegūta noziedzīgā nodarījumā vai par mantu, kas veido atlīdzību par noziedzīgu nodarījumu, ieskaitot augļus un peļņu.⁸⁹

Noziedzīgi iegūtu mantu tiesa var konfiscēt, taisot notiesājošu spriedumu vai sevišķā procesa kārtībā. Sevišķo procesu var piemērot, ja noziedzīgi iegūta manta „sajaukta” ar citu mantu un navniecīga salīdzinājumā ar iegūto labumu, un ja tā:

- 1) pieder likumpārkāpējam, kurš notiesāts par noziedzīgu nodarījumu, kura rezultātā iegūta noziedzīga manta;
- 2) pieder likumpārkāpējam, kuru nevar saukt pie kriminālatbildības;
- 3) pieder likumpārkāpējam, kuru tiesa atbrīvojusi no soda;
- 4) pieder personai, kurai likumpārkāpējs nodevis mantu vai iegādājies mantu citādā veidā;
- 5) ir daļa no aktīviem trasta fondā vai līdzīgā iestādē.

Mantas konfiskācija attiecas arī uz augļiem un peļņu.

Tiesā var konfiscēt noziedzīgi iegūtu mantu noziedzīga nodarījuma izdarītājam, kurš atzīts par vainīgu tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, par kuru Kriminālkodekss paredz brīvības atņemšanu ar maksimālo robežu vismaz četri gadi vai par citiem noziegumiem (kā piemēram, kas saistīti ar piekļuves ierīces un datoru sistēmas paroli un citu šādu datu iegūšanu un glabāšanu, neatļautu piekļuvi datorsistēmām un informācijas nesējiem, bērnu

---

⁸⁹ Article 77b paragraph 1 lit “c” of the Criminal Procedure Code states that:

“Item, which was obtained through a criminal offense or as a reward for a criminal offense or which was acquired, even in part, in exchange for an item obtained through a criminal offense or for an item constituting a reward for criminal offense, including fruits and profits.”

pornogrāfiju, narkotisko vielu nelegālu apriti, tostarp izplatīšanu, kukuļošanu, korupciju), ja likumpārkāpējs ir nopelnījis vai mēģinājis gūt peļņu sev vai citai personai un tiesa uzskata, ka daļa viņa aktīvu ir ieņēmumi no šīs noziedzīgās rīcības. Vienlaikus ņemot vērā faktu, ka īpašuma tiesību vērtība, ko likumpārkāpējs iegūvis vai nodevis citai personai vai trasta fondam ne vairāk kā piecu gadu laikā pirms noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, tās nodošanas laikā vai pēc tā ir ārkārtīgi nesamērīga ar noziedzīgā nodarījuma izdarītāja likumīgi gūtajiem ienākumiem vai arī ir citi faktiskie apstākļi, kas apstiprina šādu secinājumu.

Čehijas regulējums visplašāk aptver iespējamus variantus, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtas mantas apriti, un arī saistīts ar jautājuma izskatīšanu par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Vācija

Noziedzīgi iegūtas mantas definīciju nosaka Vācijas Kriminālkodeksa 73. pants.⁹⁰

Vācijas Kriminālkodekss paredz, ka konfiskācijai tiek pakļauts viss, kas iegūts ar pretiesiskām darbībām, tostarp arī no mantas iegūtais labums. Tiesa var konfiscēt arī mantu vai tiesības uz mantu, kas iegūtas, realizējot noziedzīgi iegūto mantu, vai kompensāciju par to. Viss un jebkas noziedzīgas darbības rezultātā iegūtais tiek konfiscēts. Ja krimināllietas izskatīšanas laikā nav uzzināts viss noziedzīgi iegūtas mantas apmērs, sastāvs, veids u. tml., ko pakļaut konfiskācijai, arī vēlāk atklātā manta tiks konfiscēta.

Noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt trešajai personai, ja noziedzīga nodarījuma izdarītājs ir rīkojies šīs personas vārdā vai mantu nodevis bez atlīdzības vai bez juridiska iemesla un šī persona apzinājās vai viņai būtu jāapzinās, ka manta ir noziedzīgi iegūta, vai nodevis mantu personai kā mantniekam vai kā personai, kurai ir tiesības uz nekustamā īpašuma daļu.⁹¹

---

⁹⁰ *German Criminal Code*

Section 73 Confiscation of the proceeds of offences from principal and secondary participants

(1) Where the principal or secondary participant has obtained something by an unlawful act or for such an unlawful act, the court shall order its confiscation.

(2) Where the principal or secondary participant has derived benefits from the object so obtained, the court shall order their confiscation as well.

(3) The court may also order the confiscation of the objects that the principal or secondary participant has acquired

1. by the sale of the object obtained or by way of compensation for its destruction, damage, or seizure, or

2. on the basis of a right obtained.

⁹¹ *Section 73b Confiscation from others of the proceeds of offences*

(1) The order of confiscation pursuant to sections 73 and 73a shall be directed against another person who is not the principal or secondary participant if

1. That person has obtained something by the offence and the principal or secondary participant acted on his behalf;

Ja nevar konfiscēt noziedzīgi iegūtu mantu tāpēc, ka manta ir pārdota, zudusi vai „sajaukta” ar citu mantu, tiesa nosaka noziedzīgi iegūtās mantas vērtības konfiskāciju.

Vācijas Kriminālkodekss paredz, ka noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt arī bez personas atzīšanas par vainīgu. Noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt, ja:

- 1) noziedzīga nodarījuma izdarītājs ir miris vai nav sasniedzams, jo ir aizbēdzis;
- 2) personu nevar saukt pie kriminālatbildības psihiskā stāvokļa dēļ;
- 3) ir iestājies kriminālatbildības noilgums vai ir citi iemesli, kāpēc personu nevar saukt pie kriminālatbildības.⁹²

Kriminālkodekss arī nosaka, ka, ja personu nevar saukt pie kriminālatbildības un ir izdarīts noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar terorismu, cilvēku tirdzniecību, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, bērnu pornogrāfiju, narkotisko vielu apriti, nodokļu nemaksāšanu,

---

2. The object so obtained

a) Was transferred to that person without consideration or without a legal reason, or

b) Was transferred to that person and he recognized, or ought to have recognized, that the object obtained originates from an unlawful act, or

3. The object so obtained

a) Has devolved to that person in his capacity as heir, or

b) Has been transferred to that person in his capacity as a party entitled to the compulsory portion of an estate or as a legatee.

Numbers 2 and 3 of the first sentence shall have no application if the object obtained was previously transferred, against consideration and on the basis of a legal reason, to a third party who did not recognize or did not have any reason to recognize that the object obtained originates from an unlawful act.

(2) Where, subject to the pre-requisites set out in subsection (1), first sentence, number 2 or number 3, the other party obtains an object which is equivalent in value to the object obtained, or benefits that have been derived from such object, the court shall order its/their confiscation as well.

(3) Subject to the pre-requisites stipulated by subsection (1), first sentence, number 2 or number 3, the court may also order the confiscation of whatever was acquired

1. By the sale of the object obtained or as compensation for its destruction, damage, or seizure, or

2. On the basis of a right obtained.

⁹² *Section 76a Independent confiscation*

(1) If it is impossible to prosecute or sentence a certain person for the crime, the court shall independently order the confiscation of the object or that the object be rendered unusable, provided that, in all other regards, the pre-requisites are given subject to which the measure is stipulated by law. Where confiscation is permissible, the court may independently order it subject to the pre-requisites set out in the first sentence. The confiscation shall not be ordered if there has been no request to prosecute, authorization to prosecute, or request to prosecute by a foreign state, or if a decision with regard to said confiscation has already been taken and become final.

(2) Subject to the pre-requisites stipulated by sections 73, 73b, and 73c, it shall be permissible for the court to independently order the confiscation of the proceeds of offences and to independently confiscate the value of the proceeds of offences also in those cases in which the prosecution of the crime has become statute-barred. Subject to the pre-requisites stipulated by sections 74b and 74d, the same shall apply to instances in which the court independently orders an object to be confiscated by way of security or that it be rendered unusable, or in which it independently orders documents to be confiscated.

(3) Subsection (1) is to be applied also if the court refrains from meting out punishment or if the proceedings are withdrawn based on a regulation that allows this to be done, as the public prosecutor's office or the court may decide at its discretion, or as they may decide by mutual consent.

(4) An object originating from an unlawful act, which has been seized in proceedings brought for the suspicion of a crime having been committed that is listed in the third sentence hereof, is to be confiscated independently also in those cases in which it is impossible to prosecute or sentence for the crime the person affected by the confiscation. Where the confiscation of an object is ordered, title to the property or the right shall devolve to the state once the order becomes final; section 75 (3) shall apply mutatis mutandis.

kontrabandu, nelikumīgu patvēruma pieteikumu iesniegšanu, noziedzīgi iegūtā manta tiks konfiscēta.

Zviedrija

Saskaņā ar Zviedrijas tiesību aktiem noziedzīgi iegūtas mantas juridiskā definīcija nav noteikta. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija tiek uzskatīta par nozieguma īpašām tiesiskajām sekām. Tas nozīmē, ka konfiskācija ir saistīta ar personas notiesāšanu.

Tomēr saskaņā ar Zviedrijas Kriminālkodeksu process par mantas konfiskāciju ir iespējams, ja sodu vairs nevar piemērot sakarā ar likumpārkāpēja nāvi vai citu iemeslu dēļ. Prokurors var uzsākt tiesvedību, ja to pieprasa sabiedrības intereses.⁹³

Lietuvas Republika⁹⁴

Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 72. pants noteic, ka ir konfiscējama manta, kas iegūta noziedzīga nodarījuma rezultātā, tas ir, jebkāda veida manta, kas tieši vai netieši iegūta, izdarot noziedzīgo nodarījumu.

Vienlaikus Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 72. pants paredz arī paplašināto konfiskāciju. Tiesa, atzīstot personu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, var piemērot vainīgajam piederošās mantas konfiskāciju, ja mantas vērtība nav samērīga ar personas legāliem ienākumiem un ir pamats atzīt, ka tai piederošā manta ir noziedzīgi iegūta. Paplašināto konfiskāciju var piemērot, ja tiek konstatēti šādi nosacījumi: persona tiek atzīta par vainīgu īpaši noteikto noziegumu izdarīšanā un nodarījums ir saistīts ar labuma gūšanu; manta iegūta pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vai piecus gadus pirms noziedzīga nodarījuma izdarīšanas un vainīgās personas likumīgo ienākumu un mantas vērtības starpība pārsniedz 250 mēneša minimālo ienākumu summu vai manta nodota citai personai šajā laikā un persona nespēj pamatot mantas likumīgo izcelsmi.

---

⁹³ Chapter 36, Section 14 of the Swedish Penal Code

If a sanction can no longer be imposed because of the death of the offender or for other cause, property may be declared forfeited or a corporate fine imposed by reason of the crime or a measure be prescribed to avert misuse only if, in proceedings pertaining thereto, a summons has been served within five years from the time when the crime was committed.

In cases of forfeiture of proceeds of crime or of property which has been used or has been intended for use as an auxiliary means in the commission of a crime, proceedings may however always be instituted if a summons has been served within one year from the time when the sanction could no longer be imposed.

The prosecutor may institute proceedings referred to in the first and second paragraph only if called for in the public interest.

⁹⁴Report on non-conviction-based confiscation. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

Ja konfiscējamā manta vai tās daļa tiek slēpta, patērēta, pieder trešajai personai vai nav iespējams to konfiscēt citu iemeslu dēļ, vai gadījumos, kad konfiskācija būtu nesamērīga, tiesa nosaka pienākumu maksāt naudas summu atbilstoši konfiscējamās mantas vai tās daļas vērtībai.

Ņemot vērā Lietuvas Republikas regulējumu, noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt tikai tad, kad tiek lemts jautājums par personas vainīgumu, izskatot krimināllietu pēc būtības.

Igaunijas Republika⁹⁵

Igaunijas Republikas Soda kodekss noteic, ka tiesa vainīgajam piederošo mantu konfiscē, ja manta ir noziedzīgi iegūta. Tiesa var konfiscēt arī mantu, kas pieder trešajai personai, ja manta vai tās daļa trešajai personai nodota par ievērojami zemāku cenu nekā tirgus cena vai trešā persona zināja, ka tai manta nodota, lai izvairītos no konfiskācijas. Igaunijas Republikas Soda kodekss arī paredz iespēju nekonnfiscēt noziedzīgi iegūtu mantu, ja, ņemot vērā noziedzīga nodarījuma apstākļus un personas materiālo stāvokli, konfiskācija būtu nepamatoti apgrūtināša vai mantas vērtība ir niecīga, salīdzinot ar mantas konfiskācijas izdevumiem. Lai apmierinātu kriminālprocesā pieteikto cietušās personas kaitējuma kompensāciju, tiesa var samazināt konfiscējamās noziedzīgi iegūtās mantas apjomu.

Notiesājot personu ar brīvības atņemšanas laiku, ilgāku par trim gadiem vai ar mūža ieslodzījumu, tiesa var konfiscēt vainīgajam piederošo visu vai daļu mantas, ja nodarījuma raksturs, personas legālie ienākumi un atšķirība starp izdevumiem un personas dzīvesveidu vai cits fakts dod iemeslu uzskatīt, ka persona mantu ieguvusi noziedzīgu nodarījumu rezultātā, un persona nav pierādījusi mantas likumīgu izcelsmi.

Ja konfiscējamā manta vai tās daļa tiek slēpta, patērēta vai nav iespējams to konfiscēt citu iemeslu dēļ, tiesa aizvieto konfiskāciju ar naudas summu atbilstoši konfiscējamās mantas vai tās daļas vērtībai.

Arī Igaunijas Republikas regulējums par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju ir cieši saistīts ar jautājuma izskatīšanu par personas vainu.

Tomēr Igaunijas Republikas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma apkarošanas finansēšanas novēršanas likums paredz gadījumu, kad noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt bez personas notiesājoša sprieduma.

Aizdomu gadījumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai terorisma finansēšanu Igaunijas Republikas kompetentajām iestādēm ir tiesības apstākļu pārbaudei, tas

---

⁹⁵ Turpat.

ir, mantas izcelsmes noskaidrošanai, uzlikt arestu mantai līdz vienam gadam. Ja gada laikā nav konstatēts mantas īpašnieks, iestādei ir tiesības vērsties administratīvajā tiesā ar lūgumu lemt jautājumu par mantas konfiskāciju. Mantas īpašniekam triju gadu laikā pēc konfiskācijas ir tiesības vērsties iestādē un pierādīt mantas likumīgo izcelsmi.

Īrija⁹⁶

Īrijas Noziedzīga nodarījuma ienākumu 1996. gada likums nosaka, ka noziedzīgi iegūti ienākumi ir jebkura manta, kas iegūta vai saņemta jebkurā laikā (vai nu pirms vai pēc šā likuma pieņemšanas) un ir tieši vai netieši noziedzīga nodarījuma ienākumi vai sajaukti ienākumi ar tādiem ienākumiem, kas tieši vai netieši veido ieņēmumus no noziedzības.

Procesu par mantas konfiskāciju var uzsākt, ja mantas kopējā vērtība nav mazāka par 10 000 sterliņu mārciņu. Iestādei tiesā jāiesniedz pierādījumi, ka manta tieši vai netieši ir noziedzīga nodarījuma ienākumi vai ienākumi ir sajaukti ar tādiem ienākumiem, kas tieši vai netieši veido ieņēmumus no noziedzības. Savukārt personai, kurai ir saistība ar mantu, ir tiesības pierādīt mantas likumīgu izcelsmi tiesā. Tiesvedības procesā tiesa var uzdot personai, kurai ir saistība ar mantu, sniegt liecību par personas ienākumiem un ienākumu avotiem par laika posmu, ne ilgāku par 10 gadiem. Noziedzīga nodarījuma ienākumu 1996. gada likums noteic, ka pierādījuma standarts, kas vajadzīgs, lai izlemtu jebkuru jautājumu, kas rodas saskaņā ar šo likumu, ir balstīts uz civilprocesuālo tiesvedības principu.

No iepriekš minētā izriet, ka Īrijas normatīvo aktu regulējums ir balstīts uz civilprocesuālajiem tiesvedības principiem un jautājuma izlemšanai par mantas noziedzīgu izcelsmi nav nepieciešams personas notiesājošais spriedums, bet tiesvedības procesa pusēm ir jāpierāda savu apgalvojumu patiesums.

Spānija⁹⁷

Spānijas Kriminālkodeksa 127. pants regulē jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas un ar noziedzīgi iegūtu mantu saistīto ienākumu konfiskāciju. Spānijas Kriminālkodekss arī paredz, ka personai, kura ir notiesāta par organizētās grupas un teroristiskas organizācijas izdarītajiem nodarījumiem, var konfiscēt personai piederošo mantu, ja personas likumīgie

---

⁹⁶ *Report on non-conviction-based confiscation*. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

⁹⁷ *Report on non-conviction-based confiscation*. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

ienākumi ir nesamērīgi ar mantas vērtību. Spānijas Kriminālkodekss noteic, ka gadījumos, kad personu nevar saukt pie kriminālatbildības likumā noteiktajos gadījumos, piemēram, iestājies kriminālatbildības noilgums vai nodarījumu izdarījušo personu nevar saukt pie kriminālatbildības vecuma dēļ u. c., tiesa var lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju.

No iepriekš minētā izriet, ka arī Spānijas normatīvo aktu regulējums neparedz situāciju, ka par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu tiesa var lemt, nevērtējot jautājumu par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Dānija⁹⁸

Dānijas Kriminālkodeksa 75. panta pirmā daļa noteic, ka noziedzīgā nodarījumā gūtie ieņēmumi vai summa, kas ir līdzvērtīga šādiem ieņēmumiem, var būt konfiscēti pilnībā vai daļēji.

Noziedzīgā nodarījumā tieši gūtie ieņēmumi ir konfiscējami no jebkuras personas. Ja pēc noziedzīga nodarījuma persona ir atbrīvojusies no ieņēmumiem vai līdzekļiem, nodoto īpašumu vai tā vērtību var konfiscēt no ieguvēja, ja viņš zināja, ka nodotais īpašums ir saistīts ar noziedzīgo nodarījumu, un viņš šajā ziņā pieļāva rupju nolaidību vai arī, ja nodotais viņam tika uzdāvināts.

Atbilstoši Dānijas Kriminālkodeksa 76A. panta regulējumam mantas, kas pieder par vainīgu noziedzīgā nodarījumā atzītai personai, pilnīgu vai daļēju konfiskāciju var piemērot, ja izdarītais nodarījums ir saistīts ar ievērojamu ieņēmumu gūšanu un par izdarīto nodarījumu likums paredz sodu brīvības atņemšanu uz sešiem gadiem vai vairāk vai nodarījums ir saistīts ar narkotiku nelegālu apriti. Mantu var konfiscēt arī pārkāpēja laulātajam, ja īpašums iegādāts ne vairāk kā piecus gadus pirms noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vai iegādes brīdī laulība vai kopdzīve nebija uzsākta. Dānijas Kriminālkodeksā arī noteikts, ka manta netiks konfiscēta, ja pārkāpējs pierāda, ka īpašums, visticamāk, ir iegādāts likumīgā veidā.

Analizējot Dānijas tiesisko regulējumu, var izdarīt secinājumu, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija ir saistīta ar personas noskaidrošanu, kura izdarīja noziedzīgo nodarījumu, un par konfiskāciju var lemt, lemjot jautājumu par personas vainīgumu. Dānijas tiesiskais regulējums paredz arī prezumpciju, nosakot, ka konfiskāciju var piemērot, ja nodarījums saistīts ar ieņēmumu gūšanu un soda sankcija paredz brīvības atņemšanas sodu, ilgāku par pieciem gadiem, vai nodarījums ir saistīts ar narkotisko vielu nelegālu apriti.

---

⁹⁸ Turpat.

Itālija⁹⁹

Itālijā ir īpašs likums, lai noskaidrotu personas ienākumu avotus, kas paredz konfiskāciju ārpus kriminālprocesa.

Itālijas tiesiskais regulējums paredz, ka var konfiscēt mantu, ja manta netiek konfiscēta kriminālprocesā. Manta tiek konfiscēta, ja mantas vērtība, visticamāk, nav proporcionāla personas ienākumiem vai saimnieciskajai darbībai vai ja pamatoti var apgalvot, balstoties uz pieejamiem pierādījumiem, ka manta ir ieņēmumi no nelikumīgām darbībām. Tiek konfiscēta arī manta, kuras likumīgā izcelsme netiek pierādīta. Noteikumi pieļauj, ka gadījumos, kad persona uzturas ārvalstī, jautājumu par mantas konfiskāciju var izlemt personas prombūtnē, ja ir pamats uzskatīt, ka ieņēmumi ir no nelikumīgām darbībām.

Saskaņā ar Itālijas normatīvo aktu regulējumu jautājumu par mantas konfiskāciju izlemj, pamatojoties uz civiltiesisku standartu, un izskatīšana nav saistīta ar jautājuma izlemšanu par personas vainu, bet saistīta ar mantas izcelsmes noskaidrošanu. Itālijas tiesiskais regulējums paredz, ka manta tiek konfiscēta bez personas notiesāšanas.

Beļģija¹⁰⁰

Beļģijas Kriminālkodekss nosaka īpašu mantas konfiskācijas kārtību, paredzot, ka ir konfiscējami produkti, kas radušies pārkāpuma rezultātā, un materiālie ieguvumi, kas iegūti tieši no noziedzīga nodarījuma, kā arī preces un vērtības, kas aizstāja tiešos materiālos labumus un ienākumus no ieguldījumiem.

Ja noziedzīgi iegūta manta nav atrasta, var konfiscēt naudas summu, kas atbilst mantas vērtībai. Jebkura trešā persona, kas apgalvo, ka tai ir tiesības uz konfiscējamo mantu, var savas tiesības aizstāvēt tiesā.

Beļģijas Kriminālkodekss nosaka arī prezumpciju, kad, atzīstot personu par vainīgu noteiktajos Kriminālkodeksa nodarījumos, var konfiscēt personai piederošo mantu, piemēram, notiesājot par narkotiski vielu nelegālu apriti, par iecelošanas, uzturēšanās noteikumu pārkāpumiem, par organizētās grupas izdarītajiem nodarījumiem, par ieroču aprites pārkāpumiem u. c.

Vērtējot mantas izcelsmi, likums nosaka ierobežojumu – piecu gadu periodu pirms apsūdzības izvirzīšanas personai. Ienākumu likumīgā izcelsme ir jāpierāda personai. Ja tiesa

---

⁹⁹ *Report on non-conviction-based confiscation*. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

¹⁰⁰ Turpat.

piemēro īpašu konfiskāciju, tiesa var nolemt neņemt vērā daļu no attiecīgā perioda vai noteiktus ienākumus, preces un vērtības, ja tiesa uzskata, ka tas ir lietderīgi, lai novērstu to, ka notiesātais tiks pakļauts nepamatoti stingram sodam. Beļģijas Kriminālkodekss paredz, ka noziedzīgas organizācijas rīcībā esoša manta ir konfiscējama.

No Beļģijas tiesiskā regulējuma izriet, ka mantas konfiskāciju var piemērot, izskatot jautājumu par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Beļģijas tiesiskais regulējums neparedz mantas konfiskāciju bez personas notiesāšanas.

Somija¹⁰¹

Somijas Krimināllikums nosaka, ka priekšnoteikums konfiskācijas rīkojumam ir likumā noteiktais kriminālsods (nodarījums). Konfiskāciju var arī piemērot, ja nodarījuma izdarītājs nav sasniedzis vecumu, no kura iestājas kriminālatbildība, izdarītājs ir atbrīvots no kriminālatbildības, kā arī gadījumos, ja izdarīts nodarījums, kas saistīts ar korupciju, un izdarītāju nav izdevies noskaidrot vai nevar saukt pie atbildības citu iemeslu dēļ.

Noziedzīgi iegūtu mantu (labumu no pārkāpuma) var konfiscēt likumpārkāpējam, dalībniekam vai personai, kuras vārdā vai tās labā ir izdarīts noziedzīgs nodarījums.

Ja nav pierādījumu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjomu vai ja šādus pierādījumus ir grūti savākt, ieņēmumus aprēķina, ņemot vērā nodarījuma veidu, noziedzīga nodarījuma apmēru un citus apstākļus.

Somijas Krimināllikums paredz arī paplašināto konfiskāciju. Paplašināto konfiskāciju var piemērot personai, kura ir atzīta par vainīgu likumā noteiktā noziedzīgā nodarījumā, par kura izdarīšanu sankcija paredz vismaz četrus gadus brīvības atņemšanu, ar nosacījumu, ka nodarījums var radīt ievērojamus naudas ieņēmumus un ka ir pamats uzskatīt, ka īpašums pilnībā vai daļēji ir iegūts no noziedzīgas darbības.

Ja noziedzīgi iegūtas mantas nav likumpārkāpējam, dalībniekam vai personai, kuras vārdā vai ar kuras piekrišanu izdarīts nodarījums, var noteikt priekšmeta vai īpašuma vērtības atsavināšanu. Konfiskācija netiek piemērota, ja noziedzīgi iegūto līdzekļu vai objekta, vai īpašuma vērtība ir nenozīmīga vai konfiskācija būtu nepamatota, ņemot vērā nodarījuma veidu un priekšmetu vai īpašumu, pārkāpēja finansiālo stāvokli un citus apstākļus. Bet likums paredz, ka var arī piemērot daļēju noziedzīgi iegūtu līdzekļu atsavināšanu.

---

¹⁰¹ *Report on non-conviction-based confiscation*. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

Analizējot Somijas tiesisko regulējumu, var izdarīt secinājumu, ka jautājums par mantas konfiskāciju ir cieši saistīts ar personas notiesāšanu par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Grieķija¹⁰²

Grieķijas Kriminālkodeksa 76. pants noteic, ka preces, kas ir noziedzīga nodarījuma produkti, kas izriet no ļaunprātības, kā arī to cena un no tās iegūtā vērtība, var tikt konfiscēti, ja tie pieder vainīgajam vai jebkuram noziedzīgā nodarījumā iesaistītam dalībniekam. Par cita veida noziedzīgiem nodarījumiem konfiskācijas rīkojums var tikt pieņemts tikai gadījumos, kad normatīvie akti īpaši to paredz.

Grieķijas Kriminālkodeksā noteikts, ka tad, ja rodas draudi sabiedriskai kārtībai, noziedzīga nodarījuma produkti obligāti ir jākonfiscē tiem, kuriem tie pieder, pat nenorādot konkrētu personu, kura apdraudējumu radījusi. Konfiskācijas procedūru nosaka īpašs likums, konfiskācija netiek piemērota kriminālprocesā. Īpašs likums noteic, ka līdzekļi, kas iegūti tieši vai netieši nodarījuma rezultātā, ir konfiscējami. Konfiskācija tiek piemērota arī līdzekļiem, kas pieder trešajai personai, ja personai bija zināms par nodarījumu. Ja noziedzīgi iegūtie līdzekļi vai produkts vairs nepastāv, nav atrasts vai to nevar konfiscēt, tiek konfiscēti aktīvi, kas ir vienādi ar noziedzīgi iegūto līdzekļu vērtību notiesāšanas brīdī.

Konfiskācija tiek piemērota arī tad, ja nav veikta kriminālvajāšana sakarā ar likumpārkāpēja nāvi vai pret viņu ierosinātā kriminālvajāšana ir galīgi izbeigta vai atzīta par nepieņemamu.

Ja noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju juridiskas personas labā izdarījusi fiziska persona, kura rīkojas vai nu individuāli, vai kā juridiskas personas struktūrvienības loceklis un tai ir vadītāja amats, pamatojoties uz pilnvarām pārstāvēt to vai atļauju pieņemt lēmumus par līdzekļiem kontā vai veikt kontroli tajā, juridiskai personai kumulatīvi vai alternatīvi tiek piemērotas administratīvās sankcijas (piemēram: administratīvais sods no piecdesmit tūkstošiem (50 000) līdz pieciem miljoniem (5 000 000) *euro*; pastāvīgs vai pagaidu periods no viena mēneša līdz diviem gadiem licences atsaukšana vai apturēšana vai uzņēmējdarbības aizliegšana; aizliegums veikt noteiktu uzņēmējdarbību vai dibināt filiāles vai palielināt pamatkapitālu tajā pašā periodā; galīgais vai pagaidu pasākums tajā pašā posmā tiesību liegums uz valsts pabalstiem, atbalstu, subsīdijām, projektu un pakalpojumu piegādēm vai

---

¹⁰² *Report on non-conviction-based confiscation*. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

dalībai publiskajos iepirkumos). Iepriekšējo noteikumu piemērošana nav atkarīga no juridisko personu civiltiesiskās, kriminālās vai disciplinārās atbildības.

Grieķijas Konstitūcijas 17. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka īpašums atrodas valsts aizsardzībā, tomēr no tā izrietošās tiesības nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.

Analizējot Grieķijas normatīvo aktu regulējumu, var izdarīt secinājumu, ka tiesiskais regulējums valstī pieļauj iespēju lemt jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju bez personas notiesāšanas.

Ungārija¹⁰³

Ungārijas Kriminālkodeksa 77/B pantā noteikts, ka konfiskācijai tiek pakļauta:

- a) jebkāda finansiālā peļņa vai priekšrocība, kas iegūta no noziedzīgām darbībām;
- b) jebkurš finansiālais labums vai priekšrocība, kas iegūts saistībā ar organizēto noziedzību;
- c) jebkāds finansiālais labums vai priekšrocība, ko izmantoja, lai aizstātu noziedzīgā nodarījuma laikā vai ar to saistītā noziedzīgā nodarījuma rezultātā gūto peļņu vai priekšrocību;
- d) jebkurš īpašums, kas tika iegādāts vai paredzēts izmantot noziedzīga nodarījuma izdarīšanai;
- e) jebkura manta, kas ietver finansiālu labumu. Konfiskācija tiek piemērota arī tad, ja vainīgo nevar saukt pie kriminālatbildības sakarā ar nepilngadību vai garīgās veselības traucējumiem vai citu iemeslu dēļ.

Jebkurš finansiāls ieguvums vai priekšrocība, kas iegūta no noziedzīgām darbībām, ja tas kalpo cita cilvēka bagātināšanai, tiek konfiscēts civilprocesuālajā kārtībā.

Analizējot Ungārijas tiesisko regulējumu, var izdarīt secinājumu, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija ir saistīta ar personas, kura izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, noskaidrošanu.

Salīdzinot iepriekšminēto valstu normatīvo aktu regulējumu ar Latvijas Kriminālprocesa likumā paredzēto, tikai Latvijas Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējums pieļauj *pirmstiesas procesā* lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, pamatojoties uz krimināltiesiskiem principiem, nesaistot to ar personas noskaidrošanu, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējums ir efektīvs un atbilst starptautiskajos dokumentos nostiprinātiem principiem, nodrošinot noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošanu.

Īrijas, Itālijas, Slovēnijas un Grieķijas tiesiskais regulējums paredz civiltiesiskos principos balstītu mantas konfiskācijas modeli, proti, valsts uzsāk konfiskāciju pret īpašumu

---

¹⁰³ Report on non-conviction-based confiscation. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.).

(*in rem*). Īrijas, Itālijas, Slovēnijas un Grieķijas normatīvo aktu regulējums noteiktajos gadījumos paredz, ka jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju var izskatīt atsevišķi, nesaistot to ar lēmumu par personas atzīšanu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Ja ir pamats atzīt, ka manta ir noziedzīgi iegūta un saistīta ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, Igaunijas Republikā īpašs likums paredz, ka mantu var arestēt un izlemt jautājumu par konfiskāciju bez personas notiesāšanas administratīvā procesa kārtībā.

Horvātijā, Polijā, Vācijā, Zviedrijā, Spānijā, Grieķijā Somijā, Ungārijā kriminālprocesā var lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, ja ir noskaidrota persona, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, bet lietas izskatīšana nav iespējama personas slimības vai izvairīšanās no izmeklēšanas dēļ, likumi arī pieļauj izlemt jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, ja kriminālprocess tiek izbeigts noilguma dēļ vai personas nepieskaitāmības dēļ, vai atbrīvošanas no soda dēļ. Bet visos gadījumos noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija ir saistīta ar personas, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, noskaidrošanu.

Analizējot dažādu Eiropas Savienības dalībvalstu tiesisko regulējumu, var izdarīt secinājumu, ka izpratne par noziedzīgi iegūtu mantu ir līdzīga, turklāt visos regulējumos viennozīmīgi un skaidri tiek definēts, ka noziedzīgi iegūta manta ir konfiscējama.

Nākamajā darba apakšnodaļā tiek analizēti noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas modeļi.

2.2. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas modeļi

Juridiskajā literatūrā¹⁰⁴, tāpat kā arī vairākās Eiropas Savienības valstīs (piemēram, Īrijas, Itālijas tiesiskais regulējums), tiek atzīts, ka bez mantas konfiskācijas, kas tiek piemērota ar personas notiesājošo spriedumu (tradicionāla konfiskācija) (angļu valodā *conviction-based confiscation*), tiesiskais regulējums paredz arī konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma (angļu valodā *non-conviction-based confiscation*), tas ir, jautājums par mantas konfiskāciju tiek izlemts, to nesaistot ar jautājuma izskatīšanu par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Ar mantas konfiskāciju, kas nav saistīta ar notiesāšanu, saprot īpašuma

---

¹⁰⁴ Greenberg, Theodore S.; Samuel, Linda M.; Grant, Wingate; Gray, Larissa. 2009. *Stolen asset recovery : a good practices guide for non-conviction based asset forfeiture. Stolen Asset Recovery (StAR) initiative. Washington, DC: World Bank Group.*
<http://documents.worldbank.org/curated/en/133221468326414495/pdf/480920PUB0Stol101OFFICIAL0USE00NLY1.pdf> (aplūkots 25.08.2018.).

konfiskāciju bez nepieciešamības personu atzīt par vainīgu, iesniedzot civilprasību pret pašu īpašumu.¹⁰⁵

Vienošānās Eiropas Savienības valstu starpā paredz, ka dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai visos gadījumos, kad tiek izlemts jautājums par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tiek arī konfiscēti noziedzīgi iegūtie līdzekļi.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā 4. panta pirmā daļa noteic, ka dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj pilnībā vai daļēji konfiscēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādu noziedzīgi iegūtu līdzekļu vērtībai, ņemot vērā galīgo notiesājošo spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, kas var tikt pieņemts arī *in absentia* tiesas procesā.

Kā ievērojams attīstības solis augšup noziedzīgi iegūtu līdzekļu apkaršanas procesā, kas iepriekš starptautiskos dokumentos nebija definēts, ir vērtējams Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES 4. panta otrās daļas regulējums. Tas noteic, ka tad, ja konfiskācija nav iespējama, vismaz tad, ja tas nav iespējams aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēgulošanas dēļ, dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj konfiscēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus gadījumos, kad ir ierosināta krimināllieta par noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, un šādā kriminālprocesā varētu pieņemt notiesājošu spriedumu, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona būtu varējusi stāties tiesas priekšā.

No iepriekš izklāstītā tiesību normu satura un regulējuma kopumā nepārprotami izriet, ka jautājuma izskatīšana par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju ir cieši saistīta ar personas vainas pierādīšanu un process notiek saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu, kas balstīts uz kriminālprocesuāliem tiesību principiem.

Ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā prasības, vairumā Eiropas Savienības valstu jautājums par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju tiek izlemts vienlaicīgi ar jautājuma izskatīšanu par personas vainīgumu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Bet tas nenozīmē, ka valsts nevar noteikt atšķirīgu regulējumu, nodrošinot dalībvalsts saistību ievērošanu, vai arī paredzēt citus tiesiskus līdzekļus cīņai pret noziedzīgi iegūtas mantas apriti.

---

¹⁰⁵ Rui J.P. *Non-conviction based confiscation in the European Union – an assessment of Art. 5 of the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the freezing and confiscation of proceeds of crime in the European Union*. Iegūts no: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-012-0269-5> (aplūkots 25.08.2018.).

Uz to, ka dalībvalstis varēja izdarīt lielu soli uz priekšu, cīnoties ar noziedzību, un 2014. gada direktīva varēja kļūt par pagrieziena punktu tiesiska regulējuma konfiskācijai bez notiesājoša sprieduma noteikumu saskaņošanai, norādīja F. Alanga¹⁰⁶ sava pētījumā. F. Alanga secināja, ka direktīva 2014/42/ES ir pirmais instruments Eiropas Savienības vēsturē, un tas, iespējams, būs tikai viens ilgu laiku, kas ir saistošs dalībvalstīm un apvieno visus konfiskācijas noteikumus. Tas ir iemesls, kāpēc Eiropas tiesību aktos ir bijis pagrieziena punkts attiecībā uz aktīvu atgūšanu. Tomēr, kā redzams, 2014. gada direktīva ir apstiprināta bez efektīvu konfiskācijas bez notiesājoša sprieduma pasākumu iekļaušanas, un tādēļ šī ir Eiropas Savienības nākamā iespēja izmantot soli uz priekšu organizētās noziedzības apkarošanā.

Jautājums par konfiskāciju bez personas notiesāšanas starp Eiropas Savienības dalībvalstīm ir būtisks, lai nodrošinātu tiesību aktu vienveidību un neapdraudētu efektīvu tiesisko sadarbību.

Nepieciešamība pēc šāda veida tiesību politikas izriet no grūtībām konfiscēt noziedzīgi iegūtu mantu, ja vispirms ir nepieciešams pierādīt personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kaut gan savāktie pierādījumi dod pamatu secinājumam, ka manta ir noziedzīgi iegūta un persona nespēj izskaidrot un pamatot mantas likumīgu izcelsmi. Bet konfiskācija, kas nav saistīta ar personas notiesāšanu, noteiktos gadījumos ļauj tieši noteikt saistību starp mantu un noziedzīgu nodarījumu. Attiecībā uz ieņēmumiem no nelikumīgas darbības tiesa tiek aicināta izpētīt īpašuma izcelsmi.¹⁰⁷ Šādos gadījumos valsts vērsas pret īpašumu (*in rem*), nevis pret privātpersonām.

Visbūtiskākais apstāklis, kas atšķir konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma no konfiskācijas ar notiesājošo spriedumu, ir pierādīšanas standarts. Konfiskācija bez notiesājoša sprieduma balstās uz varbūtības izvērtēšanu, kas ir zemāks pierādīšanas standarts salīdzinājumā ar kriminālprocesuālo, kad ir nepieciešams izslēgt visas saprātīgās šaubas par pierādīšanas priekšmetu.

Šobrīd ārpus Eiropas Savienības robežām vairāku valstu tiesību akti paredz konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma, piemēram, Amerikas Savienotās Valstis,

---

¹⁰⁶ Alagna F. *Non-conviction Based Confiscation: Why the EU Directive is a Missed Opportunity*. *Eur J Crim Policy Res*. DOI 10.1007/s10610-014-9252-8. Springer Science+Business Media Dordrecht, 2014. p. 448.

¹⁰⁷ *Civil Forfeiture of Criminal Property. Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime*. Cheltenham/Nothampton (2009). p.13. Iegūts no:

[https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=Bcsuw_b2BiAC&oi=fnd&pg=PR1&dq=%0AMcKenna,+F.J.,+Egan,+K.:+Ireland:+a+multi-disciplinary+approach+to+proceeds+of+crime.+In:+Young,+S.N.M.,+Civil+Forfeiture+of+Criminal+Property.+Legal+Measures+for+Targeting+the+Proceeds+of+Crime.+Cheltenham/Nothampton+\(2009\)%0A&ots=qaNzpddegz&sig=Is0yZ8WM5DEIrh0_A39QIrCohQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=Bcsuw_b2BiAC&oi=fnd&pg=PR1&dq=%0AMcKenna,+F.J.,+Egan,+K.:+Ireland:+a+multi-disciplinary+approach+to+proceeds+of+crime.+In:+Young,+S.N.M.,+Civil+Forfeiture+of+Criminal+Property.+Legal+Measures+for+Targeting+the+Proceeds+of+Crime.+Cheltenham/Nothampton+(2009)%0A&ots=qaNzpddegz&sig=Is0yZ8WM5DEIrh0_A39QIrCohQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false) (aplūkots 25.08.2018.).

Dienvidāfrika, Albānija, Kolumbija, Lihtenšteina, Šveice, Taizeme¹⁰⁸, Kanāda un vairākas Karību jūras reģiona valstis¹⁰⁹.

Analizējot noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas modeļa izvēli Latvijā, zvērinātais advokāts E. Rusanovs¹¹⁰ kritizēja mantas konfiskācijas bez notiesājoša sprieduma modeli nepietiekamo procesuālo garantiju dēļ, norādot, ka pastāv augsts nepamatotu mantas konfiskāciju gadījumu risks. Šādu viedokli atbalstīja arī zvērinātā advokāte J. Kolomijceva, norādot, ka speciālā konfiskācija bez notiesājoša sprieduma ir saistīta ar vairākiem problēmjaudājumiem, tostarp nevainīguma prezumpcijas, tiesību uz taisnīgu tiesu un īpašumu garantēšanu.¹¹¹ Vienlaikus J. Kolomijceva pieļāva, ka noteiktajos gadījumos faktisko vai juridisko šķēršļu dēļ ir pamatota konfiskācija bez notiesājoša sprieduma.

Iepriekš minēto advokātu kritikai nevar piekrist, jo jau 1986. gadā Eiropas Cilvēktiesību komisija¹¹² paziņoja, ka konfiskācija bez notiesājoša sprieduma atbilst nevainīguma prezumpcijai un neaizskar tiesības uz īpašumu. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē¹¹³ norādīts, ka konfiskācijas bez notiesājoša sprieduma regulējums atbilst Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas noteikumiem.

Svarīgs apstāklis, kas jāņem vērā, paredzot konfiskāciju bez personas notiesāšanas, un kas norādīts Eiropas Kopienu komisijas Zaļajā grāmatā¹¹⁴ par nevainīguma prezumpciju¹¹⁵, ir

---

¹⁰⁸ Greenberg, Theodore S.; Samuel, Linda M.; Grant, Wingate; Gray, Larissa. 2009. *Stolen asset recovery : a good practices guide for non-conviction based asset forfeiture. Stolen Asset Recovery (StAR) initiative. Washington, DC: World Bank Group.*

<http://documents.worldbank.org/curated/en/133221468326414495/pdf/480920PUB0Stol101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf> (aplūkots 25.08.2018.).

¹⁰⁹ Rui J.P. *Non-conviction based confiscation in the European Union—an assessment of Art. 5 of the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the freezing and confiscation of proceeds of crime in the European Union.* Iegūts no: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-012-0269-5> (aplūkots 25.08.2018.).

¹¹⁰ Rusanovs E. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā. Juridiska neveiksme vai efektīvs fiskāls instruments. Jurista Vārds, 05.01.2016. Nr. 1 (904), 24. lpp.

¹¹¹ Kolomijceva J. Piezīmes par E. Rusanova rakstu „Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā”. Jurista Vārds, 08.01.2016. Iegūts no: <http://www.juristavards.lv/eseja/267893-piezimes-par-erusanova-rakstu-procesa-par-noziedzīgi-iegutu-mantu-regulejums-kriminalprocesa-likuma/> (aplūkots 26.08.2018.).

¹¹² *European Human Rights Commission, No. 12386/1986.* Iegūts no: https://books.google.lv/books?id=ef5Hi9HwobMC&pg=PA21&lpg=PA21&dq=European+Human+Rights+Commission,+No.+12386/1986.&source=bl&ots=J4JcziN5Sa&sig=713De2LmljRu0J5BvzzRIKmvTXk&hl=lv&sa=X&ved=2ahUKEwjVuqv5sIXeAhWk_CoKHfsEB8AQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=European%20Human%20Rights%20Commission%2C%20No.%2012386%2F1986.&f=false (aplūkots 25.08.2018.).

¹¹³ *Case of Dassa Foundation and Others v. Liechtenstein, European Court of Human Rights, Application no. 696/05 (July 10, 2007).* Iegūts no: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ebe42> (aplūkots 24.08.2018.).

¹¹⁴ Eiropas Savienības terminoloģijā „Zaļās grāmatas” ir izstrādnes, ko iesniedz kā diskusijas pamatu lēmumu pieņemšanai (Šreters H. J. Eiropas Savienības leksikons. Rīga: Jumava, 2004, 17. lpp.).

¹¹⁵ Eiropas Kopienu komisijas Zaļā grāmata par nevainīguma prezumpciju. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52006DC0174> (aplūkots 22.08.2018.).

tas, ka jābūt nodrošinātām tiesībām pārsūdzēt tiesā mantas konfiskāciju un konfiskācijai jābūt samērīgai un pamatotai.

Izvērtējot mantas konfiskācijas, kas nav saistīta ar notiesāšanu, likumību, ir svarīgi šādi jautājumi: konfiskācijas, kas nav saistīta ar notiesāšanu, regulējuma attiecināmība uz civilprocesuālo vai kriminālprocesuālo regulējumu (kriminālprocesuālais regulējums radītu papildu aizsardzību un pierādīšanas pienākumu); dubultsodīšanas princips; konfiskācijas, kas nav saistīta ar notiesāšanu, atpakaļesošs spēks; pierādīšanas pienākuma pārlīkšana; tiesības neliecināt pret sevi kriminālprocesā; tiesības uz īpašumu ierobežošana; konfiskācijas proporcionalitāte atkarībā no pārkāpuma smaguma.¹¹⁶

Analizējot mantas konfiskācijas modeļus, jāņem vērā arī vairāki atšķirīgi regulējuma noteikumi. Konfiskācija bez notiesājoša sprieduma no konfiskācijas, kad tiek izlemts arī jautājums par personas vainu, atšķiras ar jautājuma izskatīšanas procesuālo kārtību.

Konfiskācijai ar spriedumu ir nepieciešams kriminālprocess un spriedums par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas ir daudz laikietilpīgāks un garāks process. Kriminālprocess tiek uzsākts pret personu, un iestādei vispirms ir jāpierāda, izslēdzot visas saprātīgās šaubas, personas vaina un mantas noziedzīga izcelsme, tas ir, objektīvs process.

Process mantas konfiskācijai bez notiesājoša sprieduma tiek vērsts pret mantu, un procesā ir jāpierāda mantas noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu. Spriedums tiek balstīts uz varbūtību par mantas izcelsmi, kas ir zemāks standarts. Savukārt varbūtībai par mantas noziedzīgu izcelsmi ir jābūt pamatotai un pārliecinošai. Vērtējot pierādījumu apjomu, valstu tiesību sistēmas paredz dažādus pierādīšanas standartus. Ir tādi tiesiskie regulējumi, kuros noteikts, ka secinājumi tiek balstīti uz pamatotiem pieņēmumiem, kas ir ticami, salīdzinot ar aizdomām par pretējo. Vienlaikus citās valstīs pastāv tāds tiesiskais regulējums, kurā noteikts, ka ir nepieciešami pierādījumi ārpus saprātīgām šaubām vai pierādījumi, kas pārliecinoši pārliecina tiesnesi. Ir arī regulējumi, kas vairāk atbilst civiltiesiskiem standartiem, kad ir pierādījumu pārsvars vai standartu varbūtības līdzsvars, kas parasti ir līdzīgs, visticamāk, ka tā ir taisnība, nevis nepatiesība, vai arī iespēja, ka šis apgalvojums ir lielāks par 50 procentiem. Tomēr, lemjot jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, ņemot vērā, ka prasījums tiek vērsts pret īpašumu kopumā, priekšroka būtu dodama civiltiesiskiem standartiem, kas ir zemāki par pierādīšanas standartu, atzīstot personu

---

¹¹⁶ Greenberg Theodore S., Samuel Linda M., Grant Wingate, Gray Larissa. 2009. *Stolen asset recovery: a good practices guide for non-conviction based asset forfeiture. Stolen Asset Recovery (StAR) initiative. Washington, DC: World Bank Group. p. 21.*
<http://documents.worldbank.org/curated/en/133221468326414495/pdf/480920PUB0Stol101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf>
(aplūkots 25.08.2018.).

par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Latvijā no 2017. gada 1. augusta attiecībā uz mantas atzišanu par noziedzīgi iegūtu paredzēts „iespējamības pārsvara” pierādīšanas standarts.

Abos mantas konfiskācijas gadījumos personai, kurai ir saistība ar mantu, ierosinātajā procesā jābūt nodrošinātai iespējai apstrīdēt apgalvojumus par mantas noziedzīgu izcelsmi un iespējai pamatot pretējo. Personai, kurai ir saistība ar mantu, jābūt arī iespējai iesniegt dokumentus un citus pierādījumus, lai pamatotu mantas likumīgu izcelsmi.

Neapšaubāmi ir pamats atzīt, ka mantas konfiskācija bez notiesājoša sprieduma ir efektīvs veids, kā izņemt noziedzīgi iegūtu mantu no apgrozības, kad notiesājošs spriedums nav iespējams, jo pastāv dažādi juridiskie šķēršļi, vai tādēļ, ka personas izvairās no izmeklēšanas. Piemēram, gadījumos, ja vainīgais nav noziedzīga nodarījuma subjekts, vainīgais ir miris, personai ir kriminālprocesuālā imunitāte, noziedzīga nodarījuma izdarītāju nav iespējams noskaidrot, nav izdevies savākt pietiekamu pierādījumu apjomu personas saukšanai pie kriminālatbildības u. c.

Ņemot vērā globalizācijas procesus pasaulē, arī starptautiskajos dokumentos un konvencijās valstis pieprasa savos tiesību aktos iekļaut alternatīvas konfiskācijas formas.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas (*UNCAC*) 54. panta 1. punkta c apakšpunkts nosaka, ka katrai dalībvalstij, lai nodrošinātu savstarpēju tiesisku palīdzību attiecībā uz īpašumu, kas iegūts vai iesaistīts noteikta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, saskaņā ar tās nacionālajiem normatīvajiem aktiem jāizvērtē tādu līdzekļu pieņemšana, kādi var būt nepieciešami, lai atļautu šāda īpašuma konfiskāciju bez kriminālsoda, kad pret aizdomās turēto nav iespējams ierosināt lietu tā nāves, bēgšanas vai prombūtnes dēļ vai citos atbilstīgos gadījumos.

Arī starpvaldību organizācijas „Finanšu darījumu darba grupa” (*FATF*)¹¹⁷ 4. rekomendācija „Konfiskācija un pagaidu pasākumi”¹¹⁸ nosaka, ka valstīm ir jāapsver iespēja noteikt pasākumus, ar kuriem noziedzīgi iegūtus līdzekļus var konfiscēt, nepieņemot notiesājošu spriedumu krimināllietā (konfiskācija bez notiesājoša sprieduma).

Mūsdienās plaši atzīta organizētās noziedzības izraisīto draudu starptautiskā dimensija, īpaši tad, kad kriminālās darbības bieži ir transnacionālas un noziedzīgo grupu

---

¹¹⁷ Finanšu darījumu darba grupa (*FATF*) ir neatkarīga starpvaldību organizācija, kas izstrādā un sekmē politiskās nostādnes pasaules finanšu sistēmas aizsardzībai pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanu. *FATF* rekomendācijas uzskata par pasaules standartu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas (*AML*) un terorisma finansēšanas novēršanas (*CFT*) jomā.

¹¹⁸ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, kā arī terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanai. Finanšu darījumu darba grupas (*FATF*) rekomendācijas. Starptautiskie standarti. Iegūts no: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/fatf_rekomendacijas_lv.pdf (aplūkots 26.08.2018.).

aktīvi tiek arvien vairāk ieguldīti ārpus savas valsts, noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijai bez notiesājoša sprieduma ir izšķiroša loma cīņā pret noziedzību. Jāatzīst, ka mantas konfiskācija bez personas notiesāšanas ir viens no visefektīvākajiem instrumentiem cīņā pret noziedzību, tas ir likumīgs un cilvēktiesību garantijām atbilstošs.

3. PROCESA PAR NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU RAKSTUROJUMS

Tiesiskās kārtības nodrošināšana ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem katrai valstij, lai sabiedrība varētu justies droši un netraucēti realizēt savas intereses un funkcijas. Nodrošinot tiesiskās kārtības stāvokli, sabiedrībā veidojas tiesiskā stabilitāte, tas ir, sabiedriskās attiecības veidojas uz tiesību pamata un sasniedz likumības stāvokļa augstu līmeni.

Tomēr neviena sabiedrība nav aizsargāta no personas uzvedības, kura pārkāpj tiesību normu noteikumus un līdz ar to izraisa citu personu interešu apdraudējumu vai aizskārumu. Neievērojot sabiedrībā pastāvošo kārtību, personas apdraud arī sabiedrības drošību kopumā.

Lai pēc iespējas ātrāk tiktu panākts taisnīgums un novērsts personu interešu apdraudējums, valstij ir jānodrošina savlaicīga reakcija uz pārkāpumiem, ātrs un kvalitatīvs tiesisks process. Savlaicīgi izmeklējot un pabeidzot kriminālprocesu, tiek aizsargāta sabiedrības drošība, atjaunots taisnīgums, kā arī panākts, lai personas pildītu tiesību normas un atturētos no to normu pārkāpšanas.¹¹⁹

Kriminālprocesuālais regulējums nevar būt interpretējams, tam ir jābūt skaidram, saprotamam un konkrētam. Katram, kurš ir iesaistīts kriminālprocesā, ir jābūt saprotamām viņa tiesībām un pienākumiem. Kriminālprocess ir spēles noteikumi, kuru iesāk, par to iepriekš nebrīdinot, noziedzīga nodarījuma izdarītājs un kuras gaitā procesa virzītājam pēc tam, kad ir kļuvis zināms, ka ir pastrādāts noziedzīgs nodarījums, ir jāpanāk taisnīgs noregulējums. Jau pašā sākumā puses nav vienādos apstākļos, un procesa virzītājam ir jākonstatē un jāpierāda tas, kas jau ir noticis. Neņemot vērā noziedzīgā nodarījuma izdarītāja priekšrocības, demokrātiskai un tiesiskai valstij ir jānodrošina taisnīgs un objektīvs kriminālprocess. Kriminālprocesa mērķis nav atbērna par pastrādāto nodarījumu, bet sodīšana par sabiedrībā pieņemto normu ignorēšanu un pārkāpšanu un sabiedrības pasargāšana no sabiedrībai nepieņemamas uzvedības.

„Tiesiskiem lēmumiem ir vajadzīgas skaidras procedūras. To pamatā ir taisnīguma principi, kas gandrīz visās kultūrās neapšaubāmi attiecas uz cilvēces taisnīguma mantojumu.”¹²⁰

Kriminālprocesuālā regulējuma kvalitāte nodrošina ātru, ekonomisku un taisnīgu rezultātu. Nav iespējams izslēgt Kriminālprocesa likuma normu grozījumus un papildinājumus,

---

¹¹⁹ Stukāns J. Tiesiskās stabilitātes nodrošināšana – tiesas pienākuma kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā realizācijas tiesiskie aspekti. Drošības nostiprināšanas aktuālās problēmas: politiskie, sociālie, tiesiskie aspekti (Rīgā, 2015. gada 23. aprīlī), starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Rīga: RSU, 2015, 80. lpp.

¹²⁰ Hefe O. Taisnīgums. Filosofisks ievads. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2009, 45. lpp.

jo sabiedrība un tehnoloģijas ir nepārtrauktā attīstībā, bet izmaiņām ir jābūt sistēmiski izvērtētām un pamatotām ar objektīvo nepieciešamību. Svarīgākais noteikums, kas vienmēr ir jāpatur prātā, sagatavojot normas izmaiņas, ir tas, ka procesuālajam regulējumam ir jābūt skaidram un saprotamam jebkurai personai, kura ir iesaistīta kriminālprocesā.

3.1. Personas tiesības rīkoties ar mantu ierobežošanas termiņi

Valsts vēršanās pret personu, iesaistot to pirmstiesas kriminālprocesā vai liedzot tiesības brīvi rīkoties ar mantu, nevar būt neierobežota. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants ikvienam paredz tiesības uz īpašumu, nosakot, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.¹²¹ Tiesības uz īpašumu pieder pie cilvēka pamattiesībām, tāpēc to ierobežošanai ir jābalstās tikai uz likumu un ierobežojumi var būt tikai sabiedrības interesēs.

„Jo bez zināmas tiesiskas labumu (piemēram, miesas un dzīvības, īpašuma un goda) aizsardzības tiesības nav jēdzieniski nošķiramas no organizētās noziedzības. Atbildīgais cilvēktiesību minimums, ko aizsargā krimināltiesības, attiecas jau uz tiesību definējošo taisnīgumu: cilvēktiesību daļējai atzīšanai ir tiesībdefinējošs, pilnīgai atzīšanai – tiesībnormējošs raksturs.”¹²²

Kriminālprocesa likums, ņemot vērā noziedzīga nodarījuma apdraudējuma raksturu un kaitīgumu, nosaka personas tiesību ierobežošanas termiņus pirmstiesas kriminālprocesā. Kriminālprocesuālie termiņi ir garants procesā iesaistīto personu likumisko interešu un tiesību nodrošināšanai.¹²³ Atbilstoši noziedzīgu nodarījumu klasifikācijai tiesību ierobežošanas termiņi ir atšķirīgi.

Līdz 2018. gada 25. oktobrim, kad stājās spēkā darbā turpmāk apskatītie pēc darba autora iniciatīvas izdarītie grozījumi, Kriminālprocesa likuma 389. panta pirmā daļa paredzēja, ka no brīža, kad pirmstiesas kriminālprocesā tiek iesaistīta persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai persona, kuras tiesības rīkoties ar mantu ir ierobežotas ar procesuālajām darbībām, pirmstiesas kriminālprocess pret šo personu jāpabeidz vai jāatceļ visi drošības līdzekļi un tiesību ierobežojumi attiecībā uz mantu šādā termiņā: 1) par kriminālpārkāpumu – sešu mēnešu laikā; 2) par mazāk smagu noziegumu – deviņu mēnešu laikā; 3) par smagu noziegumu – 12 mēnešu laikā; 4) par sevišķi smagu noziegumu – 22 mēnešu laikā.¹²⁴

---

¹²¹ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, Nr. 43, 01.07.1993.

¹²² Hefe O. Taisnīgums. Filosofisks ievads. Mūsdienu domātāji. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2009, 70. lpp.

¹²³ Kriminālprocesuālie termiņi pirmstiesas izmeklēšanā. Autoru kolektīvs. Rīga: tipogrāfija „Petrovskis un Ko”, 2006, 30. lpp.

¹²⁴ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 31.03.2018.).

Iepriekšminētā Kriminālprocesa likuma norma noteiktajos gadījumos arī paredz iespēju procesa virzītājam, ja viņš nav pieļāvis vilcināšanos vai kriminālprocesa ātrāka pabeigšana nav bijusi iespējama tā īpašas sarežģītības dēļ, lūgt izmeklēšanas tiesnesim pagarināt tiesību ierobežošanas termiņu vēl par sešiem mēnešiem. Līdz ar to spēkā esošais regulējums paredz konkrēto personas tiesību ierobežošanas termiņu pirmstiesas kriminālprocesā.

Darba autors vēlas norādīt, ka šobrīd Kriminālprocesa likums neparedz krimināllietas izskatīšanas tiesā ilguma ierobežojumus. Tāpēc pēc krimināllietas nodošanas tiesai, ja kriminālprocesā ir izņemta vai arestēta manta, laiks, uz kuru personai tiek ierobežotas tiesības rīkoties ar mantu, nav ierobežots, bet saistīts ar krimināllietas izskatīšanu pēc būtības un galīgā nolēmuma spēkā stāšanās brīdī. Līdz ar to darba autors uzskata, ka ir pamats tomēr izvērtēt iespēju noteikt tiesai konkrētu laiku, kad tiesai krimināllieta ir jāizskata pēc būtības, pretējā gadījumā noteikt tiesai pienākumu lemt jautājumu par iespēju turpināt krimināllietas izskatīšanu.¹²⁵ Pienākums kriminālprocesu pabeigt sapratīgā termiņā noteikts gan Kriminālprocesa likumā, gan Latvijai saistošajās starptautiskās tiesību normās, gan uz to vairakkārt norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos nolēmumos.

Pirmstiesas kriminālprocesā bieži ir gadījumi, kad pierādījumu kopums dod pamatu kriminālprocesā iesaistīt personu, līdz ar to sākas personas tiesību ierobežošanas termiņš, bet manta, kas ir iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, tiek atklāta daudz vēlāk. Tāpēc ir pamatots jautājums, vai gadījumā, ja ir piemērots drošības līdzeklis, ir sācies arī termiņa ierobežojums attiecībā uz mantu? Praksē ir dažādi gadījumi, kad tiek atzīts, ka termiņš ir viens, un gadījumi, kad termiņa ierobežojumu attiecībā uz mantu skaita atsevišķi no brīža, kad tiesības rīkoties ar mantu ir ierobežotas ar procesuālajām darbībām. Praksē ir sastopams arī viedoklis, ka katrai atsevišķai mantai ir savs ierobežošanas termiņš no brīža, kad tiesības rīkoties ar konkrēto mantu ir ierobežotas ar procesuālo darbību. Jāatzīst, ka katram viedoklim ir pamatojums. Par problēmām un neskaidrību ar personas tiesību ierobežošanas termiņu pirmstiesas kriminālprocesā praktisko aprēķināšanu norāda arī profesore Ā. Meikališa, uzturot priekšlikumu par pirmstiesas procesa termiņu plašu un dziļu reformu.¹²⁶ Bet arī šobrīd, izņemot darba autora iniciētos grozījumus, nav piedāvāts pilnveidot personas tiesību ierobežošanas termiņu pirmstiesas kriminālprocesā aprēķināšanas procesuālo kārtību. Vērtējot personas tiesību ierobežošanas termiņus pirmstiesas kriminālprocesā, svarīgi ir pievērst

---

¹²⁵ Stukāns J. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtība un procesuālie aspekti. Administratīvā un Kriminālā Justīcija, Nr. 2 (67), 2014, 40. lpp.

¹²⁶ Meikališa Ā. Piespiedu pasākumi kriminālprocesā – izpratne, nepieciešamība un piemērošanas robežas. Politika un tiesības. Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība. Rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 102. lpp.

uzmanību tam, ka termiņi ietekmē to, cik ilgi var turpināties kriminālprocess. Personas tiesību ierobežošanas termiņu dažādi aprēķini ietekmē gan drošības līdzekļa piemērošanas ilgumu, izņemot ar brīvības atņemšanu saistītos, gan mantas aresta ilgumu.

Praksē ir vēl viens problēmjautājums par lietisko pierādījumu glabāšanas ilgumu, kas netiek attiecināts uz personas tiesību ierobežošanas termiņiem. Tāpēc Kriminālprocesa likuma 389. panta regulējums ir precizējams, nosakot, ka personas tiesības rīkoties ar mantu ir ierobežotas ar mantas arestu.

Neiesaistot kriminālprocesā personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai neierobežojot personas tiesības rīkoties ar mantu, kriminālprocesa ilgumu nosaka kriminālatbildības noilgums, jo saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 377. panta regulējumu kriminālprocesu nedrīkst uzsākt, bet uzsākts process ir jāizbeidz. Kriminālatbildības noilgumu nosaka Krimināllikuma 56. pants, ņemot vērā noziedzīga nodarījuma klasifikāciju.

Savukārt, iesaistot kriminālprocesā personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai ierobežojot personas tiesības rīkoties ar mantu, Kriminālprocesa likuma 389. panta pirmās daļas ievada regulējums nosaka divus rīcības variantus. Pirmais – beidzoties personu tiesību ierobežošanas termiņam, kriminālprocess ir jāpabeidz, un otrais – ir jāatceļ drošības līdzekļi un tiesību ierobežojumi attiecībā uz mantu. Tāpēc ļoti svarīgi ir zināt personas tiesību ierobežošanas termiņu sākumu un aprēķināšanas principus, jo tie būtiski aizskar personas tiesības.

Vienkāršākais gadījums ir personas tiesību ierobežošanas termiņus skaitīt kā vienu kopīgu termiņu, tas ir, piemēram, ja, ir arestēta manta, veicot kriminālpārskatuma izmeklēšanu, ir pagājuši seši mēneši un nav pamata pabeigt pirmstiesas kriminālprocesu, tad šajā kriminālprocesā pret personu vairs nevar piemērot drošības līdzekli. Vai otrādi, ja piemērots drošības līdzeklis – dzīvesvietas maiņas paziņošana vai cits, tad nevar uzlikt arestu mantai. Šāds skaidrojums var būtiski apgrūtināt vai pat apdraudēt kriminālprocesa mērķi, jo persona var ignorēt procesa virzītāja aicinājumus un izvairīties no izmeklēšanas vai nebūs iespējams nodrošināt cietušā tiesību savlaicīgu vai vispār īstenošanu, jo vainīgais būs atsavinājis visu mantu. Tomēr šādu pieeju var arī apšaubīt, ņemot vērā, ka personas tiesību ierobežošanai pamati un mērķi ir atšķirīgi. Drošības līdzekļa piemērošanas pamats ir personas pret darbība kriminālprocesa mērķa sasniegšanai, savu procesuālo pienākumu nepildīšana vai nepienācīga pildīšana. Bet, piemēram, aresta uzlikšana mantai ir pamats, lai nodrošinātu cietušajam nodarītā kaitējuma kompensācijas piedziņu.

Visvairāk personas tiesību ierobežojošs gadījums ir tad, ja drošības līdzekļa termiņu un katras mantas ierobežojošu termiņu skaita atsevišķi. Šādi ierobežojumi būtu iespējami visu kriminālprocesa izmeklēšanas laiku, līdz iestāties kriminālatbildības noilguma termiņš, kas

var būt ilgstošs – pat piecpadsmit un vairāk gadu. Šajā gadījumā būtu pamats vērtēt sabiedrības interešu aizsardzības un personas tiesību ierobežošanas termiņu samērīgumu, jo personas tiesību ierobežojumi kopumā būtu ievērojami ilgstoši, salīdzinot ar termiņu pirmo aprēķina variantu.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, darba autors uzskata, ka personas tiesību ierobežošanas termiņu drošības līdzeklim un mantas kopumam būtu jāaprēķina atsevišķi, kas nodrošinātu samērīgu personas tiesību ierobežošanu, ņemot vērā sabiedrības intereses, panākt vainīgā sodīšanu un cietušā iespēju saņemt kompensāciju.

Darba autors Tieslietu ministrijai ierosināja un Tieslietu ministrijas Kriminālprocesa likuma grozījumu izvērtēšanas pastāvīgā darba grupa atbalstīja virzīt Kriminālprocesa likuma grozījumus. Grozījumus Kriminālprocesa likumā (likumprojekts Nr. 1118/Lp12) Saeima trešajā lasījumā pieņēma 2018. gada 27. septembrī, un 2018. gada 11. oktobrī grozījumus izsludināja Valsts prezidents. Tieslietu ministrija, iesniedzot priekšlikumu grozīt Kriminālprocesa likuma 389. panta regulējumu, pamatojumā norādīja, ka pašreizējais normas saturs tiek tulkots sašaurināti un neatbilst sākotnējam šīs normas mērķim, pirmstiesas kriminālprocesā tiesību ierobežošanas termiņš attiecībā uz personu un mantu tiek rēķināts kopā. Tieslietu ministrija norādīja, ka šāda tiesību normas interpretācija ir apšaubāma, jo faktiski liedz meklēt, uzlikt arestu un konfiscēt noziedzīgi iegūtu mantu, ja iepriekš jau kriminālprocesā tika piemērots drošības līdzeklis un termiņš ir beidzies.¹²⁷

Likums precizēja Kriminālprocesa likuma 389. panta regulējumu un atsevišķi noregulēja drošības līdzekļa un mantas ierobežošanas termiņa aprēķināšanu.

Likums Kriminālprocesa likuma 389. panta pirmās daļas ievaddaļu izteica šādā redakcijā: „No brīža, kad pirmstiesas kriminālprocesā tiek iesaistīta persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, pirmstiesas kriminālprocess pret šo personu jāpabeidz vai jāatceļ visi drošības līdzekļi šādā termiņā:” un papildināja pantu ar 1.¹ daļu šādā redakcijā: „No brīža, kad pirmstiesas kriminālprocesā personas mantai ir uzlikts arests, šis arests jāatceļ šā panta pirmajā daļā minētajā termiņā”.¹²⁸

Iepriekš minētie likuma grozījumi nepārprotami noteica, ka termiņš drošības līdzeklim un personas tiesības rīkoties ar mantu ierobežošanas termiņš ir jāaprēķina atsevišķi. Svarīgs aspekts, kas jāņem vērā, ja personai ir dažāda manta, kas ir konstatēta dažādos laikos, kā tad

---

¹²⁷ Tieslietu ministrijas 12.03.2018. vēstule Nr. 1-11/701. Priekšlikumi likumprojektam „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” reģ. Nr. 1118/Lp12. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/5AD5A8B8E73A2317C225824F004181AB?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).

¹²⁸ Likumprojekts Nr. 1118/Lp12. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B49C9077720A3DB1C22582B400304B2D?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).

rēķināt termiņu. Vai personas tiesībām rīkoties ar mantu ir viens ierobežošanas termiņš kriminālprocesa gaitā, vai katrai mantai var būt savs. Šeit tomēr būtu jāatbalsta viedoklis, ka procesa virzītājam ir kvalitatīvi jāizmeklē kriminālprocess un nevar būt situācija, ka ilgstoši ik pa brīdim atrod mantu un katru reizi termiņš tiek aprēķināts no jauna. Arī Krimināllikums paredz kriminālatbildības noilgumu, kad personu vairs nevar saukt pie kriminālatbildības, ja noteiktajā termiņā netika savākti pierādījumi, lai personai uzrādītu apsūdzību. Tāpēc vienā kriminālprocesā ir viens termiņš, kurā procesa virzītājam ir jānoskaidro visa personai piederoša manta un jāpierāda mantas noziedzīga izcelsme.

Pētot tiesu praksi situācijās, kad personas tiesības rīkoties ar mantu Kriminālprocesa likuma 389. pantā noteiktie maksimālie ierobežošanas termiņi tika pārkāpti, konstatēts, ka tiesas visos gadījumos atzina, ka personai, neņemot vērā to, ka nav tiešā regulējuma, saskaņā ar Satversmes 92. panta trešajā teikumā noteikto par personas tiesībām uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu, ir tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, ja procesa virzītāja darbībās konstatē samērīguma principa pārkāpumu un tiesību nepamatotu aizskārumu. Par to, ka problemātiska ir tiesību uz atlīdzību realizācija par publisko institūciju prettiesiski nodarītu zaudējumu (valsts atbildības tiesības), jau sen norādīja *Dr. iur.* E. Levits¹²⁹, bet arī šobrīd šo jautājumu attiecībā uz juridiskajai personai nodarītiem zaudējumiem likumdevējs nav noregulējis.

Analizētajos tiesu spriedumos darba autors konstatēja, ka tajos tiek norādīts uz Satversmes tiesas spriedumos minētām atziņām par to, ka, lai tiesību ierobežojumus atzītu par attaisnojošiem, ir jākonstatē trīs elementi, proti, ierobežojumam jābūt noteiktam likumā, tam jākalpo leģitīmam mērķim un jābūt samērīgam.¹³⁰

Augstākās tiesas Civillietu departaments atzina, ka Kriminālprocesa likuma 389. pantā ir noteikts laika posms, kurā pirmstiesas procesa ietvaros ar procesuālajām darbībām personai var tikt ierobežotas tiesības rīkoties ar savu īpašumu. Neievērojot likumā noteikto termiņu, personas tiesības tiek nepamatoti aizskartas. Augstākās tiesas Civillietu departaments spriedumā arī norādīja, ka likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu” (kas bija spēkā prasības izskatīšanas laikā) regulējums nav attiecināms uz juridisko personu un šo situāciju, jo zaudējumu atlīdzināšana pēc minētā likuma normām notiek administratīvā procesa kārtībā.¹³¹

---

¹²⁹ Levits E. Eiropas Kopienas tiesību principi un to ieviešana Latvijas tiesību sistēmā. Rīga: BO VSIA „Latvijas Vēstnesis”, 2000, 29. lpp.

¹³⁰ Satversmes tiesas 2011. gada 12. oktobra spriedums lietā Nr. 2010-74-03, Satversmes tiesas 2009. gada 4. februāra spriedums lietā Nr. 2008-12-01.

¹³¹ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 29. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-81/2014.

Augstākās tiesas Civillietu departaments spriedumā arī skaidroja, ka tas, ka procesa virzītāja darbības nav realizējušās kriminālvajāšanas uzsākšanā vai citās procesuālās konsekvencēs, pašas par sevi neliecina par procesa virzītāja vainojamību civiltiesiskā nozīmē. Civillikuma astotās nodaļas (Zaudējumi un to atlīdzība) normu piemērošana attiecībā pret procesa virzītājiem varētu paralizēt pirmstiesas kriminālprocesa sekmīgu virzību un apdraudēt valsts cīņu ar noziedzību kopumā.

Tāpēc atzīstams, ka tikai gadījumos, ja kriminālprocesuālajā tiesvedībā tiek konstatēts, ka procesa virzītājs ir pieļāvis tiesību normu pārkāpumu, persona, kurai ir tiesības uz mantu, var vērsties tiesā par zaudējumu kompensēšanu.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2014. gada 4. jūnija spriedumā konstatēja, ka ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009. gada 21. aprīļa likumīgā spēkā stājušos lēmumu atzīts, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ierosināts nepamatoti, līdz ar to arī piemērotais arests prasītājas naudas līdzekļiem atzīts par nepamatotu un atcelts. Laika posmā no 2006. gada 7. decembra līdz 2009. gada 4. augustam prasītāja nav varējusi rīkoties ar attiecīgajā bankas kontā esošajiem līdzekļiem tā, lai gūtu no tiem pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu atbilstoši savām interesēm. Arestējot naudas līdzekļus, tie izņemti no apgrozības, tādējādi liedzot īpašnieci netraucēti izmantot savu īpašumu, tostarp veikt tādas darbības vai debeta operācijas, ko viņa uzskata par sev labvēlīgāko īpašuma izmantošanas veidu. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija apmierināja prasītājas prasību un piedzina no valsts sabiedrības labā zaudējumu atlīdzību.¹³²

Saeima 2017. gada 30. novembrī pieņēma jaunu likumu „Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums”¹³³, kas stājies spēkā 2018. gada 1. martā. Ar likuma spēkā stāšanos spēku zaudēja likums „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu”.

Tomēr arī jaunais likums nav attiecināms uz juridisko personu tiesībām uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu kriminālprocesā interešu aizskāruma gadījumā, tāpēc juridiskai personai prasība jāceļ tiesā, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 92. pantu. Šāda situācija nav atzīstama par pareizu, un likumdevējam ir jāpieņem regulējums, kas noteiktu arī juridiskās personas tiesību realizācijas iespējas noteikto pamatu jau esošā likumā.

---

¹³² Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2014. gada 4. jūnija spriedums lietā Nr. C27137210.

¹³³ Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=295926> (aplūkots 22.08.2018.).

3.2. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas iemesli

Jebkurā kriminālprocesā procesa virzītājam ir pienākums nodrošināt kriminālprocesa gaitu bez neattaisnotas personas tiesību uz mantu ierobežošanas. Ņemot vērā kriminālprocesa sarežģītību un iesaistīto personu skaitu, nepieciešamo izmeklēšanas darbību apjomu un ilgumu, var būt gadījumi, kad objektīvi nav iespējams kriminālprocesu pabeigt likumā noteiktajos termiņos, tāpēc, lai nepieļautu noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai mantas atgriešanos nelikumīgā aprītē, ir attaisnojama situācija, kad likums pieļauj izlemt jautājumu par turpmāku rīcību ar kriminālprocesā izņemto vai arestēto mantu vēl pirmstiesas kriminālprocesa laikā.

Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datiem¹³⁴ 2014. gadā Latvijā ir reģistrēti 48 477 noziedzīgi nodarījumi, 2015. gadā – 47 406, 2016. gadā – 45 639, 2017. gadā – 44 250.

Salīdzinot ar tiesās pirmstiesas kriminālprocesa laikā izskatīto materiālu par noziedzīgi iegūto mantu skaitu¹³⁵ (skatīt 3.1. tabulu pirmās instances tiesās un 3.2. tabulu apelācijas instances tiesās), var apgalvot, ka tikai retos gadījumos tiek izmantots process par noziedzīgi iegūtu mantu. Nav pamata apgalvojumam, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir alternatīva kriminālvajāšanai, uz ko procesā par noziedzīgi iegūtu mantu norāda aizstāvība.

3.1. tabula

Pirmās instances tiesās izskatīto materiālu par noziedzīgi iegūto mantu skaits

Tiesa	2014. gads	2015. gads	2016. gads	2017. gads	līdz 2018. gada 10. septembrim
Aizkraukles rajona tiesa	-	-	-	2	-
Preiļu rajona tiesa	1	-	-	-	-
Daugavpils tiesa	1	3	2	1	-
Ventspils tiesa	2	2	2	-	-
Ludzas rajona tiesa	-	1	-	-	-
Ogres rajona tiesa	-	1	-	-	-
Rīgas rajona tiesa	-	1	1	1	-
Rīgas rajona tiesa Jūrmalas tiesu nams	-	-	-	1	-
Rēzeknes tiesa	-	-	-	1	-

¹³⁴ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistika. Iegūts no: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> (aplūkots 22.08.2018.).

¹³⁵ Tiesu administrācijas statistika no Tiesu informācijas sistēmas.

3.1. tabulas turpinājums

Tiesa	2014. gads	2015. gads	2016. gads	2017. gads	Līdz 2018. gada septembrim
Talsu rajona tiesa	-	2	2	3	1
Valmieras rajona tiesa	-	-	1	2	-
Jēkabpils rajona tiesa	-	-	-	4	-
Jelgavas tiesa	-	-	-	1	-
Madonas rajona tiesa	-	-	-	1	-
Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa	5	-	-	-	-
Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	3	4	2	-	-
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	8	11	28	7	5
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	10	17	24	19	48
Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	-	-	1	-	-
Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	13	5	30	55	1
Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa ¹³⁶	-	-	-	2	1
Kurzemes rajona tiesa ¹³⁷	-	-	-	-	1
Vidzemes rajona tiesa ¹³⁸	-	-	-	-	1
Zemgales rajona tiesa ¹³⁹	-	-	-	-	2
KOPĀ	43	47	93	100	60

¹³⁶ No 2017. gada 1. februāra Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa un Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa apvienotas Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā.

¹³⁷ No 2018. gada 1. februāra Talsu rajona tiesa, Saldus rajona tiesa, Kuldīgas rajona tiesa Ventspils tiesa, Liepājas tiesa apvienotas Kurzemes rajona tiesā.

¹³⁸ No 2018. gada 15. februāra Alūksnes rajona tiesa, Gulbenes rajona tiesa, Madonas rajona tiesa, Cēsu rajona tiesa, Limbažu rajona tiesa, Valkas rajona tiesa, Valmieras rajona tiesa apvienotas Vidzemes rajona tiesā.

¹³⁹ No 2018. gada 1. marta Tukuma rajona tiesa, Dobeles rajona tiesa, Bauskas rajona tiesa, Aizkraukles rajona tiesa, Jēkabpils rajona tiesa, Ogres rajona tiesa, Jelgavas tiesa apvienotas Zemgales rajona tiesā.

Apelācijas instances tiesās izskatīto materiālu par noziedzīgi iegūto mantu skaits

Tiesa	2014. gads	2015. gads	2016. gads	2017. gads	līdz 2018. gada 10. septembrim
Rīgas apgabaltiesa	8	11	9	16	13
Kurzemes apgabaltiesa	1	-	-	1	1
Latgales apgabaltiesa	-	1	-	1	-
Vidzemes apgabaltiesa	-	-	-	-	1
Zemgales apgabaltiesa	-	-	-	-	2
KOPĀ	9	12	9	18	17

Statistikas dati par tiesās izskatīto materiālu par noziedzīgi iegūto mantu skaitu ļauj izdarīt secinājumu, ka šobrīd var novērot materiālu skaita pieaugošu tendenci. Tā, piemēram, salīdzinot 2014. gada pirmās instances tiesās izskatīto materiālu par noziedzīgi iegūto mantu kopskaitu, kas ir 43, ar 2017. gada kopskaitu, kas ir 100, pirmās instances tiesās izskatīto materiālu kopskaits ir vairāk nekā dubultojies. Bet tiesās izskatīto materiālu par noziedzīgi iegūto mantu skaitu salīdzinot ar valstī reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitu, secināms, ka tas ir niecīgs.

Mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu pirmstiesas kriminālprocesa laikā kriminālprocesuālo kārtību nosaka Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa. Situācija, kad nepieciešams lemt jautājumu par rīcību ar mantu vēl pirmstiesas procesā, ir izņēmums, jo kriminālprocesuālais pamatprincips ir tāds, ka mantu par noziedzīgi iegūtu ir jāatzīst ar nolēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu. „Pamatnosacījumi visās valstīs ir vienādi – ja ir konstatēts noziedzīgs nodarījums, ir pierādīta personas vaina, persona par to tiek sodīta (vai atzīta par vainīgu, taču nesodīta) un tiek izlemts par rīcību ar noziedzīgi iegūto mantu.”¹⁴⁰

Bet, ievērojot iepriekš izklāstīto un cilvēka pamattiesību pārkāpuma nepieļaušanu, likums paredz kārtību un nosacījumus jautājuma izskatīšanai.

Pamatprincips, kad mantu var atzīt par noziedzīgi iegūtu, ir galīgais nolēmums kriminālprocesā, lemjot jautājumu par personas vainīgumu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Arī Kriminālprocesa likuma 356. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu,¹⁴¹ tas ir, ar galīgo nolēmumu kriminālprocesā.

Iepriekš minētā principa realizācija ir atzīstama par taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu, bet objektīvajā realitātē ne visos gadījumos, kad ir pamats atzīt, ka konstatētajai mantai ir noziedzīga izcelsme vai mantai ir saistība ar noziedzīgu nodarījumu, ir

¹⁴⁰ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista Vārds, 17.04.2007. Pieejams: www.juristavards.lv (aplūkots 25.03.2017.).

¹⁴¹ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 23.05.2017.).

iespēja atklāt personu, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, vai kriminālprocesu pabeigt likumā noteiktajos termiņos, kuri nosaka personas, kurai ir tiesības rīkoties ar mantu, tiesību ierobežojumus attiecībā uz mantu. Iepriekš minētajos gadījumos, neparedzot izņēmumus un īpašu regulējumu, var rasties situācijas, ka noziedzīgi iegūta manta paliek apgrozījumā. Tāpēc kriminālprocesuālais regulējums arī pieļauj gadījumus, kad par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu var lemt, pirms tiek pabeigts kriminālprocess, tas ir, kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas laikā.

Kriminālprocesa likuma 356. panta otrā daļa paredz divas iespējas pirmstiesas kriminālprocesa laikā lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Pirmajā gadījumā jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu izlemj rajona (pilsētas) tiesa Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā. Otrajā gadījumā jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu izlemj procesa virzītājs. Katrā gadījumā likums paredz nepieciešamu nosacījumu esamību, lai būtu pamats pirmstiesas izmeklēšanas laikā izlemt jautājumu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Līdz 2018. gada 25. oktobrim, kad stājās spēkā pēc darba autora iniciatīvas izdarītie grozījumi, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 1. punktu likumdevējs bija noteicis tikai vienu nosacījumu, lai būtu pamats lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, tas ir, ja procesa virzītājam ir pietiekami pierādījumi, kas nerada šaubas par mantas noziedzīgo izcelsmi vai mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Vienlaikus Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 1. punktā norādot, ka rajona (pilsētas) tiesa lēmumu pieņem Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā.

Savukārt Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas 626. pants paredz divu nosacījumu nepieciešamību, lai būtu iemesls uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, kā arī uzraugošā prokurora piekrišanu.

Kriminālprocesa likuma 626. pants nosaka, ka no krimināllietas var izdalīt materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu, ja pastāv šādi nosacījumi:

- 1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu;
- 2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.¹⁴²

Iepriekšminētais kriminālprocesuālais regulējums pieļauj četrus gadījumus, kad procesa virzītājs ir tiesīgs no krimināllietas izdalīt materiālus un uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu:

---

¹⁴² Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 23.05.2017.).

- kad pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai ir noziedzīga izcelsme, un objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā nav iespējama;

- kad pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai ir noziedzīga izcelsme, un jautājuma neizskatīšana par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus;

- kad pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai ir saistība ar noziedzīgu nodarījumu, un objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā nav iespējama;

- kad pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai ir saistība ar noziedzīgu nodarījumu, un jautājuma neizskatīšana par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.

Procesa virzītājam procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir arī jāiesniedz pierādījumi par noziedzīga nodarījuma esamību¹⁴³, kā arī tiesai ir jālemj, vai ir noticis noziedzīgs nodarījums.¹⁴⁴

Darba autors atzīst, ka likumdevējs bija pieļāvis neprecizitāti, savstarpēji nesaskaņojot divu tiesību normu redakcijas. Tāpēc, ņemot vērā, ka Kriminālprocesa likuma 626. panta regulējums ir atzīstams par speciālo tiesību normu attiecībā pret Kriminālprocesa likuma 356. pantā esošo tiesību normu, ir piemērojama speciālā tiesību norma. Bet likumdevējs, atbalstot darba autora priekšlikumu, 2018. gada 27. septembrī ir izdarījis likuma grozījumu, kas stājās spēkā 2018. gada 25. oktobrī, un svītrojās Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 1. punktā noteikto nosacījumu kā nevajadzīgu.

Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 2. punkts pieļauj iespēju procesa virzītājam (izmeklētājam vai prokuroram) lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, kad mantas, kura iepriekš bija zudusi, īpašnieks vai likumīgais valdītājs pēc mantas atrašanas pierādījis savas tiesības uz mantu, novēršot saprātīgas šaubas, un ieraksts par mantu, uz kuru tiesības reģistrētas publiskajā reģistrā, nav grozīts pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas. Līdz ar to nav šaubu par mantas izcelsmi un piederību.

2017. gada 22. jūnijā Saeima pieņēma grozījumus Kriminālprocesa likumā, kas stājās spēkā 2017. gada 1. augustā, papildinot Kriminālprocesa likuma 356. pantu ar trešo, ceturto un piekto daļu, nosakot vēl vienu gadījumu, kad mantu var atzīt par noziedzīgi iegūtu.

---

¹⁴³ Stukāns J. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana, 22. lpp. Iegūts no: https://www.tm.gov.lv/files/11_MjAxNS9Qcm9qZWt0dSBzYWRRhXlxhL2tvmYgSUIJL1JpZ2ExNzE4MTAyMDEyU3R1a2Fuc19sdi5wZGY/2015/Projektu%20sada%C4%BCa/konf%20III/Riga1718102012Stukans_lv.pdf (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁴⁴ Turpat, 23. lpp.

Kriminālprocesa likuma 356. panta trešajā daļā tika noteikts, ka pēc kriminālprocesa izbeigšanas uz personu nereabilitējoša pamata mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā.

Nemot vērā, ka ierakstu zemesgrāmatā¹⁴⁵ var grozīt tikai uz tiesas nolēmuma pamata, un lai nodrošinātu citu publisko reģistru datu ticamību, likumdevējs Kriminālprocesa likuma ceturtajā daļā noteica, ka pirmstiesas kriminālprocesa laikā vai pēc kriminālprocesa izbeigšanas uz personu nereabilitējoša pamata tikai ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā mantu, uz kuru tiesības reģistrētas publiskajā reģistrā un ieraksts šajā reģistrā ir grozīts pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, var atzīt par noziedzīgi iegūtu.

Ar grozījumiem tika papildināts arī Kriminālprocesa likuma 626. pants ar divām daļām, papildinot iemeslus, kad var uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, jo nosacījumi, kas noteikti panta pirmajā daļā, nav attiecināmi uz situāciju, kad kriminālprocesu izbeidz uz personu nereabilitējoša pamata. Šajā gadījumā procesa virzītājam ir jāpierāda, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

Kriminālprocesa likuma 626. panta otrā daļa noteic, ka izmeklētājam ar uzraugošā prokurora piekrišanu ir tiesības, izbeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša pamata, izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu, ja pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta.

Kriminālprocesa likuma 626. panta trešā daļa noteic, ka prokuroram ir tiesības, izbeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša pamata, izdalīt no krimināllietas materiālus par tādas mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, uz kuru tiesības reģistrētas publiskajā reģistrā un šīs tiesības noziedzīgā nodarījuma rezultātā reģistrā ir grozītas, un uzsākt procesu.

Tomēr minētā panta papildinājumu nevar atzīt par veiksmīgu, jo regulējums nav skaidrs un savstarpēji atšķirīgs, kaut gan abos gadījumos iemesls ir viens – kriminālprocesa izbeigšana uz personu nereabilitējoša pamata, bet mantas atzīšanas nosacījumi ir noteikti Kriminālprocesa likuma 356. pantā. Tāpēc bija nepieciešams tikai noteikt, ka izmeklētājam ar uzraugošā prokurora piekrišanu vai prokuroram ir tiesības, izbeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša pamata, izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu.

---

¹⁴⁵ Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 44. pantu ierakstu veidā uz nekustamu īpašumu nostiprina tiesības, kam pamatā ir tiesisks darījums, tiesas spriedums vai lēmums, vai administratīvu iestāžu akts, vai kas pastāv uz paša likuma pamata (Zemesgrāmatu likums. Ziņotājs, 16/17, 29.04.1993.).

Analizējot kriminālprocesuālo regulējumu, secināms, ka likums paredz piecus gadījumus, kad mantu var atzīt par noziedzīgi iegūtu, tas ir, likumā noteiktā pamatprincipa gadījumā, kad ar galīgo nolēmumu kriminālprocesā atzīta manta par noziedzīgi iegūtu, un izņēmuma gadījumos, izpildot likumā noteiktos nosacījumus, pirmstiesas izmeklēšanas laikā:

- 1) ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu;
- 2) ar spēkā stājušos prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu;
- 3) ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā pēc kriminālprocesa izbeigšanas uz personu nereabilitējoša pamata;
- 4) pirmstiesas kriminālprocesa laikā:

a) ar procesa virzītāja lēmumu, ja pirmstiesas kriminālprocesa laikā pie aizdomās turētā, apsūdzētā vai trešās personas ir atrasta un izņemta manta, attiecībā uz kuru tās īpašnieks vai likumīgais valdītājs iepriekš bija pieteicis mantas zudumu un pēc tās atrašanas, novēršot saprātīgas šaubas, pierādījis savas tiesības;

b) ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā.

Izdarot Kriminālprocesa likumā grozījumus, tika arī mainīts pierādīšanas standarts attiecībā uz mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Attiecībā uz mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu Kriminālprocesa likuma 124. panta sestā daļa noteica, ka pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.¹⁴⁶

Ar Kriminālprocesa likuma 356. panta papildināšanu ar piekto daļu likumdevējs arī noteica brīdi, kad persona, kurai ir tiesības uz mantu, var realizēt savas intereses.

Kriminālprocesa likuma 356. panta piektā daļa nosaka, ka tad, ja procesa virzītājs ir izteicis pieņēmumu, ka manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, personai tiesības pierādīt mantas likumīgo izcelsmi rodas no brīža, kad tās tiesības rīkoties ar mantu tiek ierobežotas ar procesuālajām darbībām.

Kriminālprocesa likums papildināts arī ar pienākumu personai, kura apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību. Par iespēju arī citiem kriminālprocesā iesaistītiem dalībniekiem noteikt pienākumu pierādīt savus apgalvojumus norāda *Dr. habil. iur.*, emiritēts profesors R. Dombrovskis. „Protams, ka procesa virzītājs ir pierādīšanas subjekts, un viņa pienākums ir pierādīt noskaidrotus

---

¹⁴⁶ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 31.03.2018.).

krimināllietā apstākļus, bet tomēr vajadzētu atzīmēt, ka dažiem citiem kriminālprocesuālās darbības subjektiem arī ir pienākums pierādīt savus apgalvojumus krimināllietā.”¹⁴⁷

Iepriekš minētais pienākums personai pierādīt mantas likumīgu izcelsmi atbilst arī starptautiskajos dokumentos noteiktajām. Tā, Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas Konvencija) 3. panta 4. punkts nosaka, ka ikviena dalībvalsts pieņem tādus normatīvus un cita veida aktus, kas var būt nepieciešami, lai likumpārkāpējam, kas, kā noteikts valsts tiesību aktos, pastrādājis smagu noziedzīgu nodarījumu vai nodarījumus, pieprasītu uzrādīt iespējamo noziedzīgi iegūto līdzekļu vai cita konfiscējamā īpašuma izcelsmi, ciktāl šāda prasība atbilst vietējiem tiesību aktiem. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti (Vīnes Konvencija) 5. panta 7. punkts nosaka, ka katra valsts var izskatīt iespēju nodrošināt, ka pierādīšanas pienākums tiek pārskatīts, pamatojoties uz to, ka konfiscējamie ienākumi vai cits īpašums ir iegūts likumīgā ceļā, tādā apjomā, lai šāda darbība nebūtu pretrunā ar tās nacionālo normatīvo aktu principiem un tiesvedības un citu procesu būtību. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību (Palermo Konvencija) 12. panta 7. punkts nosaka, ka dalībvalstis var izskatīt iespēju prasīt, lai likumpārkāpējs pierāda, ka iespējamie noziedzīgi iegūtie līdzekļi, kas būtu konfiscējami, ir likumīgi iegūti – tādā mērā, kādā šī prasība atbilst to iekšējiem tiesību principiem, kā arī to tiesvedības un citām procedūrām.

Būtisks apstāklis, kas var radīt nepareizu praksi, ir tas, ka procesa virzītājam, ja viņš lūdz atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu, ir jāpierāda mantas noziedzīgā izcelsme, ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 124. panta sestajā daļā noteikto standartu. Kriminālprocesuālais regulējums neparedz prezumpciju par mantas izcelsmes nelikumību. Tikai tad, ja procesa virzītājs izvirza pieņēmumu, kas balstīts uz pierādījumiem, par mantas noziedzīgu izcelsmi, tad personai ir tiesības iebilst un tad arī pierādīt mantas izcelsmes likumību.

Visos gadījumos, kad ir pamats procesa virzītājam uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, novēršot visas saprātīgas šaubas¹⁴⁸, jābūt pierādītam noziedzīga nodarījuma notikumam. Gan lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, gan tiesas lēmumā jābūt norādītām ziņām un pierādījumiem, kas tos apstiprina, ka ir noticis noziedzīgs

---

¹⁴⁷ Dombrovskis R. Kriminālprocesuālās pierādīšanas teorētiskie pamati. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2013, 113. lpp.

¹⁴⁸ Stukāns J. Pierādījumi un to pārbaude iztiesāšanā – krimināltiesiskās politikas attīstība. Tiesiskā politika sabiedrības attīstībai. Starptautiskās zinātniskās konferences (Rīgā 2014. gada 23. aprīlī) tēzes. Rīga: RSU, 2014, 44. lpp.

nodarījums. Šajā gadījumā pierādījumu apjomu nosaka prezumpcija par saprātīgu šaubu neesamību.

Nemot vērā, ka tikai retos gadījumos tiek izmantots process par noziedzīgi iegūtu mantu, ir nosakāms vēl viens gadījums, kad var uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu jau pēc personas atzīšanas par vainīgu. Visos gadījumos, kad persona tiek atzīta par vainīgu nozieguma izdarīšanā, procesa virzītājs uzdod Valsts ieņēmumu dienestam veikt apsūdzētā (notiesātā) mantas finanšu auditu, lai novērtētu personas izdevumu atbilstību ienākumiem, ja ir objektīvs pamats uzskatīt, ka personas dzīvesveids vai rīcībā esoša manta ir nesamērīga ar personas likumīgiem ienākumiem.

3.3. Lēmuma uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu saturs

Kriminālprocesa likuma 627. panta otrā daļa nosaka lēmuma uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu saturu. Tiesību norma paredz, ka lēmumā procesa virzītājs norāda:

1) ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī to, kādi materiāli no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti lietā par noziedzīgi iegūtu mantu;

2) kuras personas ir saistītas ar konkrēto mantu;

3) kādu rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu procesa virzītājs ierosina;

4) cietušo, ja tāds ir.

Tiesību normas redakcija ir ar grozījumiem, kurus likumdevējs izdarīja ar 2011. gada 8. jūlija likumu.¹⁴⁹ 2011. gada 8. jūlija likums izteica Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 1. punktu jaunā redakcijā, papildinot iepriekšējo regulējumu ar nepieciešamību lēmumā norādīt arī ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, šādā veidā nodrošinot personai, kurai ir tiesības uz mantu, iespēju realizēt savas intereses.

Šo priekšlikumu iesniedza Tieslietu ministrija norādot, ka „KPL 627. panta otrās daļas 1. punkts tiek izteikts jaunā redakcijā, uzlabojot personas, par kuras mantas konfiskāciju tiek lemts, tiesības. Priekšlikumā tiek paredzēts pienākums procesa virzītājam lēmumā par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu norādīt ne tikai to, kādi materiāli no pirmstiesas izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, bet arī kādi apstākļi pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi. Šā lēmuma kopija tiek izsniegta personai, par

---

¹⁴⁹ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 117, 28.07.2011.

kurās mantas konfiskāciju tiek lemts, tādējādi persona var tiesas sēdē paust konkrētu viedokli par procesa virzītāja lēmumā norādīto, kāpēc manta ir noziedzīgi iegūta un būtu konfiscējama, kā arī personai ir iespēja iesniegt konkrētus pierādījumus, ka mantai ir legāla izcelsme.”¹⁵⁰

Kopš Latvija pieņēma un apstiprināja 1990. gada 8. novembra Konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, nozīmīgs kļuva jēdziens „predikatīvais noziegums”. Saskaņā ar konvencijas „e” punktu „predikatīvais noziegums” nozīmē jebkuru kriminālnoziegumu, kura rezultātā ir gūti ienākumi, kas var kļūt par šīs Konvencijas 6. pantā definētā krimināli sodāmā nodarījuma priekšmetu.¹⁵¹ Analizējot lēmumus par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu, visbiežāk kā predikatīvs noziedzīgs nodarījums norādīti nodarījumi, kas saistīti ar izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksu.

„Lēmumam par procesa uzsākšanu par noziedzīgu mantu precīzi jāatbilst KPL izvirzītām prasībām, jo šis ir viens no būtiskākajiem apstākļiem, kam pievēršas uzmanību Latvijas tiesas. Tā, piemēram, lietās Nr. SKK 93/2008, 2/2009 Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments īpaši akcentējis tiesas pienākumu pārbaudīt procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas atbilstību KPL prasībām.”¹⁵²

Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lēmums par procesa uzsākšanu ir vienīgais dokuments, kas norāda uz apstākļiem un pamatu, kāpēc tiek apgalvots, ka manta ir noziedzīgi iegūta. Tāpēc no lēmuma satura ir atkarīgs, vai personas, kurai ir saistība ar mantu, tiesības netiks pārkāptas un vai personai būs reāla, nevis šķietama iespēja īstenot savas intereses. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lietas dalībniekiem tiesībām ir jābūt taisnīgi līdzsvarotām¹⁵³, nodrošinot iespēju personai, kurai ir saistība ar mantu, zināt apstākļus, kāpēc tiek apgalvots, ka manta ir noziedzīgi iegūta. Nekvalitatīvs lēmums ir pamats atzinumam par personas, kurai ir tiesības uz mantu, tiesību pārkāpumu.

Par lēmuma uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu satura izšķirošo lomu, nodrošinot procesā iesaistīto personu vienādas iespējas realizēt savas tiesības, norādīts arī Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 „Par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” 15.1. punktā. Satversmes tiesa spriedumā norādīja, ka procesa virzītāja lēmums uzsākt

---

¹⁵⁰ Tieslietu ministrijas 21.06.2011. vēstule Nr. 1-11/2725. Priekšlikumi likumprojektam „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” reģ. Nr. 339/Lp10. Pieejams: www.saeima.lv (aplūkots 26.03.2017.).

¹⁵¹ Konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Latvijas Vēstnesis Nr. 308/312 (1369/1373).

¹⁵² Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr. 3/2011. Rīga: SIA Datorgrafika, 2011, 31. lpp.

¹⁵³ Ovey C., White R. Jacobs and White, *The European Convention on Human Rights. Fourth Edition.* Oxford: Oxford University Press, 2006, p. 176.

procesu par noziedzīgi iegūtu mantu ietver ne tikai izdalīto materiālu uzskaitījumu, bet arī šajos materiālos ietverto ziņu detalizētu aprakstu un argumentāciju, kas ir pamats pieņēmumam, ka attiecīgās mantas izcelsme ir noziedzīga vai tā ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu.

Procesa virzītājam lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu ir skaidri un detalizēti jānorāda ziņas par faktiem, kas ir pamats secinājumam par mantas noziedzīgu izcelsmi, lai persona, kurai ir saistība ar mantu, varētu sniegt par tiem paskaidrojumu un atspēkot procesa virzītāja apgalvojumus. No šo ziņu ticamības ir atkarīgs lēmums par mantas izcelsmi.

Kā norādīts iepriekš, veicot likuma grozījumus, likumdevējs papildus paredzēja, ka lēmumā nepieciešams norādīt arī ziņas par faktiem, kas pamato mantas noziedzīgo izcelsmi. Bet, veicot grozījumus par to, ka procesā vairs netiek pārbaudīti pierādījumi un personai, kurai ir tiesības uz mantu, netiek uzrādīti procesa materiāli, jo likumdevējs noteica, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, likumdevējs atstāja negrozītu prasību lēmumā norādīt, kādi materiāli no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti lietā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Sākotnēji, kad regulējums paredzēja, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiek pārbaudīti pierādījumi, kas norādīti lēmumā par procesa uzsākšanu, bija saprotama prasība norādīt no krimināllietas izdalītos materiālus, jo ar tiem varēja iepazīties lietas dalībnieki. Spēkā esošais regulējums ierobežo personas, kurai ir saistība ar mantu, tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, nosakot, ka tikai ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā. Jāņem vērā, ka, vērtējot tiesības uz taisnīgu tiesu, ir atzīts, ka ar taisnīgu tiesu arī saprot prasību nodrošināt tiesā iesniegto pierādījumu tiešo pārbaudi.¹⁵⁴ Esošais regulējums par personas, kurai ir saistība ar mantu, iespēju iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem plašāk tiks aplūkots turpmāk darbā.

Tomēr nav skaidrs, kāpēc lēmumā par procesa uzsākšanu ir jānorāda materiāli, kas tiek izdalīti no krimināllietas, ja ar tiem persona, kura ir saistīta ar mantu, nevar iepazīties. Šāds regulējums dod pamatu apšaubīt, ka personai, kurai ir saistība ar mantu, netiek nodrošināta efektīva iespēja apstrīdēt konkrētus faktus un pieejamos pierādījumus, uz kuru pamata procesa virzītājs apgalvo, ka manta ir noziedzīgi iegūta. Tiek radīta šķietamība, ka personai, kura ir saistīta ar mantu, ir zināmi pierādījumi.

Neņemot vērā to, ka nesen (ar 2018. gada 20. jūnija grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kas stājušies spēkā 2018. gada 1. septembrī) likumdevējs precizēja regulējumu par

---

¹⁵⁴ Reid K. *A practitioner's guide to the European Convention of Human Rights*, 3rd Ed. London: Sweet&Maxwell, 2008, p. 67.

iespēju personai, kurai ir saistība ar mantu, iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem. Darba autors uzskata, ka esošais regulējums, nodrošinot vēl plašākas iespējas, būtu uzlabojams un arī saturs būtu maināms, paredzot, ka lēmumā norāda ziņas par faktiem, kas pamato mantas noziedzīgo izcelsmi, un pierādījumus, kas pamato šādu ziņu esamību. Šādi neapšaubāmi tiktu nodrošināta pušu līdzvērtīgu iespēju realizācija procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, īstenojot tiesiskās vienlīdzības principu.¹⁵⁵ Nepieciešams arī ņemt vērā pierādījumos minēto personu pamattiesību apdraudējuma nepieļaušanu, nodrošinot sabiedrības interešu aizsardzību un neapdraudot kriminālprocesa, no kura izdalīti materiāli, mērķa sasniegšanu. Šāds regulējuma uzlabojums nodrošinātu pieeju materiāliem, neapdraudot arī citu iepriekš minēto interešu aizsardzību, un efektīvu personas, kurai ir saistība ar mantu, tiesību uz mantu īstenošanu. Kā arī vienkāršotu procesu, izslēdzot nepieciešamību lemt par pieeju procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem un pārsūdzības nepieciešamību.

Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 1. punkts ir precizējams, izsakot to šādā redakcijā: ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī to, kādi lietas materiāli pamato šādu ziņu esamību un tiek izdalīti no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu.

Un lai nodrošinātu personai, kurai ir saistība ar mantu, efektīvu iespēju īstenot savas tiesības apstrīdēt konkrētus faktus un pieejamos pierādījumus, uz kuru pamata tiek apgalvots par mantas noziedzīgu izcelsmi, likumā ir jānosaka, ka ar lēmumā par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu minētiem materiāliem, nodrošinot pierādījumos minēto personu pamattiesību apdraudējuma nepieļaušanu, sabiedrības interešu aizsardzību un neapdraudot kriminālprocesa, no kura izdalīti materiāli, mērķa sasniegšanu, var iepazīties lietas dalībnieki, nepieļaujot materiālu kopēšanu vai pavairošanu jebkādā veidā. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir jānodrošina procesuālā līdztiesība, dodot vienlīdzīgas iespējas iepazīties ar lietas materiāliem¹⁵⁶, nodrošinot iespēju izteikties par tiem.

Galvenie aspekti, kāpēc personai, kurai ir saistība ar mantu, būtu jānodrošina iespēja iepazīties ar procesa materiāliem, kaut vai ar daļēju satura ierobežošanu, ir šādi. Jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu tiek lemts tikai tad, kad ir pierādīts, ka manta, visticamāk, ir noziedzīgi, nevis likumīgi iegūta. Izslēdzot visas saprātīgas šaubas, ir pierādīts, ka ir noticis noziedzīgs nodarījums. Tiek aizskartas personas tiesības uz īpašumu, konfiscējot mantu. Apgabaltiesas lēmums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un konfiskāciju ir galīgs, bet kriminālprocesa izmeklēšana tiek turpināta. Kriminālprocesa likuma regulējums

---

¹⁵⁵ Grabenwarter C. *Europäische Menschenrechtskonvention*. München: C. H. Beck, 2005, S. 310.

¹⁵⁶ *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights: Fourth Edition*. Edited by Van Dijk F., Van Hoof F., Van Rijn A., Zwaak L. Oxford: Intersentia, 2006, p. 580.

neparedz procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu sakarā ar kriminālprocesa izbeigšanu. Nodrošinot personai, kurai ir saistība ar mantu, materiālu pieejamību, tiek nodrošināts, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu puses savus argumentus un secinājumus balsta uz viena un tā paša pierādījumu loka¹⁵⁷, novēršot argumentus par nevienlīdzīgām iespējam īstenot savas tiesības izteikties par otras puses pierādījumiem.

Krimināllietas materiālu nepieejamība personai, par kuras tiesību ierobežošanu tiek lemts, ir atzīta par Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta 4. punkta pārkāpumu.

Vērtējot jautājumu par pieeju procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem, saistošās atziņas ir izdarījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2015. gada 3. novembra spriedumā lietā Miķelsons pret Latviju¹⁵⁸ (Iesniegums Nr. 46413/10).

Iesniedzējs sūdzējās, ka viņam tika liegta piekļuve dokumentiem, ar kuriem tika pamatots viņa pirmstiesas apcietinājums, un tādējādi viņš to nevarēja efektīvi apstrīdēt, līdz ar to tika pārkāpts Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta 2. un 4. punkts.¹⁵⁹

Atsaucoties uz lietām *Nikolov pret Bulgāriju* (iesniegums Nr. 38884/97, 97. rindkopa, 2003. gada 30. janvāris) un *Shishkov pret Bulgāriju*¹⁶⁰ (iesniegums Nr. 38822/97, 77. rindkopa, ECKT 2003-I (izraksti)), un citu Tiesas judikatūru, iesniedzējs jo īpaši apgalvoja, ka viņa aizstāvim tika liegta piekļuve pierādījumiem, ar kuriem tika pamatota viņa apcietināšana, un ka no pārējiem pieejamiem dokumentiem nevar izsecināt nekādu informāciju par šiem pierādījumiem. Līdz ar to viņa aizstāvim nebija iespējams viņu efektīvi aizstāvēt.

Tiesa atzina, ka iesniedzēja apcietinājums konkrētajā lietā ietilpst Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta 1. punkta c apakšpunkta piemērošanas robežās. Šādās situācijās, kad pārbaudīta tiek pirmstiesas apcietinājuma likumība, jānodrošina sacīkstes princips un vienmēr jānodrošina pušu procesuālo tiesību vienlīdzība (skatīt *Nikolova pret Bulgāriju*¹⁶¹ [Lielā palāta], iesniegums Nr. 31195/96, 58. rindkopa, ECKT 1999-II, un

---

¹⁵⁷ Summers S.J., Jackson J.D. *The Internationalisation of Criminal Evidence. Beyond the Common Law and Civil Law Traditions.* Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 301.

¹⁵⁸ Case of Miķelsons v. Latvia, European Court of Human Rights (Application no. 46413/10) 3 November 2015. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158350> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁵⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 3. novembra spriedums lietā Miķelsons pret Latviju (Iesniegums Nr. 46413/10). Iegūts no: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumu-arhivs/ect-nolemumu-mekletajs?author=M&q=&page=2> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁶⁰ Case of Shishkov v. Bulgaria, European Court of Human Rights (Application no. 38822/97) 9 January 2003. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60879> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁶¹ Case of Nikolova v. Bulgaria, European Court of Human Rights (Application no. 31195/96) 25 March 1999. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58228> (aplūkots 22.08.2018.).

*Graužinis pret Lietuvu*¹⁶², iesniegums Nr. 37975/97, 31. rindkopa, 2000. gada 10. oktobris). Tas jo īpaši nozīmē to, ka aizturētajam ir nepieciešama piekļuve tiem izmeklēšanas lietas dokumentiem, kuri ir būtiski, lai izvērtētu viņa apcietināšanas likumību (skatīt *Mooren pret Vāciju*¹⁶³ [Lielā palāta], iesniegums Nr. 11364/03, 124. rindkopa, 2009. gada 9. jūlijs; *Lamy pret Beļģiju*, 1989. gada 30. marts, 29. rindkopa, A sērija Nr. 151; un *Schöps pret Vāciju*¹⁶⁴, iesniegums Nr. 25116/94, 44. rindkopa, ECKT 2001-I). Tiesa atzina, ka ne iesniedzējam, ne viņa aizstāvim nebija atbilstošas iespējas apstrīdēt nacionālo iestāžu minētos secinājumus, proti, apstrīdēt pierādījumus, uz kuriem tie balstījās.

Tiesa atzina nepieciešamību efektīvi veikt kriminālizmeklēšanu, kas var nozīmēt to, ka daļa no tās laikā apkopotās informācijas tiek turēta slepenībā, lai novērstu to, ka aizdomās turamie varētu ietekmēt pierādījumus un kavēt tiesvedību. Šo leģitīmo mērķi tomēr nevar veikt uz būtiska aizstāvības tiesību ierobežojuma rēķina. Informācijai, kas ir būtiska apcietināšanas likumības vērtēšanai, ir jābūt atbilstoši pieejamai aizdomās turamā aizstāvim (*Garcia Alva pret Vāciju*¹⁶⁵, iesniegums Nr. 23541/94, 42. rindkopa, 2001. gada 13. februāris).

Tiesa atzina, ka, ņemot vērā izmeklēšanas tiesneša un apgabaltiesas argumentāciju par izmeklēšanas lietas saturu, kuru iesniedzējs nevarēja efektīvi apstrīdēt, jo tas netika viņam izpausts, izmeklēšanas tiesneša un apgabaltiesas veiktā tiesvedība neatbilda Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta 4. punktā¹⁶⁶ paredzētajām garantijām.

No iepriekš minētām Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām izriet, ka gadījumos, kad tiesa izlemj jautājumu par būtiskiem cilvēktiesību ierobežojumiem, tiesas procesā lietas dalībniekiem ir jānodrošina sacīkstes princips un vienmēr jānodrošina pušu procesuālo tiesību vienlīdzība. Jānodrošina piekļuve tiem izmeklēšanas lietas dokumentiem, kas ir būtiski, lai izvērtētu likumību. Jābūt efektīvai iespējai piekļūt pierādījumiem, ar kuriem tiek pamatots tiesas lēmums.

„Taisnīgas tiesas jēdziens ietver arī pušu līdzvērtīgu iespēju principu. Tas paredz, *pirmkārt*, visām procesā iesaistītajām pusēm iespēju izklāstīt lietas apstākļus un, *otrkārt*, liedz

---

¹⁶² Case of *Graužinis v. Lithuania*, European Court of Human Rights (Application no. 37975/97) 10 October 2000. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58854> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁶³ Case of *Mooren v. Germany*, European Court of Human Rights (Application no. 11364/03) 9 July 2009. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93528> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁶⁴ Case of *Schops v. Germany*, European Court of Human Rights (Application no. 25116/94) 13 February 2001. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59210> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁶⁵ Case of *Garcia Alva v. Germany*, European Court of Human Rights (Application no. 23541/94) 13 February 2001. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59208> (aplūkots 22.08.2018.).

¹⁶⁶ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta 4. punkts: „Jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var griezties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas tiesiskumu un nolemj viņu atbrīvot, ja aizturēšana nav bijusi tiesiska”.

kādam no pusēm piešķirt būtiskas priekšrocības salīdzinājumā ar oponentu (sk. *Law and Practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter. Council of Europe, 1996, p. 172*).¹⁶⁷

Līdz ar to procesa virzītājam un tiesai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, izskatot sūdzību par procesa virzītāja lēmumu, ar kuru noraidīts lūgums par iepazīšanos ar lietas materiāliem, vai lemjot par lietas materiālu pieejamību, ir jānodrošina tādu materiālu izsniegšana, kas pamato pieņēmumu par mantas noziedzīgu izcelsmi.

3.4. Tiesas procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālais regulējums

Latvijas Republikas Satversmes 92. pants ikvienam paredz pamattiesības savas tiesības un likumiskās intereses aizstāvēt taisnīgā tiesā.¹⁶⁸ Arī Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pants paredz ikvienam tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā likumā noteiktā tiesā.¹⁶⁹

„Pastāv vesela virkne procesuālo līdzekļu, kuru pilnveidei ir svarīgi izmantot konfliktoloģiskās koncepcijas. Analizējot vienu no galvenajiem kriminālprocesuālajiem konfliktiem starp apsūdzību un aizstāvību saistībā ar kriminālatbildību, var norādīt uz diviem būtiskiem jautājumiem, pirmkārt, uz kriminālprocesa lietderīgumu un, otrkārt, uz krimināltiesiskā konflikta risinājumu izlīguma veidā.”¹⁷⁰ Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir konflikts par mantas izcelsmi, un lietas dalībniekiem jābūt līdzvērtīgām iespējām, lai īstenotu tiesības, pierādot mantas noziedzīgo vai likumīgo izcelsmi. Un viens no procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas iemesliem tieši ir pirmstiesas kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgas atrisināšanas un procesa ekonomijas intereses.

Pēc Kriminālprocesa likuma spēkā stāšanās tiesas procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums ir vairākas reizes grozīts, būtiski mainot pierādījumu pārbaudes kārtību tiesas sēdes laikā, kā arī nosakot ierobežojumu lietas dalībniekiem iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem.

Likuma grozījumu pretinieki iebilda pret tiesību ierobežošanu iepazīties ar materiāliem un pierādījumu pārbaudes kārtības grozīšanu, norādot, ka tiek pārkāptas personas pamattiesības uz taisnīgu tiesu.

---

¹⁶⁷ Vildbergs H. J. (*Hans Jürgen Wildberg*), Feldhüne G. Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 86. lpp.

¹⁶⁸ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, Nr. 43, 01.07.1993.

¹⁶⁹ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, Nr. 143/144, 13.06.1997.

¹⁷⁰ Kazaka S. Kriminālprocess kā konfliktoloģijas iespēju izmantošanas sfēra. Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, XIV, sastād., atbildīgais redaktors Arturs Medveckis. Liepāja: LiePA, 2012, 270. lpp.

No rokasgrāmatas kriminālprocesā tiesnešiem izriet, ka uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu attiecas arī Kriminālprocesa likuma vispārīgie noteikumi. „Lietas iztiesāšanā ievēro KPL 493., 494., 496. panta noteikumus, proti, sēdes priekšsēdētājs paziņo, kāda lieta tiks iztiesāta, nosauc tiesas sastāvu, pārbauda, kuras no izsauktajām personām ir ieradušās, kuras nav ieradušās un kādi ir neierašanās iemesli, kā arī tiesa uzaicina pieteikt lūgumus un tos izlemj.”¹⁷¹

Līdz 2011. gada 1. janvārim, kad stājās spēkā 2010. gada 21. oktobra likuma grozījumi¹⁷², kas Kriminālprocesa likuma 629. pantu papildināja ar ceturto daļu un bija spēkā līdz 2011. gada 10. augustam, Kriminālprocesa likuma 629. pants noteica, ka tiesas sēdē uzklausa procesa virzītāju, prokuroru, pārējās uzaicinātās un ieradušās personas, viņu pārstāvjus vai aizstāvjus un pārbauda iesniegtos pierādījumus.¹⁷³

Likums paredzēja, ka tiesā pārbauda iesniegtos pierādījumus, bet nebija noteiktas tiesas procesā iesaistīto personu tiesības. Līdz ar to likumdevējs 2010. gada 21. oktobrī, pieņemot likuma grozījumus, papildus norādīja, ka visiem lietas dalībniekiem ir tiesības piedalīties pierādījumu pārbaudē.

Līdz 2011. gada 10. augustam Kriminālprocesa likuma 629. pants noteica, ka tiesas sēdē uzklausa procesa virzītāju, prokuroru, pārējās uzaicinātās un ieradušās personas, viņu pārstāvjus vai aizstāvjus un *pārbauda iesniegtos pierādījumus*; tiesas sēdē tiesas procesā iesaistītajām personām ir vienādas tiesības pieteikt noraidījumus vai lūgumus, iesniegt pierādījumus, *piedalīties pierādījumu pārbaudē*, iesniegt tiesai rakstveida paskaidrojumus, kā arī piedalīties citu jautājumu izskatīšanā, kas radušies tiesas procesa gaitā.¹⁷⁴

2011. gada 8. jūlijā Saeima pieņēma Kriminālprocesa likuma 629. panta grozījumus, kas stājās spēkā 2011. gada 11. augustā, un noteica, ka tiesas sēdē uzklausa procesa virzītāju, prokuroru, pārējās uzaicinātās un ieradušās personas, viņu pārstāvjus vai aizstāvjus; tiesas sēdē tiesas procesā iesaistītajām personām ir vienādas tiesības pieteikt noraidījumus vai lūgumus, iesniegt pierādījumus, iesniegt tiesai rakstveida paskaidrojumus, kā arī piedalīties citu jautājumu izskatīšanā, kas radušies tiesas procesa gaitā; procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu. Kriminālprocesa likuma 628. pantā minētās

---

¹⁷¹ Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem. G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 175. lpp.

¹⁷² Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 178, 10.11.2010.

¹⁷³ Kriminālprocesa likums (redakcija līdz 01.01.2011.). Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 05.03.2017.).

¹⁷⁴ Kriminālprocesa likums (redakcija līdz 10.08.2011.). Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 05.03.2017.).

personas ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā.¹⁷⁵

Tādējādi Kriminālprocesa likuma 629. panta grozījumi noteica, ka pierādījumu, kas dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu, pārbaude tiesas sēdē nenotiek, bet ar pierādījumiem iepazīstas tiesa. Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka noteiktajos apstākļos var ierobežot personas tiesības, ja pastāv būtiska kompensējošā sabiedrības interese, tāda kā nacionālā drošība, nepieciešamība paturēt noslēpumā noteiktas policijas izmeklēšanas metodes vai aizsargāt citas personas pamattiesības.¹⁷⁶ Viens no argumentiem kārtības mainīšanai bija apstākļi, ka kriminālprocesā tiek turpināta pirmstiesas izmeklēšana un procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli tiek atzīti par izmeklēšanas noslēpumu, jo materiālu saturs atklāšana var ietekmēt turpmāku kriminālprocesa gaitu un apdraudēt objektīvu pirmstiesas izmeklēšanu, vainīgo personu atklāšanu, pierādījumu iegūšanu un saglabāšanu.¹⁷⁷

Iepriekš minētos grozījumus skarbi raksturoja zvērinātais advokāts E. Rusanovs, norādot, ka „[V]isbeidzot – trekna svītra būtiskiem taisnīgas tiesas elementiem tika pārvilkta pāri ar KPL grozījumiem, kas stājās spēkā 2011. gada 11. augustā.”¹⁷⁸

Tieslietu ministrija, iesniedzot priekšlikumu turpmāk ierobežot lietas dalībnieku tiesības iepazīties ar materiāliem, pamatojumā norādīja, ka regulējums būs līdzīgs, kā tas ir noteikts Kriminālprocesa likuma 396. panta pirmajā daļā attiecībā uz iepazīstināšanu ar izmeklēšanas noslēpumu pirmstiesas kriminālprocesā; ņemot vērā, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, tad procesa virzītājam, iepazīstinot personu ar šiem materiāliem, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 396. pantu būs jābrīdina šī persona par kriminālatbildību pēc Krimināllikuma 304. panta par šādu ziņu izpaušanu.¹⁷⁹

Tomēr tiesību normā noteikts, ka procesa virzītājs nosaka apjomu, kādā viņš atļauj iepazīties ar materiāliem, līdz ar to izdarāms secinājums, ka materiālu apjoms, ar ko iepazīstas tiesa, var atšķirties no apjoma, ar ko iepazīstina personu. Būtiski ir ņemt vērā arī apstākļi, kas ir subjektīvs un līdz ar to ietekmē personai, kurai ir saistība ar mantu, uzrādāmo materiālu

---

¹⁷⁵ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 117, 28.07.2011.

¹⁷⁶ Schabas W. A. *The European Convention on Human Rights. A Commentary.* Oxford University Press, 2015, p. 288.

¹⁷⁷ Stukāns J. Rakstveida pierādījumu un dokumentu pārbaude tiesas izmeklēšanā. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas: 2013. gada 10. decembra II Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2014, 52. lpp.

¹⁷⁸ Rusanovs E. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā. Jurista Vārds, 05.01.2016., Nr. 1 (904), 24.–31. lpp.

¹⁷⁹ Tieslietu ministrijas 21.06.2011. vēstule Nr. 1-11/2725. Priekšlikumi likumprojektam „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” reģ. Nr. 339/Lp10. Pieejams: www.saeima.lv (aplūkots 26.03.2017.).

apjomu, ka „pierādīšanas robežu noteikšana ir individuāla katrā konkrētā krimināllietā un ir lielā mērā atkarīga no pierādīšanas subjekta subjektīvās uztveres”¹⁸⁰.

Ikvienam ir tiesības aizstāvēt savas īpašumtiesības, un īpašuma tiesību apstrīdēšanas gadījumā valstij ir jānodrošina saprotams, taisnīgs un objektīvs process šo tiesību realizācijai un aizsardzībai.

Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir veids, kā valsts konfiscē mantu, līdz ar to valstij ir jānodrošina, ka personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, tiek radīta iespēja savas īpašuma tiesības aizstāvēt taisnīgā un objektīvā tiesā.

Noziedzīgi iegūta manta var tikt konfiscēta tikai tādā gadījumā, ja tiek pierādīta tās iegūšana noziedzīga nodarījuma rezultātā.¹⁸¹ Tiesai atbilstoši likuma prasībām ir pienākums motivēt savu viedokli un pieņemto lēmumu. Tiesas lēmums ir izsniedzams visiem lietas dalībniekiem, tāpēc tiesai, ņemot vērā, ka lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, ir jānodrošina pienācīgs, saprotams lēmuma pamatojums tādā veidā, lai netiktu apdraudēta turpmākā izmeklēšana un personas, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, interešu realizācija. Šis apstāklis apgrūtināta iespēju nodrošināt kvalitatīvu, pietiekami pamatotu lēmuma motivāciju. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu dalībniekiem ir jānodrošina iespēja aizstāvēt savas tiesības uz konkrētu mantu, kā arī tiesības zināt tiesas motīvus, lai būtu iespēja arī izmantot tiesības uz lēmuma pārsūdzību. Tāpēc process par noziedzīgi iegūtu mantu no tiesas prasa īpašu rūpību un kvalitāti, nodrošinot visu lietas dalībnieku interešu realizāciju.

Spēkā esošā likuma redakcija ierobežo lietas dalībnieku iespējas iepazīties ar rakstveida pierādījumiem un dokumentiem, un līdz ar to var veidoties priekšstats, ka, neatklājot pierādījumus, uz kuru pamata tiks lemts jautājums par mantas izcelsmi, iepriekšminēto personu tiesību realizācija ir apgrūtināta vai neiespējama.

Tomēr jāņem vērā apstākļi, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu dalībniekiem ir tiesības pieteikt lūgumus, iesniegt pierādījumus, sniegt paskaidrojumus, tas ir, piedalīties lietas izskatīšanā un iesniegt pierādījumus par mantas izcelsmi un legalitāti.

No likuma regulējuma izriet, ka procesa virzītājs tiesai iesniedz pierādījumus, kas dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kas izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu, un lēmumā par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu norāda ziņas par faktiem, kas to pamato, un norāda pierādījumus, kuros ziņas ir fiksētas. Taču personai, kurai ir tiesības uz konkrētu mantu, zinot procesa virzītāja

---

¹⁸⁰ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 2002, 159. lpp.

¹⁸¹ Stukāns J. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nošķiršana no soda – mantas konfiskācija problemātika: teorija un prakse. Inovatīvās jurisprudences aktuālās problēmas. (Rīgā 2013. gada 25. aprīlī) Starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Rīga: RSU, 2013, 57. lpp.

pamatojumu, argumentus un iesniegtos pierādījumus, ir iespēja iesniegt savus argumentus un pierādījumus par mantas izcelsmi un tiesisko statusu.

Savukārt tiesai ir pienākums izvērtēt abu pušu pierādījumu ticamību, pieļaujamību, attiecināmību un pietiekamību un izlemt, ir vai nav pamats mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu. Tādējādi visiem lietas dalībniekiem tiek nodrošināta tiesību līdzvērtīga īstenošana, tas ir, nodrošināta adekvāta iespēja izmantot procesuālos līdzekļus, īstenojot līdztiesības principu, kas ir centrālais tiesību uz taisnīgu tiesu elements.¹⁸² Lietas dalībniekiem nav jāatspēko otras puses argumenti, bet jāiesniedz tiesai pierādījumi, lai tiesa var objektīvi izvērtēt mantas izcelsmi.

Tāpēc ir pamats secinājumam, ka personas, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, iespējas realizēt tiesības savu interešu aizsardzībai, ierobežojot tiesības iepazīties ar pierādījumiem, netiek pārkāptas.¹⁸³

Situāciju par pierādījumu pieejamību lietas dalībniekiem var salīdzināt ar drošības līdzekļa – apcietinājuma piemērošanas kārtību un iespēju iepazīties ar pierādījumiem personai, par kuru tiek lemts drošības līdzekļa jautājums. Bet jāņem vērā, ka apcietinājums ir terminēts procesuālais piespiedu līdzeklis, bet procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiek pieņemts lēmums par mantas konfiskāciju. Nepamatota apcietinājuma gadījumā likums personai paredz iespēju saņemt kompensāciju. Savukārt lēmuma pārskatīšanu, kas ir stājies spēkā un ar kuru tiesa atzīst mantu par noziedzīgi iegūtu, likums neparedz, piemēram, ja pamata kriminālprocess izbeigts tāpēc, ka nav noticis noziedzīgs nodarījums. Par šādu lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu persona, kura piedalījās procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, var arī neuzzināt, ja šai personai nebija tiesību uz aizstāvību.

Jautājums par personu tiesību ierobežošanu iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu tika skatīts arī Satversmes tiesā.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja norādīja, ka „...apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo tās tiesības uz taisnīgu tiesu, proti, tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā ietilpstošo pušu līdzvērtīgu iespēju principu, kā arī personas tiesības tikt uzklausītai. Satversmes 92. panta pirmais teikums aizsargājot vairākas savstarpēji saistītas tiesības un principus: tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli, pušu līdzvērtīgu iespēju principu, taisnīguma principu un procesuālā taisnīguma principu.

---

¹⁸² Matscher F. *The right to a fair trial in the case law of the organs of the European Convention on Human Rights. The right to a fair trial.* Strasbourg: Council of Europe publishing, p. 12.

¹⁸³ Stukāns J. Process par noziedzīgi iegūtu mantu. Rīgas Stradiņa universitāte 2014. gada zinātniskās konferences tēzes (Rīgā 2014. gada 10. un 11. aprīlī). Rīga: RSU, 2014, 429. lpp.

Pamatojoties uz apstrīdēto normu, Pieteikuma iesniedzējai esot liegts iepazīties ar tiem lietas materiāliem, uz kuriem pamatots procesa virzītāja – prokurora – viedoklis par Pieteikuma iesniedzējas mantas, kurai uzlikts arests, noziedzīgo izcelsmi vai tās saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu neesot nodrošinātas tiesības pienācīgi un līdzvērtīgi sagatavoties lietas izskatīšanai nedz pirmās instances tiesā, nedz apelācijas instances tiesā.”¹⁸⁴

Darba autoram saskaņā ar Satversmes tiesas tiesneses lēmumu par pieaicināto personu lietā Nr. 2016-13-01 „Par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” bija iespēja sniegt Satversmes tiesai viedokli par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī citus apsvērumus, kuriem, pēc darba autora viedokļa, varētu būt nozīme lietas izskatīšanā.

Darba autors norādīja, ka apstrīdētā norma ierobežo Kriminālprocesa likuma 628. pantā minēto personu tiesības iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošajiem materiāliem.

Vērtējot Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējumu, svarīgs aspekts ir tas, ka šajā nodaļā ir noteiktas kriminālprocesa īpatnības (atsevišķs process). Ņemot vērā minēto, nav pamata uzskatīt, ka kriminālprocesa vispārīgie noteikumi nav attiecināmi uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Kriminālprocesa likuma 626. pants paredz procesa virzītāja tiesības izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, bet pamata kriminālprocesa izmeklēšana tiek turpināta, un ir jānodrošina krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums, ņemot vērā visu kriminālprocesā iesaistīto personu intereses. Jāņem vērā arī apstākļi, ka tiesa var noraidīt lūgumu atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu un pieņemt lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Tomēr procesa par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigšana nav šķērslis, turpinot pirmstiesas izmeklēšanu, atkal vērsties tiesā ar lūgumu mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu vai virzīt kriminālprocesu vispārējā kārtībā, kad krimināllietas materiāli būs pieejami, tikai pabeidzot pirmstiesas kriminālprocesu.

Mantisko jautājumu savlaicīga atrisināšana ir tikai viens no daudziem kriminālprocesa jautājumiem, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, kurš ir jāpierāda un kurš ir saistīts ar visiem kriminālprocesā pierādāmiem apstākļiem. Ņemot vērā minēto, visu kriminālprocesā pierādāmo apstākļu kopumam ir jākalpo kriminālprocesa virsmērķim, tas ir, nodrošināt

---

¹⁸⁴ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2016-13-01. Iegūts no: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/07/2016-13-01_Spriedums.pdf#search=kriminālprocesa (aplūkots 20.08.2018.).

krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu kriminālprocesā bez neattaisnotas iejaukšanās visu kriminālprocesā iesaistīto personu dzīvē.

Latvijas Republikas Saeima 2011. gada 8. jūlijā pieņēma likumu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” (Grozījumi Kriminālprocesa likumā. 08.07.2011. likums // Latvijas Vēstnesis, 117 (4515), 28.07.2011.), kas stājās spēkā 2011. gada 11. augustā, papildinot Kriminālprocesa likuma 629. pantu ar piekto daļu, kā arī no Kriminālprocesa likuma 629. panta trešās daļas izslēdzot vārdus „un pārbauda iesniegtos pierādījumus” un no ceturtās daļas – vārdus „piedalīties pierādījumu pārbaudē”.

Iepriekš minēto priekšlikumu grozīt Kriminālprocesa likuma 629. pantu pēc likumprojekta izskatīšanas otrajā lasījumā kā priekšlikumu iesniedza Tieslietu ministrija. Tieslietu ministrija kā pamatojumu vēstulē norādīja, ka praksē ir atšķirīga izpratne par to, vai procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāli ir uzskatāmi par izmeklēšanas noslēpumu. Kā argumentu Tieslietu ministrija arī norādīja, ka izmeklēšanas iestādes izvairās uzsākt un sūtīt uz tiesu procesus par noziedzīgi iegūtu mantu, jo ar materiāliem var iepazīties personas, kuras var būt arī aizdomās turētās personas pamata kriminālprocesā, no kura izdalīti materiāli, bet pirmstiesas izmeklēšana tiek turpināta, un līdz ar to var būt apdraudēta kriminālprocesa sekmīga izmeklēšana.¹⁸⁵ Viens no argumentiem kārtības mainīšanai bija apstākļi, ka kriminālprocesā tiek turpināta pirmstiesas izmeklēšana un procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli tiek atzīti par izmeklēšanas noslēpumu, jo materiālu satura atklāšana var ietekmēt turpmāku kriminālprocesa gaitu un apdraudēt objektīvu pirmstiesas izmeklēšanu, vainīgo personu atklāšanu, pierādījumu iegūšanu un saglabāšanu.

Svarīgs nosacījums, kas jāņem vērā, vērtējot Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas regulējumu, ka procesu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu var uzsākt tikai tad, kad objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus (Kriminālprocesa likuma 626. pants). Līdz ar iepriekš minēto pārsvarā gadījumu kriminālprocess jau tiek izmeklēts, un tuvojas beigām personas tiesību ierobežošanas termiņi pirmstiesas kriminālprocesā.

Turklāt Kriminālprocesa likums nosaka, ka, izbeidzoties pirmstiesas kriminālprocesa termiņiem, pirmstiesas kriminālprocess pret personu jāpabeidz vai jāatceļ visi ierobežojumi. Tāpēc ir pamats atzīt, ka likums paredz termiņus, kuros procesa virzītājam būtu jāsavāc un jānostiprina pietiekami pierādījumu.

---

¹⁸⁵ Latvijas Republikas Saeimas interneta mājaslapa. Tieslietu ministrijas vēstule. Iegūts no: [http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/73d4418a92c0cc78c22578b6003cb839/\\$FILE/2_1982.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/73d4418a92c0cc78c22578b6003cb839/$FILE/2_1982.pdf) (aplūkots 22.08.2018.).

Ir jāņem vērā arī otrais nosacījums, kad var uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, tas ir, pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kas izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu. Tātad, uzsākot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, izslēdzot visas saprātīgās šaubas, ir pierādīts, ka manta ir noziedzīgi iegūta (uz Satversmes tiesas lietas izskatīšanas brīdi). Tāpēc personām vairs nav iespēju ietekmēt jau iegūtos un nostiprinātos pierādījumus. Tomēr jāņem vērā apstākļi, ka visu pierādījumu izsniegšana, kad pamata kriminālprocess vēl nav pabeigts, var apdraudēt visas sabiedrības intereses, tas ir, noziedzīgo nodarījumu atklāšanu, izmeklēšanu un vainīgo noskaidrošanu, kā arī var apdraudēt jau kriminālprocesā citu, piemēram, liecinieku, cietušo, amatpersonu utt., iesaistīto personu drošību un intereses.

Vērtējot jautājumu par tiesību ierobežošanu iepazīties ar pierādījumiem, arī ir jāņem vērā, ka jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu tiek izlemts galīgi, un šobrīd likums neparedz šo jautājumu pārskatīt, ņemot vērā kriminālprocesa pabeigšanas veidu un rezultātu.

Tāpēc, izvērtējot Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas otrā teikuma jēgu, nešaubīgi ir pamats atzīt, ka norma nosaka procesa virzītājam, ņemot vērā kriminālprocesa mērķi – krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē –, tiesības un pienākumu noteikt lietā esošo materiālu apjomu, ar kuriem var iepazīties Kriminālprocesa likuma 628. pantā minētās personas.

No normas teksta un jēgas izriet, ka personas var iepazīties, tikai jāsāņem procesa virzītāja atļauja tādā nozīmē, ka procesa virzītājam ir tiesības noteikt apjomu, tas ir, ierobežot uzrādāmos lietas materiālus.

Darba autors uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas otrais teikums neparedz iespēju procesa virzītājam pilnīgi noraidīt lūgumu par iespēju iepazīties ar lietā esošajiem materiāliem.

Vērtējot ierobežojumu iepazīties ar visiem lietā esošajiem materiāliem, ir svarīgs aspekts tas, ka personai tiek izsniegta lēmuma kopija par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu, kurā norāda ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, un norāda, kādi materiāli no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti lietā par noziedzīgi iegūtu mantu (Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 1. punkts). Tāpēc personai ir visas iespējas zināt un atspēkot procesa virzītāja argumentu pamatotību. Fiziskai lietas materiālu uzrādīšanai līdz ar to nav izšķirošās nozīmes tiesību realizācijā. Neuzrādot visus lietā esošos materiālus, netiek liegta iespēja personai lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu norādīto argumentu pamatotības un atbilstības patiesībai izvērtēšanai. Lēmuma uzsākt procesu par

noziedzīgi iegūtu mantu saturs līdz ar to nodrošina un neierobežo personai iespēju aizstāvēt savas tiesības uz mantu, kas izņemta vai kurai uzlikts arests.

Svarīgs aspekts ir arī tāds, ka personai ir tiesības piedalīties tiesas sēdē procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, īstenojot savas tiesības, tai skaitā iesniegt pierādījumus, sniegt paskaidrojumus rakstveidā un mutvārdos, saņemt pirmās instances tiesas lēmumu un to pārsūdzēt.

Tiesai atbilstoši likuma prasībām ir pienākums motivēt savu viedokli un pieņemto lēmumu. Tiesas lēmums ir izsniedzams visiem lietas dalībniekiem, tāpēc tiesai, ņemot vērā, ka lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, ir jānodrošina pienācīgs, saprotams lēmuma pamatojums tādā veidā, lai netiktu apdraudēta turpmākā izmeklēšana un personas, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, interešu realizācija.

Tāpēc process par noziedzīgi iegūtu mantu no tiesas prasa īpašu rūpību un kvalitāti, nodrošinot visu lietas dalībnieku interešu realizāciju. Līdz ar minēto procesa par noziedzīgi iegūtu mantu dalībniekiem ir nodrošināta iespēja aizstāvēt savas tiesības uz konkrētu mantu, kā arī tiesības zināt tiesas argumentus un motīvus, kas dod iespēju arī izmantot tiesības uz lēmuma pārsūdzību.

Ierobežojums iepazīties ar visiem lietā esošajiem materiāliem ir noteikts ar likumu, ierobežojumam ir leģitīmais mērķis, tas ir, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana, Krimināllikuma normu piemērošanas nodrošināšana un krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums, un ierobežojums ir samērīgs, jo vērsts uz visu kriminālprocesā iesaistīto personu interešu aizsardzību un nodrošināšanu.

Līdz ar to ir pamats secinājumam, ka, pat ja personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, tiek ierobežotas tiesības iepazīties ar visiem pierādījumiem, viņas iespējas realizēt tiesības savu interešu aizsardzībai netiek pārkāptas. Ņemot vērā visu tiesas procesa par noziedzīgi iegūtu mantu gaitu un personas tiesības saņemt tiesas lēmumu, ar kuru tiek izlemts jautājums par mantu un to pārsūdzēt, nav pamata uzskatīt, ka tiek aizskartas personas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2016-13-01 atzina, ka var būt ierobežojumi personai iepazīties ar visiem krimināllietas materiāliem.

Satversmes tiesa sprieduma 14.1. punktā atzina, ka sevišķajā kriminālprocesā par noziedzīgi iegūtu mantu demokrātiskā tiesiskā valstī ir jānodrošina pušu līdzvērtīgu iespēju principa ievērošana, kas cita starpā ir saistīta ar personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem.

Savukārt sprieduma 14.2. punktā tiesa arī norādīja, ka, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķi, procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir jānodrošina izmeklēšanas noslēpuma

aizsardzība. Tas nepieciešams, lai neapdraudētu kriminālprocesa norisi un nodrošinātu citām personām efektīvu pamattiesību īstenošanu.

Bet tiesa arī nonāca līdz atziņai, ka procesa virzītāja lēmums par personas iespēju iepazīties ar lietas materiāliem būtu pārsūdzams tiesai, nodrošinot līdzvērtīgas iespējas lietas dalībniekiem īstenot savas tiesības.

Satversmes tiesa sprieduma 15.3. punktā norādīja, ka, lemjot par iepazīšanos ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem, katrā konkrētajā gadījumā ir jāsamēro lietā iesaistīto personu intereses, ņemot vērā kriminālprocesa mērķi. Tomēr apstrīdētajā normā paredzētais izmeklēšanas noslēpums vai nepieciešamība aizsargāt citu personu tiesības nevar būt pamats tam, lai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu netiktu nodrošināts pušu līdzvērtīgu iespēju princips, proti, tiesības pienācīgi sagatavoties lietas izskatīšanai un tiesības tikt uzklausītam. Satversmes tiesa atzina, ka tieši procesa virzītājs ir tas subjekts, kas nodrošina sevišķā kriminālprocesa savlaicīgu un efektīvu norisi. Ņemot vērā procesa virzītāja kompetenci, viņam ir piešķirta plaša rīcības brīvība katrā lietā individuāli izvērtēt to, vai attiecīgie materiāli būtu uzrādāmi personai, un vienlaikus ņemt vērā arī nepieciešamību aizsargāt izmeklēšanas noslēpumu. Turklāt, tā kā šāds procesa virzītāja lēmums skar lietas dalībnieka pamattiesības, procesa virzītājam savs lēmums ir arī īpaši jāpamato. Tomēr procesa virzītājs, kas vienlaikus ir viena no pusēm procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kura joprojām turpina izmeklēt noziedzīgo nodarījumu, pieņemot lēmumu par iepazīšanos ar noziedzīgi iegūtas mantas lietas materiāliem, un šis apstāklis rada pamatotas šaubas par šā lēmuma objektivitāti un neatkarību, ja saskaņā ar taisnīgas tiesas principu šāds lēmums netiek pārvērtēts tiesā. Tikai tādā procesā, kurā tiek nodrošināts pušu līdzvērtīgu iespēju princips, var nonākt līdz taisnīgam tiesas nolēmumam pēc būtības.

Satversmes tiesa nosprieda atzīt Kriminālprocesa likuma 629. panta piekto daļu, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja, īstenojot Satversmes tiesas spriedumā atzīto tiesību uz jautājuma par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu atkārtotu izskatīšanu, nodrošinot tiesības iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem, vērsās Augstākajā tiesā.

Augstākā tiesa¹⁸⁶, izskatot konstitucionālās sūdzības iesniedzējas pieteikumu par Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 4. janvāra lēmuma, ar kuru atstāts spēkā pirmās instances lēmums

---

¹⁸⁶ Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 19.03.2018. lēmums lietā Nr. 16870001410, SKK-J-43/2018.

par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un konfiskāciju, atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nolēma atcelt Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 4. janvāra lēmumu¹⁸⁷ un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 8. jūnija lēmumu¹⁸⁸ pilnībā, atjaunot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai.

Augstākā tiesa konstatēja, ka Satversmes tiesa apstrīdēto tiesību normu spriedumā noteiktajā apjomā ir atzinusi par spēkā neesošu no pamattiesību aizskārums rašanās brīža, proti, ar atpakaļvērstu spēku, lai dotu pieteicējam iespēju iesniegt pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Un atzina, ka Satversmes tiesas spriedumā konstatētais pieteicēja pamattiesību aizskārums atbilst Kriminālprocesa likuma 15. pantā paredzētā kriminālprocesa pamatprincipa (tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā) pārkāpumam un ir Kriminālprocesa likuma 575. panta trešajā daļā paredzētais šā likuma būtisks pārkāpums, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma. Tādējādi ir pamats atjaunot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai.

Augstākā tiesa konstatēja, ka tiesību doktrīnā atzīts, ka lietas izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nerada jebkurš Satversmes tiesas spriedums, bet tikai tāds, kuram noteikts atpakaļvērsts spēks, turklāt tikai tad, ja spriedumā tas attiecināts uz konkrēto personu, identificējamu personu loku vai vērsts uz visiem (sk. Pastars E. Satversmes tiesas sprieduma nolēmumu daļas izpratne un piemērošanas problēmas. Jurista Vārds, 16.02.2016., Nr. 7 (910), 12. lpp.).

Attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 16.1. punktā noteikts, ka, „lai nodrošinātu sabiedrības ar ierobežotu atbildību tiesību aizsardzību un dotu tai iespēju iesniegt pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, Kriminālprocesa likuma 629. panta piektā daļa, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, nodrošinot personai efektīvu īpašuma tiesību aizsardzību, atzīstama par spēkā neesošu no pamattiesību aizskārums rašanās brīža”.

Tādējādi Satversmes tiesa attiecībā uz SIA ne tikai konstatējusi tās pamattiesību aizskārums, bet arī, lai novērstu šo aizskārums, atzinusi konkrēto tiesību normu spriedumā noteiktajā apjomā par spēkā neesošu no pamattiesību aizskārums rašanās brīža, proti, ar

---

¹⁸⁷ Rīgas apgabaltiesas 04.01.2016. lēmums lietā Nr. KA04-0152-16.

¹⁸⁸ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 08.06.2015. lēmums lietā Nr. K30-0919-15.

atpakaļvērstu spēku, lai dotu SIA iespēju iesniegt pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

No Augstākās tiesas lēmuma izriet, ka ne visos gadījumos, kad Satversmes tiesa atzīst personas tiesību aizskārums, personai ir tiesības vērsties ar pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Satversmes tiesas spriedumā jābūt norādītam, ka personai ir šādas tiesības.

Vēl vienā gadījumā Satversmes tiesai bija jāizvērtē jautājums par procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesību realizācijas iespēju, kā arī jautājumu par apgabaltiesas lēmuma pārsūdzības iespējamību. Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja apstrīdēja gan Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas, gan Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas otrā teikuma regulējumu.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja norādīja, ka „Kriminālprocesa likuma 629. panta piektā daļa nesamērīgi ierobežojot pieteikuma iesniedzējas tiesības uz taisnīgu tiesu, jo pilnvērtīgi nenodrošina tiesībās uz taisnīgu tiesu ietilpstošās procesuālās garantijas. Pieteikuma iesniedzējai neesot nodrošināta iespēja iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošajiem materiāliem, kā arī dokumentiem, kas šai lietai pievienoti tiesas sēdes laikā, bet visi dokumenti esot bijuši pieejami procesa virzītājam. Atļauja iepazīties ar lietas materiāliem esot atkarīga tikai no procesa virzītāja subjektīvā viedokļa, tomēr viņš nevarot tikt uzskatīts par neitrālu un neieinteresētu personu šajā procesā. Turklāt procesā par noziedzīgi iegūtu mantu procesa virzītājam esot piešķirtas būtiskas un nepamatotas priekšrocības salīdzinājumā ar personu, par kuras mantas izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu tiek lemts.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas otrais teikums liedz viņai iesniegt kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas lēmumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, bet gadījumā, ja šāds sevišķais process nebūtu uzsākts, aizskartajam mantas īpašniekam šādas tiesības būtu pamata kriminālprocesā. Tādējādi Kriminālprocesa likumā bez saprātīga pamata esot pieļauta atšķirīga attieksme pret aizskarto mantas īpašnieku procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, no vienas puses, un aizskarto mantas īpašnieku gadījumā, kad jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu tiek izlemts pamata kriminālprocesā, no otras puses.”¹⁸⁹

Darba autoram saskaņā ar Satversmes tiesas tiesneses lēmumu par pieaicināto personu lietā Nr. 2017-10-01 „Par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību Latvijas

---

¹⁸⁹ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2017-10-01. Iegūts no: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf#search=\(aplūkots 20.08.2018.\)](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf#search=(aplūkots%2020.08.2018.))

Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam” bija iespēja sniegt Satversmes tiesai viedokli par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 91. panta pirmajam teikumam, kā arī citus apsvērumus, kuriem, pēc darba autora viedokļa, varētu būt nozīme lietas izskatīšanā, uzturot viedokli par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību, ko darba autors sniedza lietā Nr. 2016-13-01.

Kriminālprocesa likuma 631. panta trešā daļa paredz, ka apgabaltiesas lēmums, izskatot sūdzību par rajona (pilsētas) tiesas lēmumu, nav pārsūdzams.

Būtisks apstāklis, vērtējot Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējumu, ir tam, ka process ir iespējams tikai kā izņēmums un pastāvot diviem nosacījumiem:

- 1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kas izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu;
- 2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus (regulējums līdz 31.07.2017.).

Iepriekš minētais likuma regulējums nozīmē, ka jautājums par noziedzīgi iegūtu mantu, kā tas noteikts arī Kriminālprocesa likuma 356. panta pirmajā daļā, izlemjams ar tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu, tas ir, vispārējā kārtībā.

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja ieskatā, paredzot vispārējā kārtībā arī iespēju iesniegt kasācijas sūdzību, aizskartas viņa tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā.

Darba autors norādīja, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzēja viedoklis nav pamatots un balstās tikai uz argumentu par pārsūdzības skaitu, nevis jautājuma izskatīšanas tiesā būtību. Kasācijas instances tiesas procesa būtība ir apelācijas instances tiesas nolēmuma tiesiskuma izvērtēšana, tas ir, Krimināllikuma pārkāpumu un Kriminālprocesa likuma būtisko pārkāpumu esamības izvērtēšana, turklāt kasācijas sūdzības vai protesta izskatīšana pamatā notiek rakstveida procesā un tiesas sēdē tikai Kriminālprocesa likuma 583. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Arī Kriminālprocesa likuma regulējums no 2017. gada 1. augusta paredz, ka apelācijas sūdzību, kurā ir izteikts lūgums tikai par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju vai piedziņu, apelācijas instances tiesa var iztiesāt rakstveida procesā un personas lūgums par mutvārdu procesu tiesai nav saistošs (Kriminālprocesa likuma 559. panta ceturtā daļa).

Būtisks apstāklis, ka, izskatot kriminālprocesi vispārējā kārtībā, apelācijas instances tiesā tiesas izmeklēšana un tiesas debates notiek sūdzībā vai protestā izteikto prasību apjomā un ietvaros, kurus nedrīkst pārsniegt, izņemot Kriminālprocesa likuma 562. panta pirmajā

daļā noteiktajos gadījumos. Arī kasācijas instances tiesā tiesas nolēmumu tiesiskuma pārbaude notiek kasācijas sūdzībā vai protestā izteikto prasību apjomā un ietvaros, un tos drīkst pārsniegt Kriminālprocesa likuma 584. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos.

Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējums ir atšķirīgs, salīdzinot ar vispārējo kārtību. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 631. panta otro daļu sūdzību vai protestu izskata tiesa triju tiesnešu sastāvā šā likuma 629. pantā noteiktajā termiņā un kārtībā, pirmo uzklusot sūdzības vai protesta iesniedzēju.

Iepriekš minētais nozīmē, ka visi lietas apstākļi mutvārdu procesā (ar iespēju ar mantu saistītai personai piedalīties tiesas sēdē) tiek izskatīti gan rajona (pilsētas) tiesā, gan apgabaltiesā. Rajona (pilsētas) tiesa un apgabaltiesa saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 630. pantu, izvērtējot lietas materiālus un procesa virzītāja lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, vērtē lietas faktiskus un juridiskus apstākļus. Tas ir, divās tiesu instancēs tiek vērtēti gan faktiskie, gan juridiskie lietas apstākļi, nodrošinot iespēju objektīvi un reāli ar mantu saistītai personai realizēt savas tiesības bez jebkāda ierobežojuma.

Tādējādi apstrīdētā tiesību norma salīdzinājumā ar vispārējo kriminālprocesa izskatīšanas kārtību nodrošina vienādas iespējas un attieksmi pret ar mantu saistīto personu, jo, izvērtējot procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtību un iespējas objektīvi realizēt tiesības, nav pamata atzīt, ka apgabaltiesas nolēmuma nepārsūdzēšana samazina vai ierobežo ar mantu saistītai personai viņas tiesību īstenošanu un aizsardzību.

Ar mantu saistītai personai, zinot procesa virzītāja argumentus un pamatojumu (lēmums uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu), ir iespēja gan rajona (pilsētas) tiesai, gan apgabaltiesai iesniegt pierādījumus, lūgumus un izteikt savus argumentus. Svarīgs aspekts ir tas, ka personai tiek izsniegta lēmuma kopija par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu, kurā norāda ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, un norāda, kādi materiāli no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti lietā par noziedzīgi iegūtu mantu (Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 1. punkts). Tāpēc personai ir visas iespējas zināt un atspēkot procesa virzītāja argumentu pamatotību jau rajona (pilsētas) tiesā. Vispārējā kārtībā, izskatot kriminālprocesa, tikai pēc pirmās instances tiesas nolēmuma ar mantu saistītai personai ir iespēja uzzināt un pārsūdzēt nolēmumu par noziedzīgi iegūtu mantu (apelācijas kārtībā – par faktiskiem un juridiskiem apstākļiem, bet kasācijas kārtībā – tikai par juridiskiem apstākļiem).

Darba autora ieskatā, ņemot vērā apelācijas un kasācijas instances tiesas, procesa par noziedzīgi iegūtu mantu tiesas procesa būtību un vērtējamās jautājumus, likumdevējs

pamatoti noteica atšķirīgu tiesu instanču skaitu, nodrošinot vienādas iespējas īstenot ar mantu saistītas personas tiesības.

Lai panāktu tiesību atzīšanu, valsts var piemērot piespiedu varu. Tā mudina cilvēkus ievērot tiesības. Ja šādas piespiedu varas nebūtu, tiesībpārkāpumu skaits ātri vien pieaugtu, jo arī pilsoņiem, kuri tiesības ievēro un ciena, tiktu laupīta paļāvība un viņi tiktu provocēti uz tiesībpārkāpumu izdarīšanu. Gadījums, kad likuma saturs ir acīmredzami netaisnīgs un tā ievērošana varētu novest indivīdu pie apziņas konflikta, tiesiskā valstī ir ļoti reti sastopams. Tomēr arī tad indivīdam ir jāapsver, vai viņš vēlas savu viedokli pretnostatīt demokrātiskā likumdevēja viedoklim un uzņemties ar to saistītās sekas.¹⁹⁰

Kriminālprocesa likumā ir vairāki tiesību gadījumi, kad likumdevējs izšķīries noteikt atšķirīgu nolēmumu pārsūdzēšanas kārtību un kriminālprocesa izskatīšanas formu (vienošanās process, kriminālprocess bez pierādījumu pārbaudes tiesā, kriminālprocesa izskatīšana rakstveida procesā u. c.).

Vai tiesa kriminālprocesā lemj par rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, ja pirmstiesas kriminālprocesā ir bijis process par noziedzīgi iegūtu mantu un šā procesa ietvaros tiesa ir pieņēmusi kādu no Kriminālprocesa likuma 630. pantā minētajiem lēmumiem?

Ja tiesa pieņem lēmumu atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu un nosaka rīcību ar to, tad, izskatot pamata kriminālprocesu (no kura ir izdalīts process par noziedzīgi iegūtu mantu), tiesai vairs nav pamata skatīt šo jautājumu, jo kriminālprocesuālais regulējums neparedz pašai tiesai vai gadījumā, kad nolēmums stājies spēkā – apelācijas instances tiesai atcelt tiesas nolēmumu. Jautājums par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu pārskatīšanu var tikt izskatīts kā spēkā esošu nolēmumu jauna izskatīšana.

Vai kriminālprocesā aizskartās mantas īpašniekam (Kriminālprocesa likuma 111.¹ pants) ir tiesības iesniegt apelācijas sūdzību un kasācijas sūdzību?

No 2017. gada 1. augusta Kriminālprocesa likuma 111.¹ pantā ir noteiktas tiesības aizskartās mantas īpašniekam, kura mantai uzlikts arests, iesniegt apelācijas sūdzību un kasācijas sūdzību. Arī līdz 2017. gada 31. jūlijam Kriminālprocesa likuma 111.¹ pants paredzēja, ka tad, ja procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas īpašnieka vai likumīgā valdītāja tiesības rīkoties ar mantu un ja šai personai nav šajā likumā noteikto tiesību uz aizstāvību, šīs mantas īpašniekam vai likumīgajam valdītājam personiski vai ar pārstāvja starpniecību ir tiesības iesniegt sūdzības par amatpersonu rīcību vai lēmumiem attiecībā uz mantu. Kaut gan Augstākās tiesas Krimināllietu departaments 2012. gada 5. aprīļa lēmumā lietā Nr. SKK-13 atzina, ka tiesību normā paredzētas kriminālprocesā aizskartās mantas

---

¹⁹⁰ Horns N. Ievads tiesību zinātnē un tiesību filozofijā. Likums un Tiesības; marts, 2000, 79. lpp.

īpašnieka tiesības iesniegt sūdzības vienīgi par amatpersonu rīcību vai lēmumiem, tādēļ uz tiesu nolēmumiem, ar kuriem lieta tiek izspriesta pēc būtības, šīs tiesības nav attiecināmas. Veicot Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijā saņemto krimināllietu izpēti, nav izdevies konstatēt gadījumu, kad būtu saņemta apelācijas sūdzība par pirmās instances tiesas spriedumu par rīcību ar mantu no mantas īpašnieka vai likumīgā valdītāja, kurš nebūtu ieguvis tiesības uz aizstāvību.

Vai ir pamatoti, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu mantiskie jautājumi ar mantu saistītajai personai (aizskartās mantas īpašniekam) tiek risināti divās instancēs, bet tad, ja šāds process netiek izdalīts no kriminālprocesa – trīs instancēs?

Iepriekš minētais apgalvojums par tiesu instanču skaitu ir pamatots, bet pēc tiesas procesu satura, būtības un tiesas kompetences šāds salīdzinājums ir juridiski nekorekts.

Nemot vērā visu tiesas procesa par noziedzīgi iegūtu mantu gaitu un personas tiesības saņemt lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu, tiesas lēmumu, ar kuru tiek izlemts jautājums par mantu, un tiesības to pārsūdzēt, nav pamata uzskatīt, ka tiek aizskartas personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Nav arī pamata atzīt nevienlīdzīgu attieksmi pret ar mantu saistīto personu tiesību saturu un apjomu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ar tiesībām kriminālprocesa izskatīšanā vispārējā kārtībā, kas ir vienādas, jo atšķiras tikai procesuālā kārtība tiesību īstenošanā.

Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2017-10-01 atzina, ka likumdevējs var noteikt gadījumus, kad pirmās instances tiesas nolēmums ir pārsūdzams tikai apgabaltiesai.

Satversmes tiesa norādīja, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā un mantisko jautājumu risināšana šā procesa ietvaros nozīmē, ka šie jautājumi tiek risināti atsevišķa patstāvīga procesa ietvaros. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu.

Satversmes tiesa sprieduma 20.1. punktā konstatēja, ka Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2014/42/ES (2014. gada 3. aprīlis) par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā 4. panta 2. punkts noteic, ka vismaz tad, ja tas nav iespējams aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēgulošanas dēļ, dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus gadījumos, kad ir ierosināta krimināllieta par noziedzīgu nodarījumu, kas var būt pamats ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, un šādā kriminālprocesā varētu pieņemt notiesājošu spriedumu, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona būtu varējusi stāties tiesas priekšā. Arī Finanšu darījumu darba grupas [*The Financial Action Task Force (FATF)*], kas izstrādā un sekmē politiskās nostādnes, tostarp pasaules

finanšu sistēmas aizsardzībai pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, 4. rekomendācijā „Konfiskācija un pagaidu pasākumi” norādīts, ka valstīm ir jāapsver iespēja noteikt pasākumus, ar kuriem noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai nozieguma izdarīšanas rīkus var konfiscēt, nepieņemot notiesājošu spriedumu krimināllietā (konfiskācija bez notiesājoša sprieduma).¹⁹¹

Satversmes tiesa atzina, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu.

Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējam demokrātiskā tiesiskā valstī, pieņemot procesuālos likumus, ir rīcības brīvība gan noteikt attiecīgos procesos skatāmo lietu kategorijas, gan arī lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību, un tiesības noteikt pamattiesībām atbilstošu lietu izskatīšanas, tostarp nolēmumu pārsūdzēšanas, kārtību. Kasācijas instance pilda īpašu funkciju, un tai ir publiski tiesisks raksturs, kas vērsts uz tiesību normu vienveidīgu piemērošanu un iztulkošanu visā valstī.

Satversmes tiesa nosprieda atzīt Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas otro teikumu par atbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Izpildot Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2016-13-01 nospriesto par to, ka situāciju, ka procesa virzītāja atteikums iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem nav pārsūdzams tiesai, nevar atzīt par atbilstošu personas tiesībām uz taisnīgu tiesu, likumdevējs ir veicis grozījumus Kriminālprocesa likumā¹⁹².

Saeima, 2018. gada 20. jūnijā pieņemot likumu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, kas stājies spēkā 2018. gada 1. septembrī, Kriminālprocesa likuma 627. pantu papildināja ar divām daļām un mainīja panta nosaukumu.

Kriminālprocesa likuma 627. panta nosaukums tika izteikts jaunā redakcijā: „Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanas kārtība”.

Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtā daļa noteica, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu. Kriminālprocesa likuma 628. pantā minētās personas ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā.

---

¹⁹¹ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2017-10-01. Iegūts no: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf#search=\(aplūkots 20.08.2018.\)](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf#search=(aplūkots%2008.2018.)).

¹⁹² Saeimas 20.06.2018. likums „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/id/300107-grozijumi-kriminalprocesa-likuma> (aplūkots 15.09.2018.).

Šāds regulējums bija spēkā arī iepriekš, bet, lai nodrošinātu, ka jautājums par tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem tiktu izskatīts pirms procesa izskatīšanas tiesas sēdē, regulējums tika pārcelts no Kriminālprocesa likuma 629. panta, kas regulē procesu tiesas sēdē.

Kriminālprocesa likuma 627. panta piektā daļa noteica, ka procesa virzītāja lēmumu par lūguma par iepazīšanos ar lietas materiāliem noraidīšanu var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā, kas izskata procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Tiesa pieņem lēmumu par sūdzības pilnīgu vai daļēju apmierināšanu vai noraidīšanu. Lēmums nav pārsūdzams. Lai tiesa izlemtu, vai iepazīšanās ar lietas materiāliem apdraud citu personu pamattiesības, sabiedrības intereses vai traucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanu, tiesa var pieprasīt krimināllietas materiālus un iepazīties ar tiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto un to, ka lietas materiālos fiksētajām ziņām var būt būtiska nozīme personai, kurai ir saistība ar mantu, procesa par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanas gaitā, pirmās instances tiesas tiesnesim sūdzību par procesa virzītāja lēmumu par lūguma par iepazīšanos ar lietas materiāliem noraidīšanu ir jāizskata, pirms tiks skatīts process par noziedzīgi iegūtu mantu pēc būtības. Bet, ņemot vērā, ka regulējums par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanu 10 dienu laikā pēc procesa virzītāja lēmuma saņemšanas nav mainīts, sūdzība tiesnesim būs jāizskata pirmajā tiesas sēdē un sūdzības pilnīgas vai daļējas apmierināšanas gadījumā būs jānodrošina nepieciešamais laiks, lai varētu iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem.

Par to, ka spēkā esošais regulējums vēl joprojām nav sakārtots un viennozīmīgi izprotams, kārtējo reizi savā rakstā norādīja Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore *Dr. iur.* Ārija Meikališa un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore *Dr. iur.* Kristīne Strada-Rozenberga.

„Tomēr jāatzīst, ka nav izmantota iespēja sakārtot KPL 59. nodaļas regulējumu, bet gan tikai izdarīts minimālais Satversmes tiesas spriedumā norādītā izpildei. Saskatāma vēl arī cita veida problemātika, tāpēc prognozējams, ka likumdevējs pie attiecīgās nodaļas normu grozīšanas vēl atgriezīsies.”¹⁹³

Darbā iepriekš analizētā kriminālprocesuālā regulējuma būtisku nozīmi personas tiesību uz īpašumu īstenošanas nodrošināšanā apstiprina tiesu prakse.

Apskatot tiesas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu rezultātus, ir konstatēts, ka tikai dažos gadījumos tiek noraidīts lūgums atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu (skatīt 3.3. tabulu materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanas rezultāti).

---

¹⁹³ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā turpinās – 2018. gada 20. jūnija grozījumi Kriminālprocesa likumā. *Jurista Vārds*, Nr. 33 (1039), 14.08.2018.

Materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanas rezultāti

Gads	Tiesa	Lēmums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu	Lēmums izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu	Lieta nosūtīta pēc piekritības	Lēmums par materiālu nosūtīšanu trūkumu novēršanai
2014	Preiļu rajona tiesa	-	1	-	-
	Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa	5	-	-	-
	Daugavpils tiesa	-	1	-	-
	Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	2	1	-	-
	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	7	1	-	-
	Ventspils tiesa	2	-	-	-
	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	9	-	-	1
	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	13	-	-	-
	KOPĀ	33	2	-	1
2015	Ludzas rajona tiesa	1	-	-	-
	Ogres rajona tiesa	1	-	-	-
	Daugavpils tiesa	3	-	-	-
	Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	4	-	-	-
	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	8	1	1	1
	Rīgas rajona tiesa	1	-	-	-
	Ventspils tiesa	2	-	-	-
	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	13	-	-	4
	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	5	-	-	-
	Talsu rajona tiesa	2	-	-	-
KOPĀ	40	1	1	5	
2016	Daugavpils tiesa	2	-	-	-
	Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	2	-	-	-
	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	24	1	-	3
	Rīgas rajona tiesa	1	-	-	-
	Valmieras rajona tiesa	1	-	-	-

3.3. tabulas turpinājums

Gads	Tiesa	Lēmums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu	Lēmums izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu	Lieta nosūtīta pēc piekritības	Lēmums par materiālu nosūtīšanu trūkumu novēršanai
	Ventspils tiesa	2	-	-	-
	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	15	2	-	7
	Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	1	-	-	-
	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	27	3	-	-
	Talsu rajona tiesa	2	-	-	-
	KOPĀ	77	6	-	10
2017	Aizkraukles rajona tiesa	2	-	-	-
	Jēkabpils rajona tiesa	4	-	-	-
	Madonas rajona tiesa	1	-	-	-
	Daugavpils tiesa	1	-	-	-
	Jelgavas tiesa	1	-	-	-
	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	6	-	-	1
	Rēzeknes tiesa	1	-	-	-
	Rīgas rajona tiesa	-	-	1	-
	Valmieras rajona tiesa	1	1	-	-
	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	13	2	-	4
	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	54	1	-	-
	Talsu rajona tiesa	3	-	-	-
	Rīgas rajona tiesa Jūrmalas tiesu nams	1	-	-	-
	Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa	2	-	-	-
KOPĀ	90	4	1	5	
līdz 2018. gada 10. septembrim	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	4	1	-	-
	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	34	1	1	12
	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	1	-	-	-
	Talsu rajona tiesa	1	-	-	-
	Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa	1	-	-	-

3.3. tabulas nobeigums

Gads	Tiesa	Lēmums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu	Lēmums izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu	Lieta nosūtīta pēc piekritības	Lēmums par materiālu nosūtīšanu trūkumu novēršanai
	Kurzemes rajona tiesa	1	-	-	-
	Vidzemes rajona tiesa	1	-	-	-
	Zemgales rajona tiesa	-	2	-	-
	KOPĀ	43	4	1	12

Statistikas dati par materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanas rezultātiem ļauj izdarīt secinājumu, ka noraidītu lūgumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu skaits pēdējos piecos gados ir neliels un stabils, veidojot tikai vidēji ap 6% no tiesās izskatīto materiālu kopskaita. Iepriekš norādītais dod pamatu secinājumam, ka gandrīz visos gadījumos, kad procesa virzītājs ir lūdzis mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu, tiesas atzina, ka lūgums ir pamatots un lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu minētie apstākļi ir pierādīti ar lietas materiālos minētajām ziņām.

Darba autors raksturo konkrētos gadījumus, kad un pie kādiem apstākļiem tiesas atzina, ka ir pamats mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu un konfiscēt, vai bija pamats noraidīt procesa virzītāja lūgumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu.

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018. gada 19. marta lēmumā¹⁹⁴ norādīts, ka 2016. gada 5. aprīlī VID Finanšu policijas pārvaldē uzsākts kriminālprocess Nr. 15830005916 pēc noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, kas paredzētas Krimināllikuma 217. panta otrajā daļā un 218. panta otrajā daļā, par iespējamo uzņēmumu iesaistīšanos vienotajā finanšu darījumu shēmā, iespējams, viltojot un slēpjot grāmatvedības dokumentus un izvairoties no nodokļu nomaksas ap 43 397,33 EUR apmērā, ar to nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā, laika periodā no 2015. gada 1. oktobra līdz 2016. gada 29. februārim.

Kriminālprocess papildus kvalificēts pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par to, ka, izmantojot uzņēmumu norēķinu kontus, rekvizītus, mainot finanšu līdzekļu piederību, tika legalizēti noziedzīgā ceļā iegūtie finanšu līdzekļi lielā apmērā.

¹⁹⁴ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 19.03.2018. lēmums lietā Nr. KA04-452-18 (nav publicēts).

Kriminālprocesa izmeklēšanas laikā tika konstatēts, ka noziedzīgajā nodarījumā jeb aizdomīgu finanšu darījumu shēmā iesaistīto uzņēmumu VID iesniegtajās pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk tekstā – PVN) deklarācijās tika uzrādīts un atskaitīts priekšnodoklis saskaņā ar dokumentiem, kas ietvēra nepatiesu informāciju par darījumiem, kas faktiski nav notikuši. Ar kriminālprocesā iesaistītu personu starpniecību tika atvērti šo uzņēmumu norēķinu konti kredītiestādēs, izmantojot internetbanku, tika veikti naudas pārskaitījumi par faktiski nenotikušiem darījumiem, mainot finanšu līdzekļu piederību, tādējādi slēpjot un maskējot finanšu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi.

Izmeklēšanas gaitā tika konstatēts, ka SIA, sākot no 2015. gada februāra, PVN deklarācijās uzrādīja darījumus ar uzņēmumiem, kuriem tika konstatētas „fiktīvu” uzņēmumu pazīmes, tas ir, šo uzņēmumu amatpersonas kļuvušas par valdes locekļiem pēc trešo personu lūguma, par uzņēmumu saimniecisko darbību neko nezināja, to nav veikušas, tajā skaitā, nav veikušas darījumus ar SIA.

Kriminālprocesa izmeklēšanas laikā tika konstatēts, ka persona SIA norēķinu kontu bankā atvēra un kļuva par amatpersonu pēc trešās personas lūguma par konkrētu samaksu. Pēc šīs personas lūguma ir atvērusi kontus vairākās bankās, visus dokumentus atdevusi šai personai, latviešu valodu nesaprot, faktiski nenodarbojas ne ar kādu darbību SIA.

Kriminālprocesa ietvaros SIA norādīto sadarbības uzņēmumu amatpersonas, būdamas nopratinātas liecinieku statusā, noliedza savu saistību ar SIA saimniecisko darbību, norādot, ka neko nezina par uzņēmuma darījumiem, par uzņēmuma saimniecisko darbību neko paskaidrot nevar.

Lēmumā norādīts, ka kriminālprocesā objektīvu apstākļu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā nav iespējama, jo ir nepieciešama papildu informācija starptautiskās sadarbības ietvaros, ir nepieciešamas ekspertīzes, kā arī papildu liecinieku pratināšanas, tāpēc radušos mantisko jautājumu savlaicīgas atrisināšanas un procesa ekonomijas interesēs ir izdalīts process par noziedzīgi iegūtu mantu.

Tiesas kolēģijas atzina, ka iesniegtie procesa materiāli dod pietiekamu pamatu uzskatīt, ka SIA kontā arestētajiem naudas līdzekļiem 23 927,47 *euro* apmērā, kas atrodas bankas kontā, ir noziedzīga izcelsme, tie ir iegūti noziedzīgu nodarījumu rezultātā (grāmatvedības dokumentu viltošana, izvairīšanās no nodokļu nomaksas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija). Minētais atzinums ir pamatojams ar materiālā par noziedzīgi iegūtu mantu esošajiem pierādījumiem, proti, liecinieku liecībās fiksēto, ka lēmumā norādīto juridisko personu amatpersonas par tādām kļuvušas pēc trešo personu lūguma, ka amatpersonas nenodarbojas ar komercdarbību, tām nekas nav zināms par noslēgtajiem darījumiem, t. sk. arī SIA valdes loceklim, kurš norādījis, ka par uzņēmuma amatpersonu

kļuvis pēc trešās personas lūguma par konkrētu samaksu, ir parakstījis notariālu pilnvaru kādam vīrietim, ka pilnvaro šo vīrieti iesniegt grāmatvedības dokumentus, visus dokumentus ir parakstījis latviešu valodā, taču to saturu nesaprata. Kā izriet no VID Nodokļu kontroles pārvaldes veiktā SIA pievienotās vērtības nodokļa aprēķina, pārbaudē konstatēts, ka darījumi ar citiem uzņēmumiem faktiski nav notikuši.

Tomēr šādu tiesas motivāciju nevar atzīt par pietiekamu un atbilstošu Kriminālprocesa likumā noteiktajam, ka lēmumā ir jābūt norādītām ziņām par faktiem. Tiesai bija jāpamato ar konkrētām ziņām, kas fiksētas krimināllietas materiālos, kuras norāda uz noziedzīga nodarījuma esamību un naudas līdzekļu noziedzīgu izcelsmi. Tiesa aprobežojas ar notikumu vispārīgu aprakstu, kas arī norāda, ka ir notikuši noziedzīgi nodarījumi un naudai ir noziedzīga izcelsme, bet bez norādes uz konkrētiem lietā noskaidrotiem faktiem.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa¹⁹⁵, izskatot procesu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, norādīja, ka Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 3. biroja 1. nodaļas lietvedībā atrodas kriminālprocess Nr. 11518015115, kas uzsākts 2015. gada 20. jūlijā pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējami noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizāciju lielā apmērā – apmēram 53 800 000 EUR apmērā, kas tika konstatēts laika posmā no 2013. gada līdz 2015. gadam, ko veica grupas dalībnieki, kuri darbojās Polijā un Lietuvā. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta ziņojumā norādīts, ka Polijas tirgos tika pārdotas no Ķīnas nelegālā ceļā ievestas preces, no kuru realizēšanas iegūtā nauda netika iekļauta uzņēmumu – preču pārdevēju – grāmatvedības uzskaitē, bet skaidrā naudā savākta un nosūtīta uz Latviju un Lietuvu. Polijā noziedzīgā veidā iegūto naudu kurjeri piegādāja organizētās grupas dalībniekiem Lietuvā, kuri pēc skaidrās naudas saņemšanas nodevuši to tālāk grupējumiem, kas, rīkojoties atsevišķi, veikuši minēto naudas līdzekļu pārskaitīšanu uz ārzonu uzņēmumu („ofšoru”) banku kontiem, kā arī uz Ķīnas un Honkongas uzņēmumu kontiem, norādot viltus datus, tādā veidā imitējot ierastu finansiālu darbību. Norādīts, ka Lietuvā notiek izmeklēšana krimināllietā Nr. 06-1-10013-14 par noziedzīgā veidā iegūtas mantas legalizēšanu, nelikumīgu juridiskās personas darbību un krāpšanu Polijā un Lietuvā.

Tiesa norādīja, ka, izanalizējot procesa materiālos esošos pirmstiesas kriminālprocesā iegūtos un atbilstošā procesuālā kārtībā nostiprinātos pierādījumus, kas nodoti tiesas rīcībā un kurus tiesai nav pamata apšaubīt, tiesa secina, ka bankas kontā esošie un arestētie uzņēmumu finanšu līdzekļi to faktiskajā apmērā minēto uzņēmumu īpašumā vai valdījumā ir nonākuši noziedzīgu nodarījumu rezultātā, tādējādi tiesa uzskata, ka minētās arestētās mantas – finanšu

---

¹⁹⁵ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 19.01.2018. lēmums lietā Nr. K30-1106-18 (nav publicēts).

līdzekļu – noziedzīgā izcelsme ir pierādīta un tie atzīstami par noziedzīgi iegūtu mantu. Uz to norāda Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta ziņojums, naudas līdzekļu kustību apstiprinošie dokumenti, starptautiskās sadarbības rezultātā iegūtā informācija, lietā iegūtie pierādījumi.

Tiesa atzina, ka uzņēmumu pārstāvji ne pirmstiesas procesa laikā, ne tiesas izmeklēšanas laikā nav iesnieguši pierādījumus par likumīgām tiesībām uz arestēto mantu, līdz ar ko tiesa secināja, ka kriminālprocesā nav iegūti pierādījumi par naudas legālu izcelsmi minēto uzņēmumu kontos, tādēļ minētie naudas līdzekļi ir konfiscējami un ieskaitāmi valsts budžetā.

Tiesa vispārīgi ir atsaukusies uz Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta ziņojumu, naudas līdzekļu kustību apstiprinošiem dokumentiem, starptautiskās sadarbības rezultātā iegūto informāciju, lietā iegūtiem pierādījumiem. Bet tiesa vispār nav norādījusi, uz kādu konkrētu ziņu un faktu pamata ir izdarījusi secinājumus. Tiesa lēmumā plaši aprakstīja Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta ziņojumā norādīto, bet tiesa nav konstatējusi, kādi lietā ir pierādījumi, kādas ziņas un kādus faktus tie ietver un vai pierādījumi ir pietiekami.

Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa¹⁹⁶, izskatot procesu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, norādīja, ka 2014. gada 7. maijā uzsākts kriminālprocess pēc noziedzīga nodarījuma pazīmēm, kas paredzētas Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā, sakarā ar Latvijas Republikas Prokuratūras Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (turpmāk tekstā – Kontroles dienests) 2014. gada 22. aprīļa ziņojumu Nr. 3-9/MZ-14-212 par to, ka laika posmā no 2013. gada 20. jūnija līdz 2014. gada 19. martam, izmantojot kompānijas (reģistrācijas juridiskā adrese: *Global Palaza, Panama*) kontu Latvijas bankā un kompānijas (reģistrācijas juridiskā adrese: *British Virgin Islands*) kontu Latvijas bankā, iespējams, notika noziedzīgi iegūtu, tas ir, no Ukrainas valsts budžeta piesavināto finanšu līdzekļu legalizācija lielos apmēros. Ir saņemts Kontroles dienesta ziņojums par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem kompānijās. Kontā tiek ieskaitīti finanšu līdzekļi, kas iegūti no koruptīvām darbībām saistībā ar atbrīvošanu no muitošanas operācijām. Šos kontus ir atvēruši Ukrainas valsts Muitas servisa darbinieki. Tiesības rīkoties ar kontu piešķirtas Ukrainas pilsonim no konta atvēršanas brīža, turklāt viņš ir kompānijas patiesā labuma guvējs. Kompānijām bija pieslēgta attālinātās kontu vadīšanas sistēma Internetbanka. Persona atteicās izsniegt izmeklēšanai dokumentus, informāciju, kas var izskaidrot vai pamatot arestēto finanšu līdzekļu likumīgu izcelsmi.

---

¹⁹⁶ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 12.07.2016. lēmums lietā Nr. 11816005914 (nav publicēts).

Tiesas lēmumā norādīts, ka kriminālprocesa nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) objektīvu iemeslu dēļ, ņemot vērā izmeklējamā noziedzīgā nodarījuma raksturu un izdarīšanas apstākļus, jo lietas apstākļu izmeklēšana saistīta ar valstu starptautisko sadarbību, nav iespējama. Turklāt krimināllietā, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 389. pantu, jāievēro personu tiesību ierobežošanas termiņš pirmstiesas procesā attiecībā uz arestētajiem finanšu līdzekļiem.

Tiesa lēmumā kā motīvus norādīja, ka, iepazīstoties ar pierādījumiem, kas ir apkopoti procesa materiālos, tiesa secina, ka tie norāda uz arestētās mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā, un šo finanšu līdzekļu noziedzīgu izcelsmi. Bez tam tiesa nodibināja, ka pirmstiesas procesa laikā nav noskaidrota persona, kurai būtu likumīgās tiesības uz lēmumā norādītajiem naudas līdzekļiem.

Tiesa lēmumā norādīja, ka, izanalizējot iepriekšminētos pirmstiesas kriminālprocesā iegūtos un atbilstošā procesuālā kārtībā nostiprinātos pierādījumus, tiesa atzīst, ka nav pamata to apšaubīšanai, tādējādi tiesa atzina, ka finanšu līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem un tie ir konfiscējami un ieskaitāmi valsts budžetā.

Diemžēl tiesas lēmumā vispār nav analizēti lēmumā par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu minētie pierādījumi. Tiesa nav pamatojusi savu atzinumu par mantas noziedzīgu izcelsmi ar lietā noskaidrotiem apstākļiem. Tiesa arī nav norādījusi pierādījumus, uz kuru pamata ir balstījusi savu lēmumu.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa¹⁹⁷, izskatot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, lēmumā norādīja, ka 2015. gada 5. novembrī uzsākts kriminālprocess pēc noziedzīga nodarījuma pazīmēm, kas paredzētas Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā, par iespējamu noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā (vairāk nekā 4 miljoni), kas iegūti krāpniecisku darbību rezultātā ārpus Latvijas Republikas teritorijas un pārvietoti no Kipras bankas „EUROBANK CYPRUS” klientu kontiem, un šo naudas līdzekļu legalizācijai, izmantojot vairāku Latvijas kredītiestāžu klientu kontus.

Tiesa norādīja, ka pamata noziegums jeb predikatīvais nodarījums tiek izmeklēts Amerikas Savienotajās Valstīs, un tas ir līdzekļu izkrāpšana, izmantojot elektroniskās komunikācijas ierīces (*Title 18 USC 1343 Wire Fraud*), un krāpšanas rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācija (*Title 18 USC 1956 Money Laundering*).

Tiesa atzina, ka, pamatojoties uz lietā esošajiem pierādījumiem, kuru uzskaitījums norādīts lēmumā par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu, ir pietiekams pamats uzskatīt, ka ārvalstīs dibināta uzņēmuma norēķinu kontā esošie naudas līdzekļi, sabiedrības

---

¹⁹⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 01.02.2018. lēmums lietā Nr. K30-0922-18 (nav publicēts).

SIA esošais transportlīdzeklis „Land Rover Range Rover”, *EVOQUE 2.2 PURE TD4* ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu, līdz ar to ir pamats atzīt minētos naudas līdzekļus un transportlīdzekli par noziedzīgi iegūtu mantu. Tiesa lēmumā norādīja, ka, ievērojot Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas un 630. panta nosacījumus, pierādījumu izvērstu analīzi neveic, jo tādējādi tiktu pārkāpts pirmstiesas izmeklēšanas noslēpums.

Nevar atzīt, ka tiesas lēmums ir korekts. Tiesa lēmumā norādīja, ka naudas līdzekļi un transportlīdzeklis ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu, līdz ar to ir pamats atzīt minētos naudas līdzekļus un transportlīdzekli par noziedzīgi iegūtu mantu. Gan pirms Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma grozījumiem, gan šobrīd noziedzīgi iegūta manta un ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta ir divi pēc satura atšķirīgi jēdzieni. Neņemot vērā to, ka tiesa lēmumā apraksta procesa virzītāja lēmumā par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu aprakstītos lietas faktiskos apstākļus, kas norāda uz iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem un mantas noziedzīgu izcelsmi, tiesas pienākums ir izvērtēt, izanalizēt un savu lēmumu pamatot ar pierādījumos fiksētām ziņām, norādot arī pierādījumus.

Tiesnesim procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lēmumā ir jānorāda ziņas par faktiem, kas fiksēti pierādījumos, norādot arī konkrētos, un jāpamato, ka ir noticis noziedzīgs nodarījums un kāpēc, balstoties uz kuriem pierādījumiem, ir pamats mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu.

Lēmums ir jāpamato ar konkrētiem tiesas lietas materiālos esošajiem pierādījumiem un ar pierādījumos fiksētām ziņām, nodrošinot krimināllietā iesaistīto personu tiesību aizsardzību un neapdraudot kriminālprocesa turpmāku izmeklēšanu.

Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu noskaidrotais tiesai lēmumā jāatspoguļo tā, lai lēmuma saturs būtu skaidrs un nepārprotams, vienlaikus nepieciešamības gadījumos neļautu identificēt kriminālprocesā iesaistītās personas.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa¹⁹⁸, izskatot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, konstatēja, ka policijā uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā paredzētajam noziedzīga nodarījuma pazīmēm – par to, ka laikā posmā no 2015. gada 14. decembra līdz 2016. gadam 2. februārim, izmantojot legalizācijai Latvijas kredītiestāžu, ārvalstīs dibinātu kompānijas (reģistrācijas juridiskā adrese: Kipra) kontu Latvijas bankā, notika noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija lielā apmērā. Kriminālprocess tika uzsākts, pamatojoties uz Latvijas Republikas Prokuratūras Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (turpmāk tekstā – Kontroles dienests) 2016. gada 22. februārī ziņojumu Nr. 3-9.1/MZ-16-121. Kā izriet no Kontroles dienesta ziņojuma: laikā posmā no 2015. gada

---

¹⁹⁸ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 01.03.2018. lēmums lietā Nr. K29-0530-18 (nav publicēts).

14. decembra līdz 2016. gada 2. februārim notika noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija lielā apmērā, izkrāpjot finanšu līdzekļus no kompānijas konta. Pēc Kontroles dienesta rīcībā esošās informācijas predikatīvais noziedzīgs nodarījums ir izdarīts Kipras Republikas teritorijā. Kriminālprocesa ietvaros 2016. gada 3. martā Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde, pamatojoties uz pirmstiesas izmeklēšanas laikā iegūto informāciju, pieņēma lēmumus par aresta uzlikšanu finanšu līdzekļiem.

Tiesa, motivējot savu lēmumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, norādīja, ka „No lietas materiāliem redzams, ka 2018. gada 15. februārī Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes izmeklētāja pieņēma lēmumu par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai, ko apstiprināja Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras prokurors, un proti: laika posmā no 2015. gada 14. decembra līdz 2016. gada 2. februārim, izmantojot legalizācijai Latvijas kredītiestādēs un ārvalstīs dibinātas kompānijas, notika noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija lielā apmērā. Kriminālprocesā izmeklējamais noziedzīgais nodarījums tika kvalificēts pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas paredzētajām noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm. Apkopojot pirmstiesas kriminālprocesa laikā iegūto informāciju, pastāv pamatotas aizdomas, ka mantai – finanšu līdzekļiem, kas atrodas kompānijas kontā – ir noziedzīga izcelsme un tie ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu, finanšu līdzekļi kontā nonāca prettiesiski noziedzīga nodarījuma rezultātā, tas ir, saskaņā ar „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” ceturtnā panta pirmajā daļā noteikto tie atzīstami par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem.”

Tiesnesis lēmumā nav norādījis nevienu pierādījumu, ar ko pamatotu savu atzinumu. Lēmumā tikai norādīts, ka Latvijas Republikas Prokuratūras Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests uzskata, ka notikusi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija lielā apmērā, izkrāpjot finanšu līdzekļus no kompānijas konta, un policija pamatoti uzsākusi procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Tiesnesis lēmumā norādīja: „Likumdevējs Kriminālprocesa 629. pantā stingri noteicis, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu, līdz ar to arī tiesa, sastādot šo lēmumu, nav tiesīga plaši atreferēt tiesas rīcībā esošos pierādījumus.”

Tomēr tiesneša rīcību, nemotivējot lēmumu, nevar atzīt par atbilstošu kriminālprocesaālajam regulējumam.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas¹⁹⁹ lēmumu nolemts procesa virzītāja lūgumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu noraidīt un procesu izbeigt.

Tiesa lēmumā konstatēja, ka lēmumā par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu norādīts, ka kriminālprocess uzsākts, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 369.–372. pantu un kvalificēts pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizāciju lielā apmērā, ne mazāk kā 1 000 000,00 USD un 300 000,00 EUR, laika posmā no 2010. līdz 2015. gadam, izmantojot Latvijas Republikas finanšu sistēmu, ko, iespējams, veica Uzbekistānas Republikas iedzīvotājs. Kriminālprocess uzsākts, pamatojoties uz Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (turpmāk tekstā – Kontroles dienests) ziņojumu Nr. 3-9.1MZ-15-1114. Noskaidrots, ka persona ir atvērusi vairākus kontus Latvijas kredītiestādēs. Veicot kontu analīzi, konstatēta virkne aizdomīgu un neparastu darījumu ar naudas līdzekļiem, kuri, iespējams, varētu būt iegūti noziedzīgu nodarījumu rezultātā, par kuriem uzsākts kriminālprocess un notiek izmeklēšana Uzbekistānā. Noskaidrots, ka persona iegādājusies Latvijā vairākus nekustamo īpašumus bez kredītsaistībām, veicot par tiem tūlītēju samaksu vairāk nekā 300 000 EUR apmērā. Kā apliecinājumu naudas līdzekļu izcelsmei visā pirmstiesas izmeklēšanas laikā no personas saņemta tikai viena dokumenta kopija – izziņa par saņemtajām dividendēm kā bankas akcionāram. Tika nosūtīts tiesiskās palīdzības lūgums Uzbekistānas tiesībsardzības iestādēm, uz ko 07.12.2016. saņemta atbilde, ka Uzbekistānā izmeklējamās krimināllietas Nr. 7944 ietvaros persona tika izsludināta meklēšanā, jo viņas atrašanās vieta nebija zināma.

Lietā veiktajā pirmstiesas un tiesas izmeklēšanā nodibināts, ka persona par atlīdzību atbalstīja organizētās noziedzības grupējumu nelikumīgas darbības lauksaimniecības produktu eksporta jomā un palīdzēja risināt šo grupējumu problēmas ar tiesībsardzības iestādēm. Kopējais izmeklēšanas gaitā noskaidrotais noziedzīgi iegūto līdzekļu apjoms, ko laika posmā no 2009. līdz 2015. gadam ieguva persona, ir 11 miljoni 340 tūkstoši USD. Sakarā ar minēto 27.11.2015. persona aizmuguriski saukta pie kriminālatbildības un notiesāta ar brīvības atņemšanu uz 15 gadiem pēc Uzbekistānas Kriminālkodeksa 184. panta – Izvairīšanās no nodokļu vai citu obligātu maksājumu veikšanas, 211. panta – Kukuļdošana, 248. panta – Nelikumīga šaujamo ierociņu, sprāgstvielu vai munīcijas glabāšana un 243. panta – Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšana. Veicot kompānijas konta analīzi, konstatēts, ka norādītajiem darbības virzieniem atbilst vien maksājumi par aptuveni 100 000,00 USD, savukārt visi pārējie maksājumi vairāk nekā 1 000 000,00 USD apmērā ir par produkciju, kas saistīta ar lauksaimniecību, kas atbilst noziedzīga nodarījuma raksturam, par kuru persona ir notiesāta

---

¹⁹⁹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 17.04.2018. lēmums lietā Nr. K29-0635-18 (nav publicēts).

Uzbekistānā. Turklāt raksturīgi, ka šie visi ir ienākošie maksājumi, par kuriem pie reāli notiekošas uzņēmējdarbības būtu arī no kāda jāiegādājas produkcija, par kuru šie naudas līdzekļi saņemti. No konta izraksta redzams, ka nav nekādu izejošo maksājumu, kas atbilstu produkcijas iegādei, bet šie naudas līdzekļi nekavējoties konvertēti un pārskaitīti uz VISA kredītkartes kontu.

Tiesa atzina, ka ar lietas materiāliem konstatēts, ka kopš 2016. gada 28. novembra, proti, no atbildes saņemšanas dienas, līdz 2018. gada 27. martam, kad tika pieņemts lēmums izdalīt kriminālprocesu par noziedzīgi iegūtu mantu, procesa virzītājs nav veicis nevienu procesuālu darbību tādu apstākļu izmeklēšanai, kas būtu saistīta ar starptautisko sadarbību. Līdz ar to tiesa uzskata, ka lēmumā norādītais pamatojums, ka saprātīgā laikā nav iespējams nodot kriminālprocesu tiesai, neapstiprinās ar lietas faktiskiem apstākļiem.

Tiesa norādīja, ka naudas līdzekļu kustību, kas saistīta ar konkrētiem darījumiem, nekādi nevar deklarātīvi definēt kā noziedzīgi iegūtas mantas legalizāciju. Civiltiesiskie darījumi, kuru spēkā esamība nav apšaubīta vai apstrīdēta, un ar tiem saistīta kontos esošo līdzekļu pārskaitīšana nav atzīstama par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Tiesa atzina, ka persona jau ir notiesāta par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 25. pantu nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt par nodarījumu, par kuru viņš jau Latvijā vai ārvalstīs ticis attaisnots vai sodīts ar likumā noteiktā kārtībā pieņemtu un spēkā stājušos tiesas nolēmumu. Tiesa uzskatīja, ka nav nekāda tiesiska pamata konfiscēt mantu, kas procesa virzītāja ieskatā ir saistīta ar ārvalstī izdarītu noziedzīgu nodarījumu, jo Uzbekistānas kompetentā iestāde ar attiecīgu lūgumu nav griezusies. Tiesa uzskatīja, ka procesa virzītājs savu lēmumu pamato tikai uz pieņēmumiem par naudas līdzekļu noziedzīgu izcelsmi. Tiesa norādīja, ka procesa virzītājs nav iesniedzis pierādījumus, ka bankas izziņā norādītās ziņas par dividendēm ir falsificētas un ka tām ir noziedzīga izcelsme. Tieši otrādi, tiesa uzskatīja, ka minētā izziņa pamato to, ka personai bija naudas līdzekļi, lai iegādātos nekustamos īpašumus un veiktu komercdarbību.

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas lēmumu²⁰⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas lēmums atcelts, un manta atzīta par noziedzīgi iegūtu.

Krimināllietu tiesas kolēģija secināja, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa²⁰¹ ir kļūdaini pieņēmusi, ka saistībā ar procesu par noziedzīgi iegūtu mantu tiek izdarīts mēģinājums personu no jauna tiesāt vai sodīt par nodarījumu, par kuru tā jau ir tikusi sodīta. Krimināllietu tiesas kolēģija norādīja, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija un vainīgā

---

²⁰⁰ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 05.06.2018. lēmums lietā Nr. KA04-0614-18 (nav publicēts).

²⁰¹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 17.04.2018. lēmums lietā Nr. K29-0635-18 (nav publicēts).

sodīšana ir divi patstāvīgi un atšķirīgi tiesību institūti, kur katram no tiem ir savs raksturs, mērķis, piemērošanas pamats. Sodam ir krimināltiesisks saturs, savukārt noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijai ir kriminālprocesuāls saturs.

Kriminālprocesa likuma 27. vai 59. nodaļas normas neizvirza nosacījumu, ka mantiskie jautājumi, kas saistāmi ar mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju, būtu jārisina krimināllietā, kas tikusi iztiesāta Uzbekistānā, ka noziedzīgi iegūtu mantu būtu iespējams Latvijas Republikā konfiscēt tikai gadījumā, ja ar šādu lūgumu pie Latvijas Republikas tiesībsardzības iestādēm būtu vērsušās Uzbekistānas kompetentas tiesībsardzības iestādes.

Kriminālprocesa likuma 27. vai 59. nodaļas normas neizvirza nosacījumu, ka mantiskie jautājumi, kas saistāmi ar mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju, būtu saistāmi ar nosacījumu, ka mantas īpašnieka procesuālajam statusam jautājuma izlemšanas brīdī būtu jābūt personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību.

Krimināllietu tiesas kolēģija secināja, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas norādītais, ka neesot ticis pierādīts, kādi konkrēti naudas līdzekļi tikuši pārvērsti citās vērtībās, ir uzskatāms par nepamatotu pieņēmumu, jo procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāli apliecina to, ka noteikta naudas līdzekļu daļa tikusi pārvērsta citās vērtībās – tikusi veikta vērtspapīru un nekustamo īpašumu iegāde.

Krimināllietu tiesas kolēģija, vērtējot zvērināta advokāta procesa virzītājam iesniegtās izziņas no bankas par dividendēm nozīmi konkrētajā gadījumā, secināja, ka šis dokuments nekādā gadījumā nevar tikt uzskatīts par ticamu un pietiekošu pierādījumu tam, lai secinātu, ka personai piederošā manta, kam ticis uzlikts arests, nav tikusi noziedzīgi iegūta. Krimināllietu tiesas kolēģija norādīja, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiālos sakopotie pierādījumi ļauj izdarīt pretējo secinājumu.

Kriminālprocesa likuma 27. vai 59. nodaļas normas neizvirza nosacījumu, ka mantiskie jautājumi, kas saistāmi ar mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju, būtu saistāmi ar nosacījumu, ka ar attiecīgās mantas iegūšanu saistītie darījumi būtu iepriekš civiltiesiski jāapšaubā un arī jāapstrīd civilprocesuālajā kārtībā.

Krimināllietu tiesas kolēģija atzina, ka lietā esošie pierādījumi, kas pamato un apliecina lēmumā par procesa uzsākšanu minētos faktus un procesa virzītāja secinājumus, apliecina, ka personai piederošajiem finanšu līdzekļiem, kas atrodas banku kontos, kā arī finanšu līdzekļiem, par kuriem tikuši iegādāti vērtspapīri un nekustamie īpašumi Latvijas Republikā, visticamāk ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme, un objektīvu iemeslu dēļ, proti, izmeklēšana saistīta ar starptautisko sadarbību, krimināllietas nodošana tiesai saprātīgā termiņā nav iespējama.

Arī šajā gadījumā Krimināllietu tiesas kolēģija izdarīja secinājumu, kas balstīts uz lēmumā par procesa uzsākšanu minētiem faktiem un procesa virzītāja secinājumiem. Krimināllietu tiesas kolēģijai saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 630. panta pirmo daļu, bija jāizlemj, vai manta ir noziedzīgi iegūta, un līdz ar to savs lēmums bija jāpamato ar pierādījumos fiksētajām ziņām un tiesas lietā esošajiem pierādījumiem.

Tiesai pašai tieši ir jāpārbauda pierādījumi un tie jānovērtē saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu, tas ir, pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu esamība vai neesamība jāpamato, izmantojot pierādījumus.

Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa²⁰², izskatot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, atzina, ka naudas līdzekļi 110 766,36 EUR (simts desmit tūkstoši septiņsimt sešdesmit seši *euro*, 36 centi), kas arestēti bankas klienta uzņēmuma kontā, ir atzīstami par noziedzīgi iegūtu mantu, konfiscējami un konfiscētie naudas līdzekļi jāatdod uzņēmumam.

Tiesas lēmumā nolemto nevar atzīt par juridiski korektu. Tiesnesis nolēma konfiscēt noziedzīgi iegūtu mantu un arī atdot to īpašniekam. Saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu konfiskācija nozīmē mantas nodošanu valsts labā, līdz ar to nevar gan konfiscēt, gan atdot īpašniekam mantu.

Motivējot lēmumu par naudas līdzekļu atzīšanu par noziedzīgi iegūtiem, tiesnesis lēmumā norādīja, ka, iepazīstoties ar pierādījumiem, kas ir apkopoti procesa materiālos, tiesa secina, ka tie norāda uz arestētās mantas iespējamu saistību ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā, un šo finanšu līdzekļu noziedzīgu izcelsmi.

Tiesa atzina, ka lietas materiāli norāda uz to, ka, lai arī ir zināms šo līdzekļu valdītājs, viņu nevar atzīt par personu, kurai ir likumīgas tiesības uz šiem naudas līdzekļiem, jo persona nebija darījumu organizētājs, pēc būtības neko par darījumiem paskaidrot nevarēja, uzturēja iepriekš sniegtās liecības, tai skaitā daļā par to, ka visus darījumus saistībā ar pārnēsājamiem tālruņiem organizēja cita persona. Tiesa secināja, ka ar lietā esošajiem materiāliem ir nešaubīgi pierādīta persona, kurai ir likumīgas tiesības uz mantu – uzņēmums.

Nevar atzīt, ka iepriekšminētā lēmuma motivācija, spēj nodrošināt personai, kurai ir saistība ar mantu, iespējas aizstāvēt savas intereses. No lēmuma nevar saprast, kādi pierādījumi un pierādījumos fiksētās ziņas deva pamatu tiesnesim pieņemt attiecīgo lēmumu. Arī pārsūdzēšanas gadījumā apgabaltiesai nav iespēju pārbaudīt lēmuma pamatotību.

Par tiesu nolēmumu pamatojuma nozīmīgumu, analizējot juridisko argumentāciju tiesu nolēmumos, norāda zvērināta advokāte L. Hartmane, ka tiesām pašām jābūt ieinteresētām

---

²⁰² Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 06.09.2017. lēmums lietā Nr. 11518014815 (nav publicēts).

padarīt savu darbību saprotamāku, lai sabiedrībai būtu iespēja sekot spriešanas procesam, kas radītu uzticību tiesām un arī padarītu vienveidīgāku tiesību piemērošanas praksi.²⁰³

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas²⁰⁴ lēmumu nolemts procesu par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigt.

Krimināllietu tiesas kolēģija atzina, ka Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa²⁰⁵ ir nepamatoti secinājusi, ka personas bankas kontā esošie naudas līdzekļi 123 500,00 EUR ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem un konfiscējami Latvijas valsts labā. Krimināllietu tiesas kolēģija atzina, ka pirmās instances tiesas lēmums ir nemotivēts, satur vispārīgas frāzes, turklāt lēmums pretrunīgs, tiesa pēc būtības nav izlēmusi jautājumus, kas jāizlemj saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 630. panta pirmo daļu. Tiesa lēmumā vienlaicīgi norādījusi, ka manta ir gan saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, gan manta ir noziedzīgi iegūta.

Krimināllietu tiesas kolēģija konstatēja, ka no lēmuma par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu izriet, ka 2016. gada 30. novembrī ir uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 220. panta par 2016. gadā veiktajiem darījumiem, kas *iespējams* saistīti ar mantas nobēdzināšanu nolūkā izvairīties no parāda maksāšanas. Kriminālprocesā personas status arī šobrīd ir persona pret kuru uzsākts kriminālprocess.

Krimināllietu tiesas kolēģija konstatēja, ka procesa virzītājs uzskata, ka persona, darbojoties pietuvināto personu aizsegā, 2016. gadā organizēja darījumus ar nekustamajiem īpašumiem, tos noformējot uz radnieku vārda un vienlaikus izvairoties no saistību izpildes pret valsti, guva no darījumiem nedeklarētus ienākumus, kurus slēpis no kontrolējošās institūcijas, kā rezultātā nobēdzināja (slēpa) naudas līdzekļus nolūkā izvairīties no nodokļu parāda maksāšanas, kriminālprocesā neviena persona nav atzīta par aizdomās turēto.

Krimināllietu tiesas kolēģija atzina, ka pastāv pamatotas šaubas par to, ka ir izdarīts Krimināllikuma 220. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, jo lietā esošajos materiālos nav nekādu ziņu par faktiem, kas apliecinātu personas rīcību ar tādu mantu, kas būtu atzīstama par attiecīgā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu.

Krimināllietu tiesas kolēģija uzskatīja, ka ne pirmās instances tiesas lēmumā, ne arī procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lēmumā nav atspoguļotas ziņas par faktiem, kas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 1. punktā noteikto pamatotu bankas kontā arestēto naudas līdzekļu saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgu izcelsmi.

---

²⁰³ Hartmane L. Juridiskā argumentācija tiesu nolēmumos. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums/Dr. habil. iur., profesora Edgara Melņiša zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 228. lpp.

²⁰⁴ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 12.09.2017. lēmums lietā Nr. KA04-1052-17 (nav publicēts).

²⁰⁵ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 27.07.2017. lēmums lietā Nr. K68-0520-17 (nav publicēts).

Krimināllietu tiesas kolēģija konstatēja, ka procesa virzītājs lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmajai daļai norādījis, ka kriminālprocesa nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) objektīvu iemeslu dēļ nav iespējama. Kā objektīvos iemeslus procesa virzītājs norāda, ka, izmeklējot kriminālpārkāpumu, jāveic virkne izmeklēšanas darbības, jānopratina kriminālprocesā iesaistītās personas, jāveic informācijas analīze, un jāņem vērā, ka personas tiesības ierobežošanas termiņi pirmstiesas kriminālprocesā ir seši mēneši.

Krimināllietu tiesas kolēģija uzskatīja, ka procesa virzītājs lēmumā, ko ir akceptējusi arī tiesa savā lēmumā, tikai formāli, vispārīgi un nemotivējot, norādījis uz apstākļiem, kādēļ krimināllietu nav iespējams nodot tiesai tuvākajā laikā. Turklāt procesa virzītāja lēmumā kā iemeslu kādēļ jāuzsāk process par noziedzīgi iegūtu mantu, nepamatoti ir atsauce uz Kriminālprocesa likuma 389. pantu, ka jāievēro personu tiesību ierobežošanas termiņš pirmstiesas procesā uz arestēto mantu. Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmā daļa neparedz šādu apstākli atzīt par iemeslu procesa par noziedzīgi iegūtas mantas uzsākšanai.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 126. panta otrajā daļā noteiktajam pierādīšanas pienākums pirmstiesas kriminālprocesā ir procesa virzītājam. Procesā virzītājs savā lēmumā nav norādījis uz pierādījumiem, kas pamatotu minēto naudas līdzekļu nelegālo izcelsmi.

Saskaņā ar kriminālprocesuālo regulējumu tikai tad, kad, izslēdzot visas saprātīgās šaubas, ir pierādīts noziedzīga nodarījuma izdarīšanas fakts var uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un lemt par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu.

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija²⁰⁶, izskatot procesa virzītāja sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017. gada 20. aprīļa lēmumu²⁰⁷, ar kuru tiesa nolēma izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, nolēma sūdzību apmierināt daļēji.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, atsaucoties uz Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 1. punktu norādīja, ka tiesai ir jābūt pārliecinātai, ka visi procesa virzītāja iesniegtie pierādījumi un apstākļu kopums nerada ne mazākās šaubas par to, ka arestētai naudai ir noziedzīga izcelsme un tā ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu. Ņemot vērā Kriminālprocesa likuma 629. panta nosacījumus, tiesas sēdē netika pārbaudīti iesniegtie pierādījumi, jo procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, līdz ar to arī pierādījumu analīze tiesas lēmumā nav paredzēta, turklāt tiesai jāvērtē apstākļi, kas saistīti tieši ar mantas izcelsmi, vai tā ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu.

---

²⁰⁶ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 18.05.2017. lēmums lietā Nr. KA04-0753-17 (nav publicēts).

²⁰⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 20.04.2017. lēmums lietā Nr. K30-1258-17 (nav publicēts).

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa noskaidroja, ka uz procesa par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanas brīdi netika identificēts konkrēts noziedzīgs nodarījums, tas ir, nav konstatēts predikatīvais noziedzīgais nodarījums, kā arī nav iegūti pierādījumi tam, ka uzņēmums būtu saistīts ar kādu no izmeklējamā kriminālprocesa predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Taču procesa virzītāja uzskatīja, ka uzņēmuma arestētajiem naudas līdzekļiem ir noziedzīga izcelsme.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa uzskatīja, ka lietā savākie pierādījumi nav pietiekami, lai ārpus saprātīgām šaubām apgalvotu, ka kriminālprocesā arestētiem finanšu līdzekļiem – 1 744 375,27 EUR un 4 296 655,60 USD apmērā, kas atrodas uzņēmuma norēķinu kontā, ir noziedzīga izcelsme vai tie ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu. Līdz ar to tiesa konstatēja, ka ar tiesai iesniegtajiem materiāliem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ārpus saprātīgām šaubām nav pierādīts, ka mantas (finanšu līdzekļu) izcelsme ir noziedzīga vai tai ir saistība ar noziedzīgo nodarījumu, lai atzītu to par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscētu par labu valstij.

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija, pārbaudot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, nepiekrīta pirmās instances tiesas viedoklim, ka lietā savākie pierādījumi nav pietiekami, lai ārpus saprātīgām šaubām apgalvotu, ka kriminālprocesā visiem arestētajiem finanšu līdzekļiem, ir noziedzīga izcelsme vai tie ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu. Krimināllietu tiesas kolēģija secināja, ka pirmās instances tiesa nav pietiekami izvērtējusi 2014. gada 25. augusta darījuma esamību.

Krimināllietu tiesas kolēģija konstatēja, ka kriminālprocesā nav iesniegti minētā darījuma apliecinājoši dokumentu oriģināli, bet līgums pats par sevi neapliecina, ka ir noticis reāls darījums. Neapliecināta līguma kopija nav uzskatāma par dokumentu. Kriminālprocesa materiālos nav atrodami citi pierādījumi, kas apstiprinātu, ka ir pastāvējis tāds darījums un tas reāli ir noticis.

Pirmstiesas izmeklēšanā uzņēmuma pilnvarotajiem pārstāvjiem vairākkārt tika pieprasīts iesniegt dokumentu oriģinālus un dokumentus, kuri apliecina darījuma veikšanu (līgumus, pavadzīmes, *CMR*), nevis pasūtījumu veikšanas dokumentus, kuri apliecina iepriekš minēto darījumu, ko apelācijas tiesas sēdē apstiprināja procesa virzītāja, norādot, ka uzņēmuma pilnvarotie pārstāvji ilgstošā laika periodā, proti, vairāk kā divu gadu garumā, nav ne iesnieguši, ne uzrādījuši procesa virzītājai minētā darījuma apliecinājošus dokumentu oriģinālus un tos pārstāvji nav varējuši iesniegt arī tiesai. Lietā iesniegtā *Proforma Invoice* kopija pēc būtības ir rēķins, kuru izsniedz viena no darījuma pusēm. Tādā veidā dokuments nekādā mērā nepierāda un neliecina par darījuma veikšanu, pasūtītās un apmaksātās preces piegādi, jo tas netika reģistrēts vai citādā veidā fiksēts. Bez tam pirmstiesas izmeklēšanā

minētā darījuma apliecinājoši dokumenti tika pieprasīti no otrās darījuma puses, kura nevarēja iesniegt nekādus darījuma apliecinājošus dokumentus.

Krimināllietu tiesas kolēģija, izvērtējot procesa virzītājas sūdzībā norādītos argumentus par pārējo naudas līdzekļu izcelsmi, neatzina par pietiekamu pamatu šo naudas līdzekļu atzīšanai par noziedzīgi iegūtiem. Pirmstiesas izmeklēšanā nav iegūti pierādījumi, ka uzņēmums ir viens no organizētās grupas veidojumiem, to nenoliedz arī procesa virzītāja. Pārbaudījusi kriminālprocesa materiālus un izvērtējusi tos kopsakarā ar sūdzībā norādītajiem argumentiem, tiesas kolēģija nesaskatīja pietiekamu pamatu apgalvojumam par uzņēmuma saikni ar organizētās grupas veidojumu. Nav iegūti pierādījumi tam, ka uzņēmums izdarījis kādu no noziedzīgajiem nodarījumiem par kuriem noris pirmstiesas izmeklēšana. Turklāt pret uzņēmumu vai tās amatpersonu kriminālprocess nav ierosināts. Nav iegūti pierādījumi tam, ka uzņēmums būtu saistīts ar kādu no izmeklējamā kriminālprocesa noziedzīgo nodarījumu.

Krimināllietu tiesas kolēģija uzskatīja, ka nav pietiekama apstiprinājuma procesa virzītājas apgalvojumam par uzņēmuma fiktīvo darbību.

Krimināllietu tiesas kolēģija nolēma atzīt par noziedzīgi iegūtiem daļu no naudas līdzekļiem, bet pārējā daļā procesu par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigt un uzdot procesa virzītājai atcelt arestu naudas līdzekļiem.

Tiesu prakses izvērtēšanas rezultāti dod pamatu atzīt, ka ne visos gadījumos esošo tiesu praksi var uzskatīt par atbilstošu kriminālprocesuālajām regulējumam daļā par nepieciešamību lēmumā norādīt ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgu izcelsmi.

Par tiesas nolēmuma argumentācijas svarīgumu un obligātumu norādīts arī vairākos pētījumos: „Nav apšaubāms tas, ka tieši tiesu institūciju nolēmumiem ir vislielākā nozīme sabiedrības dzīvē, to precīza vai – tieši otrādi – neprecīza un nepilnīga argumentācija sabiedrībā rada uzticību tiesām vai arī vērš šaubas par tiesu darbības konsekvenci un neatkarību.”²⁰⁸

Bieži tiesu nolēmumos var konstatēt norādi, ka Kriminālprocesa likuma 629. panta piektā daļa noteic, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, līdz ar to nolēmumā netiek sniegta detalizēta pierādījumu analīze. Šāda atziņa ir atzīstama par nekorektu, jo tiesas pienākums ir tieši izvērtēt pierādījumus un konkrēti norādīt uz tiem, lai personai, kurai ir saistība ar mantu, būtu iespēja pret tiesas secinājumiem aizstāvēties un oponent, realizējot arī tiesības pārsūdzēt pirmās instances tiesas lēmumu. Tiesai, sniedzot pierādījumu analīzi un vērtējumu, ir jānodrošina ziņu par faktiem

---

²⁰⁸ Hartmane L. Juridiskā argumentācija tiesu nolēmumos. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 207. lpp.

atspoguļošana tā lai neapdraudētu turpmāku kriminālprocesu un krimināllietā iesaistīto personu intereses, bet personai, kurai ir saistība ar mantu, būtu iespēja īstenot savas intereses.

Tiesu nolēmumu argumentācijai un pamatojumam ir ietekme arī un turpmāku tiesību normu piemērošanu un pilnveidošanu. „Tiesu prakses nozīmes neatzīšanu tiesību radīšanā visbiežāk ir pazīme, ka pastāv atrautība starp teoriju un praksi, starp universitātēm un tiesu pilīm.”²⁰⁹

Tomēr nevar prasīt no tiesību aizsardzības iestādēm pierādīt to, ko šodien objektīvi nav iespējams pierādīt. Konstatējot personas ienākumu nesamērīgumu ar personas mantu, ir pamats atzīt, ka ir aizskartas visas sabiedrības intereses, graujot ekonomiku, nodokļu sistēmu, sociālo sistēmu, ieplūdinot noziedzīgi iegūtu mantu aprītē. Viens no demokrātiskas valsts darbības principiem ir tiesiska kārtība. „Konflikts starp tiesisko drošību (kas ievērojama ar normu vispārīgumu) un taisnīgumu (kas samērojams ar konkrēto gadījumu) īpaši krasi izpaužas neattīstītu tiesisku kārtību apstākļos.”²¹⁰ Sabiedrībā pieaug starpība starp bagātiem un cilvēkiem, kuri nespēj apmierināt pamatvajadzības. Tiek grauti valsts pastāvēšanas pamati, pieaugot sabiedrības neapmierinātībai ar valsts politiku. „Tomēr bez mērķiem iztikt nevar – jautājums ir tikai par to, kādi tie ir un kā viņi savstarpēji saistīti.”²¹¹ Šādos apstākļos ir vēl jo vairāk svarīgi būt atbildīgam tiesību normas piemērotājam un pieņemt objektīvu, tiesisku un taisnīgu lēmumu.

„Tiesiska valsts vispirms ir domāšanas līmenis. Tāds domāšanas līmenis, kurā tieši tie, kam visvairāk pilnvaru ietekmēt citu likteņus, visbiežāk uzdod sev jautājumu: „Vai es rīkojos tiesiski, vai mani centieni atbilst demokrātijas ideāliem, vai intereses, ko aizstāvu, ir Latvijas vai tikai manējās?” Tiesiska valsts ir sistēma, kurā ikvienam indivīdam ir iespēja pārliecināties, ka katrai amatpersonai šāds domāšanas līmenis piemīt, un efektīvi reaģēt, ja konstatēts pretējais.”²¹²

Lai efektīvi cīnīties pret nelikumīgas izcelsmes mantas apriti un atbilstoši šodienas sabiedrisko attiecību attīstības līmenim, ņemot vērā tehnoloģiju iespējas un globalizācijas procesus pasaulē, un adekvāti noziedzības izpausmes veidiem reaģētu Latvijā būtu veidojams jauns tiesību institūts – finanšu izmeklēšana.

„Var droši apgalvot, ka būtu acīmredzama pretruna ar izpratni par tiesisku valsti, ja kāds varētu netraucēti izmantot noziedzīgi gūtos labumus. Tātad valstij, risinot

---

²⁰⁹ Melķis E. Attīstības tendences dažos tiesību teorijas un prakses jautājumos. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998, 11. lpp.

²¹⁰ Cipeliuss R. Tiesību būtība. Rīga: Latvijas Universitāte, 2001, 109. lpp.

²¹¹ Jakubaņecs V. Tiesības sabiedrībā. Rīga: „P&K” tipogrāfija, 1998, 31. lpp.

²¹² Endziņš A. Latvijas demokrātija un īsteni tiesiskas valsts prakse. Jurista Vārds, 19.01.2000., Nr. 3(156).

krimināltiesiskās attiecības, viens no uzdevumiem un arī viena no tiesībām ir izņemt no apgrozības noziedzīgi iegūto mantu.”²¹³

Finanšu izmeklēšanas mērķis ir noskaidrot personas rīcībā esošas mantas izcelsmi, ar nolūku nepieļaut nelikumīgas izcelsmes mantas apriti.

Finanšu izmeklēšana ir personas un viņas ģimenes locekļu vai personas, ar kuru ir kopīga (nedalīta) saimniecība īpašumā, valdījumā un lietojumā esošas mantas vērtības atbilstības pārbaude personas un viņas ģimenes locekļu vai personas, ar kuru ir kopīga (nedalīta) saimniecība likumīgiem ienākumiem.

Par piemēru, kad būtu pamats bez kriminālprocesa uzsākšanas uzsākt finanšu izmeklēšanu, var minēt Jūrmalas pilsētas mēra gadījumu, kad televīzijā un citos masu saziņas līdzekļos izskanēja informācija par mēra ar ienākumiem nesamērīgiem izdevumiem. Un diemžēl šādu ziņu masu saziņas līdzekļos nav maz, kas liecina par iespējami būtiskiem nelikumīgu līdzekļu apjomiem ekonomikas legālajā aprītē. Iepriekš minētais neapšaubāmi norāda uz to, ka valsts institūcijām jāmeklē risinājums, lai pārbaudītu līdzekļu izcelsmi, novērstu un nepieļautu nelikumīgu līdzekļu apriti.

Finanšu izmeklēšanu uzsāk, ja valsts pārvaldes funkciju realizācijas gaitā valsts darbiniekam ir objektīvs pamats pieņēmumam par personas izdevumu un ienākumu nesamērīgumu. Finanšu izmeklēšana nav jābūt saistītai ar kriminālprocesa esamību. Latvijā tiesību aizsardzības iestādes nepietiekami efektīvi izmanto 2011. gada 1. decembrī pieņemto Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likuma²¹⁴, kas stājies spēkā 2011. gada 15. decembrī, regulējumu.

Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likuma mērķis ir sekmēt fizisko personu mantiskā stāvokļa, ienākumu un izdevumu atbilstības un attiecīgi nodokļu samaksas un ienākumu legalitātes kontroles iespējas. Likums nodrošināja atskaites punktu, no kura ir iespējams izsekot, pārbaudīt un apzināt personas rīcībā esošos līdzekļus.

Finanšu izmeklēšanai ir jābalstās uz objektīvās izmeklēšanas principu, tas ir, lai noskaidrotu patiesos lietas apstākļus un panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu, izmeklētājs pēc savas iniciatīvas savāc pierādījumus un nodrošina procesa dalībniekiem iespēju savu interešu īstenošanai. Finanšu izmeklēšanas gaitā ir jāparedz iespēju noslēgt

---

²¹³ Gratkovska I. Mantas konfiskācija kā papildsods – vai atbilstošs Satversmei un nepieciešams Latvijas kriminālsodu sistēmā? Tieslietu ministrijas juristi Latvijas simtgadei: tiesībspolitikas aktuālie jautājumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 256. lpp.

²¹⁴ Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=241275> (aplūkots 22.08.2018.).

vienošanās par noskaidrotiem apstākļiem atbilstošās kompensācijas iemaksāšanu valsts budžetā un finanšu izmeklēšanas izbeigšanu.

4. PROCESĀ IESAISTĪTO PERSONU TIESĪBU REALIZĀCIJAS IESPĒJAS

4.1. Procesā iesaistīto personu tiesības un pienākumi

Par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu procesa virzītājs informē aizdomās turēto vai apsūdzēto, personu, pie kuras manta tika izņemta vai tai tika uzlikts arests, ja šādas personas attiecīgajā kriminālprocesā ir, kā arī personu, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu.

Iepriekš minētajām personām procesā ir tiesības personiski vai ar aizstāvja vai pārstāvja starpniecību piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu; mutvārdos vai rakstveidā tiesā izteikt savu attieksmi pret lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu; iesniegt tiesai pieteikumus.

Kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesības ir noteiktas 111.¹ pantā, kurā paredzēts, ka tad, ja procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas īpašnieka vai likumīgā valdītāja tiesības rīkoties ar mantu un ja šai personai nav šajā likumā noteikto tiesību uz aizstāvību, šīs mantas īpašniekam vai likumīgajam valdītājam personiski vai ar pārstāvja starpniecību ir tiesības: 1) mutvārdos vai rakstveidā izteikt savu attieksmi pret pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz mantu; 2) iesniegt pieteikumus vai sūdzības par amatpersonu rīcību vai lēmumiem attiecībā uz mantu; 3) juridiskās palīdzības saņemšanai uzaicināt advokātu.²¹⁵

Gan Latvijas Universitātes profesore *Dr. iur.* Ā. Meikališa, gan Latvijas Universitātes profesore *Dr. iur.* K. Strada-Rozenberga norāda, ka būtu nepieciešama „...plašāka ieinteresēto personu iesaistīšana attiecīgā jautājuma lemsanā..”²¹⁶

Šo tiesību apjomu par neatbilstošu efektīvai tiesību aizsardzībai atzīst Latvijas Universitātes profesore *Dr. iur.* K. Strada-Rozenberga. „...KPL norādītās šo personu tiesības nevar atzīt par atbilstošām efektīvai tiesību aizsardzībai. Šīm personām neatkarīgi no to procesuālā statusa būtu jābūt tiesībām pašām piedalīties procesā un saņemt juridisko palīdzību (nevis pašām vai ar kāda starpniecību), tāpat tiesībām efektīvi izteikt pretargumentus uz pieņēmumu par tām piederošas mantas noziedzīgu izcelsmi u. tml. Šīs atziņas kontekstā visai diskutējamas ir pēdējās izmaiņas KPL, kas stājās spēkā 2011. gada 11. augustā un saskaņā ar kurām attiecīgajās tiesas sēdēs vairs netiek pārbaudīti pierādījumi. Jautājums, kas te var tikt uzdots, ir – vai šajā gadījumā tiek nodrošināts taisnīgs process, kura viena no sastāvdaļām ir „procesuālo līdzekļu vienlīdzība” un tiesības uz pierādījumu pārbaudi. Protams, var norādīt,

---

²¹⁵ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 31.03.2017.).

²¹⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 178. lpp.

ka šajā gadījumā netiek skatīts jautājums par vainīgumu vai nevainīgumu, vienlaikus nevar neatzīt, ka arī šis jautājums ir pietiekami svarīgs un arī uz to attiecas nepieciešamība pēc efektīva procesuālo garantiju sistēmas nodrošinājuma.”²¹⁷

Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 2. punkts nosaka, ka lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu procesa virzītājs norāda, kuras personas ir saistītas ar konkrēto mantu, tas ir, mantu, kas ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu vai kurai ir noziedzīga izcelsme. Savukārt Kriminālprocesa likuma 628. pants, norādot, kuras personas ir jāinformē par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu, paredz, ka lēmuma kopiju par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu nekavējoties ir jānosūta aizdomās turētajam vai apsūdzētajam un personai, pie kuras manta tika izņemta vai tai tika uzlikts arests, ja šādas personas attiecīgajā kriminālprocesā ir, vai arī citai personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu.

No iepriekš minētā izriet, ka ar mantu saistītas personas ir:

- aizdomās turētais vai apsūdzētais;
- persona, pie kuras manta tika izņemta vai tai tika uzlikts arests;
- cita persona, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu.

Kriminālprocesa likuma 628. pants arī nosaka iepriekš minēto personu tiesības:

- personiski vai ar aizstāvja vai pārstāvja starpniecību piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu;
- mutvārdos vai rakstveidā tiesā izteikt savu attieksmi pret pieņemto lēmumu;
- iesniegt tiesai pieteikumus.

Tomēr Kriminālprocesa likuma 628. pantā nav paredzēts, ka iepriekš minētās personas var iesniegt sūdzību par tiesas lēmumu.

Salīdzinot procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālo regulējumu ar kriminālprocesā iesaistīto personu vispārīgiem noteikumiem, ir pamats atzīt, ka gadījumos, kad personai ir tiesības pārsūdzēt rīcību vai nolēmumu, tas tiek norādīts pie konkrētās personas tiesībām. Tāpēc nav skaidrs, kāpēc procesā par noziedzīgi iegūtu mantu personām nav noteikts, ka tās var pārsūdzēt tiesas lēmumu. Arī, salīdzinot ar regulējumu par personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, pamattiesībām, Kriminālprocesa likuma 60.² panta pirmās daļas 9. punkts nosaka, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības likumā noteiktajos gadījumos, termiņos un kārtībā pārsūdzēt procesuālos lēmumus. Arī regulējums par kriminālprocesā aizskartās mantas īpašnieka tiesībām šobrīd paredz personai iesniegt gan apelācijas, gan kasācijas sūdzību.

---

²¹⁷ Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr. 3/2011. Rīga: SIA „Datorgrafika”, 2011, 32. lpp.

Novērtējot vispārīgo kriminālprocesuālo regulējumu par tiesībām iesniegt sūdzību, tas ir, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 336. panta pirmo daļu, sūdzību par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu var iesniegt procesā iesaistītā persona, kā arī persona, kuras tiesības un likumīgās intereses ir aizskartas ar konkrēto rīcību vai nolēmumu, ir pamats atzīt, ka regulējums nav attiecināms uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Tiesai, izskatot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, nav pilnvaru konkrētajā kriminālprocesā, jo no konkrētā kriminālprocesa tiek izdalīti materiāli, lai izlemtu kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu, kā arī tiesa nav procesa virzītājs, jo kriminālprocesā turpinās izmeklēšana un kriminālprocess paliek iestādē.

Kriminālprocesa likuma 631. panta pirmā daļa nosaka, ka tiesas lēmumu 10 dienu laikā var pārsūdzēt apgabaltiesā, sūdzību vai protestu iesniedzot rajona (pilsētas) tiesā. Minētā norma paredz tiesības pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu, bet nenosaka, kuras personas to var izdarīt. Var pieņemt, ka tiesas lēmumu var pārsūdzēt personas, kuras ir saistītas ar mantu, bet tomēr ir pamats jautājumam – kāpēc tas nav noteikts pie personu tiesībām, ņemot vērā arī citu kriminālprocesā iesaistīto personu tiesību regulējuma principus. Tāpēc ir pamats atzīt, ka regulējums par tiesībām pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu nav precīzs un pieļauj dažādas interpretācijas.

Kriminālprocesa likuma 111.¹ pants paredz kriminālprocesā iesaistītās personas statusu kā kriminālprocesā aizskartam mantas īpašniekam. Vai šāds kriminālprocesuālais statuss ir personām, kuras iesaistītas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu? No Kriminālprocesa likuma 111.¹ panta pirmās daļas izriet, ka kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks ir īpašnieks vai likumīgais valdītājs, kura tiesības rīkoties ar mantu procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas, un ja šai personai nav Kriminālprocesa likumā noteikto tiesību uz aizstāvību.

Tātad procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir tiesības piedalīties personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, bet kriminālprocesā var būt iesaistītā persona – īpašnieks vai likumīgais valdītājs, kura tiesības rīkoties ar mantu procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas. No iepriekš minētā var secināt, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu var piedalīties plašāks personu loks, jo tiesības piedalīties netiek ierobežotas ar īpašuma vai valdījuma tiesībām. Šobrīd, pēc 2017. gada 1. augusta, kriminālprocesā aizskartās mantas īpašniekam ir paredzētas daudz plašākas un atšķirīgas tiesības no procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesībām. Kriminālprocesā aizskartās mantas īpašniekam ir paredzētas tiesības gan pirmās instances, gan apelācijas instances, gan kasācijas instances tiesā.

Tātad Kriminālprocesa likumā ir divi atšķirīgi regulējumi par personām, kuras var piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, un personām, kuru tiesības rīkoties ar mantu procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas.

Tāpat Kriminālprocesa likuma 111.¹ panta piektā daļa nosaka mantas īpašniekam pienākumu pēc procesa virzītāja pieprasījuma rakstveidā paziņot savu sūtījumu saņemšanas pasta vai elektronisko adresi un par tās maiņu, ar ko kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks apņemas 24 stundu laikā saņemt kriminālprocesu veicošās amatpersonas nosūtītos sūtījumus un bez kavēšanās ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma vai izpildīt citus minētos kriminālprocesuālos pienākumus.

Personai, kura ir iesaistīta procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, Kriminālprocesa likums pienākumus nenosaka.

Salīdzinot tiesību regulējumu, kas noteikts Kriminālprocesa likumā, personai, kura ir iesaistīta procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, ar kriminālprocesā aizskartā mantas īpašniekam noteikto, nav saprotams, kāpēc ir atšķirīgs regulējums un vai tam vispārīgi ir rodams pamatojums. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto un izvērtējot tiesību normu saturu, ir pamats atzīt, ka ir nepieciešami likuma grozījumi, lai novērstu neprecizitātes un nepilnības.

Latvijai saistošie starptautiskie tiesību akti nosaka pienākumu nodrošināt personai, kuras intereses skar process par noziedzīgi iegūtu mantu, iespēju efektīvi aizstāvēt savas intereses.

Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas Konvencija) 8. pants nosaka, ka ikviena dalībvalsts pieņem tādus normatīvos un cita veida aktus, kas var būt nepieciešami, lai nodrošinātu to, ka ieinteresētajām personām, kuras ietekmē 3., 4. un 5. pantā minētie pasākumi un citi attiecīgie šīs sadaļas noteikumi, ir pieejami efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai aizsargātu šo personu tiesības.²¹⁸ Konvencijas 3. pants paredz konfiskācijas pasākumus, 4. pants paredz izmeklēšanas pasākumus un pagaidu pasākumus un 5. pants – īpašuma iesaldēšanu, izņemšanu un konfiskāciju.

Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 5. pants nosaka, ka ikviena puse veic tādus likumdošanas un cita veida pasākumus, kādi nepieciešami, lai ieinteresētajām personām, uz kurām attiecas 2. un 3. pantā minētie pasākumi, tiek nodrošināta efektīva to tiesību juridiskā

---

²¹⁸ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 16.05.2005. starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 205 (4191), 30.12.2009.

aizsardzība.²¹⁹ Konvencijas 2. pants paredz konfiskācijas pasākumus, un 3. pants – izmeklēšanas pasākumus un pagaidu pasākumus.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīvas 2014/42/ES 8. pants (aizsargpasākumi) nosaka, ka dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt personām, kuras skar šajā direktīvā noteiktie pasākumi, tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem un taisnīgu tiesu, lai saglabātu šo personu tiesības.

Arī direktīvas preambulas 33. punktā noteikts, ka direktīva būtiski ietekmē personu tiesības – ne tikai aizdomās turēto vai apsūdzēto personu, bet arī tādu trešo personu tiesības, kurām netiek piemērota kriminālvajāšana.

Tādēļ ir jāparedz konkrēti aizsardzības pasākumi un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai šīs direktīvas īstenošanas gaitā nodrošinātu šo personu pamattiesību saglabāšanu. Tas ietver to trešo personu tiesības tikt uzklautām, kuras apgalvo, ka ir attiecīgā īpašuma īpašnieki, vai kas apgalvo, ka tām ir cita veida īpašuma tiesības („reālas tiesības”, „*iuris in re*”), piemēram, lietojuma tiesības.²²⁰

Kriminālprocesa likumā arī nav noregulēts, pēc kādiem kritērijiem procesa virzītājs procesā par noziedzīgi iegūtu mantu nosaka personu, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu. Arī tiesu prakse dod pamatu secināt, ka procesa virzītājiem, kā arī tiesai nav skaidrības par to, kādām personām ir tiesības piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Piemēram, kad tiek arestēts konts bankā, par procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un par tiesas sēdi tiek paziņots bankai. Lietā tiek aicināts bankas pārstāvis, bet vai tam ir pamatojums? Paliek neatbildēti jautājumi: vai banka, kas sniedz konkrētai personai pakalpojumu, atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajam ir persona, pie kuras manta tika izņemta vai tai uzlikts arests, vai tomēr atbilstoši tiesību normas jēgai un mērķim tas tomēr ir konta īpašnieks.

Nemot vērā iepriekš izklāstīto, ir pamats secināt, ka ir nepieciešams sakārtot regulējumu, lai tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu un citas tiesības būtu noteiktas skaidri un precīzi, nepieļaujot šaubas par tām vai dažādu interpretāciju. Ir jānodrošina, lai normatīvā akta saturā konsekventi tiktu lietoti viennozīmīgi saprotami un atbilstoši pielietojami tiesību institūti, procesuālo darbību u. c. notikumu, faktu vai apstākļu apzīmējoši termini.

---

²¹⁹ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 15.10.1998. likums. Latvijas Vēstnesis, 308/312 (1369/1373), 23.10.1998.

²²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīva 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā. Iegūts no: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&t=PDF&f=PE+121+2013+REV+2> (aplūkots 19.03.2018.).

Jāatzīst, ka Kriminālprocesa likumā terminu pielietojums nav sakārtots, konsekvents un saskaņots.²²¹ Risinājums ir meklējams pareizā normatīvā akta izstrādāšanas procesā, kura viens no pamatnoteikumiem ir: veidojot tiesību normas, vienā normatīvajā aktā jāpielieto vieni un tie paši principi, izņemot gadījumus, kad atšķirīgai pieejai ir pamatojums un tādējādi – arī izskaidrojums. Normatīvā akta teksta neskaidrība ir pamats atzinumam, ka tiesību realizācija tiek ierobežota.

Regulējums nav precīzs un konsekvents arī gadījumā, kad procesa virzītājs nav personai paziņojis par savu lēmumu saistībā ar konkrēto mantu, bet persona uzskata, ka tai ir tiesības uz konkrēto mantu, un vēlas iesaistīties procesā brīdī, kad materiāli jau ir tiesā.

Uz personas, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, procesuālo garantiju nepietiekamību tika norādīts jau 2010. gada decembrī profesores Ā. Meikališas un profesores K. Stradas-Rozenbergas veiktajā pētījumā „Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”. Tajā minēts, ka joprojām aktuāls ir jautājums par iesaistīto personu nepietiekamo procesuālo garantiju sistēmu, jo KPL norādītās šo personu tiesības nevar atzīt par atbilstošām efektīvai tiesību aizsardzībai; noteikti, ka šīm personām neatkarīgi no to procesuālā statusa būtu jābūt tiesībām pašām piedalīties procesā un saņemt juridisko palīdzību (nevis pašām vai ar kāda starpniecību), kā arī tiesībām izteikt pretargumentus uz pieņēmumu par tām piederošas mantas noziedzīgo izcelsmi, tostarp iesniegt pierādījumus.²²²

Darba autors tomēr uzskata, ka par tiesību apjoma efektivitāti var diskutēt, jo, kā redzams no Kriminālprocesa likuma tiesību normu satura, personām ir dota iespēja aktīvi aizstāvēt savas intereses, un tam likumdevējs ir paredzējis gan nosacījumus, gan procedūras kārtību, līdz ar to tiesību realizācijas apjoms un intensitāte ir atkarīga no pašas personas. Šeit tomēr ir jāņem vērā, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem.

„Ar mantu saistīto personu tiesību aizsardzības princips nozīmē personas tiesības tikt uzklautai un ietver trīs elementus:

1) tiesības uz informāciju (tiesas pienākums informēt par visiem procesā iesaistīto personu izteikumiem, savāktajiem pierādījumiem un lietas apstākļiem u. c.);

---

²²¹ Stukāns J. Tiesību pārsūdzēt lēmumu realizācijas problemātika procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Mūsdienu sabiedrības jauni izaicinājumi drošības nostiprināšanā: reālais stāvoklis un perspektīvas. Starptautiskās zinātniski praktiskās 2016. gada 20. aprīļa konferences rakstu krājums. Socrates: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls. Rīga: RSU, 2016, Nr. 1 (4), 81. lpp.

²²² Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pētījums „Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”. Iegūts no: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> (aplūkots 19.08.2018.).

2) tiesības izklāstīt lietas apstākļus (pienākums nodrošināt iespēju procesā iesaistītajām personām vismaz rakstveidā izteikties par faktu un tiesību jautājumiem);

3) tiesības, lai tiesa, motivējot nolēmumu, ņemtu vērā procesa dalībnieku iesniegumus. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu piedalās ieinteresētās personas, kuras nav apsūdzētas, bet kuru tiesības var tikt aizskartas ar mantas konfiskāciju, tas pamatojas uz tiesībām tikt uzklausītām.”²²³

Kriminālprocesa likuma 629. panta otrā daļa nosaka, ka tiesas sēdei jānotiek 10 dienu laikā pēc procesa virzītāja lēmuma saņemšanas tiesā. Tāpat Kriminālprocesa likuma 629. panta otrā daļa arī nosaka, ka uzaicināto personu neierašanās nav šķērslis lēmuma par noziedzīgi iegūtu mantu pieņemšanai, ja ir ievērota šo personu uzaicināšanas kārtība.²²⁴

„No KPL 628. panta un 629. panta trešās daļas izriet, ka aizdomās turētā, apsūdzētā, personas, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, kā arī viņu aizstāvju un pārstāvju piedalīšanās lietas iztiesāšanā nav obligāta.”²²⁵

No iepriekš izklāstītā regulējuma izriet, ka tiesai ir pienākums pārbaudīt, vai personām likumā noteiktajā kārtībā ir paziņots par tiesas sēdi.

Sarežģījumi varēja rasties gadījumos, kad procesā iesaistītās personas uzturēšanās un dzīvesvieta ir ārvalstīs, jo objektīvi nav iespējams ievērot likumā noteikto termiņu, vienlaikus likumā noteikts tiesību ierobežošanas termiņš.

Likumdevējs 2012. gada 24. maijā pieņēma likuma grozījumus, papildinot Kriminālprocesa likuma 389. pantu ar ceturto daļu²²⁶, kas stājās spēkā 2012. gada 1. jūlijā. Grozījumi noteica, ka no dienas, kad procesa virzītājs nodevis rajona (pilsētas) tiesas kancelejā lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un tam pievienotos materiālus, līdz dienai, kad tiesas nolēmums par noziedzīgi iegūtu mantu stājies spēkā, tiek apturēts tiesību ierobežojumu termiņš attiecībā uz mantu, par kuru uzsākts process kā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, ir būtiski atgādināt, ka pamatota un tiesiska rīcība ir sagaidāma no tiesas šādās situācijās. Ja tiesa pirmajā nozīmētajā tiesas sēdē konstatē, ka personas uzturēšanās un dzīvesvieta ir ārvalstīs un persona nav ieradusies, tiesai ir jānodrošina uzaicinājuma nosūtīšana saskaņā ar Kriminālprocesa likuma regulējumu un starptautiskajiem tiesību aktiem, kas neapšaubāmi aizņem daudz ilgāku laiku. Tomēr uz tiesībām zināt tiesas

---

²²³ Kolomijceva J. Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas process par noziedzīgi iegūtu mantu. Jurista Vārds, 17.02.2009. Pieejams: www.juristavards.lv (aplūkots 20.03.2014.).

²²⁴ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 31.03.2017.).

²²⁵ Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem. G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 175. lpp.

²²⁶ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 92, 13.06.2012.

sēdes laiku un vietu jau vairākkārt ir norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, nepaziņošanas gadījumus atzīstot par cilvēktiesību pārkāpumiem.

4.2. Trešo personu tiesību realizācija

Kriminālprocesuālajā regulējumā ir noteikts: „Ja noziedzīgi iegūta manta atrasta pie trešās personas, tā atdodama pēc piederības īpašniekam vai likumīgajam valdītājam.”²²⁷

Romiešu tiesībās viens no tiesību postulātiem ir, ka īpašums ir atprasāms no katra, arī labticīga valdītāja, jo neviens nevar citam nodot vairāk tiesību, kā viņam pašam pieder, tāpēc visi turpmākie darījumi ir atceļami un nav nozīmes tam, ka pēdējais ieguvējs ir labticīgs.²²⁸

Iepriekš minētais romiešu tiesību postulāts ir ieguvis arī tiesību normas formu Kriminālprocesa likuma 360. panta otrās daļas regulējumā. Kriminālprocesa likuma 360. panta otrā daļa nosaka, ka, ja noziedzīgi iegūtu mantu atdod īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, trešajai personai, kas bija šīs mantas labticīga ieguvēja vai labticīga ķīlas ņēmēja, ir tiesības civilprocesa kārtībā iesniegt prasību par zaudējuma atlīdzināšanu, tai skaitā pret apsūdzēto vai notiesāto personu.²²⁹

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka lietu tiesību uz nekustamu lietu labticīga ieguvēja aizsardzība izriet no, pirmkārt, Civillikuma 994. panta pirmajā daļā paredzētās „nekustamā īpašuma piederības prezumpcijas” un, otrkārt, Zemesgrāmatu likuma 1. pantā ietvertā zemesgrāmatu publiskās ticamības principa. Šie noteikumi par nekustamas lietas labticīgu iegūšanu īpašumā, kas pamatojas uz zemesgrāmatu publiskas ticamības principu, ierobežo īpašnieka iespēju atprasīt savu lietu ar īpašuma prasību no jebkura trešā valdītāja.²³⁰

„Tādējādi saskaņā ar šo viedokli jebkurā gadījumā būtu aizsargājami labticīgi nekustamā īpašuma ieguvēji kā izņēmums no iespējas atprasīt lietu ar īpašuma prasību, ja vien pārdevējs bija nostiprinājis savas īpašuma tiesības zemesgrāmatā. Autore šādam viedoklim nepiekrīt, jo faktiski praksē nekustamā īpašuma ieguvējam pietiktu vien atsaukties uz to, ka ir ieskatījies zemesgrāmatā, tādēļ viņš ir aizsargājams kā labticīgs ieguvējs, kaut arī, iespējams, viņam bija zināms par noziedzīgo nodarījumu, ko tiesiskais nekustamā īpašuma īpašnieks nespēj pierādīt ar tādiem pierādījumiem, kādus pieļauj Civilprocesa likums.”²³¹ L. Upītes

---

²²⁷ Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmā daļa. 13. izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 177. lpp.

²²⁸ Švemberga A. Zemesgrāmatu publiskās ticamības dažādas izpratnes. Aktuālie tiesību problēmu jautājumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 16. lpp.

²²⁹ Kriminālprocesa likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> (aplūkots 20.08.2018.).

²³⁰ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 198. lpp.

²³¹ Upīte L. Izņēmums no nekustamā īpašuma labticīga ieguvēja aizsardzības. Jurista Vārds, 18.07.2017., Nr. 30(984), 22.–28. lpp.

viedoklis ir pamatots, jo, pieņemot situāciju, ka īpašuma reģistrācija zemesgrāmatā nav apstrīdama, tiek radīta situācija kā var legalizēt noziedzīgi iegūtu īpašumu.

Tomēr juridiskajā literatūrā labticīgais ieguvējs netika vērtēts gadījumos, kad sākotnēji manta tika iegūta prettiesiskas darbības rezultātā. Netika vērtēts jautājums par īpašnieka tiesības zaudēšanu noziedzīgā nodarījumā. Zemesgrāmatas publiskās ticamības princips nav absolūts. Valstī ir jānodrošina personas aizsardzība pret likumpārkāpumiem un likuma varas īstenošana, bet pārkāpumu gadījumos ir jāizveido mehānisms, kas kompensēs nodarītos zaudējumus.

Tiesu praksē, izskatot civillietas, ir vairāki gadījumi, kad tiesa lēma pretēji kriminālprocesuālajam regulējumam, atzīstot, ka no labticīga ieguvēja īpašumu atprasīt nevar, ja nekustamā īpašuma atsavinātājs bija reģistrēts zemesgrāmatā kā īpašnieks.²³²

Šāda tiesu prakse atzīstamā par kļūdainu, ņemot vērā jau iepriekš aplūkotu romiešu tiesību postulātu, kā arī apstākli, ka šādas darbības atzīšana par gadījumu, kad persona noziedzīga nodarījuma rezultātā zaudē īpašuma tiesības par neatbilstošu Civillikuma 1032.–1035. panta²³³ regulējumam, kas nosaka īpašuma izbeigšanas gadījumus, neparedzot situāciju, ka īpašumu var zaudēt prettiesiskas darbības rezultātā.

Kriminālprocesuālais regulējums atbilst arī Civillikuma 1063. pantā noteiktajām, ka lieta atdodama tās īpašniekam bez atlīdzības; pat labticīgam valdītājam nav tiesības prasīt, lai īpašnieks atlīdzina par šo lietu samaksāto summu, bet viņš var ar šo prasījumu griezties tikai pie tās personas, no kuras viņš to ieguvis.²³⁴

Tiesisks un taisnīgs regulējums nevar būt interpretēts, ignorējot to, ka īpašuma tiesība tiek zaudēta prettiesiskas darbības rezultātā, šādi neaizsargājot sākotnējo īpašnieku un viņa

---

²³² Augstākās tiesas 2012. gada 18. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC–136/2012, iegūts no: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3100> (aplūkots 20.08.2018.); Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2013. gada 18. decembra spriedums lietā Nr. C04414311 (aplūkots 20.08.2018.).

²³³ Civillikums. Īpašuma izbeigšanās

1032. Ar īpašnieka gribu viņa īpašuma tiesība uz kādu lietu izbeidzas, kad viņš lietu atmet, nenododams citam, kā arī kad viņš īpašuma tiesību uz to atdod citam.

1033. Bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas:

1) kad lieta iet bojā;

2) kad īpašums pāriet uz citu personu ar savienojumu vai ar ieilgumu;

3) ar tiesas spriedumu, ar kuru lieta piespriesta citam, vai ar kuru kā sods noteikta tās konfiskācija valstij par labu;

4) kad īpašums iegūts tikai uz noteiktu laiku vai ar atceļošu nosacījumu – laikam notekot vai nosacījumam iestājoties;

5) uz piegūtiem savvaļas dzīvniekiem – kad tie aizbēg no īpašnieka uzraudzības vai atmet paradumu atgriezties mājās;

6) atsavinot likumā paredzētā kārtībā īpašumu valsts vai sabiedriskām vajadzībām.

1034. Ar īpašnieka nāvi īpašuma tiesība pāriet uz viņa mantiniekiem.

1035. Ja kāds zaudējis tās personīgās īpašības, kas nepieciešamas zināma nekustama īpašuma iegūšanai, tad šā apstākļa dēļ viņš, kā arī viņa likumiskie mantinieki nezaudē viņiem jau piederošo nekustamo īpašumu.

Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418> (aplūkots 22.08.2018.).

²³⁴ Civillikums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418> (aplūkots 20.08.2018.).

tiesības pretstatot kārtējam valdītājam. Šāds regulējums var būt salīdzināts ar noziedzīgi iegūtas mantas legalizācijas shēmu. Pietiek īpašumu pārdot divas reizes, ka trešais ieguvējs kļūst par neapstrīdamu īpašnieku, jo objektīvi ir neiespējams pierādīt, ka otrais ieguvējs zināja par pretiesisko darījumu, ja vien viņš pats to neatzīst un pirms darījuma to bija izstāstījis trešajām.

Nozīmīgs un būtisks, turpmāk lemjot jautājumu par rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, kā arī vērtējot un salīdzinot krimināltiesisko un civiltiesisko regulējumu par labticīga ieguvēja aizsardzību, ir Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Satversmes tiesa izskatīja lietu par Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas un 360. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 92. un 105. pantam.²³⁵

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja norādīja: “..2011. gada 7. februārī izsolē iegādājusies nekustamo īpašumu, kas vēlāk nostiprināts zemesgrāmatā uz tās vārda. Tomēr jau 2008. gadā esot uzsākts kriminālprocess par šā nekustamā īpašuma izkrāpšanas faktu, par ko Pieteikuma iesniedzēja neesot zinājusi. 2011. gada 24. novembrī kriminālprocesa ietvaros pieņemts lēmums par aresta uzlikšanu šim nekustamajam īpašumam, un par to izdarīts ieraksts zemesgrāmatā. Savukārt Pieteikuma iesniedzējai šajā kriminālprocesā esot noteikts trešās personas statuss. 2015. gada 15. jūlijā vienlaikus ar procesa virzītāja lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu Pieteikuma iesniedzējai piederošais nekustamais īpašums atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu un, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmo daļu, nolemts to atgriezt pēc piederības īpašniekam, kas šo nekustamo īpašumu zaudējis noziedzīga nodarījuma rezultātā (turpmāk arī –sākotnējais īpašnieks). Kaut arī procesa virzītāja 2015. gada 15. jūlija lēmums joprojām nav izpildīts un kā attiecīgā nekustamā īpašuma īpašniece zemesgrāmatā joprojām ir ierakstīta Pieteikuma iesniedzēja, tās īpašuma tiesības un to realizēšanas iespējas esot ierobežotas.

---

²³⁵ No Satversmes tiesas sprieduma: „Kopš 2011. gada 1. janvāra, kad 2010. gada 21. oktobra likums „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” stājās spēkā, Kriminālprocesa likuma 356. panta otrā daļa nav grozīta un ir spēkā šādā redakcijā: „Pirmstiesas kriminālprocesa laikā mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt arī: 1) ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu šā likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā, ja procesa virzītājam ir pietiekami ierādījumi, kas nerada šaubas par mantas noziedzīgo izcelsmi vai mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu; 2) ar procesa virzītāja lēmumu, ja pirmstiesas kriminālprocesa laikā pie aizdomās turētā, apsūdzētā vai trešās personas ir atrasta un izņemta manta, attiecībā uz kuru tās īpašnieks vai likumīgais valdītājs iepriekš bija pieteicis mantas zudumu un pēc tās atrašanas, novēršot saprātīgas šaubas, pierādījis savas tiesības.” Savukārt Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmā daļa paredz: „Ja noziedzīgi iegūta manta atrasta pie trešās personas, tā atdodama pēc piederības īpašniekam vai likumīgajam valdītājam.” Šī Kriminālprocesa likuma norma nav grozīta un ir spēkā tās sākotnējā redakcijā.” Iegūts no:

[http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=\(aplūkots 20.08.2018.\)](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=(aplūkots%2008.2018.))

Apstrīdētās normas nepamatoti ierobežojot Pieteikuma iesniedzējas īpašuma tiesības, kā arī tiesisko paļāvību uz zemesgrāmatu ierakstu publisko ticamību, tādējādi pārkāpjot tiesiskās noteiktības principu un ar to saistīto uzticības aizsardzības principu.”²³⁶

Satversmes tiesa sprieduma 25.2. punktā norādīja, ka, lai gan nekustamo īpašumu ierakstīšana un lietu tiesību nostiprināšana ir obligāta un attiecīgajiem ierakstiem tiek nodrošināta publiskā ticamība pret trešajām personām, arī personas īpašuma tiesības, kas nostiprinātas zemesgrāmatā, var tikt ierobežotas. Proti, arī publiskās ticamības principam ir izņēmumi, un tas var tikt ierobežots būtisku sabiedrības interešu nodrošināšanai. Publiskās ticamības princips konkrētā lietā jāpiemēro, to izsverot un līdzsvarojot kopsakarā ar citiem demokrātiskā tiesiskā valstī spēkā esošiem vispārējiem tiesību principiem, turklāt ņemot vērā konkrēto tiesiskās sistēmas attīstības posmu.²³⁷

Satversmes tiesa ir konstatējusi, ka līdzīgu gadījumu izskatījusi arī Lietuvas Konstitucionālā tiesa. Tā norādījusi, ka var izveidoties tāda situācija, ka persona, kas likumīgi vēlas iegādāties īpašumu, iegādājas īpašumu, kuru tā īpašnieks ir zaudējis citu personu izdarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā, bet persona, respektīvi, pircējs, to nezina un nebūtu varējusi zināt. Šai sakarā jāatzīmē: pat ja persona iegūst īpašumu, nezina un bez jebkādas iespējas zināt, ka šo īpašumu tā īpašnieks zaudējis nozieguma rezultātā, nevar uzskatīt, ka tai, respektīvi, pircējam, šāda iegūšana radītu īpašuma tiesības. Kā vairākkārt atzinusi Lietuvas Konstitucionālā tiesa, no pretlikumīgas darbības nevar rasties tiesības (sk. Lietuvas Konstitucionālās tiesas 2008. gada 30. oktobra sprieduma lietā Nr. 16/06-69/06-10/07 3.3. un 4.3. punktu, pieejams: <http://www.lrkt.lt/>).

Satversmes tiesa secināja, ka izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa ir pieļaujams, ja tiesisko attiecību pamatā ir noziedzīgs nodarījums. Vispārējais tiesību normu saprātīgas piemērošanas princips demokrātiskā tiesiskā valstī pieprasa, lai tiesību norma tiktu interpretēta citastarp sistēmiski, tas ir, ņemot vērā konkrēto tiesību sistēmu, kā arī kopējās šā brīža tiesiskās sistēmas iezīmes. Līdz ar to arī Civillikuma 994. panta pirmā daļa ir jāinterpretē sistēmiski tiesību sistēmas ietvaros, ievērojot taisnīguma principu. Tiesību sistēmā izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa ir noteikts Kriminālprocesa likumā kā cietu šā tiesību aizsardzības princips. Vienlaikus Civillikumā nav noteikts, ka šāds

---

²³⁶ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Iegūts no: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=\(aplūkots 20.08.2018.\)](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=(aplūkots%2008.2018.)).

²³⁷ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Iegūts no: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=\(aplūkots 20.08.2018.\)](http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search=(aplūkots%2008.2018.)).

izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa nevar pastāvēt. Tātad atbilstoši racionāla likumdevēja principam likumdevēja radītais regulējums ir iekšēji saskanīgs.²³⁸

Satversmes tiesa atzina Kriminālprocesa likuma 356. panta otrās daļas 2. punktu un 360. panta pirmo daļu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam. Satversmes tiesa, veicot likuma normu izvērtēšanu, nosaka, kāds ir attiecīgo Satversmes normu tvērums un saturs, tas nozīmē, ka sniegtās interpretācijas neievērošana vai rīkošanās pretēji tai uzskatāma par juridisku kļūdu.²³⁹

Pēc Satversmes tiesas iepriekšminēta sprieduma pieņemšanas Augstākās tiesas Civillietu departaments, izskatot civillietu par īpašuma tiesībām, tomēr nav ņēmis vērā Satversmes tiesas spriedumā veikto tiesību normu interpretāciju.

Kaut gan Satversmes tiesas likuma 32. panta otrā daļa nosaka, ka Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.²⁴⁰

Augstākā tiesa, noraidot pārmetumus par to, ka nav ņemts vērā Satversmes tiesas spriedumā noteiktais, skaidrojumā norādīja, ka „...ka kritiskais viedoklis izteikts, neņemot vērā Satversmes tiesā un Augstākās tiesas Civillietu departamentā izspriesto lietu atšķirīgos faktiskos un tiesiskos apstākļus. Līdz ar to pārmetumi par Satversmes tiesas sprieduma neievērošanu noraidāmi kā nepamatoti.

Konkrētajā lietā Augstākās tiesas Civillietu departamentam bija jārisina labticīgā tiesību ieguvēja aizsardzības jautājums no civiltiesiskā skatupunkta. Turpretim Satversmes tiesa vērtēja Kriminālprocesa likuma normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Paužot vairākas vispārīgas atziņas par labticīga ieguvēja un nekustamā īpašuma patiesā īpašnieka likumīgo interešu aizsardzības samērošanu, Satversmes tiesa uzsvērusi, ka starp kriminālprocesuālo un civilprocesuālo lietu izskatīšanas kārtību pastāv objektīvas atšķirības, tostarp tādas, kas attiecas uz skartajām tiesiskajām attiecībām. Satversmes tiesa norādīja, ka atšķirīgi ir abu procesu mērķi un principi.

Kā tas izriet no Satversmes tiesas sprieduma, tās izspriestajā lietā strīdus nekustamais īpašums bija atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu ar procesa virzītāja – izmeklētāja – lēmumu. Procesa virzītājs minēto noziedzīgi iegūto nekustamo īpašumu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 360. panta pirmo daļu, bija nolēmis atdot personai, kas to bija

---

²³⁸ Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Iegūts no: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search= (aplūkots 20.08.2018.).

²³⁹ Pleps J. Satversmes iztulkošana. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 42. lpp.

²⁴⁰ Satversmes tiesas likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=63354> (aplūkots 20.08.2018.).

zaudējusi noziedzīga nodarījuma rezultātā. Izvērtējot atzītu tiesību ekspertu atšķirīgos viedokļus par to, cik lielā mērā un kādā veidā aizsargājamas labticīgā ieguvēja tiesības, kā arī atzīstot, ka Latvijā nepastāv normatīvi regulēta stingra preventīvas tiesībaizsardzības sistēma, Satversmes tiesa secināja, ka izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa ir pieļaujams, ja tiesisko attiecību pamatā ir noziedzīgs nodarījums.

Augstākās tiesas Civillietu departamenta izspriestajā lietā strīdus nekustamais īpašums turpretim nebija atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu, joprojām turpinās kriminālprocess par dokumentu viltošanas un krāpšanas faktiem. Līdz ar to civillietas ietvaros jautājums par noslēgto pirkuma līgumu spēkā esamību tika risināts, pamatojoties uz Civillikuma normām par gribas noslēgt darījumu trūkumu, nevērtējot, vai ir noticis noziedzīgais nodarījums un vai attiecīgā manta atzīstama par noziedzīgi iegūtu. Šādi jautājumi vērtējami vienīgi kriminālprocesa ietvaros un kārtībā. Ņemot vērā Satversmes tiesas atziņu par to, ka labticīga ieguvēja aizsardzības principa izņēmums pastāv gadījumos, kad tiesisko attiecību pamatā ir noziedzīgs nodarījums, un tiesību doktrīnā atzīto principu, ka izņēmumi ir iztulkojami sašaurināti, tiesai, kas izskatīja civillietu, nebija pamata piemērot minēto izņēmuma noteikumu situācijā, kad manta nebija atzīta par noziedzīgi iegūtu kriminālprocesa ietvaros.”²⁴¹

Tomēr skaidrojums ir nekorekts, jo būtiskākais ir apstākļi, ko atzīst arī Augstākā tiesa, ka pastāvēja strīds par to, ka strīdus īpašums ir noziedzīgi iegūta manta un vēl notika izmeklēšana un Augstākajai tiesai par to bija zināms. Tāpēc nevar piekrist, ka lietu faktiskie un tiesiskie apstākļi bija atšķirīgi.

Satversmes tiesa spriedumā konstatēja, ka Satversmes 105. pants personai dodot tiesības tikai uz likumīgi iegūtu īpašumu, taču nedodot tiesības uz līdzekļiem, kas iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā.²⁴²

Nav skaidrs, kāpēc Augstākā tiesa nepiemēroja Civilprocesa likuma 214. panta 4. punktā noteikto pienākumu apturēt tiesvedību, ja lietas izskatīšana nav iespējama, iekams nav izšķirta cita lieta, kas jāizskata kriminālā kārtībā. Kā var saprast no skaidrojuma, ja manta būtu jau atzīta par noziedzīgi iegūtu, Augstākās tiesas nolēmums varētu būt cits. Augstākā tiesa, pieņemot nolēmumu un pieļaujot turpmākus darījumus ar īpašumu, tikai vēl vairāk sarežģīja tiesisko situāciju ar īpašumu.

---

²⁴¹ Augstākās tiesas skaidrojums. Iegūts no: <http://www.at.gov.lv/lv/jaunumi/par-notikumiem/augstaka-tiesas-noraida-parmetumus-par-satversmes-tiesas-spriduma-neieverosanu-8700?> (aplūkots 20.08.2018.).

²⁴² Satversmes tiesas sprieduma 8.punkts lietā Nr.2008-47-01. Iegūts no: http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-47-01_Spridums.pdf#search= (aplūkots 22.08.2018.).

Par kriminālprocesuālā un civiltiesiskā regulējuma konfliktu zinātnieki jau norādīja Sodu likuma pastāvēšanas laikā (darba 1.1. apakšnodaļa), tāpēc efektīvs un preventīvs būtu pasākums noteikt, ka noziedzīgs nodarījums nevar grozīt īpašuma tiesības, no prettiesiskas darbības nevar rasties tiesības.

Tomēr ir pamats atzīt, ka turpmāk tiesas ievēros Satversmes tiesas spriedumos minētās atziņas un tiesu prakse par labticīgu ieguvēju būs vienāda.

Limbažu rajona tiesa spriedumā²⁴³, kas stājies spēkā 2017. gada 16. maijā, norādīja, ka kriminālprocesā Nr. 11904009316 procesa virzītājs 2016. gada 6. decembra lēmumā par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu atzinis, ka apsūdzētais, izmantoja viltotu pilnvaru, ar kuru Amerikas Savienotajās Valstīs dzīvojošā persona pilnvaroja apsūdzēto pārdot sev piederošo nekustamo īpašumu. 2016. gada 12. septembrī apsūdzētais minēto īpašumu pārdeva uzņēmumam, pēc kā tajā pašā dienā 2016. gada 12. septembrī uzņēmums īpašumu pārdeva citai personai.

Tiesa atzina, ka viltota pilnvara ir pamats, lai atceltu arī visus turpmākos darījumus, kuru mērķis saskaņā ar lietas apstākļiem, bijis nelikumīgi tālāk atsavināt prasītājai piederošo īpašumu.

Tiesa konstatēja, ka kriminālprocesā vēl notiek izmeklēšana, ir aizdomās turētie, bet nav pieņemts notiesājošs tiesas spriedums par personu noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar īpašumu. Vienlaicīgi izskatāmajā civillietā pie konstatētajiem apstākļiem tiesai nebija pamata apšaubīt faktu, ka īpašuma tiesība uz nekustamo īpašumu daļām Limbažu rajona tiesas zemesgrāmatā 2016. gada 8. septembrī un 2016. gada 12. septembrī tika ierakstīta pretlikumīgi, izmantojot viltotus dokumentus, kas ir noziedzīgs nodarījums, ko pēc būtības jau 2016. gada 6. decembra lēmumā apstiprinājis procesa virzītājs, atzīstot nekustamu īpašumu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Tiesa atzina, ka īpašums ir atprasāms no katra, arī labticīga valdītāja, jo neviens nevar citam nodot vairāk tiesību, kā viņam pašam pieder, tāpēc visi turpmākie darījumi ir atceļami un nav nozīmes tam, ka pēdējais ieguvējs ir labticīgs.

Tiesa secināja, ka noziedzīgu darbību izdarīšana (dokumentu viltošana, krāpšana un tamlīdzīgi), kuras rezultātā tiek iegūts nekustamais īpašums un tālāka tā atsavināšana trešajām personām, neraksturo civiltiesisko apgrozību.

Tiesa arī atsaukusies uz Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 25.2. punktā norādīto, ka izņēmums no labticīga ieguvēja aizsardzības principa ir pieļaujams, ja tiesisko attiecību pamatā ir noziedzīgs nodarījums.

---

²⁴³ Limbažu rajona tiesas 2017. gada 25. aprīļa spriedums lietā Nr. C21021317.

„Gan starptautiskā, gan nacionālā mērogā tiek uzsvērta nepieciešamība atrast un atņemt noziedzīgi iegūto, lai tādējādi noziedzīgā darbība zaudētu savu mērķi (ja tas ir bijis mantiska labuma gūšana) un noziedzīgā vide zaudētu savus finansējuma avotus.”²⁴⁴ Līdz ar iepriekšminēto viennozīmīga tiesu prakse, novēršot iespēju iedzīvoties no noziedzīgi iegūtas mantas, padarīs noziegumu par finansiāli neizdevīgu.

Nākamajā nodaļā tiek analizēti starptautiskās sadarbības aspekti, kuru mērķis ir noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošana.

---

²⁴⁴ Kūtris G. Noziedzīgi iegūtā piespiedu atsavināšana. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējami risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 220. lpp.

5. STARPTAUTISKĀS SADARBĪBAS ASPEKTI, VĒRŠOTIES PRET NOZIEDZĪGI IEGŪTU MANTU

Pasaulei un sabiedrībām attīstoties, rodas arī nepieciešamība valstīm sadarboties jaunajās attiecībās, kas savukārt prasa savstarpējo attiecību noregulējumu ar tiesību normām. Valstu savstarpējās attiecības regulē starptautiskās tiesības, kas arī kā sabiedrība nepārtraukti tiek pakļautas pilnveidošanas procesam. Uz starptautiskajām tiesībām lielu iespaidu atstāj zinātnes, tautsaimniecības un tehnoloģiju attīstība, tāpēc starptautiskajās tiesībās parādījās arvien jaunas noregulēšanas sfēras.²⁴⁵ Jaunas sabiedriskās attiecības ir viens no dzinūļiem jauno tiesību radīšanai. Tāpēc, pieaugot noziedzīgi iegūtas mantas apritei, valstīm bija jāmeklē risinājumi, kā pret to vēršties, kā nepieļaut noziedzīgi iegūtas mantas, tai skaitā, finanšu līdzekļu izmantošanu noziedzīgo mērķu sasniegšanai.

5.1. Starptautiskās sadarbības aspekti noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošanā

Jau ilgu laiku starptautiskās tiesību normas nosaka standartus, lai tiesību aizsardzības iestādes visā pasaulē varētu efektīvi apkarot starptautisko noziedzību. „Tiesību globalizācija ir tiesību vienveidošana pasaules mērogā, savstarpēji tuvinoties nacionālām tiesību sistēmām un veselām tiesību saimēm. Tā ir ekonomikas globalizācijas sekas un reizē tās nepieciešams priekšnoteikums.”²⁴⁶ Tāpēc pasaules sabiedrībām ir jāatrod līdzekļi un metodes, lai efektīvi apkarotu noziedzīgi iegūtas mantas apriti, tas ir, ar aktīvu, mērķtiecīgu rīcību vēršoties pret nevēlamu sabiedrībā.

Svarīgs aspekts, kas tiek atzīts starptautiskajās attiecībās, ir panākt noziedzīgi iegūtas mantas izņemšanu no aprites, nepieļaujot tās izmantošanu jauno noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, kā arī noziedzīgajos nodarījumos iesaistīto personu savu interešu un vajadzību īstenošanā. „Tieši no finanšu līdzekļu pieejamības un daudzuma ir atkarīgas grupējumu un organizāciju iespējas realizēt noziedzīgos plānus.”²⁴⁷ Visefektīvākais noziedzības novēršanas veids ir noziedzīgi iegūtas mantas efektīva atklāšana, iesaldēšana un konfiskācija. Tāpēc tiesību aizsardzības iestāžu rīcībā ir jābūt efektīvam regulējumam, kas ļauj izsekot, iesaldēt, pārvaldīt noziedzīgi iegūto mantu un nodrošināt tās konfiskāciju.

„Interese par noziedzības samazināšanu, ierobežošanu, pat izskaušanu bija liela vienmēr. Situācijā, kad daudzviet pasaulē notiek noziedzības globāls pieaugums, rodas pamatots satraukums un tas liek domāt par nepieciešamību izstrādāt visaptverošu valsts

---

²⁴⁵ Politika un tiesības. 2. daļa. Autoru kolektīvs. Rīga: SIA „Izdevniecība RaKa”, 2005, 109. lpp.

²⁴⁶ Plotnieks A. Tiesību teorija & juridiskā metode. Rīga: SIA „N.I.M.S.”, 2013, 55. lpp.

²⁴⁷ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, 6. lpp.

politiku noziedzības ierobežošanai un apkarošanai.”²⁴⁸ Valstu vienota politika, vēršoties pret noziedzību, tiek īstenota valstīm vienojoties par principiem, noteikumiem un standartiem, kas līdzvērtīgi darbojas visu valstu tiesiskajās telpās. Izcilais romiešu orators, valstsvīrs un domātājs Marks Tullijs Cicerons, analizējot taisnīguma izpratni, rakstījis, ka, apskatot tiesisko iestādījumu, tikumu un paražu veidus, ir konstatējams, ka tie ir dažādi ne tikai daudzajām tautām, bet arī vienai pilsētai.²⁴⁹ Globalizācijas izraisītās transformācijas dēļ tiek ietekmēta tiesību joma. To tieši raksturo profesora A.Plotnieka sniegtais salīdzinājums: „moderno tiesību raksturojumā izsekojama zināma līdzība ar seno romiešu dieva Jānusa divām sejām. Viena seja vērsta uz nacionālo valsti – tiesības fiksē valsts organizāciju un joprojām ir tās eksistences nodrošināšanas līdzeklis. Otra seja vērsta uz globālajām struktūrām – tiesības apkalpo un veicina globalizācijas procesus dažādās dzīves jomās”.²⁵⁰ Ņemot vērā izmaiņas un procesus pasaulē, starptautiskās sadarbības iespējas nepārtraukti tiek analizētas un tiek meklēti jauni efektīvāki līdzekļi. „Trūkumi un nepilnības informācijas aprites un apmaiņas jomā starptautiskā sadarbības līmenī ir hroniskas. Tas saistās ar dažādām valstīs esošo likumdošanas sistēmu, kā arī personas datu aizsardzību regulējošiem likumiem.”²⁵¹ Tāpēc būtiski lai valstīs varētu vienoties un veikt savu tiesību aktu harmonizāciju atbilstoši starptautiskiem principiem un standartiem. Visi būtiskākie starptautiskie standarti nosaka pusēm pienākumu pieņemt attiecīgos normatīvus aktus, lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtas mantas (tai skaitā, līdzekļus) iesaldēšanu un konfiskāciju. Un būtiska nozīme ir noziedzīgi iegūtas mantas (līdzekļu) definīcijai, lai visās valstīs ar to saprot vienu un to pašu, līdz ar to novēršot šķēršļus starptautisko palīdzības lūgumu izpildei.

Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencijas pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, kas Latvijā ir spēkā no 1994. gada 25. maija, (Vīnes Konvencija) 1. pants paredz, ka ienākumi konvencijas izpratnē nozīmē jebkuru īpašumu, kas tieši vai netieši cēlies no vai iegūts, izdarot konvencijas 3. panta pirmajā daļā minēto noziedzīgo nodarījumu. Ar īpašumu tiek saprastas jebkura veida lietas, ķermeņiskas vai bezķermeņiskas, kustamas vai nekustamas, un juridiskie dokumenti vai akti, kas apliecina tiesības uz šīm lietām vai interesi, kas ar tām saistīta.²⁵²

---

²⁴⁸ Zahars V. Kriminālpolitika: mūsdienu tendences un procesi. Monogrāfija. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2014, 9. lpp.

²⁴⁹ Cicerons M. T. Par valsti. Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2009, 72. lpp.

²⁵⁰ Plotnieks A. Tiesību teorija & juridiskā metode. Rīga: SIA „N.I.M.S.”, 2013, 57.lpp.

²⁵¹ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 2. daļa – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas krimināltiesiskais, kriminoloģiskais un kriminālistiskais raksturojums. Rīga: SIA „P&Ko”, 2002, 87. lpp.

²⁵² Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti (Vīnes Konvencija). Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/1v/starptautiskie-ligumi/id/1203> (aplūkots 20.08.2018.).

Vīnes Konvencijas 5. pants nosaka, ka dalībvalstīm ir jāveic nepieciešamos pasākumus, lai varētu konfiscēt ienākumus, kas gūti no noziedzīgajiem nodarījumiem, vai īpašumu, kura vērtība atbilst šiem ienākumiem.

Konvencija arī nosaka, ka tiesību aizsardzības iestādēm ir jānodrošina iespēja identificēt, atrast un iesaldēt vai uzlikt arestu ienākumiem, īpašumam, līdzekļiem vai citām ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu saistītām lietām. Ja ienākumi ir pārveidoti vai pārvērsti cita veida īpašumā, tad konvencija nosaka, ka šis īpašums, nevis ienākumi, ir pakļauts iesaldēšanai un konfiskācijai. Ja ienākumi apvienoti ar likumīgā ceļā gūtu īpašumu, šis īpašums konfiscējams ienākumu vērtības apmērā, neierobežojot jebkādas tiesības uzlikt arestu vai iesaldēt īpašumu. Konvencijas nosacījumi arī paredz augļu un peļņas konfiskāciju.

Bet konvencija arī nosaka, ka konvencijas nosacījumi neietekmē principu, ka konvencijā minētie pasākumi tiek noteikti un piemēroti pamatojoties no un saskaņā ar dalībvalsts nacionālo normatīvo aktu noteikumiem, kas, pēc darba autora domām, arī bija par iemeslu, ka Latvijā līdz pat Kriminālprocesa likuma pieņemšanai normatīvie akti neregulēja jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību, kas Latvijā ir spēkā no 2003. gada 29. septembra, 2. pants paredz jau noziedzīgi iegūto līdzekļu definīciju, skaidrojot, ka ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem jāsaprot jebkurš īpašums, kas tieši vai netieši iegūts, izdarot kādu noziedzīgu nodarījumu.

Savukārt ar īpašumu ir jāsaprot jebkura manta, materiāla vai nemateriāla, kustama vai nekustama, ķermeniska vai bezķermeniska, kā arī juridiskos dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz vai intereses tādā mantā.²⁵³

Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību 12. pants nosaka, ka dalībvalstīm jānodrošina noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācija, kas iegūti, izdarot Konvencijā atrunātos noziedzīgos nodarījumus, vai arī īpašumu, kura vērtība atbilst šo līdzekļu vērtībai. Dalībvalstīm jāievieš nepieciešamos pasākumus, lai varētu identificēt, atrast, uzlikt arestu vai izņemt jebkuru konvencijā minēto mantu nolūkā to turpmāk konfiscēt. Ja noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir daļēji vai pilnīgi pārveidoti citā īpašumā, tad šis īpašums, un nevis minētie līdzekļi, ir pakļaujami konvencijā minētajiem pasākumiem. Konvencija paredz, ka gadījumā, ja noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir sajaukti ar īpašumu, kas iegūts no likumīgiem avotiem, tad šis īpašums, neierobežojot nekādas tiesības, kas attiecas uz aresta uzlikšanu vai izņemšanu, ir pakļaujams konfiskācijai līdz sajaukto līdzekļu aprēķinātajai vērtībai. Ienākumi vai citi labumi, kas iegūti no noziedzīgi

---

²⁵³ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1474> (aplūkots 20.08.2018.).

iegūtajiem līdzekļiem, no īpašuma, kurā noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir tikuši pārvērsti, vai arī no īpašuma, ar kuru noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir bijuši sajaukti, arī tiek pakļauti izņemšanai un konfiskācijai tādā pašā veidā un mērā kā noziedzīgi iegūtie līdzekļi.

Konvencijā norādīts, ka dalībvalsts var izskatīt iespēju prasīt, lai likumpārkāpējs pierāda, ka iespējamie noziedzīgi iegūtie līdzekļi, kas būtu konfiscējami, ir likumīgi iegūti - tādā mērā, kādā šī prasība atbilst dalībvalsts iekšējiem tiesību principiem, kā arī to tiesvedības un citām procedūrām.

Latvijā šādu prasību pierādīt mantas likumīgu izcelsmi paredz Kriminālprocesa likuma 126. panta regulējums, kas stāties spēkā tikai 2017. gada 1. augustā. Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļa paredz, ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai.²⁵⁴

Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas, kas Latvijā ir spēkā no 2006. gada 3. februāra, 2. pants nosaka noziedzīgi iegūtu līdzekļu definīciju. Noziedzīgi iegūti līdzekļi nozīmē jebkuru īpašumu, kas tieši vai netieši iegūts, izdarot kādu noziedzīgu nodarījumu. Īpašums nozīmē jebkura veida lietu, materiālu vai nemateriālu, kustamu vai nekustamu, ķermenisku vai bezķermenisku lietu, kā arī juridiskos dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai intereses šādā mantā.²⁵⁵

Svarīgs apstāklis, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas 31. panta formulējums ir atšķirīgs no iepriekš starptautiskās attiecībās izmantoto, jo nosaka dalībvalstīm nacionālo regulējumu **saskaņot** ar konvencijā paredzētiem pasākumiem. Konvencija nosaka katrai dalībvalstij *pēc iespējas lielākā mērā saskaņā ar to nacionālajiem normatīvajiem aktiem* ieviest nepieciešamos pasākumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu, kas iegūti, izdarot noziedzīgus nodarījumus, kas par tādiem atzīti saskaņā ar konvenciju, vai arī īpašumu, kura vērtība atbilst šo līdzekļu vērtībai, konfiskācijai. Šāda pieeja ir atzīstamā par progresīvu, jo valstis, pievienojoties konvencijai, nevar atteikt konfiskācijas pasākumus, norādot uz nacionālo normatīvo aktu specifiku. Dalībvalstīm ir jāizvērtē nacionālie normatīvie akti un jāveic grozījumi, lai nodrošinātu konvencijas prasību izpildi. Dalībvalstij, saskaņā ar tās nacionālajiem normatīvajiem aktiem, jāveic tādi likumdošanas un citi pasākumi, kādi var būt nepieciešami, lai realizētu konvencijas prasības.

Ja noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir daļēji vai pilnīgi pārveidoti citā īpašumā, tad šis īpašums, un nevis minētie līdzekļi, ir pakļaujami konfiskācijai. Gadījumā, ja šādi noziedzīgi

---

²⁵⁴ Kriminālprocesa likums. Pieejams: www.likumi.lv (aplūkots 22.08.2018.).

²⁵⁵ Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1531> (aplūkots 20.08.2018.).

iegūtie līdzekļi ir sajaukti ar īpašumu, kas iegūts no likumīgiem avotiem, tad šis īpašums, neierobežojot nekādas tiesības, kas attiecas uz iesaldēšanu vai izņemšanu, ir pakļaujams konfiskācijai līdz aprēķinātajai vērtībai no sajauktajiem līdzekļiem. Ienākumi vai citi labumi, kas iegūti no šādiem noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem, no īpašuma, kurā šādi noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir tikusi pārvērsti, vai arī no īpašuma, ar kuru šādi noziedzīgi iegūtie līdzekļi ir bijuši sajaukti, arī tiek pakļauti konfiskācijai tādā pašā veidā un mērā kā noziedzīgi iegūtie līdzekļi.

Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, kas Latvijā spēkā no 1998. gada 23. oktobra, (Strasbūras Konvencija) 1. pants paredz:

„a) „noziedzīgi iegūti līdzekļi” nozīmē jebkuru ekonomisku ieguvumu no kriminālnoziedzīgiem un var ietvert jebkuru īpašumu atbilstoši šā panta “b” punktam;

b) „īpašums” nozīmē jebkura veida mantu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus, vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības vai cita veida tiesības uz šādu mantu.”²⁵⁶

Jau no 1998. gada 23. oktobra Latvijai ir starptautiskās saistības nodrošināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu aprites apkarošanu, bet kā atzīst Eiropas Padomes „Moneyval” komitejas eksperti arī šobrīd situāciju nevar atzīt par pieņemamu un Latvijai jāveic virkni pasākumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai.

Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, kas Latvijā spēkā no 2009. gada 31. decembra, (Varšavas Konvencija) 1. pants paredz:

„a) ar terminu „noziedzīgi iegūti līdzekļi” saprot jebkāda veida ekonomisku ieguvumu, kas tieši vai netieši rodas vai ir iegūts, izdarot noziedzīgu nodarījumu. Saskaņā ar šā panta b) punktu noziedzīgi iegūti līdzekļi var būt jebkāda veida īpašums;

b) ar terminu „īpašums” saprot jebkāda veida mantu, arī īpašumu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai cita veida tiesības uz to.”²⁵⁷

---

²⁵⁶ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=50293> (aplūkots 20.08.2018.).

²⁵⁷ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas Konvencija). Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=203016> (aplūkots 20.08.2018.).

Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas Konvencija) 5. pants paredz:

„Ikviena dalībvalsts pieņem tādus normatīvos un cita veida aktus, kas var būt nepieciešami, lai nodrošinātu to, ka īpašuma iesaldēšanas, izņemšanas un konfiskācijas pasākumi attiecas arī:

a) uz tādu īpašumu, kas radies, pārveidojot vai konvertējot noziedzīgi iegūtos līdzekļus;

b) ja noziedzīgi iegūtie līdzekļi pilnīgi vai daļēji ir pievienoti likumīgas izcelsmes īpašumam, – uz šo likumīgās izcelsmes īpašumu, nepārsniedzot aprēķināto pievienoto noziedzīgi iegūto līdzekļu vērtību;

c) tādā pašā veidā un apjomā kā attiecībā uz noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem - uz tādiem ieņēmumiem vai cita veida labumiem, kuri cēlušies no noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem, no īpašuma, kas radies, pārveidojot vai konvertējot noziedzīgi iegūtos līdzekļus, vai no tāda īpašuma, kam pievienoti noziedzīgi iegūtie līdzekļi, – šajā gadījumā nepārsniedzot aprēķināto pievienoto noziedzīgi iegūto līdzekļu vērtību.”²⁵⁸

Salīdzinot iepriekšminēto definīciju saturu secināms, ka laika gaitā ir mēģināts padarīt regulējumu plašāku un visaptverošāku.

Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību un Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija paredz līdzīgus nosacījumus, kad manta būtu atzīstama par noziedzīgi iegūtu. Nosakot, ka noziedzīgi iegūta manta (līdzekļi) nozīmē jebkuru īpašumu (jebkura veida lietas, ķermeniskas vai bezķermeniskas, kustamas vai nekustamas, un juridiskos dokumentus vai aktus, kas apliecina tiesības uz šīm lietām vai interesi, kas ar tām saistīta), kas tieši vai netieši cēlies no vai iegūts, izdarot noziedzīgo nodarījumu.

Savukārt Strasbūras Konvencija noziedzīgi iegūtos līdzekļus definē **jebkuru ekonomisku ieguvumu** no kriminālnoziedzīgiem un ietver jebkuru īpašumu (jebkura veida mantu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus, vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības vai cita veida tiesības uz šādu mantu).

Varšavas Konvencija sniedz vēl plašāku definīciju, nosakot, ka tas ir jebkāda veida saimniecisks labums, kurš tieši vai netieši *izriet no* vai kuru *iegūst* no noziedzīgiem

---

²⁵⁸ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas Konvencija). Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=203016> (aplūkots 20.08.2018.).

nodarījumiem un kas var būt jebkāda veida īpašums un var ietvert arī juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu īpašumu vai tiesības uz tā daļu.

Svarīgs starptautiskās sadarbības aspekts, kas diemžēl kavē valstīm pilnvērtīgi sadarboties, ir visos starptautiskos dokumentos iekļauts nosacījums, ka nekas no tā, kas izklāstīts starptautiskajā dokumentā, nedrīkst ietekmēt principu, ka pasākumiem, kas tajā minēti, ir jābūt noteiktiem un īstenotiem saskaņā ar attiecīgās Dalībvalsts nacionālajiem normatīvajiem aktiem. Starptautisko sadarbību ietekmē arī tiesību principu piemērošanas atšķirīga metodoloģija kontinentālajā Eiropā, kas izriet no tiesiskas valsts principa izpratnes.²⁵⁹ Tas nozīmē, ka katras valsts nacionālā regulējuma atšķirības un tiesību normu saturs ietekmē starptautiskās sadarbības iespējas.

Darba autors ierosina, ņemot vērā pasaules globalizācijas apstākļus un noziedzības pārrobežu aspektus (robežu „neesamību”), mainīt starptautiskās sadarbības principus tajos jautājumos par kuriem dalībvalstis var vienoties. Starptautiskajos dokumentos ir jāparedz darbības, kas visās dalībvalstīs ir noziedzīgi nodarījumi, piemēram, terorisms, narkotisko un psihotropo vielu aprīte, cilvēktirdzniecība un tam līdzīgie, un pienākumu bez pārvērtēšanas un atzīšanas izpildīt citas valsts kompetentas iestādes izdotu rīkojumu par noziedzīgi iegūtas mantas iesaldēšanu un konfiskāciju, šādi vienkāršojot birokrātisko procedūru. Paredzot nosacījumu, ka personai uz kuru konfiskācijas rīkojums attiecināms bija iespēja realizēt savas tiesības uz īpašumu. Arī, nosakot personai, pienākumu pierādīt mantas likumīgu izcelsmi. Pasaules valstīm ir jāatzīst un jāpieņem, ka „globalizācijas un arvien lielākas uzņēmumu starptautiskās sadarbības kontekstā kļūst acīmredzams tas, ka nacionālā un starptautiskā nošķiršana ir grūti īstenojama”²⁶⁰.

Visos iepriekš uzskaitītajos starptautiskajos dokumentos ir iekļauts pienākums dalībvalstīm pieņemt jebkādu nepieciešamos pasākumus, kas tām attiecīgās kompetences ietvaros ļauj īstenot noziedzīgi iegūtas mantas parasto konfiskāciju.

Parastā konfiskācija, kuru īsteno, pamatojoties uz notiesājošu spriedumu, ir viens no konfiskācijas pamatmehānismiem līdzās noziedzīga nodarījuma rīku konfiskācijai. Parastā konfiskācija nozīmē, ka personai, kura ir notiesāta ar galīgo tiesas nolēmumu, atņem saimnieciskus labumus, ko tā ieguvusi, izdarot noziedzīgu nodarījumu. Tādējādi tiesa ar

---

²⁵⁹ Onževs M. Tiesību normu laika aspekti tiesiskā un demokrātiskā valstī. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2016, 245. lpp.

²⁶⁰ Ziemele I. Starptautisko tiesību dimensija: tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principi starptautiskajās tiesībās – jaunākās tendences. Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā paļāvība. Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs Ringolda Baloža vadībā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 38. lpp.

nolēmumu var atņemt personai līdzekļus, kas gūti noziedzīgu nodarījumu rezultātā, par kuru persona ir notiesāta.

Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību, Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija un Varšavas Konvencija uzliek dalībvalstīm pienākumu ļaut konfiscēt īpašumu, kurā līdzekļi, kas iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā, pārveidoti vai pārvērsti par citu īpašumu, un veicināt, lai konfiscētu apvienotos aktīvus līdz pat tādu sajaukto līdzekļu vērtībai, kas gūti noziedzīga nodarījuma rezultātā.

Noziedzīgi iegūtie līdzekļi vai īpašums, kurā minētie līdzekļi ir pārvērsti vai pārveidoti, var palielināt ienākumus vai citus vērtīgus labumus. Ir nenoliedzami svarīgi, ka attiecīgos gadījumos, konfiskāciju piemēro visiem šādiem labumiem. Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību, Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija un Varšavas Konvencija nosaka, ka minētie ienākumi un labumi jākonfiscē tādā pašā veidā un tādā pašā apmērā kā noziedzīgi iegūtie līdzekļi.

Svarīgs aspekts, uz kuru netieši norāda starptautiskie dokumenti, ir pierādīšanas pienākuma nodošana pretējai pusei, nosakot, ka katra dalībvalsts var izskatīt iespēju pieprasīt likumpārkāpējam pierādīt likumīgu izcelsmi iespējami noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem un citiem īpašumiem, kas atzīstami par konfiscējamiem, tādā mērā, ka minētā prasība atbilst vietējo tiesību aktu principiem, tiesvedības un citu procedūru būtībai. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir konstatējusi, ka konkrētas prasības, kuru ietvaros pierādīšanas pienākumu nodod pretējai pusei, noteiktās robežās atbilst Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai.²⁶¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica, ka dalībvalstīm ir pienākums iekļaut tās saprātīgās robežās, ņemot vērā apdraudējuma smagumu un nodrošinot tiesības uz aizstāvību.²⁶²

Vēl viens aspekts, kura virziena būtu attīstāmā starptautiskā sadarbība, ir paplašinātā konfiskācija. Paplašinātā konfiskācija ir tādu līdzekļu konfiskācija, kas pārsniedz tiešus no konkrēta noziedzīga nodarījuma iegūtus līdzekļus un paplašina konfiskācijas rīkojuma

---

²⁶¹ Case of Grayson and Barnham v. the UK (Application no. 19955/05 and 15085/06 23 December 2008, iegūts no: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ebe2c> (aplūkots 20.08.2018.).

²⁶² Case of Salabiaku v. France (Application no. 10519/83) 7 October 1988, iegūts no: <https://www.legal-tools.org/doc/af3734/pdf/> (aplūkots 20.08.2018.).

ietvaru, lai tas attiektos uz nelikumīgi iegūtajiem citiem līdzekļiem, kuru likumīgu izcelsmi nebija iespējams pierādīt. Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību, Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija, Strasbūras Konvencija un Varšavas Konvencija tieši neskar iespēju ieviest paplašinātās konfiskācijas pasākumus.

Savukārt Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīva 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā pilnveido iepriekš apskatīto starptautiskos dokumentos paredzēto starpvalstu sadarbību, paredzot arī paplašinātās konfiskācijas iespēju. „Kopienas uzticības princips ir vispārējs Kopienas tiesību pamatprincips; tas ir noteikts EK 10. pantā. Saskaņā ar to dalībvalstīm un Kopienas institūcijām ir obligāti lojālas sadarbības un savstarpējas interešu ievērošanas (solidaritātes) pienākumi, lai nodrošinātu maksimālu Kopienas tiesību efektivitāti (*effet utile*). Līdz ar to ir arī jānodrošina Kopienas tiesību funkcionētspēja un to vienota piemērošana visās dalībvalstīs.”²⁶³

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā regulējums un sadarbības aspekti tiks aplūkoti nākamajā apakšnodaļā.

5.2. Sadarbības aspekti un tiesiskais regulējums Eiropas Savienībā

Eiropas Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei „Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa pilsoņu interesēs”²⁶⁴ ir teikts, ka brīvība, drošība un tiesiskums ir pamata vērtības, kas veido Eiropas sabiedrības modeļa galvenās sastāvdaļas. Viens no prioritārajiem mērķiem ir neļaut noziedzniekiem izmantot bezrobežu telpu, lai izbēgtu no izmeklēšanas vai kriminālvajāšanas, tāpēc darbības efektivitātes meklēšanai ir jābūt kā kritērijam, kas nosaka starpvalstu sadarbību. Šodienas apstākļos, kad valsts robežai vairs nav nozīmes, izdarot dažādus noziedzīgus nodarījumus, bet tieši otrādi, izmantojot valstu atšķirīgu regulējumu un tiesību sistēmu specifiku, ir iespējas kavēt vai pat izvairīties no noziedzīgu iegūtu līdzekļu (mantas) iesaldēšanas un konfiskācijas, Eiropas Savienības dalībvalstis cenšas tuvināt iesaldēšanas un konfiskācijas tiesisko regulējumu dalībvalstīs. Eiropas Savienības Padome atzina, ka galvenais organizētas pārrobežu noziedzības virzītājspēks ir finansiāli ieguvumi.

---

²⁶³ Gatawis S., Broks E., Bule Z. Eiropas tiesības. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, 103. lpp.

²⁶⁴ Commission of the European Communities Brussels, 10.6.2009, COM (2009) 262 final, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. An area of freedom, security and justice serving the citizen. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1541406946996&uri=CELEX:52009DC0262> (aplūkots 20.09.2018.).

Tādēļ, lai gūtu rezultātus, visiem mēģinājumiem novērst un apkarot tādas noziegumus jākoncentrējas uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju. Tomēr to *inter alia* apgrūrina atšķirības dalībvalstu tiesību aktos, kas pieņemti šajā jomā.²⁶⁵

Vienādu principu un pieeju izmantošana noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijā nodrošina dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos un efektīvu sadarbību.

Eiropas Savienības dalībvalstis atzīst, ka šodienas globalizācijas apstākļos dalībvalstīm jāvirzās ceļā uz Eiropas Savienības kriminālpolitiku.²⁶⁶ Krimināltiesības ir sensitīva politikas joma, kurā joprojām pastāv būtiskas atšķirības starp valstu sistēmām. Eiropas Savienības politikai krimināltiesību jomā jāveicina Eiropas pilsoņu ticību, ka viņi dzīvo brīvā, drošā un taisnīgā Eiropā. Kopš 2010. gada tiek veikti apjomīgāki pētījumi, kuru priekšmets ir Eiropas krimināltiesības. Eiropas krimināltiesības tiek skaidrotas kā daudzlīmeņu tiesību joma, kurā Eiropas Savienībai ir normatīva ietekme uz materiālo krimināltiesību, kriminālprocesu un dalībvalstu sadarbību.²⁶⁷

Sadarbība starp dalībvalstīm krimināllietās ļaus efektīvāk apkarot noziedzību, neļaujot noziedzniekiem izmantot tiesisko sistēmu atšķirības savā labā.²⁶⁸ „2014. gada 1. decembrī beidzās Lisabonas līgumā noteiktais pārejas periods, pēc kura EST²⁶⁹ ir ieguvusi jurisdikciju pār visiem BDTT²⁷⁰ aspektiem. Tas nozīmē, ka šajā tiesību sfērā varēs sākt veidoties daudzpusīga tiesu prakse. Piemēram, tagad EST ir iespējams iesniegt prejudiciālo nolēmumu lūgumus par ES dalībvalstu krimināllikumu normām.”²⁷¹ Krimināltiesisko kopīgo pasākumu pieņemšana, novēršot valstu tiesību robus un trūkumus, atņems noziedzniekiem iespēju slēpties aiz robežām un ļaunprātīgi izmantot valstu tiesību sistēmu atšķirības noziedzīgos nolūkos.

To arī apstiprina apsvērumi, ka „Jābūt kopīgai izpratnei par pamatprincipiem, uz kuriem ir balstīti ES tiesību akti krimināltiesību jomā, piemēram, par ES krimināltiesībās

---

²⁶⁵ Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI (2005. gada 24. februāris) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005F0212&from=EN> (aplūkots 22.08.2018.).

²⁶⁶ Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Ceļā uz ES kriminālpolitiku: ES politikas efektīvas īstenošanas nodrošināšana ar krimināltiesību palīdzību. Brisele, 20.09.2011. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0573> (aplūkots 22.08.2018.).

²⁶⁷ Klip A. *European Criminal Law: An Integrative Approach*. 3rd. Oxford: Intersentia, 2016.

²⁶⁸ Eiropas tiesības. Red. T. Jundzis. Rīga: Juridiskā koledža, 2004, 98. lpp.

²⁶⁹ Eiropas Savienības tiesa.

²⁷⁰ Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa.

²⁷¹ Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 415. lpp.

lietoto juridisko pamatjēdzienu interpretāciju, un kā krimināltiesiskās sankcijas var nodrošināt vislielāko pievienoto vērtību ES līmenī.”²⁷²

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā²⁷³ viens no mērķiem ir noteikt minimālos noteikumus, kas attiecas uz īpašuma iesaldēšanu konfiskācijas mērķiem un uz īpašuma konfiskāciju krimināllietās.

Eiropas Savienības dalībvalstis atzina, ka visefektīvākais noziedzības apkarošanas veids ir stingru juridisko seku paredzēšana par noziedzīgu nodarījumu veikšanu, kā arī noziedzīgu nodarījumu rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu efektīva atklāšana, iesaldēšana un konfiskācija. Konfiskācijas procedūras netiek pietiekami izmantotas, lai gan tās ir reglamentētas Eiropas Savienības un dalībvalstu tiesību aktos.

„Mūsdienās daudzi smagi noziegumi, tostarp saskaņoto ES tiesību aktu pārkāpumi, notiek pāri robežām. Tādējādi noziedzniekiem ir stimulēta iespēja izvēlēties dalībvalsti ar visieciētīgāko sankciju sistēmu konkrētās noziedzības jomās, ja vien valstu tiesību aktu tuvināšanas pakāpe nenovērš šādu „drošu patvērumu” pastāvēšanu.”²⁷⁴

Direktīvā tiek precizēts noziedzīgi iegūto līdzekļu jēdziens, iekļaujot līdzekļus, kas iegūti tieši, veicot noziedzīgu darbību, un visus netiešos labumus, tostarp tieši noziedzīgi iegūto līdzekļu vēlāku atkārtotu ieguldīšanu vai pārveidošanu. Tādējādi noziedzīgi iegūti līdzekļi var iekļaut jebkuru īpašumu, tostarp tādu, kas ir bijis pilnībā vai daļēji pārveidots, vai pārvērsts par citu īpašumu, un tādu, kas ir bijis apvienots ar īpašumu, kas iegūts no likumīgiem avotiem, līdz pat apvienoto noziedzīgi iegūto līdzekļu novērtētajai vērtībai. Tie var iekļaut arī ieņēmumus vai citus labumus, kas izriet no noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem vai no īpašuma, kurā vai ar kuru minētie līdzekļi ir pārveidoti vai pārvērsti vai ar kuru tie ir apvienoti. Direktīva paredz plašu definīciju īpašumam, nosakot, ka ar īpašumu saprot juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz īpašumu vai tiesības uz tā daļu.

---

²⁷² Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Ceļā uz ES kriminālpolitiku: ES politikas efektīvas īstenošanas nodrošināšana ar krimināltiesību palīdzību. Brisele, 20.09.2011. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0573> (aplūkots 22.08.2018.).

²⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīva 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā. Iegūts no: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.127.01.0039.01.LAV&toc=OJ:L:2014:127:TOC (aplūkots 22.08.2018.).

²⁷⁴ Kaija S. Aktuālākie transformācijas virzieni kriminālprocesa tiesību jomā Latvijā. Administratīvā un kriminālā Justīcija, 2013, Nr. 1, 17. lpp.

Būtisks solis cīņai ar noziedzību ir direktīvā paredzēta paplašinātā konfiskācija. Direktīvas ievada 21. punktā tiek skaidroti paplašinātās konfiskācijas piemērošanas nosacījumi.

Paplašinātā konfiskācija nozīme īpašuma konfiskāciju, kas nav saistīts ar konkrēto noziedzīgo nodarījumu par kuru persona tiek notiesāta, ja tiesa ir pārliecināta, ka attiecīgais īpašums ir gūts no citas noziedzīgas darbības, bet procesā nav jāpierāda no kādas konkrētas noziedzīgas darbības.

Īpašumu var atzīt par noziedzīgi iegūto, ja, izvērtējot faktus un pieejamus pierādījumus, ir pamats uzskatīt vai pieņemt, ka ir daudz lielākas iespējas, ka attiecīgais īpašums ir drīzāk gūts no noziedzīgas darbības nekā no citām darbībām. Secinājumu, ka īpašums ir iegūts noziedzīgā veidā, var pamatot ar apstākli, ka personas īpašums nav samērīgs ar personas likumīgajiem ienākumiem.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā 5. pants nosaka paplašinātās konfiskācijas izpratni. Direktīvas 5. pants nosaka, ka dalībvalstis pieņem nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj pilnībā vai daļēji konfiscēt īpašumu, kas pieder personai, kura notiesāta par tādu noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, ja tiesa, pamatojoties uz lietas apstākļiem, tostarp konkrētiem faktiem un pieejamiem pierādījumiem, piemēram, ka attiecīgā īpašuma vērtība nav samērīga ar notiesātās personas likumīgiem ienākumiem, ir pārliecināta, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā veidā.

Latvija, veicot Krimināllikuma grozījumus un papildinot likumu ar 70.¹¹ panta otro daļu, pilnībā pārņēma direktīvas nosacījumus. Krimināllikuma 70.¹¹ panta otrā daļa paredz, ja mantas vērtība nav samērīga ar personas likumīgiem ienākumiem un persona nepierāda, ka manta ir iegūta likumīgā ceļā, par noziedzīgi iegūtu mantu var atzīt arī mantu, kas pieder personai, kura izdarījusi noziegumu, kas pēc sava rakstura ir vērsts uz materiāla vai citāda labuma gūšanu.

Salīdzinot Latvijas krimināltiesisko regulējumu un direktīvas noteikumus, var secināt, ka Latvijas regulējums nodrošina direktīvā minēto noteikumu īstenošanu.

Tomēr ir arī jautājumi, kuru regulējums vēl ir jāprecizē vai jāpapildina, lai novērstu atšķirīgu un nepareizu tiesību normu piemērošanu. Ir nepieciešams risinājums par arestētās

iespējamās noziedzīgi iegūtas mantas pārvaldīšanu²⁷⁵, Latvijas krimināltiesiskais regulējums šobrīd šo jautājumu neregulē.

Apzinoties ietekmi uz ekonomiku, tiesisko kārtību un pasaulē esošo situāciju saistībā ar organizēto noziedzību, terorismu un korupciju ir veidojusies izpratne par to, ka tradicionālās policijas metodes ir pašas par sevi nepietiekamas, lai novērstu un apkarotu noziedzīgi iegūtas mantas apriti. Tiek atzīts, ka ir vajadzīga aktīvāka pieeja, jo nepietiks tikai ar „krimināltiesību” pieeju.

Viens no virzieniem ir vēršanos pret noziedzīgo darbību dalībnieku finanšu aktīviem, koncentrējoties uz naudas plūsmām. Līdz ar to Eiropas Savienībā aizvien lielāka uzmanība tiek veltīta noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas iespējai. Konfiskācija tiek minēta kā viena no metodēm noteiktu noziedzīgu nodarījumu veidu apkarošanai, piemēram, noziedzīgu iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanai, narkotiku tirdzniecībai, organizētajai noziedzībai u. tml. Noziedzīgi iegūto līdzekļu atgūšana arvien vairāk tiek uzskatīta par neatkarīgu jautājumu, kas nav saistīts ar konkrētu noziedzīga nodarījuma veidu.

Autors pilnībā atbalsta pieņēmumu, ko izteikusi RSU profesore Sandra Kaija „nevienai valstij nav izdevies pieņemt tik efektīvu Krimināllikumu, kas pilnībā atturētu personas no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, un Kriminālprocesa likumu, kas paredzētu ideālu procesuālo kārtību. Svarīgs kritērijs ir arī likuma piemērošana praksē, īpaši, vai likuma piemērotāju darbība ir bijusi efektīva, gan atturot personas no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, gan notikuša noziedzīga nodarījuma gadījumā, piemērojot Krimināllikuma normas, panākot krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.”²⁷⁶

Starptautiskā sadarbībā tiek meklēti arvien jauni veidi, vēršoties pret transnacionālo noziedzību, bet sadarbībā saskaras ar valstu atšķirīgu regulējumu, nodrošinot tiesības uz aizstāvību, ierobežojumu atšķirībām, pienākuma sniegt liecību vai informāciju u. tml.

Katras valsts krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību attīstību ietekmē daudzi un dažādi faktori – pirmkārt, valsts ģeogrāfiskā atrašanās, otrkārt, pasaules valstu vēsture un sabiedrības attīstība, treškārt, starptautisko un reģionālo organizāciju izveide un attīstība.²⁷⁷ Tāpēc pasaules valstīm jāmeklē kopīgais, kas ļaus vienoties par pasākumiem, izvirzot vienu kopīgo mērķi noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošanā. Pasaules globalizācijas procesos,

---

²⁷⁵ Stukāns J. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nodrošināšanas tendences. Rīgas Stradiņa universitātes 2015. gada zinātniskās konferences tēzes (Rīgā 2015. gada 26.–27. martā). Rīga: RSU, 2015, 408. lpp.

²⁷⁶ Kaija S. Notikusi un turpināsies vērtību pārvērtēšana. Jurista Vārds, 07.11.2017. Nr. 46 (1000) 89. lpp.

²⁷⁷ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga: Tieslietu ministrija, 2009, 101. lpp.

kad cilvēki ir kļuvuši par pasaules pilsoņiem, arī noziedzībai ir starpnacionāls raksturs, kas izvirza izaicinājumus visiem kopā meklēt risinājumus, kas nodrošina starpvalstu ātru, efektīvu sadarbību un sabiedrības interešu apdraudējumam adekvātu reaģēšanu nepārtrauktu pārmaiņu apstākļos.

NOBEIGUMS

Promocijas darba izstrādes rezultātā ir sasniegts izvirzītais mērķis, veikts vispusīgs teorētisks, praktisks pētījums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Promocijas darbā ir atbildēts uz visiem pētījuma jautājumiem. Promocijas darbā ir izpētīts noziedzīgi iegūtas mantas krimināltiesiska regulējuma saturs, procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistītu personu tiesības un pienākumi, kā arī procesa par noziedzīgi iegūtu mantu īpatnības un problēmaspekti krimināltiesiskajā regulējumā. Promocijas darbā analizēti 18 Eiropas Savienības dalībvalstu mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu tiesiskie regulējumi. Promocijas darbā analizēti starptautiskās sadarbības aspekti. No promocijas darba rezultātiem izriet, ka Latvijā mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu un konfiskācijas regulējums ir progresīvs un nodrošina starptautisko saistību īstenošanu. Pētījuma izstrādes rezultātā ir konstatēts, ka ir nepieciešami uzlabojumi un grozījumi normatīvajos aktos, panākot efektīvāku iespēju tiesību aizsardzības iestādēm apkarot noziedzīgi iegūtas mantas apriti.

Darba autors apkopojis galvenos secinājumus un priekšlikumus, kas vērsti uz vienveidīgas tiesību normu izpratnes un vienveidīgas tiesu prakses veidošanas nodrošināšanu, izvirzot risinājumus tiesību normu efektīvākas piemērošanas nodrošināšanai juridiskajā praksē Latvijā.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir veids, kā valsts personai konfiscē mantu, līdz ar to valstij ir jānodrošina, ka personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, tiek radīta iespēja savas tiesības uz mantu aizstāvēt taisnīgā un objektīvā tiesā. Kriminālprocesa likuma regulējums neparedz procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu saistībā ar kriminālprocesa izbeigšanu, no kura izdalīti materiāli par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu.

2. Kriminālprocesuālais regulējums nodrošina procesa efektivitāti un ekonomiskumu, vienlaicīgi neierobežojot lietas dalībnieku pamattiesību realizācijas iespējas, kā arī nodrošina lietas taisnīgu un objektīvu izskatīšanu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu no tiesas prasa īpašu rūpību un kvalitāti, nodrošinot visu lietas dalībnieku interešu realizāciju. Visiem procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas dalībniekiem tiek nodrošināta tiesību līdzvērtīgā īstenošana.

Lai padarītu efektīvāku personu, kura iesaistīta procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesības iepazīties ar procesa materiāliem īstenošanas procesuālo kārtību un novērstu

argumentus par nevienlīdzīgām iespējam īstenot savas tiesības izteikties par otras puses pierādījumiem, *veikt kriminālprocesuālā regulējuma grozījumus*:

- izteikt Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 1. punktu šādā redakcijā:

„ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī to, kādi lietas materiāli pamato šādu ziņu esību un tiek izdalīti no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu.”;

- izteikt Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturto daļu šādā redakcijā:

„Ar lēmumā par procesa uzsākšanu par noziedzīgi iegūtu mantu minētiem materiāliem, nodrošinot pierādījumos minēto personu pamattiesību apdraudējuma nepieļaušanu, sabiedrības interešu aizsardzību un neapdraudot kriminālprocesa, no kura izdalīti materiāli, mērķa sasniegšanu, var iepazīties lietas dalībnieki, nepieļaujot materiālu kopēšanu vai pavairošanu jebkādā veidā.”;

- izslēgt Kriminālprocesa likuma 627. panta piekto daļu.

3. Kriminālprocesa likums neparedz krimināllietas izskatīšanas tiesā ilguma ierobežojumus. Likumdevējam ir jāizvērtē iespēja likumā noteikt tiesai konkrētu laiku, kad tiesai krimināllieta ir jāizskata pēc būtības, pretējā gadījumā noteikt pienākumu tiesai lemt jautājumu par iespēju turpināt krimināllietas izskatīšanu.

4. Procesa virzītājam, lai ierosinātu jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, jābūt uzsāktam kriminālprocesam saistībā ar izdarītu noziedzīgu nodarījumu. Process ir iespējams tikai tad, ja, izslēdzot sapratīgās šaubas, ir pierādīts noziedzīga nodarījuma izdarīšanas fakts.

5. Būtisks apstāklis, kuru ignorējot var veidoties nepareiza prakse ir tas, ka procesa virzītājam, ja viņš lūdz atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu, ir pienākums pierādīt mantas noziedzīgo izcelsmi, balstoties uz pieņēmumu, ka pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme. Kriminālprocesuālais regulējums neparedz prezumpciju par mantas izcelsmes nelikumību. Tikai gadījumā, ja procesa virzītājs izvirza pieņēmumu, kas balstīts uz pierādījumiem, par mantas noziedzīgu izcelsmi, tad personai ir tiesības iebilst un tad arī pierādīt mantas izcelsmes likumību.

6. Ar mantu, kas personas īpašumā vai valdījumā **tieši** ir nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, jāsaprot priekšmeti, līdzekļi, vielas, tiesības, jebkuri labumi un tam līdzīgi, pret kurām vai saistībā ar kurām ir izdarīts noziedzīgs nodarījums. Piemēram, nozagta manta, saņemts kukulis, nepamatota apdrošināšanas atlīdzība u. c., tas ir, no noziedzīga nodarījuma tieši iegūts labums.

Tiesību normu vienveidīgas piemērošanas prakses nodrošināšanai Krimināllikuma 70.¹¹ pantā noteikt mantas, kas personas īpašumā vai valdījumā tieši ir nonākusi noziedzīga

nodarījuma rezultātā, definīciju: manta, kas personas īpašumā vai valdījumā tieši ir nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, ir priekšmeti, līdzekļi, vielas, tiesības, jebkuri labumi un tam līdzīgi, pret kurām vai saistībā ar kurām ir izdarīts noziedzīgs nodarījums.

7. Ar mantu, kas personas īpašumā vai valdījumā **netieši** ir nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, jāsaprot ieņēmumi un jebkādu labumu, kas iegūts lietojot, apgrozot, ieguldot, pārveidojot, apvienojot un tam līdzīgi tieši noziedzīgi iegūtu mantu, tai skaitā, noziedzīgi iegūtas mantas izmantošanas rezultātā gūtie augļi un peļņa.

Tiesību normu vienveidīgas piemērošanas prakses nodrošināšanai:

- izteikt Krimināllikuma 70.¹¹ panta ceturto daļu šādā redakcijā:

„Manta, kas personas īpašumā vai valdījumā ir netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, ir jebkāds labums, kas iegūts realizējot, lietojot tieši noziedzīgi iegūtu mantu, tai skaitā, noziedzīgi iegūtas mantas izmantošanas rezultātā gūtie augļi un peļņa.”;

- papildināt Krimināllikuma 70.¹¹ pantu ar piekto daļu šādā redakcijā:

„Noziedzīgi iegūtu mantu konfiscē, ja tā nav jāatdod īpašniekam vai valdītājam.”

8. Paplašināto konfiskāciju var piemērot tikai par nozieguma izdarīšanu. Personai, kura izdarīja kriminālpārkāpumu, paplašināto konfiskāciju piemērot nevar.

Mantu par noziedzīgi iegūtu, piemērojot paplašināto konfiskāciju, var atzīt tikai, izlemjot krimināllietā jautājumu par personas vainīgumu.

Paplašinātās konfiskācijas gadījumā Krimināllikums nosaka vairākus nosacījumus, kuriem ir jāpastāv vienlaicīgi, kad var mantu atzīt par noziedzīgi iegūtu:

- a) kriminālprocesā jābūt pierādījumiem, ka apsūdzētā likumīgie ienākumi un viņam piederošās mantas vērtība nav samērīga;
- b) apsūdzētais nav pierādījis mantas izcelsmes likumību;
- c) noziedzīgs nodarījums, par kura izdarīšanu persona ir saukta pie kriminālatbildības, pēc sava rakstura ir vērsts uz materiāla vai citāda labuma gūšanu vai ja apsūdzētais ir organizētas grupas dalībnieks vai atbalsta to vai ir saistīts ar terorismu.

9. Tiesiskais regulējums paredz atšķirīgu noziedzīgi iegūtas mantas definīciju Krimināllikumā un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā. Nav procesuālās kārtības mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā paredzēto prezumpciju gadījumos.

Lai novērstu atšķirību un padarītu tiesisko regulējumu skaidrāku un precīzu, *veikt tiesību aktu grozījumus:*

- Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta pirmo daļu izteikt šādā redakcijā:

„Līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem Krimināllikumā noteiktajos gadījumos.”;

- Kriminālprocesa likuma 626. pantu papildināt ar ceturto daļu šādā redakcijā:
„Izmeklētājam ir tiesības Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteiktajos gadījumos uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.”;

- Kriminālprocesa likuma 626. pantu papildināt ar piekto daļu šādā redakcijā:
„Izmeklētājam, uzsākot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, lietas apstākļu noskaidrošanai ir tiesības izdarīt šajā likumā paredzētas izmeklēšanas darbības.”;

- Kriminālprocesa likuma 630. pantu papildināt ar ceturto daļu šādā redakcijā:
„Līdzekļi, kas atzīti par noziedzīgi iegūtiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 4. panta trešās daļas 1. un 2. punktā noteiktajos gadījumos, ir konfiscējami”.

10. Par procesā iesaistīto personu tiesību apjoma efektivitāti var diskutēt, jo, no tiesību normu satura izriet, ka personām ir dota iespēja aktīvi aizstāvēt savas intereses un tiesību realizācijas apjoms un intensitāte ir atkarīga no pašas personas.

11. Latvijas noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas regulējums ir progresīvs un paredz iespējas noziedzīgi iegūtu mantu konfiscēt, kad ir uzsākts kriminālprocess par noziedzīgu nodarījumu, bet aizdomās turētā vai apsūdzētā persona nav zināma.

12. Īpašums ir atprasāms no katra, arī labticīga valdītāja, jo neviens nevar citam nodot vairāk tiesību, kā viņam pašam pieder. Noziedzīgu darbību izdarīšana, kuras rezultātā tiek iegūts īpašums un tālāka tā atsavināšana trešajām personām, neraksturo civiltiesisko apgrozību. No prettiesiskas darbības nevar rasties tiesības.

13. Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējums pieļauj pirmstiesas procesā lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, pamatojoties uz krimināltiesiskiem principiem, nesaistot to ar personas noskaidrošanu, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējums ir efektīvs un atbilst starptautiskajos dokumentos nostiprinātiem principiem, nodrošinot noziedzīgi iegūtas mantas aprites apkarošanu.

14. Īrijas, Itālijas, Slovēnijas un Grieķijas tiesiskais regulējums paredz civiltiesiskos principos balstītu mantas konfiskācijas modeli, proti, valsts uzsāk konfiskāciju pret īpašumu (*in rem*). Īrijas, Itālijas, Slovēnijas un Grieķijas normatīvo aktu regulējums noteiktajos gadījumos paredz, ka jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju var izskatīt

atsevišķi, nesaistot to ar lēmumu par personas atzīšanu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

15. Horvātijā, Polijā, Vācijā, Zviedrijā, Spānijā, Grieķijā, Somijā, Ungārijā kriminālprocesā var lemt jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, ja ir noskaidrota persona, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, bet lietas izskatīšana nav iespējama personas slimības vai izvairīšanās no izmeklēšanas dēļ, likumi arī pieļauj izlemt jautājumu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, ja kriminālprocess tiek izbeigts noilguma dēļ vai personas nepieskaitāmības dēļ vai atbrīvošanai no soda dēļ. Bet visos gadījumos noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija ir saistīta ar personas, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, noskaidrošanu.

16. Ņemot vērā pasaules globalizācijas apstākļus un noziedzības pārrobežu aspektus (robežu “neesamību”), nepieciešams mainīt starptautiskās sadarbības principus tajos jautājumos, kuros dalībvalstis var vienoties. Starptautiskajos dokumentos ir jāparedz darbības, kas visās dalībvalstīs ir noziedzīgi nodarījumi, piemēram, terorisms, narkotisko un psihotropo vielu aprite, cilvēktirdzniecība un tamlīdzīgi, un pienākumu bez pārvērtēšanas un atzīšanas izpildīt citas valsts kompetentas iestādes izdotu rīkojumu par noziedzīgi iegūtas mantas iesaldēšanu un konfiskāciju, šādi vienkāršojot birokrātisko procedūru.

17. Jāatzīst fakts, ka, nenodrošinot tiesību aizsardzības iestādēm pietiekamus līdzekļus noziedzīgi iegūtas mantas izsekošanai, iesaldēšanai, pārvaldīšanai un konfiskācijai, netiks sasniegts mērķis noziedzības apkarošanā un finansiālo ieguvumu izņemšanā no noziedzīgās aprites.

18. Lai efektīvi cīnītos pret nelikumīgas izcelsmes mantas apriti un atbilstoši šodienas sabiedrisko attiecību attīstības līmenim, ņemot vērā tehnoloģiju iespējas un globalizācijas procesus pasaulē, un adekvāti uz noziedzības izpausmes veidiem reaģētu Latvijā ir veidojams jauns tiesību institūts – finanšu izmeklēšana.

Pieņemot jauno likumu, izveidot tiesību institūtu – finanšu izmeklēšana –, kura mērķis ir noskaidrot personas rīcībā esošas mantas izcelsmi, ar nolūku nepieļaut nelikumīgas izcelsmes mantas apriti. Finanšu izmeklēšana ir personas un viņas ģimenes locekļu vai personas, ar kuru ir kopīga (nedalīta) saimniecība, īpašumā, valdījumā un lietojumā esošas mantas vērtības atbilstības pārbaude personas un viņas ģimenes locekļu vai personas, ar kuru ir kopīga (nedalīta) saimniecība, likumīgiem ienākumiem, ja valsts pārvaldes funkciju realizācijas gaitā valsts darbiniekam ir objektīvs pamats pieņēmumam par personas izdevumu un ienākumu nesamērīgumu. Finanšu izmeklēšanas rezultāts būtu konfiskācija bez personas notiesāšanas, pamatojoties uz civilprocesuālo pierādīšanas standartu.

19. Ņemot vērā, ka Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums nav attiecināms uz juridisko personu tiesībām uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu kriminālprocesā interešu aizskāruma gadījumā, un tāpēc juridiskai personai prasība ir jāceļ tiesā, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 92. pantu, kas nav atzīstams par tiesiski korektu situāciju, likumā ir jānosaka tiesiskais regulējums, kas paredz juridiskās personas tiesību realizācijas iespēju uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu kriminālprocesā interešu aizskāruma gadījumā.

20. Ņemot vērā, ka tikai retos gadījumos tiek izmantots process par noziedzīgi iegūtu mantu, Kriminālprocesa likumā noteikt vēl vienu gadījumu, kad var uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu jau pēc personas atzīšanas par vainīgu. Visos gadījumos, kad persona tiek atzīta par vainīgu nozieguma izdarīšanā, procesa virzītājs uzdot Valsts ieņēmumu dienestam veikt apsūdzētā (notiesātā) mantas finanšu auditu, lai novērtētu personas izdevumu atbilstību ienākumiem, ja ir objektīvs pamats uzskatīt, ka personas dzīvesveids vai rīcībā esošā manta ir nesamērīga ar personas likumīgiem ienākumiem.

21. Kriminālās darbības bieži ir transnacionālas un noziedzīgo grupu aktīvi tiek arvien vairāk ieguldīti ārpus savas valsts, tāpēc noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijai bez notiesājoša sprieduma ir izšķiroša loma noziedzības apkarošanā un novēršanā. Konfiskācija bez personas notiesāšanas ir viens no visefektīvākajiem instrumentiem cīņā pret noziedzību un ir absolūti likumīgs un atbilstošs cilvēktiesību garantijām.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Tiesību akti

1. Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, Nr. 43, 01.07.1993.
2. Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti (Vīnes Konvencija). Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1203> (aplūkots 20.08.2018.).
3. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1531> (aplūkots 20.08.2018.).
4. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1474> (aplūkots 20.08.2018.).
5. Belgian Penal Code (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
6. Civillikums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418> (aplūkots 20.08.2018.).
7. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, Nr. 143/144, 13.06.1997.
8. Criminal Act of the Republic of Croatia (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
9. Criminal Code (Dānijas) (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
10. Criminal Code (Slovēnijas) (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
11. Criminal Code (Čehijas Republikas) (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
12. Criminal Code (Vācijas) (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
13. Criminal Code (Spānijas) (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
14. Criminal Code (Ungārijas) (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
15. Criminal Code of the Republic of Lithuania (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
16. Criminal Procedure Act (Slovēnijas) (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
17. Criminal Procedure Act of the Republic of Croatia (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).

18. Criminal Procedure Code (Čehijas Republikas) (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
19. Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 15.10.1998. likums. Latvijas Vēstnesis, 308/312 (1369/1373), 23.10.1998.
20. Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 16.05.2005. starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 205 (4191), 30.12.2009.
21. Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīva 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā. Iegūts no: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&t=PDF&f=PE+121+2013+REV+2> (aplūkots 19.03.2018.).
22. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK (2005. gada 26. oktobris) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32005L0060> (aplūkots 28.08.2018.).
23. Excerpt from Money Laundering and Terrorist Financing Prevention Act of the Republic of Estonia (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
24. Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=241275> (aplūkots 22.08.2018.).
25. Forfeiture of Assets of Illegal Origin Act (Slovēnijas) (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
26. French Code of Criminal Procedure (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
27. French Penal code (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
28. Greek Constitution (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
29. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 117, 28.07.2011.
30. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 92, 13.06.2012.
31. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Latvijas Vēstnesis, Nr. 178, 10.11.2010.
32. Saeimas 20.06.2018. likums “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/id/300107-grozijumi-kriminalprocesa-likuma> (aplūkots 15.09.2018.).
33. Krimināllikums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> (aplūkots 15.08.2017.).
34. Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=295926> (aplūkots 22.08.2018.).
35. Kriminālprocesa likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> (aplūkots 22.08.2018.).
36. Kriminālprocesa likums. 13. izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017.

37. Kriminālprocesa likuma grozījumu anotācija. Iegūts no:
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument#b> (aplūkots 10.08.2018.).
38. Kriminālprocesa likums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1939.
39. Law 3691/2008 (Griekijas) (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
40. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Iegūts no:
<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/7E691048E7DBE5E4C225739A004F30AD?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).
41. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” anotācija. Iegūts no:
<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/0842071F0EC02DDCC22573B50047A0FF?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).
42. Likumprojekts Nr. 1118/Lp12. Iegūts no:
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B49C9077720A3DB1C22582B400304B2D?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).
43. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Pieejams:
www.likumi.lv (aplūkots 23.05.2017.).
44. Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI (2005. gada 24. februāris) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005F0212&from=EN> (aplūkots 22.08.2018.).
45. Penal Code (Griekijas) (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
46. Penal Code (Igaunijas) (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
47. Polish Penal Code (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
48. Proceeds of Crime Act, 1996 (Īrijas) (Iegūts no:
http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
49. Satversmes tiesas likums. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=63354> (aplūkots 20.08.2018.).
50. Swedish Penal Code (Iegūts no Eiropas Savienības dalībvalstu Tieslietu ministriju likumdošanas sadarbības tīkla Legicoop).
51. The Criminal Code of Finland (Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).
52. The Relevant Provisions on Preventive Confiscation (Itālijas) (Iegūts no:
http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 20.08.2018.)).

53. Tieslietu ministrijas vēstule. Iegūts no:
[http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/73d4418a92c0cc78c22578b6003cb839/\\$FILE/2_1982.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/73d4418a92c0cc78c22578b6003cb839/$FILE/2_1982.pdf) (aplūkots 22.08.2018.).
54. Tieslietu ministrijas 12.03.2018. vēstule Nr. 1-11/701. Priekšlikumi likumprojektam “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” reģ. Nr. 1118/Lp12. Iegūts no:
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/5AD5A8B8E73A2317C225824F004181AB?OpenDocument> (aplūkots 22.08.2018.).
55. Tieslietu ministrijas 21.06.2011. vēstule Nr. 1-11/2725. Priekšlikumi likumprojektam “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” reģ. Nr. 339/Lp10. Pieejams: www.saeima.lv (aplūkots 26.03.2017.).
56. Zemesgrāmatu likums. “Ziņotājs”, 16/17, 29.04.1993.

Izmantotā literatūra

57. Alagna F. Non-conviction Based Confiscation: Why the EU Directive is a Missed Opportunity. Eur J Crim Policy Res. DOI 10.1007/s10610-014-9252-8. Springer Science+Business Media Dordrecht, 2014.
58. Apsītis A., Joksts O. Ekonomisko noziedzību veicinošo finanšu fondu neformālās pārvietošanas sistēmas. Administratīvā un kriminālā Justīcija, 2004, Nr. 3/4 (28/29).
59. Baumanis J. No krimināltiesību normu interpretācijas līdz kvantu kriminoloģijai. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2017.
60. Baumanis J. Ieskats krimināltiesību normu interpretācijas problemātikā. Jurista Vārds, 01.09.2015., Nr. 34 (886).
61. Berezins A. Process par noziedzīgi iegūtu mantu: sevišķs process vai atsevišķs jautājums. Jurista Vārds, Nr. 15, 15.04.2014.
62. Briede J. Tiesību normu interpretācijas un tulkošanas problēmas un risinājumi. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr. 8/2014. Rīga: SIA „Datorgrafika”, 2014.
63. Broks J. Tiesības filosofija. Doktrīnas, koncepcijas, diskursi. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 2008.
64. Cicerons M. T. Par valsti. Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2009.
65. Cipeliuss R. Tiesību būtība. Rīga: Latvijas Universitāte, 2001.
66. Civil Forfeiture of Criminal Property. Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime. Cheltenham/Nothampton (2009). Iegūts no:
[https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=Bcsuwb_2BiAC&oi=fnd&pg=PR1&dq=%0AMcKenna,+F.J.,+Egan,+K.:+Ireland:+a+multi-disciplinary+approach+to+proceeds+of+crime.+In:+Young,+S.N.M.,+Civil+Forfeiture+of+Criminal+Property.+Legal+Measures+for+Targeting+the+Proceeds+of+Crime.+Cheltenham/Nothampton+\(2009\)%0A&ots=qaNzpddegz&sig=Is0yZ8WM5DEIrh0_A39QIrCohQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=Bcsuwb_2BiAC&oi=fnd&pg=PR1&dq=%0AMcKenna,+F.J.,+Egan,+K.:+Ireland:+a+multi-disciplinary+approach+to+proceeds+of+crime.+In:+Young,+S.N.M.,+Civil+Forfeiture+of+Criminal+Property.+Legal+Measures+for+Targeting+the+Proceeds+of+Crime.+Cheltenham/Nothampton+(2009)%0A&ots=qaNzpddegz&sig=Is0yZ8WM5DEIrh0_A39QIrCohQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false) (aplūkots 25.08.2018.).
67. Civillikumi ar paskaidrojumiem. Otrā grāmata. Lietu tiesības. Sast. F. Konradi, A. Walter. Likuma teksts prof. Dr. iur. A. Būmaņa, H. Ēlersa un J. Lauvas tulkojumā. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935.
68. Commission of the European Communities Brussels, 10.6.2009, COM (2009) 262 final, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. An area of freedom, security and justice serving the citizen. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1541406946996&uri=CELEX:52009DC0262> (aplūkots 20.09.2018.).

69. Dombrovskis R. Kriminālprocesuālās pierādīšanas teorētiskie pamati. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2013.
70. Endziņš A. Latvijas demokrātija un īsteni tiesiskas valsts prakse. Jurista Vārds, 19.01.2000., Nr. 3(156).
71. Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Ceļā uz ES kriminālpolitiku: ES politikas efektīvas īstenošanas nodrošināšana ar krimināltiesību palīdzību. Brisele, 20.09.2011. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0573> (aplūkots 22.08.2018.).
72. Eiropas Kopienų komisijas Zaļā Grāmata par nevainīguma prezumpciju. Iegūts no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52006DC0174> (aplūkots 22.08.2018.).
73. Eiropas Savienības tiesību piemērošana. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. D. L. Luterestimmeles zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
74. Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin. red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
75. Eiropas tiesības. Red. T. Jundzis. Rīga: Juridiskā koledža, 2004.
76. Gatawis S., Broks E., Bule Z. Eiropas tiesības. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002.
77. Grabenwarter C. Europäische Menschenrechtskonvention. München: C.H. Beck, 2005.
78. Gratkovska I. Mantas konfiskācija kā papildsods – vai atbilstošs Satversmei un nepieciešams Latvijas kriminālsodu sistēmā? Tieslietu ministrijas juristi Latvijas simtgadei: tiesībpolitikas aktuālie jautājumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018.
79. Greenberg, Theodore S.; Samuel, Linda M.; Grant, Wingate; Gray, Larissa. 2009. Stolen asset recovery: a good practices guide for non-conviction based asset forfeiture. Stolen Asset Recovery (StAR) initiative. Washington, DC: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/133221468326414495/pdf/480920PUB0Sto1101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf> (aplūkots 25.08.2018.).
80. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
81. Hartmane L. Juridiskā argumentācija tiesu nolēmumos. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums/Dr. habil. iur., profesora Edgara Melķiņa zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.
82. Hefe O. Taisnīgums. Filosofisks ievads. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2009.
83. Horns N. Ievads tiesību zinātnē un tiesību filozofijā. Likums un Tiesības; marts, 2000.
84. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistika. Iegūts no: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> (aplūkots 22.08.2018.).
85. Jakobi P. Lietišķu pierādījumu atņemšanas, glabāšanas, atdošanas, pārdošanas, iznīcināšanas un konfiscēšanas kārtība, Jurists, 1929, Nr. 4–6.
86. Jakubaņecs V. Tiesiskā apziņa. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, „P&K” tipogrāfija, 1998.
87. Jakubaņecs V. Tiesības sabiedrībā. Rīga: „P&K” tipogrāfija, 1998.
88. Juriss J. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. Iegūts no: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5198/33657-Juris_Juriss_2013.pdf?sequence=1 (aplūkots 24.08.2018.).

89. Kaija S. Aktuālākie transformācijas virzieni kriminālprocesa tiesību jomā Latvijā. Administratīvā un kriminālā Justīcija, 2013, Nr. 1.
90. Kaija S. Kriminālprocesa tiesību transformācija Latvijā. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: 2012. gada 7. decembra starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas starptautiskā akadēmija, 2013.
91. Kaija S. Notikusi un turpināsies vērtību pārvērtēšana. Jurista Vārds, 07.11.2017. Nr. 46 (1000).
92. Kalniņš V. Tiesu vara un korupcija. Rīga: Latvijas-Somijas SIA „Madonas Poligrāfists”, 2001.
93. Kazaka S. Kriminālprocess kā konfliktoloģijas iespēju izmantošanas sfēra. Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, XIV sastād., atbildīgais redaktors Arturs Medveckis. Liepāja: LiePA, 2012.
94. Ķinis U. Kibernoziēdzība, kibernoziēgumi un jurisdikcija. Rīga: Jumava, 2015.
95. Klip A. European Criminal Law: An Integrative Approach. 3rd. Oxford: Intersentia, 2016.
96. Kolomijceva J. Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas process par noziēdzīgi iegūtu mantu. Jurista Vārds, 17.02.2009. Pieejams: www.juristavards.lv (aplūkots 20.03.2014.).
97. Kolomijceva J. Par Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas procesu par noziēdzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista Vārds, Domnīca, 23.04.2014. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/eseja.php?id=264296> (aplūkots 29.04.2014.).
98. Kolomijceva J. Piezīmes par E. Rusanova rakstu “Procesa par noziēdzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā”. Jurista Vārds, 08.01.2016. Iegūts no: <http://www.juristavards.lv/eseja/267893-piezimes-par-erusanova-rakstu-procesa-par-noziēdzīgi-iegutu-mantu-regulejums-kriminalprocesa-likuma/> (aplūkots 26.08.2018.).
99. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I–VIII² nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018.
100. Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse. Viedokļi. Problēmas. Risinājumi (2015–2017). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018.
101. Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 2009–2014. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015.
102. Krastiņš U. Noziēdzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
103. Kriminālprocesuālie termiņi pirmstiesas izmeklēšanā. Autoru kolektīvs. Rīga: tipogrāfija „Petrovskis un Ko”, 2006.
104. Kūtris G. Noziēdzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista Vārds, Nr. 16, 17.04.2007.
105. Kūtris G. Noziēdzīgi iegūtā piespiedu atsavināšana. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējami risinājumi. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018.
106. Lasmane Sk. Daži apsvērumi par tiesu varas ētisko kontekstu. Jurista Vārds, Nr. 23 (1029), 05.06.2018.
107. Law and Practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter. Council of Europe, 1996.
108. Leja M. Krāpšanas aktuālie jautājumi Latvijas un ārvalstu tiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013.
109. Levits E. Eiropas Kopienas tiesību principi un to ieviešana Latvijas tiesību sistēmā. Rīga: BO VSIA „Latvijas Vēstnesis”, 2000.

110. Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 2. daļa – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas krimināltiesiskais, kriminoloģiskais un kriminālistiskais raksturojums. Rīga: SIA „P&Ko”, 2002.
111. Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007.
112. Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga: Tieslietu ministrija, 2009.
113. Litvins G. Noziedzība nedrīkst būt ienesīga. Jurista Vārds, Nr. 12 (711), 20.03.2012.
114. Matscher F. The right to a fair trial in the case law of the organs of the European Convention on Human Rights. The right to a fair trial. Strasbourg: Council of Europe publishing.
115. Medina L. Krimināltiesības – skatījums nākotnē. Tieslietu ministrijas juristi Latvijas simtgadei: tiesībpolitikas aktuālie jautājumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018.
116. Meikališa Ā. Drošības līdzekļu kriminālprocesuālā reglamentācija Latvijas likumdošanā. Rīga, 1995.
117. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pētījums “Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”. Iegūts no: <https://www.tm.gov.lv/lv/nozares-politika/petijumi> (aplūkots 19.08.2018.).
118. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005–2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010.
119. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā turpinās – 2018. gada 20. jūnija grozījumi Kriminālprocesa likumā. Jurista Vārds, Nr. 33 (1039), 14.08.2018.
120. Meikališa Ā. Piespiedu pasākumi kriminālprocesā – izpratne, nepieciešamība un piemērošanas robežas. Politika un tiesības. Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība. Rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012.
121. Meļķis E. Tiesību normu iztulkošana. Rīga, Latvijas Universitāte, 2000.
122. Meļķis E. Attīstības tendences dažos tiesību teorijas un prakses jautājumos. Rīga: Latvijas Universitāte, 1998.
123. Mežulis D. Korupcijas ierobežošanas krimināltiesiskie līdzekļi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.
124. Mills Dž. S. Par brīvību. Rīga: Tapals, 2007.
125. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Otrs pārstrādāts un papildināts izdevums. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939.
126. Model legislation on money laundering and financing of terrorism. Iegūts no: https://www.unodc.org/documents/legal-tools/AML_MLawEnglish.pdf (aplūkots 22.08.2018.).
127. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga, autora izdevums, 2004.
128. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, kā arī terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanai. Finanšu darījumu darba grupas (FATF) rekomendācijas. Starptautiskie standarti. Iegūts no: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/fatf_rekomendacijas_lv.pdf (aplūkots 26.08.2018.).
129. Onževs M. Tiesību normu laika aspekti tiesiskā un demokrātiskā valstī. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2016.

130. Ovey C., White R. Jacobs and White, *The European Convention on Human Rights. Fourth Edition.* Oxford: Oxford University Press, 2006.
131. Pastars E. Satversmes tiesas sprieduma nolēmumu daļas izpratne un piemērošanas problēmas. *Jurista Vārds*, 16.02.2016., Nr. 7 (910).
132. Peristeridou Ch. *The Principle of Legality in European Criminal Law.* Cambridge: Interesentia, 2015.
133. Pleps J. *Satversmes iztulkošana.* Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012.
134. Plotnieks A. *Tiesību teorija & juridiskā metode.* Rīga: Izglītības soļi, 2009.
135. Plotnieks A. *Tiesību teorija & juridiskā metode.* Rīga: SIA „N.I.M.S.”, 2013.
136. *Politika un tiesības. 2. daļa. Autoru kolektīvs.* Rīga: SIA „Izdevniecība RaKa”, 2005.
137. Reid K. *A practitioner's guide to the European Convention of Human Rights, 3rd Ed.* London: Sweet&Maxwell, 2008.
138. Report on non-conviction-based confiscation. Iegūts no: http://www.procuracassazione.it/procuragenerale-resources/resources/cms/documents/EUROJUST_20130402_NCBC_Report.pdf (aplūkots 22.08.2018.).
139. *Rokasgrāmata kriminālprocesā tiesnešiem. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā.* Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.
140. Rui J.P. Non-conviction based confiscation in the European Union—an assessment of Art. 5 of the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the freezing and confiscation of proceeds of crime in the European Union. Iegūts no: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-012-0269-5> (aplūkots 25.08.2018.).
141. Rusanovs E. *Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā.* *Jurista Vārds*, 05.01.2016., Nr. 1 (904).
142. *Satversme un Eiropas Savienība. Intervija ar Egilu Levitu.* *Jurista Vārds*, 08.06.2000., Nr. 23 (176).
143. Schabas W.A. *The European Convention on Human Rights. A Commentary.* Oxford University Press, 2015.
144. 1933. gada 24. aprīļa Sodli likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sastādījuši: Mincs P., Ehlerss H., Jakobi P., Lauva J. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934.
145. Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr. 3/2011. Rīga: SIA Datorgrafika, 2011.
146. Strada-Rozenberga K. *Krimināltiesības: tiesiskā drošība krimināltiesībās un kriminālprocesā. Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā palāvība. Valsts pārvalde. Business Jurisprudence. Rakstu krājums.* Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017.
147. Strada-Rozenberga K. *Pierādīšanas teorija kriminālprocesā. Vispārīgā daļa.* Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 2002.
148. Stukāns J. *Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nošķiršana no soda – mantas konfiskācija problemātika: teorija un prakse. Inovātīvās jurisprudences aktuālās problēmas.* (Rīgā 2013. gada 25. aprīlī) Starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Rīga: RSU, 2013.

149. Stukāns J. Procesuālie aspekti mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu. Daugavpils Universitātes 56. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. B. daļa "Sociālās zinātnes". Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2014, 224. lpp. Iegūts no: https://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/978-9984-14-702-4_56%20konf%20kraj_B_Soc%20zin.pdf (aplūkots 20.08.2018.).
150. Stukāns J. Rakstveida pierādījumu un dokumentu pārbaude tiesas izmeklēšanā. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski-politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas: 2013. gada 10. decembra II Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2014.
151. Stukāns J. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtība un procesuālie aspekti. Administratīvā un Kriminālā Justīcija, Nr. 2 (67), 2014.
152. Stukāns J. Process par noziedzīgi iegūtu mantu. Rīgas Stradiņa universitāte 2014. gada zinātniskā konferences tēzes (Rīgā 2014. gada 10. un 11. aprīlī). Rīga: RSU, 2014.
153. Stukāns J. Pierādījumi un to pārbaude iztiesāšanā – krimināltiesiskās politikas attīstība. Tiesiskā politika sabiedrības attīstībai. Starptautiskās zinātniskās konferences (Rīgā 2014. gada 23. aprīlī) tēzes. Rīga: RSU, 2014.
154. Stukāns J. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas nodrošināšanas tendences. Rīgas Stradiņa universitātes 2015. gada zinātniskās konferences tēzes (Rīgā 2015. gada 26.–27. martā). Rīga: RSU, 2015.
155. Stukāns J. Tiesiskās stabilitātes nodrošināšana – tiesas pienākuma kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā realizācijas tiesiskie aspekti. Drošības nostiprināšanas aktuālās problēmas: politiskie, sociālie, tiesiskie aspekti (Rīgā, 2015. gada 23. aprīlī), starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Rīga: RSU, 2015.
156. Stukāns J. Tiesību pārsūdzēt lēmumu realizācijas problemātika procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Socrates: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls. Rīga: RSU, 2016, Nr. 1 (4).
157. Stukāns J. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. Iegūts no: https://www.tm.gov.lv/files/11_MjAxNS9Qcm9qZWt0dSBzYWVhL2tvbmYgSUIJL1JpZ2E4MTAyMDEyU3R1a2Fuc19sdi5wZGY/2015/Projektu%20sada%C4%BCa/konf%20III/Riga1718102012Stukans_lv.pdf (aplūkots 22.08.2018.).
158. Summers S. J., Jackson J. D. The Internationalisation of Criminal Evidence. Beyond the Common Law and Civil Law Traditions. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
159. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Jumava, 1999.
160. Šreters H. J. Eiropas Savienības leksikons. Rīga: Jumava, 2004.
161. Švemberga A. Zemesgrāmatu publiskās ticamības dažādas izpratnes. Aktuālie tiesību problēmu jautājumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
162. The Globalization of Crime, A transnational Organized Crime Threat Assessment, UNODC, Vienna, 2010.
163. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights: Fourth Edition. Edited by Van Dijk F., Van Hoof F., Van Rijn A., Zwaak L. Oxford: Interentia, 2006.
164. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru. Latvijas Universitātes 71. konferences rakstu krājums. Maizītis J. Noziedzīgi iegūta manta un kriminālatbildība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013.

165. Tiesu administrācijas Tiesu informācijas sistēmas statistika par noziedzīgi iegūtas mantas materiālu izskatīšanas rezultātiem.
166. Transnational organized crime: the globalized illegal economy. Iegūts no: <https://www.unodc.org/toc/en/crimes/organized-crime.html> (aplūkots 28.08.2018.).
167. Upīte L. Izņēmums no nekustamā īpašuma labticīga ieguvēja aizsardzības. Jurista Vārds, 18.07.2017., Nr. 30(984).
168. Vildbergs H. J. (Hans Jürgen Wildberg), Feldhüne G. Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.
169. Vilks A. Deviantoloģija (mācība par uzvedības sociālajām novirzēm). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001.
170. Vilks A. Cik izmaksā noziedzība? Administratīvā un kriminālā Justīcija, 2013, Nr. 2.
171. Vilks A. Krimināltiesiskā politika: diskursa analīze un attīstības perspektīvas. Rīga: Drukātava, 2013.
172. Vilks A. Noziedzības cena. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: 2012. gada 7. decembra starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas starptautiskā akadēmija, 2013.
173. Zahars V. Kriminālpolitika: mūsdienu tendences un procesi. Monogrāfija. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds "Saule", 2014.
174. Ziemele I. Starptautisko tiesību dimensija: tiesiskās palāvības un tiesiskās drošības principi starptautiskajās tiesībās – jaunākās tendences. Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā palāvība. Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs Ringolda Baloža vadībā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017.

Tiesu prakse

175. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 29. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-81/2014.
176. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 6. novembra sprieduma tēzes lietā SKA-482/2015.
177. Augstākās tiesas 2012. gada 18. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-136/2012, iegūts no: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3100> (aplūkots 20.08.2018.).
178. Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 05.04.2012. lēmums lietā Nr. SKK-13.
179. Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 19.03.2018. lēmums lietā Nr. 16870001410, SKK-J-43/2018.
180. Augstākās tiesas skaidrojums. Iegūts no: <http://www.at.gov.lv/lv/jaunumi/par-notikumiem/augstaka-tiesa-noraida-parmetumus-par-satversmes-tiesas-sprieduma-neieverosanu-8700?> (aplūkots 20.08.2018.).
181. Case of Garcia Alva v. Germany, European Court of Human Rights (Application no. 23541/94) 13 February 2001. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59208> (aplūkots 22.08.2018.).
182. Case of Grayson and Barnham v. the UK (Application no. 19955/05 and 15085/06) 23 December 2008. Iegūts no: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ebe2c> (aplūkots 20.08.2018.).
183. Case of Grauzinis v. Lithuania, European Court of Human Rights (Application no. 37975/97) 10 October 2000. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58854> (aplūkots 22.08.2018.).

184. Case of Miķelsons v. Latvia, European Court of Human Rights (Application no. 46413/10) 3 November 2015. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158350> (aplūkots 22.08.2018.).
185. Case of Mooren v. Germany, European Court of Human Rights (Application no. 11364/03) 9 July 2009. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93528> (aplūkots 22.08.2018.).
186. Case of Nikolova v. Bulgaria, European Court of Human Rights (Application no. 31195/96) 25 March 1999. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58228> (aplūkots 22.08.2018.).
187. Case of Salabiaku v. France (Application no. 10519/83) 7 October 1988. Iegūts no: <https://www.legal-tools.org/doc/af3734/pdf/> (aplūkots 20.08.2018.).
188. Case of Shishkov v. Bulgaria, European Court of Human Rights (Application no. 38822/97) 9 January 2003. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60879> (aplūkots 22.08.2018.).
189. Case of Schops v. Germany, European Court of Human Rights (Application no. 25116/94) 13 February 2001. Iegūts no: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59210> (aplūkots 22.08.2018.).
190. Case of Dassa Foundation and Others v. Liechtenstein, European Court of Human Rights (Application no. 696/05) 10 July 2007. Iegūts no: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ebe42> (aplūkots 24.08.2018.).
191. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 3. novembra spriedums lietā Miķelsons pret Latviju (Iesniegums Nr. 46413/10). Iegūts no: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumu-arhivs/ect-nolemumu-mekletajs?author=M&q=&page=2> (aplūkots 22.08.2018.).
192. European Human Rights Commission, No. 12386/1986. Iegūts no: https://books.google.lv/books?id=ef5Hi9HwobMC&pg=PA21&lpg=PA21&dq=European+Human+Rights+Commission,+No.+12386/1986.&source=bl&ots=J4JcziN5Sa&sig=7i3De2LmljRu0J5BvzzRIKmvTXk&hl=lv&sa=X&ved=2ahUKewjVuqv5sIXeAhWk_CoKHfsEB8AQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=European%20Human%20Rights%20Commission%2C%20No.%2012386%2F1986.&f=false (aplūkots 25.08.2018.).
193. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2014. gada 4. jūnija spriedums lietā Nr. C27137210.
194. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2013. gada 18. decembra spriedums lietā Nr. C04414311 (aplūkots 20.08.2018.).
195. Rīgas apgabaltiesas 04.01.2016. lēmums lietā Nr. KA04-0152-16.
196. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 12.09.2017. lēmums lietā Nr. KA04-1052-17.
197. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 18.05.2017. lēmums lietā Nr. KA04-0753-17.
198. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 19.03.2018. lēmums lietā Nr. KA04-452-18.
199. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 05.06.2018. lēmums lietā Nr. KA04-0614-18.
200. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 20.04.2017. lēmums lietā Nr. K30-1258-17.
201. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 27.07.2017. lēmums lietā Nr. K68-0520-17.
202. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 01.03.2018. lēmums lietā Nr. K29-0530-18.
203. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 17.04.2018. lēmums lietā Nr. K29-0635-18.
204. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 19.01.2018. lēmums lietā Nr. K30-1106-18.
205. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 01.02.2018. lēmums lietā Nr. K30-0922-18.
206. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 12.07.2016. lēmums lietā Nr. 11816005914.

207. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 06.09.2017. lēmums lietā Nr. 11518014815.
208. Limbažu rajona tiesas 2017. gada 25. aprīļa spriedums lietā Nr. C21021317.
209. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 08.06.2015. lēmums lietā Nr. K30-0919-15.
210. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2008-47-01. Iegūts no:
http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-47-01_Spriedums.pdf#search= (aplūkots 22.08.2018.).
211. Satversmes tiesas 2011. gada 12. oktobra spriedums lietā Nr. 2010-74-03.
212. Satversmes tiesas 2009. gada 4. februāra spriedums lietā Nr. 2008-12-01.
213. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2016-13-01. Iegūts no:
http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/07/2016-13-01_Spriedums.pdf#search=kriminālprocesa (aplūkots 20.08.2018.).
214. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2016-07-01. Iegūts no:
http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/05/2016-07-01_Spriedums-1.pdf#search= (aplūkots 20.08.2018.).
215. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2017-10-01. Iegūts no:
http://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/04/2017-10-01_Spriedums-1.pdf#search= (aplūkots 20.08.2018.).